

Zomerscholen in Vlaanderen 2020: evalueren en inspireren

ONDERZOEKSRAPPORT

NOVEMBER 2020

Pieter Verachtert • Kim Bellens • Elien Sneyers • Tim Surma • Daniel Muijs

ExCEL
@THOMAS MORE

COLOFON

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Verachtert, P., Bellens, K., Sneyers, E., Surma, T., & Muijs, D. (2020). Zomerscholen in Vlaanderen 2020: evalueren en inspireren. Onderzoeksrapport. Antwerpen: Thomas More-hogeschool.

Voor meer informatie over deze publicatie: pieter.verachtert@thomasmore.be

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Ministerie voor Onderwijs en Vorming.

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

© 2020 Thomas More-hogeschool

p.a. Expertisecentrum voor Effectief Leren
Thomas More-hogeschool
Molenstraat 8
2018 Antwerpen

Deze publicatie is ook beschikbaar via <https://excel.thomasmore.be/zomerscholen>

INHOUD

1. INLEIDING	9
2. LITERATUURSTUDIE	11
2.1. Zomerscholen als oplossing?	12
2.2. Naar een typologie van zomerscholen op basis van hun doel	12
2.3. Effecten van zomerscholen op leerlinguitkomsten	13
2.4. Kenmerken van effectieve zomerscholen	15
2.4.1. Een kleine ratio leerling-leerkracht	15
2.4.2. Sterke kwaliteit van het curriculum	15
2.4.3. Hoge kwaliteit van de lesgevers en instructie	16
2.4.4. Sterke intensiteit van het programma	17
2.4.5. Een hoge graad van aanwezigheid	17
2.5. De eigenheid van zomerscholen in Vlaanderen 2020	17
2.5.1. Intensiteit en organisatie	18
2.5.2. Curriculum	18
2.5.3. Vrijwillige deelname	18
3. METHODOLOGIE	19
3.1. Steekproef	20
3.1.1. Geplande zomerscholen	20
3.1.2. Geannuleerde zomerscholen	20
3.1.3. Gerealiseerde zomerscholen	21
3.1.4. Casestudy's	23
3.2. Instrumenten	24
3.2.1. Vragenlijsten	24
3.2.2. Aanvullende data	27
3.2.3. Interviews (casestudy's)	28
3.2.4. Observaties (casestudy's)	30
3.3. Procedure	31
3.3.1. Werkwijze vragenlijstenonderzoek	31
3.3.2. Werkwijze casestudy's	33
4. RESULTATEN	37
4.1. Respons	37
4.1.1. Vragenlijstenonderzoek	37
4.1.2. Gegevens uit de beleidsdatabank DOV	41
4.1.3. Respons casestudy's	42
4.1.4. Conclusie	45
4.2. Algemene kenmerken van de Vlaamse zomerscholen 2020	45

INHOUD

4.3. Samenwerking en ondersteuning	49
4.3.1. Samenwerkingsverbanden	49
4.3.2. Ondersteuning	52
4.3.3. Conclusie	55
4.4. Doelstellingen	56
4.4.1. Remediërend versus voorbereidend/stimulerend	56
4.4.2. Doelstellingen volgens coördinatoren en medewerkers	57
4.4.3. Doelstellingen volgens de ouders	60
4.4.4. Conclusie	61
4.5. Doelpubliek	61
4.5.1. Beoogde doelpubliek	61
4.5.2. Gerealiseerde doelpubliek	65
4.5.3. De toeleiding van leerlingen	66
4.5.4. Leerlingen inschrijven	71
4.5.5. De effectieve deelname van leerlingen	72
4.5.6. Conclusie	75
4.6. Personeel	76
4.6.1. De coördinatoren	76
4.6.2. De medewerkers	77
4.6.3. Conclusie	84
4.7. Inhoudelijke organisatie	84
4.7.1. Verhouding tussen het onderwijs- en verrijkingaanbod	85
4.7.2. Concrete inhoudelijke invulling van het aanbod	86
4.7.3. Pedagogisch-didactische aanpak van het onderwijsaanbod	88
4.7.4. Aanpak van het verrijkingaanbod	102
4.7.5. Conclusie	103
4.8. Gepercipieerde effectiviteit en tevredenheid	104
4.8.1. Gepercipieerde effectiviteit	104
4.8.2. Tevredenheid	111
4.8.3. Zomerscholen in de toekomst	115
4.8.4. Gepercipieerde succesfactoren en knelpunten	118
4.8.5. Conclusie	121
5. CONCLUSIES EN DISCUSSIE	123
5.1. Welke zomerscholen werden feitelijk ingericht?	123
5.2. Hoe werden de zomerscholen praktisch georganiseerd?	124
5.3. Welke doelstellingen streefden de Vlaamse zomerscholen na?	126
5.4. Welk doelpubliek bereikten de zomerscholen?	126
5.5. Welk personeel werd ingeschakeld in de zomerscholen?	127
5.6. Hoe zag het inhoudelijk aanbod van de zomerscholen er uit?	128
5.7. Hoe percipieerden de betrokkenen de effectiviteit van hun zomerschool?	129
5.8. Hoe tevreden zijn de betrokkenen over hun zomerschool?	130

INHOUD

6. AANBEVELINGEN	133
6.1. Aanbevelingen voor beleidsmakers	133
6.1.1. We stellen voor om te blijven investeren in de Vlaamse zomerscholen	133
6.1.2. We stellen voor om een scherpere focus te hanteren in de doelstellingen van zomerscholen	134
6.1.3. We stellen voor om een faciliterende rol op te nemen als overheid in de realisatie van de zomerschool(doelen)	134
6.1.4. We stellen voor om initiatieven te nemen waardoor zomerscholen nog beter in staat zijn om kwaliteitsvolle medewerkers aan te trekken	135
6.1.5. We stellen voor om bij een volgende organisatieronde van zomerscholen een ruimer tijdspad te voorzien	135
6.1.6. We stellen voor om de subsidiëring van de Vlaamse zomerscholen grondig te evalueren en bij te sturen waar nodig	135
6.1.7. We stellen voor om te investeren in een wetenschappelijke monitoring van het effect van de Vlaamse zomerscholen	135
6.2. Aanbevelingen voor (toekomstige) inrichters van zomerscholen	136
6.2.1. We stellen voor dat inrichters van open zomerscholen investeren in nauwe samenwerkingsverbanden met de aanleverende scholen	136
6.2.2. We stellen voor dat inrichters van zomerscholen duidelijker kiezen voor het gericht wegwerken van leerachterstand als primair doel van de zomerschool	136
7. REFERENTIES	137
8. BIJLAGEN	143

TABELLEN

Tabel 1.	Zomerscholen die deelnamen aan het casestudy-onderzoek. _____	24
Tabel 2.	Samenstelling coördinatorvragenlijst. _____	25
Tabel 3.	Samenstelling medewerkervragenlijst. _____	26
Tabel 4.	Samenstelling leerlingvragenlijst. _____	26
Tabel 5.	Samenstelling oudervragenlijst. _____	27
Tabel 6.	Topics bevestigd in de semi-gestructureerde interviews. _____	29
Tabel 7.	Overzicht respons vragenlijstenonderzoek. _____	38
Tabel 8.	Profiel van de medewerkers die de medewerkervragenlijst invulden. _____	39
Tabel 9.	Hoogste opleidingsniveau van de medewerkers die de medewerkervragenlijst invulden. _____	40
Tabel 10.	Zomerscholen met respons op vragenlijsten vs. totale groep zomerscholen. _____	40
Tabel 11.	Respons diepte-interviews (per doelgroep). _____	43
Tabel 12.	Profiel van de bevestigde medewerkers. _____	44
Tabel 13.	Aantal uitgevoerde observaties per zomerschool. _____	44
Tabel 14.	Verdeling van de zomerschoolleerlingen over de provincies. _____	46
Tabel 15.	Aantal zomerscholen en leerlingen per onderwijsniveau en type aanvrager. _____	47
Tabel 16.	Aantal zomerscholen per onderwijsniveau en aanbod (open vs. gesloten). _____	47
Tabel 17.	Timing van het zomerschoolaanbod (aantal zomerscholen). _____	48
Tabel 18.	Overzicht van extra subsidie en mate waarin de subsidie de kosten dekt. _____	53
Tabel 19.	Aantal zomerscholen per beoogde doelstelling. _____	56
Tabel 20.	Doelstellingen van de zomerscholen. _____	59
Tabel 21.	Redenen bij ouders voor deelname aan de zomerschool. _____	60
Tabel 22.	Mate waarin verschillende personen of instanties een actieve rol opnamen bij het aantrekken van leerlingen. _____	69
Tabel 23.	Uitval in samenhang met onderwijsniveau. _____	74
Tabel 24.	Uitval in samenhang met aanbod OKAN op zomerschool. _____	74
Tabel 25.	Uitval in samenhang met aanbod OKAN op zomerschool – opgesplitst naar onderwijsniveau. _____	74
Tabel 26.	Rol van de coördinatoren in de zomerscholen. _____	77
Tabel 27.	Wijze van rekrutering van medewerkers. _____	78
Tabel 28.	Wijze van selectie van medewerkers. _____	80
Tabel 29.	Gemiddeld aantal medewerkers per zomerschool. _____	82
Tabel 30.	Mate van betrokkenheid van medewerkers bij selectie en inschrijving van leerlingen. _____	83
Tabel 31.	Aantal zomerscholen per leergebied in onderwijsaanbod (in totaal en opgesplitst naar onderwijsniveau). _____	87

TABELLEN

Tabel 32. Aantal zomerscholen per activiteitsvorm in verrijkingsaanbod (in totaal en opgesplitst naar onderwijsniveau). _____	88
Tabel 33. Mate waarin stellingen omtrent de beginsituatie en noden van de leerlingen van toepassing waren in de zomerscholen. _____	89
Tabel 34. Oordelen over de gehanteerde didactische werkvormen. _____	91
Tabel 35. Pedagogisch-didactische aanpak door medewerkers. _____	91
Tabel 36. Leerlingoordelen over de aanpak in de klas. _____	92
Tabel 37. Oordelen over didactische materialen. _____	93
Tabel 38. Oordelen over mate van maatwerk en differentiatie. _____	93
Tabel 39. Oordelen over het klasklimaat in de zomerklassen. _____	95
Tabel 40. Oordelen van coördinatoren en medewerkers over de opvolging van individuele leerlingen. _____	96
Tabel 41. Oordeel van de medewerkers over terugkoppeling aan eigen school van de leerlingen. _____	98
Tabel 42. Didactische aanpak zomerscholen volgens de coördinatoren (open vs. gesloten aanbod). _____	99
Tabel 43. Didactische aanpak onderwijsaanbod volgens de medewerkers (open vs. gesloten aanbod). _____	100
Tabel 44. Aantal zomerscholen in analyse - per opleidingsniveau en aanbod (open vs. gesloten). _____	101
Tabel 45. Didactische aanpak zomerscholen volgens de coördinatoren (per onderwijsniveau). _____	101
Tabel 46. Didactische aanpak onderwijsaanbod volgens de medewerkers (per onderwijsniveau). _____	102
Tabel 47. Aanpak verrijkingsactiviteiten. _____	103
Tabel 48. Oordelen van de coördinatoren over het bereiken van de doelen. _____	105
Tabel 49. Oordelen van de medewerkers over het bereiken van de doelen. _____	106
Tabel 50. Oordelen van de ouders over de effectiviteit van de zomerschool. _____	108
Tabel 51. Oordelen van de leerlingen over de effectiviteit van de zomerschool. _____	109
Tabel 52. Gepercipieerde effectiviteit in samenhang met type aanbieder. _____	110
Tabel 53. Gepercipieerde effectiviteit in samenhang met schoolgrootte. _____	110
Tabel 54. Gepercipieerde effectiviteit in samenhang met onderwijsniveau. _____	110
Tabel 55. Tevredenheid van coördinatoren m.b.t. specifieke onderdelen. _____	112

FIGUREN

Figuur 1.	Aantal klassen per zomerschoolaanvraag. _____	20
Figuur 2.	Aantal locaties per gerealiseerde zomerschool. _____	21
Figuur 3.	Aantal klassen per gerealiseerde zomerschool. _____	22
Figuur 4.	Aantal leerlingen per gerealiseerde zomerschool. _____	22
Figuur 5.	Aantal leerlingen per klas in gerealiseerde zomerscholen. _____	23
Figuur 6.	Leeftijdsverdeling van de kinderen wiens ouders een oudervragenlijst invulden. _____	39
Figuur 7.	Locatie van de gerealiseerde zomerscholen. _____	46
Figuur 8.	Gebruik van een waarborg door zomerscholen. _____	55
Figuur 9.	Beoogde doelpubliek van zomerscholen. _____	62
Figuur 10.	Zomerschoolaanbod per leerjaar. _____	63
Figuur 11.	Beoogde doelpubliek in secundair onderwijs, opgedeeld naar onderwijsvorm. _____	64
Figuur 12.	Beoogde doelpubliek m.b.t. leerlingengroepen. _____	65
Figuur 13.	Wijze van toeleiding van leerlingen naar de zomerschool. _____	67
Figuur 14.	Wijze waarop ouders op de hoogte werden gebracht van (het aanbod van) de zomerschool. _____	70
Figuur 15.	Persoon verantwoordelijk voor de inschrijving in de zomerschool. _____	71
Figuur 16.	Persoon verantwoordelijk voor de inschrijving in de zomerschool. _____	72
Figuur 17.	Personen die aan de leerling aanraadden om deel te nemen aan de zomerschool. _____	72
Figuur 18.	Mate waarin coördinatoren het eenvoudig vinden om medewerkers te vinden. _____	78
Figuur 19.	Vergoeding medewerkers. _____	80
Figuur 20.	Profiel van de medewerkers. _____	82
Figuur 21.	Verhouding tussen het onderwijs- en verrijkingsaanbod _____	86
Figuur 22.	Verdeling algemene tevredenheidsscores van coördinatoren en medewerkers. _____	111
Figuur 23.	De mate van tevredenheid van leerlingen en ouders m.b.t. specifieke onderdelen. _____	115
Figuur 24.	Bereidheid tot toekomstige deelname aan organisatie zomerschool. _____	116
Figuur 25.	Mate waarin leerlingen de zomerschool zouden aanraden aan andere leerlingen. _____	118
Figuur 26.	Mate waarin ouders van leerlingen de zomerschool zouden aanraden aan andere ouders. _____	118

1. INLEIDING

De uitbraak van de COVID-19-pandemie zorgde voor een (gedeeltelijke) sluiting van de fysieke scholen van 15 maart 2020 tot en met het einde van schooljaar 2019-2020. Deze sluiting verplichtte leraren en scholen om grotendeels over te schakelen van contactonderwijs op afstandsonderwijs. Aanvankelijk lag de nadruk hierbij op het herhalen en verder inoefenen van geziene leerstof. Gaandeweg werd het voor scholen ook mogelijk om nieuwe leerstof aan leerlingen aan te bieden, al dan niet ter voorbereiding op een herhaling in de contactmomenten (de zogenaamde pre-teaching-fase).

Hoewel heel wat leerkrachten en scholen hun uiterste best deden om in deze nieuwe omstandigheden kwaliteitsvol onderwijs te blijven aanbieden, kwamen er ook signalen dat het onvoorbereid schakelen naar afstandsonderwijs voor heel wat leerlingen tot een verminderde leerwinst heeft geleid. Daarom lanceerde de Vlaamse Minister van Onderwijs en Vorming op 14 mei 2020 een Oproep voor de organisatie van COVID-19-zomerscholen. Een tweede gelijkaardige oproep volgde op 10 juni 2020. De gesubsidieerde zomerscholen hadden als voornaamste doel om een intensief onderwijsaanbod aan te bieden dat aansloot bij de onderwijsbehoeften van de deelnemende leerlingen en dat ervoor kon zorgen dat leerlingen beter voorbereid schooljaar 2020-2021 zouden kunnen starten.

In opdracht van het Vlaamse Ministerie van Onderwijs en Vorming (bestek SBO/2020/04), voerde de Thomas More hogeschool een evaluatiestudie uit over de zomerscholen die in de zomer van 2020 in Vlaanderen georganiseerd werden en die daarvoor subsidies ontvingen in kader van de bovenvermelde oproep. Voorliggend rapport sluit het eerste luik van deze evaluatiestudie af. Opzet van dat eerste luik was om niet alleen een gedetailleerde beschrijving van de georganiseerde zomerscholen te geven, maar ook om een analyse te maken van de kenmerken en de randvoorwaarden van de zomerscholen. De opdrachtgever wilde daarbij zicht krijgen op de opzet, de werking en de ervaringen van de zomerscholen en naar inzichten in typologieën van zomerscholen en factoren die met verschillende types zomerscholen samenhangen.

Bijzonder belang werd daarbij gehecht aan de ervaringen en de tevredenheid van de verschillende groepen betrokkenen bij de zomerscholen: de leerlingen, hun ouders, de medewerkers en de coördinatoren.

Een vragenlijstonderzoek bij de 138 Vlaamse zomerscholen en een meer diepgaand casestudy-onderzoek bij 11 daarvoor geselecteerde zomerscholen werden uitgevoerd om antwoord te geven op volgende onderzoeksvragen:

1. Welke zomerscholen werden gepland en feitelijk ingericht?
2. Hoe werden de gerealiseerde zomerscholen praktisch georganiseerd?
3. Hoe werden de gerealiseerde zomerscholen inhoudelijk georganiseerd?
4. In welke mate week de feitelijke inhoudelijke en praktische organisatie van de gerealiseerde zomerscholen af van de geplande organisatie?
5. Hoe werd het doelpubliek geselecteerd en bereikt?
6. Welke typologieën van zomerscholen kunnen we onderscheiden in het aanbod?
7. Hoe ervaren de deelgenomen leerlingen en diens ouders de zomerscholen?
8. Hoe ervaren de betrokken personeelsleden de zomerscholen?

We starten dit rapport met een beknopte internationale literatuurstudie over de rol van zomerscholen in het internationale onderwijslandschap en over de kenmerken van effectieve zomerscholen (hoofdstuk 3). Daarna beschrijven we in detail de methodologie die in deze evaluatiestudie gebruikt werd om antwoord te bieden op de gestelde onderzoeksvragen (Hoofdstuk 4). In Hoofdstuk 4 beschrijven we thematisch de onderzoeksresultaten, waarbij de resultaten van het vragenlijstonderzoek en de casestudy's simultaan en op een wederzijds versterkende manier besproken zullen worden. Hoofdstuk 5 vat de belangrijkste conclusies uit het onderzoek samen, waarna de laatste hoofdstukken een overzicht geven van de beleidsaanbevelingen die het onderzoeksteam op basis van een grondige analyse van de onderzoeksresultaten naar voor zou willen schuiven (Hoofdstuk 6 en 7).

2. LITERATUURSTUDIE

De rol van onderwijs en scholing in het verwerven van kennis en vaardigheden wordt in heel wat onderzoek bevestigd (Ceci, 1991; Heyns, 1987; Luyten, 2006; Muijs et al, 2014; Scheerens, Luyten, Steen & Luyten-de Thouars, 2007). Er kan dus verondersteld worden dat een verminderde deelname aan contactonderwijs, door bijvoorbeeld een periode van gedwongen afstandsonderwijs, zorgt voor verminderd leren bij leerlingen. Deze veronderstelling wordt ook bevestigd door onderzoek naar de gevolgen van periodes zonder school. Zo is er onderzoek gevoerd naar het effect van de zomervakantie (Zie o.a. Cooper et al, 1996; Luyten, Schildkamp & Verachtert, 2009; McCombs et al., 2011; Verachtert, Van Damme, Onghena & Ghesquière, 2009; Von Hippel & Hamrock, 2019), langdurige lerarenstakingen (Baker, 2020; Jaume & Willén, 2019) en natuurrampen (Sacerdote, 2012) op het leren van kinderen. Ook de COVID-19-pandemie heeft voor heel wat leerlingen tot verminderde leervorderingen geleid. Recent Vlaams onderzoek bij leerlingen uit het zesde leerjaar in schooljaar 2020-2021 stelde een achteruitgang vast voor leerprestaties taal en wiskunde in vergelijking met groepen uit schooljaar 2019-2020, waarbij dit nadelige effect op leren niet voor alle leerlingen even sterk is geweest (Maldonado & De Witte, 2020). De onderzoekers signaleerden dat het leerverlies en de toename van ongelijkheid het grootst is in scholen met meer kwetsbare leerlingen en in een stedelijke context. Recent uitgevoerd internationaal onderzoek bevestigt dat de COVID-19-pandemie een verschillende impact heeft gehad op kansarme en kansrijke leerlingen (zie o.a. Bol, 2020; Education Endowment Foundation, 2020a).

Ook onderzoek naar het effect van de zomervakantie, bijvoorbeeld, toont aan dat het effect van een schoolloze periode gemiddeld genomen sterker is voor kinderen uit gezinnen met een lage socio-economische status (SES) dan voor kinderen met een hoge SES (Alexander, Entwisle & Olson, 2007; Downey, Von Hippel & Broh, 2004; Luyten et al, 2009; Quinn, Cooc, McIntyre & Gomez, 2016). Hoewel onderzoek naar de effecten van de zomervakantie op leren vooral van Noord-Amerikaanse makelij zijn, werd het fenomeen ook in andere delen van de wereld onderzocht, met telkens gelijkaardige bevindingen. We verwijzen daarbij exemplarisch naar studies uit Vlaanderen (Verachtert et al., 2009); Duitsland (Meyer, Meissel & McNaughton,

2017) en Nederland (Luyten et al., 2009). In verschillende landen worden daarom tijdens de schoolvakantie zogenaamde zomerprogramma's (*summer learning programs*) ingericht, waar leerlingen de kans krijgen, thuis of op school, om extra tijd te investeren in het leren.

2.1. Zomerscholen als oplossing?

Een zomerschool is een specifiek voorbeeld van een onderwijsinterventie die instructietijd verlengt door lessen on-site in te richten. Zomerscholen zijn dus georganiseerde lessen tijdens de zomervakantie. Met de inrichting ervan trachtte de Vlaamse overheid te verhinderen dat een substantieel aantal leerlingen het nieuwe schooljaar aanvat met een aanzienlijke leerachterstand. In het Angelsaksische deel van de wereld zijn zomerprogramma's en zomerscholen al vrij uitgebreid uitgetest als middel om het verlies van kennis en vaardigheden tijdens de zomervakantie – de zogenaamde *summer learning loss* – tegen te gaan (Cooper, Charlton, Valentine, Muhlenbruck & Borman, 2000; Hall, Poston & Dennehy, 2017; Lauer et al., 2006, Matsudaira, 2008, McEachin, Augustine, & McCombs, 2016). Veel van deze programma's richten zich op de preventie van *summer learning loss* door zomerscholen in een specifiek domein in te richten. De vaakst onderzochte domeinen zijn (aanvankelijk en begrijpend) lezen (Albee, Smith, Arnold & Dennis, 2019; McDaniel, McLeod, Carter & Robinson, 2017; Nicholson & Tiru, 2019; Zvoch & Robertson, 2017) en rekenen/wiskunde (Gorard, Siddiqui & Huat See, 2015; Lynch & Kim, 2017; Snipes, Huang, Jacquet & Finkelstein, 2014), al zijn er ook studies naar de effecten van meer algemene programma's (bijvoorbeeld, Somers, Welbeck, Grossman & Gooden, 2015). Ook voor het effect van zomerscholen geldt dat er ook buiten het Angelsaksische deel van de wereld relevant onderzoek te vinden is, bijvoorbeeld in Nederland (Haelermans, Ghysels, Monfrance, Rud & Groot, 2017). In wat volgt bespreken we een typologie, effecten en kenmerken van effectieve zomerscholen op basis van onderzoek op deze bestaande, buitenlandse praktijken. We ronden af met een bespreking van de gelijkenissen met de buitenlandse initiatieven en de specificiteit en eigenheid van de Vlaamse zomerscholen.

2.2. Naar een typologie van zomerscholen op basis van hun doel

Zomerscholen dienen meerdere doelen voor leerlingen en scholen. Binnen de brede variatie aan zomerscholen kunnen we verschillende typologieën onderscheiden. We opteren voor de typologie, o.a. gebruikt door Borman & Boulay (2012), die het onderscheid maakt tussen remediërende zomerscholen (*remedial summer schools*) en voorbereidende (*acceleration summer schools*) omdat die het nauwst aansluit bij de Vlaamse oproep tot organisatie van zomerscholen. In de context van de Vlaamse projectoproep waren alle zomerschooltypes in te richten door de aanvragers.

Remediërende zomerscholen zijn bedoeld als inhaalprogramma's, hoewel velen niet uitsluitend academisch gericht zijn en zich ook concentreren op niet-academische activiteiten (de zogenaamde verrijgingsprogramma's, zie verder). Borman & Boulay (2012) onderscheiden vier types remediërende zomerscholen, die weliswaar enigszins kunnen overlappen. Ten eerste zijn er de zomerprogramma's bedoeld om studenten te helpen om te voldoen aan de minimale competentie-eisen voor afstuderen of promotie. Ten tweede kunnen leerlingen die niet slagen voor een bepaald vak tijdens het reguliere schooljaar de zomerschool als een kans gebruiken om het vak (deels) opnieuw te volgen. Ten derde zijn er zomerscholen ingericht voor leerlingen met specifieke leer- en ontwikkelingsstoornissen en tot slot zijn er de zomerscholen die ingericht worden in achtergestelde buurten om specifieke groepen leerlingen, uit milieus met lage SES, extra leerkansen te bieden.

Vorbereidende zomerscholen hebben een specifiek doel ter voorbereiding van vervolgonderwijs, zoals het ondersteunen van leerlingen bij belangrijke overgangen (van de basisschool naar de secundaire school door bijvoorbeeld een intensief programma taal en rekenen aan te bieden; van het secundair onderwijs naar het hoger onderwijs door bijvoorbeeld voorbereidende cursussen statistiek aan te bieden). Vorbereidende zomerscholen kunnen dus zowel gericht zijn op talentontwikkeling (zie voor hoogbegaafde leerlingen, bijv. Hartas, Lindsay & Muijs, 2002) als op leerlingen die meer ondersteuning nodig hebben (Kim & Quinn, 2013).

Andere typologieën focussen zich bijvoorbeeld op het doelpubliek, de aanbieder, de tijdsduur. In alle zomerscholentypes kunnen ook verrijgingsprogramma's (*enrichment programs*) ingebed worden, die verder gaan dan de louter academische vaardigheden. Ze hebben vaak tot doel om kinderen uit alle sociale klassen de kans te bieden om in aanraking te komen met culturele, sportieve en sociale activiteiten om hen zo de zogenaamde kansenkloof (*opportunity gap*) te helpen overbruggen (Augustine et al, 2013). Kinderen uit gezinnen met een laag inkomen hebben, naast minder toegang tot onderwijskundige materialen (schoolboeken, digitale leeromgevingen) ook minder mogelijkheden voor culturele, sportieve en andere (taal-)stimulerende activiteiten in de zomer dan hun meer bemiddelde leeftijdsgenoten (Zvoch & Robertson, 2019). Zo liet internationaal onderzoek zien dat bijvoorbeeld bezoeken aan dierentuinen en aquaria frequenter voorkwamen bij de kinderopvang van niet-arme gezinnen dan bij arme gezinnen (Redford, Burns, Ralph & Hall, 2018). Ook het aanbod van de verrijgingsprogramma's sluit aan bij de Vlaamse oproep, die ruimte liet voor o.a. sociale en sportieve activiteiten.

2.3. Effecten van zomerscholen op leerlinguitkomsten

Zomerscholen hebben het potentieel om leerwinst te faciliteren bij leerlingen maar de resultaten uit internationaal effectiviteitsonderzoek zijn niet sluitend, met soms tegenstrijdige resultaten. Er zijn echter voldoende studies die aanwijzen dat zomerscholen het potentieel hebben om leerachterstanden te remediëren.

Uit een recente Amerikaanse studie met meer dan 3000 kinderen die vrijwillig deelnamen aan zomerscholen bleek dat deze programma's op korte termijn een bescheiden maar significante leerwinst in wiskunde opleverden (Augustine et al., 2016). Echter, de leerwinst verdween tegen de volgende herfst, en er werden geen voordelen genoteerd op vlak van taal, sociaal-emotionele variabelen of de vervolgresultaten in de loop van het schooljaar. Verschillende studies bevestigen dat zomerscholen een positieve korte-termijn impuls geven aan de resultaten van leerlingen maar dat de resultaten bij uitgestelde meting (na bijvoorbeeld zes maanden) verminderen tot gemiddeld één derde standaarddeviatie in vergelijking met het resultaat onmiddellijke effectmeting (zie o.a. Kim & Quinn, 2013). Om langetermijneffecten bij zomerschoolinterventies te realiseren lijkt blijvende ondersteuning aan (vooral kwetsbare) leerlingen aangewezen. Uit de studie van Augustine et al. bleek ook dat 20 tot 30% van de leerlingen die aangeboden werd om deel te nemen aan de zomerschool niet opdaagden, en dat de resterende leerlingen gemiddeld drie kwart van de lesdagen aanwezig waren. Vermits de aanwezigheidsgraad van de leerlingen en de geschatte geïnvesteerde lestijd (*academic time-on-task*) positief correleerde met hun resultaten, testten de organisatoren een reeks van meer dan 15 maatregelen om de aanwezigheid van leerlingen te verhogen (met een positief effect bij bijvoorbeeld het belonen van de aanwezigheid en het sturen van persoonlijke aanmoedigingen naar leerlingen en ouders) en ook om leerlingen die niet opdaagden te overtuigen alsnog deel te nemen aan de zomerschool (met een positief effect bij bijvoorbeeld thuisbezoeken door een engagement coördinator en het organiseren van ouder-infoavonden).

In Nederland werden na twee pilootjaren in de zomer van 2016 jaar zomerscholen ingericht met als doel de onderwijstijd met een fractie van een jaar te verlengen ('gerichte onderwijstijdverlenging') als verplicht alternatief voor zittenblijven. In 2016 werden er 124 zomerscholen ingericht, tegen 2019 groeide dit aantal al naar 281 (Staatscourant, 2020). De resultaten waren hoopgevend. De zomerscholen misten hun effect niet: onder leerlingen die de zomerschool hebben gevolgd in 2014 blijkt dat meer dan 80% van hen alsnog is overgegaan naar het volgende leerjaar (Haelermans et al, 2017). In deze studie werden wél langetermijneffecten geconstateerd: van de groep die het zittenblijven kon vermijden door de zomerschool te volgen is 75% in het volgende schooljaar opnieuw geslaagd voor het eindexamen.

In het Verenigd Koninkrijk werd een groots zomerscholenproject ingericht in de zomer na schooljaar 2011-2012, gesubsidieerd door het Ministerie van Onderwijs voor een waarde van 50 miljoen pond. Het zomerschoolproject werd opgezet om kansarme leerlingen te ondersteunen in de overgangsfase van de lagere naar de middelbare school. Meer dan 1700 scholen voerden zomerschoolprogramma's uit, en in de zomer van 2013 klom dat aantal naar meer dan 1900 scholen. Bij een evaluatie van de impact van het vierweken durende zomerschoolprogramma waren ongeveer 21.000 leerlingen betrokken (Martin et al., 2013). Bij de eerste evaluatie werd geen effectmeting uitgevoerd op leerwinst maar wel een bevraging afgenomen bij alle betrokkenen (leerlingen, ouders, lesgevers en coördinatoren). De resultaten suggereerden dat de zomerschoolprogramma's een positief effect hadden op het zelfvertrouwen, de sociale vaardigheden en de bereidheid van de leerlingen om naar de middelbare school te gaan. Vervolgonderzoek (gerandomiseerd met controlegroepen) toonde aan dat leerlingen vooruitgang boekten op vlak van taal ($d=0.17$, met SES-indicatorleerlingen die meer vooruitgang boekten dan niet-SES-indicatorleerlingen), maar geen effect tot zelfs een negatief effect waarnamen op vlak van wiskunde ($d=0$, met SES-indicatorleerlingen die minder vooruitgang boekten).

In het algemeen is de leerwinst die leerlingen maken bescheiden maar niet verwaarloosbaar in termen van effect sizes zoals beschreven in recente meta-analyses door Hattie (2018), Dietrichson, Bog, Filges, & Jorgenson (2018) en Education Endowment Foundation (2018a). De Education Endowment Foundation distilleerde uit zes recente meta-analyses de gepoolde effecten voor wiskunde en taal, te liggen tussen $d=0,05$ en $d=0,26$, met een gewogen gemiddelde van $d=0,18$.

Het is onwenselijk om zelfs deze bescheiden voordelen te negeren als ze van fundamenteel belang kunnen zijn voor leerlingen *at risk*. Gemiddeld genomen blijkt dat leerlingen die naar een zomerschool gaan ongeveer twee maanden extra vooruitgang kunnen boeken ten opzichte van vergelijkbare leerlingen die dat niet doen. Een grotere impact (tot vier extra maanden vooruitgang) kan worden bereikt wanneer de zomerscholen intensief zijn, er les gegeven wordt in kleine groepen door ervaren leerkrachten, een passend curriculum wordt gehanteerd en de organisatie over voldoende middelen beschikt om bijvoorbeeld leerling- en ouderbetrokkenheid te garanderen. Zomerscholen zonder een duidelijke academische component leiden daarentegen meestal niet tot leerwinst.

De effecten van remediërende en voorbereidende zomerscholen hebben een vergelijkbaar positief effect (Cooper et al, 2000). We vonden (quasi-experimentele) studies met een positief leereffect van zowel de verplichte (zie bijvoorbeeld Matsudaira, 2008) als de vrijwillige zomerscholen (zie bijvoorbeeld Schacter & Jo, 2005). Sommige studies rapporteerden meer leerwinst voor studenten uit de middenklasse dan voor leerlingen uit lage SES-gezinnen (Cooper et al, 2000), terwijl andere studies amper verschil tussen goeide en minder goeide gezinnen rapporteerden (Alexander et al, 2007). Nog andere studies vonden dan weer dat effecten groter waren voor minder goeide gezinnen (Kim & Quinn, 2013). Ook bevindingen met betrekking tot de vraag of zomerscholen effectiever blijken voor de ene leeftijdsgroep dan voor de andere, zijn gemengd (zie o.a., Cooper et al, 2000). Zvoch en Robertson (2017) nemen aan dat de effectiviteit een U-vorm aanneemt: de grootste effecten gevonden worden bij jongere leerlingen (lagere school) en de oudere

leerlingen uit het secundair onderwijs. McEachin en collega's benadrukken echter dat er geen 'beste' doelpubliek voor zomerscholen bestaat en dat elke leerling potentieel profiteert (2016).

Tot nu toe heeft het merendeel van het wetenschappelijk onderzoek zich gericht op de academische uitkomsten (leerwinst) van zomerscholen, waarbij minder aandacht werd besteed aan socio-emotionele uitkomsten. Een aantal zomerschoolprogramma's namen echter ook niet-cognitieve uitkomsten mee. Het *Building Educated Leaders for Life*-programma (BELL) werd ontwikkeld om sociale vaardigheden, geloof in eigen kunnen en leiderschapsvaardigheden aan te leren (Chaplin & Capizzano, 2006). Het RAND-programma toonde aan dat de zomerschool ook een positief effect had op vlak van de fysieke fitheid van leerlingen, hun gedrag en hun sociale vaardigheden (McCombs et al, 2011). Zvoch en Robertson (2017) suggereren dat leerlingen door het volgen van de zomerschool sterker gewapend aan de start van een nieuw schooljaar komen, wat positief kan bijdragen aan de motivatie en een meer positieve attitude ten opzicht van school en leraar (Cooper, 2000). Tot slot stellen Gorard en collega's (2015) dat leerlingen nu eenmaal 'een goede tijd hadden' op de zomerschool, en dat dit ook positief afstraalt naar de families van de leerlingen.

In een volgende paragraaf gaan we verder in op de kenmerken van de meest effectieve zomerscholen.

2.4. Kenmerken van effectieve zomerscholen

Het louter aanbieden van een zomerschool garandeert geen positieve effecten op het leren van leerlingen. Een belangrijke vraag is dan: welke factoren maken een zomerschool effectief? Terwijl uit onderzoek blijkt dat zomerprogramma's leerlingen ten goede kunnen komen, hebben niet alle bestudeerde zomerprogramma's geresulteerd in positieve resultaten voor de participerende leerlingen. Door de grote verscheidenheid aan zomerscholen qua aanpak, doelpubliek, inhoud en doel is het niet vanzelfsprekend om één succesrecept te distilleren uit de veelheid aan ingerichte zomerscholen. Zomerscholen waar positieve leerlingeneffecten werden gevonden, blijken wel een aantal gemeenschappelijke kenmerken te hebben. Gebaseerd op 9 reviewstudies (Augustine et al, 2016; Cooper et al, 2000; Lauer et al, 2006; Kim & Quinn, 2013; Lewis, 2004; Kidron & Lindsay, 2014; McCombs et al, 2011; McEachin et al, 2016; Paris et al, 2004; Hall et al, 2017) onderscheiden we de volgende vijf kenmerken.

2.4.1. Een kleine ratio leerling-leerkracht

In een succesvolle zomerschool is het aantal leerlingen per leerkracht kleiner dan tijdens het schooljaar. In de literatuur worden optimale groepsgroottes tussen 6 en 13 leerlingen gesuggereerd, met een verminderd effect bij groepen groter dan 20 leerlingen. Er is geen reden om aan te nemen waarom de literatuur rond de voordelen van het werken in kleinere groepen niet van toepassing zou zijn op zomerscholen. Een kleiner aantal leerlingen per groep maakt het mogelijk om gemakkelijker 'op maat' te werken, meer gedifferentieerd les te geven en dus individuele aandacht en ondersteuning (*scaffolds*) te bieden en daardoor aan te sluiten bij de specifieke noden van de leerlingen. Het kost de leraar ook minder tijd om een kleinere groep leerlingen te leren kennen, zeker wanneer de leraar nooit eerder les gaf aan de leerlingen.

2.4.2. Sterke kwaliteit van het curriculum

De beste zomerscholen werken aan een sterk doelgericht programma dat als aantrekkelijk, zinvol en noodzakelijk ervaren wordt door de leerlingen. Het op elkaar afstemmen van de schooljaar- en zomercurricula kan ook de effectiviteit van de zomerprogramming verbeteren. Deze inhoudelijke afstemming kan twee

vormen aannemen. Ten eerste kan de inhoud van de zomerprogramma's worden afgestemd op die van het voorafgaande schooljaar om zo te zorgen voor een remediëring van de kernleerstof die de leerlingen niet onder de knie kregen (remediërend). Ten tweede kan de inhoud worden afgestemd op het komende schooljaar, zodat de leerlingen via pre-teaching een voorbereiding krijgen op de leerinhouden en dus een voorsprong opbouwen ten opzichte van leerlingen die de zomerschool niet volgden (voorbereidend). Wanneer zomerscholen empirisch onderbouwde programma's gebruiken wordt ook meer leerwinst geboekt. Zo waren leesprogramma's op basis van expliciete phonics-instructie succesvoller om zwakke lezers technisch te leren lezen dan programma's die de whole-language-methode gebruikten (Johnston & Watson, 2005).

Naast aan vakinhoud wordt ook substantieel aandacht besteed aan bijvoorbeeld sociaal-emotionele aspecten, metacognitieve vaardigheden of andere verrijkingsprogramma's. Een nauwgezette evaluatie en monitoring van de kwaliteit van het zomerschoolprogramma, het geboden onderwijs en de prestaties van de leerlingen leiden ook tot effectievere zomerscholen. Door intern (de zomerschool zelf) of extern (instellingen buiten de zomerschool) te evalueren wat goed werkt en wat niet, kunnen organisatoren van zomerscholen aanpassingen maken die de kwaliteit van het programma in latere jaren verbeteren. Daarnaast kan het opstellen van een evaluatie helpen om bijvoorbeeld de programmadoelstellingen en de benodigde ondersteuning te verduidelijken.

2.4.3. Hoge kwaliteit van de lesgevers en instructie

Het spreekt voor zich dat de instructie zich moet richten op de concrete doelen die een zomerschool stelt. Als een zomerschool zich bijvoorbeeld richt op het vergroten van de woordenschatkennis van leerlingen, is het vanzelfsprekend dat instructie gegeven wordt die expliciet woordenschat aanleert. De focus op de kwaliteit van de instructie, voornamelijk voor het taalonderwijs, komt de leerlingen ook in de zomer ten goede, net als tijdens het schooljaar (Muijs & Reynolds, 2017; Surma et al, 2019). Kenmerken van effectieve instructie voor leerlingen met weinig of gebrekkige voorkennis zijn te bundelen onder paraplu-terminen als 'directe instructie' of 'expliciete instructie', m.a.w. met duidelijke sturing door de leraar. Voorbeelden van elementen uit expliciete instructie zijn het activeren van voorkennis, het bieden van voldoende uitgewerkte voorbeelden, het ondersteunen bij het oefenen, voldoende oefenkansen bieden en inbouwen van laagdrempelige en niet-bedreigende manieren van toetsing. Naarmate leerlingen vooruitgang boeken, wordt de ondersteuning van de leraar afgebouwd en de mate van zelfstandigheid en zelfsturing van de leerling groter (voor een overzicht van effectieve instructiepraktijken, zie o.a. Lee & Anderson, 2013; Rosenshine, 2012; Surma et al, 2019).

McEachin en collega's (2018) en Kim en Quinn (2013) betogen dat de beste leereffecten gevonden werden bij interventies waar de instructie gebaseerd is op wetenschappelijke evidentie. Zvoch (2019) illustreert dit voor taalonderwijs.

"Each day, intensive teacher-directed instruction in the critical beginning reading skills of phonemic awareness (oral blending and segmentation), alphabetic understanding (letter-sounds, decoding, phonic analysis, and fluency/automaticity (speed and accuracy in reading connected text) was provided to students. Teacher modeling of literacy skills and the provision of multiple opportunities for practice with corrective feedback reflected the evidenced-based instructional approaches that have been found to best facilitate early childhood literacy development."

Het kan echter een uitdaging zijn om te zorgen voor effectief onderwijs in de zomer. Het tijdig werven en financieel vergoeden van leraren met ervaring op vak- en leeftijdsniveau wordt daarbij als belangrijk omschreven. Die leraren zijn immers vaak beter in staat om het zomercurriculum te verbinden met dat van

voorgaande of komende schooljaren, het juiste tempo te behouden en heldere instructie te bieden. Klasobservaties in eerdere studies suggereerden dat ondanks de kleinere klasgroepen leraren niet altijd gebruik maakten van die voordelen om gepersonaliseerde en/of gedifferentieerde instructie te voorzien. Korte professionaliseringstrajecten kunnen ingericht worden om dit te verhelpen. Of de leraar één van de gebruikelijke leerkrachten van de leerling is, lijkt minder een verschil te maken.

2.4.4. Sterke intensiteit van het programma

Studies lijken te wijzen op sterkere effecten na een intensieve zomerschool dan na een minder intensieve zomerschool. McEachin en collega's (2018) suggereren een voorkeurstotaal van 70 uur participatie, met minstens vier uur participatie per lesdag. Ook hier geldt het argument dat instructiekenmerken die effectief blijken in reguliere context, dat ook zijn in de context van een zomerschool. Het gespreid aanbieden van de leerinhouden in de tijd (i.e. beter elke dag wiskunde aanbieden in plaats van op één intense dag) faciliteert het leren op lange termijn, gekend als het spacing effect (voor een overzicht van andere effectieve aanpakken, zie Dunlosky et al, 2013). De positieve effecten van intense programma's kunnen verklaard worden door de verhoogde *academic time-on-task*, die het aantal uur instructie per student in de zomerschool weerspiegelt.

2.4.5. Een hoge graad van aanwezigheid

Hoe groter en consistentere de aanwezigheid van de leerlingen, hoe groter de effecten bleken, zowel op cognitief als non-cognitief vlak. Leerlingen met een hoge aanwezigheidsgraad boeken leerwinst voor wiskunde, taal en socio-emotionele vaardigheden en deze voordelen houden het voorjaar na de zomerschool nog steeds aan. Hoewel niet gemakkelijk te realiseren, blijkt betrokkenheid van de ouders van cruciaal belang, voornamelijk voor kinderen uit lage SES-milieus (Muijs, Harris, Chapman, Stoll & Russ, 2004). Helaas houdt de sociaal-economische kloof veel kinderen buiten de zomerscholen indien ze vrijblijvend aangeboden worden. Meer begoede kinderen nemen tot acht keer vaker deel aan de zomerprogramma's dan hun klasgenoten met een lager inkomen. De meest succesvolle zomerscholen investeren sterk in het werven en behouden van hun leerlingen. Aanwezigheden opnemen van leerlingen is een noodzakelijke maar niet een voldoende voorwaarde om de aanwezigheidsgraad van leerlingen op te krikken (McEachin et al, 2016). Door een duidelijk gecommuniceerd, consistent en aantrekkelijk programma te bieden, met een afwisseling tussen academisch en verrijkingsaanbod, kan de aanwezigheidsgraad stijgen. Het is echter niet noodzakelijk om een zomerschool te 'vermommen' als een niet-schoolse omgeving. Districten in Amerikaanse staten die expliciete, academische instructie boden, hadden immers de hoogste aanwezigheidsgraad (McEachin et al, 2016).

Daarnaast toont literatuur inzake ouderbetrokkenheid ook het grote belang aan van ouders die op een positieve manier betrokken zijn op het schoolse gebeuren van hun zoon of dochter – vooral bij nog relatief jonge kinderen – in termen van hun schoolsucces (bv. leerresultaten, schoolmotivatie ...) (Castro et al., 2015).

2.5. De eigenheid van zomerscholen in Vlaanderen 2020

Zomerscholen werden voor de eerste maal op deze schaal ingericht in Vlaanderen. De doelstellingen en invulling van deze zomerscholen zijn uiteenlopend, van remediërend tot voorbereidend/stimulerend over alle leerlingen in leerplichtonderwijs heen. Zomerscholen selecteerden zelf twee vakken of leergebieden waarop werd toegespitst. Tot slot, zorgden ze zelf voor een aanpak op maat van hun leerlingenpubliek. Hoewel Vlaamse zomerscholen veel vrijheid genieten in het vorm geven van hun zomerscholen, kwamen er uit de projectoproep toch een aantal voorwaarden naar voor waaraan elke zomerklas dient te voldoen.

2.5.1. Intensiteit en organisatie

De zomerschool duurt minstens tien lesdagen en vindt plaats tijdens de zomervakantie. Daarnaast is de zomerschool ingericht vanuit één van twee finaliteiten, remediërend of voorbereidend/stimulerend (zie typologieën beschreven in paragraaf 2.2). Zomerscholen worden lokaal en kosteloos georganiseerd, zodat de zomerscholen goed bereikbaar zijn voor leerlingen en er een schoolnabije werking kan worden gegarandeerd.

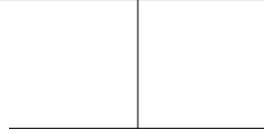
2.5.2. Curriculum

Het aanbod vertrekt steeds vanuit de essentiële leerstof en is dus aantoonbaar gelinkt aan het Vlaamse curriculum, zoals gestipuleerd in de eindtermen van de Vlaamse Overheid. Per voltijdse dag zal minimaal de helft van de tijd besteed worden aan de academische doelen. Elke zomerschool maakt zelf een selectie van idealiter twee vakken of leergebieden per leerling in functie van de beschikbaarheid van de aanwezige expertise en de onderwijstrajecten van de leerlingen. De zomerschool implementeert ook een verrijkingsprogramma. In dat programma wordt verondersteld om in te zetten op educatieve werk- en speelvormen waarin een schools karakter minder wordt benadrukt. Dit vraagt om een flexibele organisatie van het aanbod.

2.5.3. Vrijwillige deelname

Leerlingen nemen vrijwillig deel. Een leerling kan m.a.w. niet verplicht worden tot deelname aan een zomerschool. Wel hebben klassenraden en/of het betrokken CLB, maar ook lokale partners zoals bv. jeugdwerking, welzijnsorganisaties een cruciale rol in de stimulering en toeleiding van leerlingen naar de zomerscholen.

Uit de voorwaarden die de Vlaamse overheid oplegt aan de indieners blijkt een sterke overlapping met internationale kenmerken van zomerscholen. Op minstens twee vlakken zijn er echter substantiële verschillen. Ten eerste werken de meeste onderzochte internationale zomerscholen rond taal en rekenen bij overgangen van lager naar secundair onderwijs, of zijn ze voorbereidend op studies in hoger onderwijs, terwijl nu in Vlaanderen voor elk schooljaar in het leerplichtonderwijs een zomerschool kan worden ingericht. Ten tweede is de duur van de zomerscholen verschillend. Een gemiddelde zomerschool duurt 4 tot 8 weken omdat bijvoorbeeld de zomervakantie in de Verenigde staten drie maanden duurt. Wanneer internationaal onderzoek dus bijvoorbeeld een 'hoge aanwezigheidsgraad' van leerlingen rapporteert, doen ze dat gebruikelijk vanaf wanneer leerlingen 20 dagen of meer aanwezig waren op zomerscholen (zie o.a. Augustine et al, 2016).

3. METHODOLOGIE

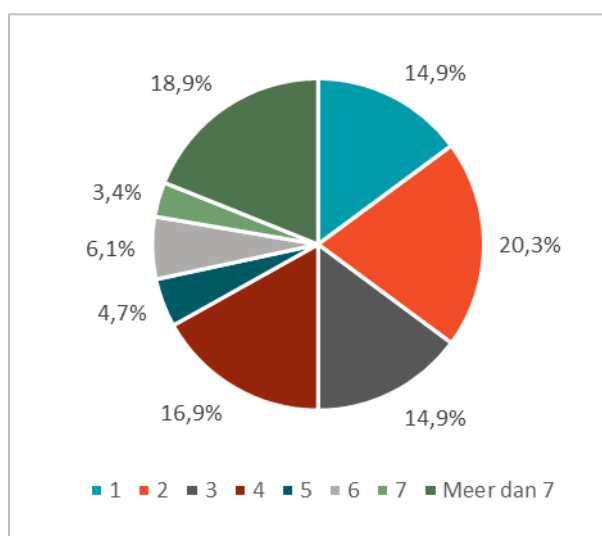
In functie van het beantwoorden van de onderzoeksvragen werd een vragenlijstenonderzoek uitgevoerd bij alle 138 zomerscholen die in de loop van juli en augustus 2020 in Vlaanderen georganiseerd werden en daarvoor subsidies kregen in kader van de Oproep voor de organisatie van COVID-19-zomerscholen van de Vlaamse overheid. Aanvullend bij dit onderzoek werden 11 zomerscholen diepgaander bestudeerd aan de hand van observaties en interviews met diverse betrokkenen (casestudy's). Dit hoofdstuk bevat een beknopte beschrijving van de gevolgde methodologie. We verwijzen de geïnteresseerde lezer graag naar Bijlage 1 voor aanvullende details.

3.1.1. Geplande zomerscholen

Over de beide aanvraagrondes heen ontving de Vlaamse overheid 192 aanvragen voor de subsidiëring van zomerklassen in de zomervakantie van 2020. In totaal werd de zomerschoolaanvraag voor 148 zomerscholen goedgekeurd¹. Het merendeel van de goedgekeurde aanvragen (N = 116; 78,4%) betrof aanvragen voor een zomerschool met één locatie. De drie grootste zomerschoolaanvragen telden respectievelijk 11, 12 en 16 locaties. In totaal beoogden de 148 goedgekeurde zomerschoolaanvragen een aanbod op 242 locaties.

De kleinste zomerschoolaanvraag telde slechts één klas, terwijl de allergrootste zomerschool 64 klassen plande (zie ook Figuur 1). In totaal werd een subsidie voor 773 zomerschoolklassen aangevraagd. En aangezien de oproep een maximaal aantal van 14 leerlingen per zomerklas oplegde, kunnen we ervan uitgaan dat maximaal 10822 leerlingen zich voor een gesubsidieerde zomerklas konden inschrijven.

Figuur 1. Aantal klassen per zomerschoolaanvraag.

3.1.2. Geannuleerde zomerscholen

Van de 148 goedgekeurde zomerscholen werden er 10 geannuleerd nog voor ze konden plaatsvinden. Voor vijf zomerscholen werd de annulering ingegeven door het stijgende aantal coronabesmettingen in de omgeving van de zomerschoollocatie. Drie andere zomerscholen werden geannuleerd omwille van een gebrek aan voldoende inschrijvingen. Eén zomerschool met een gesloten aanbod annuleerde haar aanvraag omdat het wettelijk niet mogelijk is om leerkrachten als vrijwilliger in te schakelen voor een onderwijsopdracht

¹ De term 'zomerschool' wordt in de rest van dit onderzoeksrapport gebruikt om te verwijzen naar de eenheid bepaald door de zomerschoolaanvraag. Dit wil zeggen dat clusteraanvragen, waarbij verschillende eenheden die door de betrokkenen als aparte zomerscholen gezien worden binnen één aanvraag geclusterd zijn, als één zomerschool beschouwd werden (zie paragraaf 3.3.1.1 voor verdere toelichting).

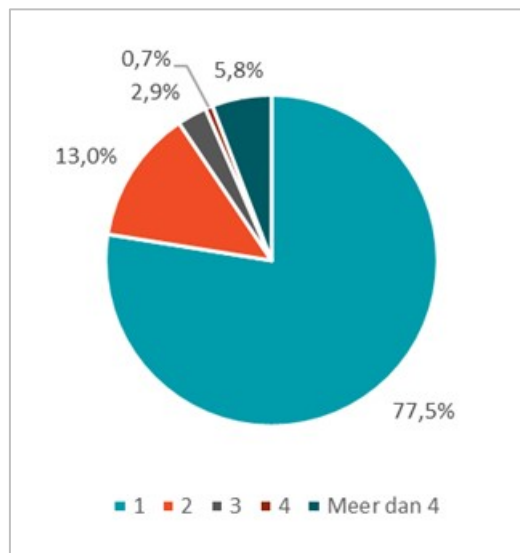
binnen een door hun eigen school georganiseerde zomerschool². Voor een andere zomerschool met een gesloten aanbod annuleerde de directeur de zomerschool vanuit een vrees voor een te grote werkdruk op de eigen leerkrachten.

In enkele gevallen betrof een annulering niet een volledige zomerschool, maar wel het aanbod op één van de aangevraagde locaties. Het gaat specifiek om twee zomerscholen, waarbij respectievelijk één en drie zomerschoollocaties geschrapt werden.

3.1.3. Gerealiseerde zomerscholen

Uiteindelijk hebben 138 zomerscholen hun aanbod kunnen realiseren. Daarvan hadden 107 zomerscholen (77,5%) een aanbod op één locatie en 31 zomerscholen (22,5%) een aanbod op meerdere locaties (zie ook figuur 2). In totaal werd er een aanbod gerealiseerd op 226 locaties in Vlaanderen, d.i. 93,4% van de locaties uit de zomerschoolaanvragen.

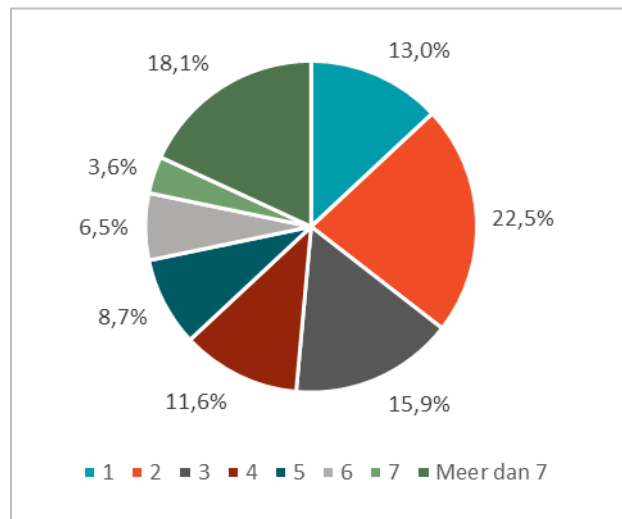
Figuur 2. Aantal locaties per gerealiseerde zomerschool.

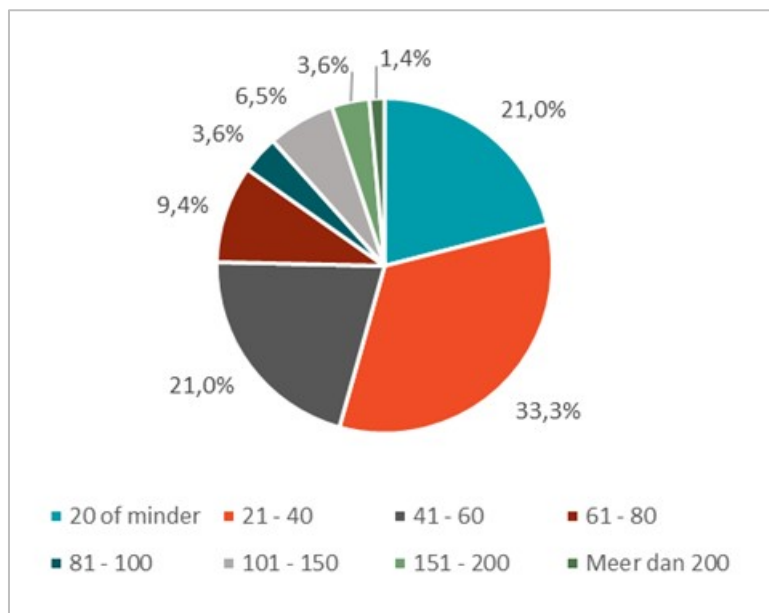
De 138 gerealiseerde zomerscholen verzorgden afgelopen zomer een aanbod voor in totaal 7521 leerlingen, gegroepeerd in 747 zomerklassen. Dit betekent dat een Vlaamse zomerschool gemiddeld genomen 5,4 zomerklassen telde, met iets meer dan 10 leerlingen per klas. Deze gemiddelden verbergen echter een grote variatie aan zomerscholen, zoals ook blijkt uit Figuur 3, Figuur 4 en Figuur 5.

² De Wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers bepaalt dat onder vrijwilligerswerk enkel activiteiten kunnen vallen die niet door dezelfde persoon en voor dezelfde organisatie worden verricht in het kader van een arbeidsovereenkomst, een dienstencontract of een aanstelling als statutair personeelslid (zie art. 3, 1°, d).

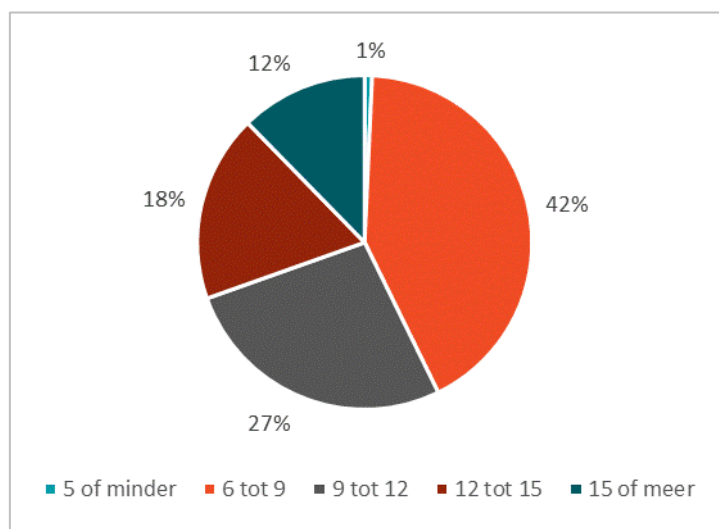
Figuur 3. Aantal klassen per gerealiseerde zomerschool.

Figuur 4. Aantal leerlingen per gerealiseerde zomerschool.

Figuur 5. Aantal leerlingen per klas in gerealiseerde zomerscholen.

In tegenstelling tot wat voor de zomerschoolleerlingen het geval was, moesten zomerscholen op geen enkele manier verplicht melding maken van het totale aantal medewerkers dat bij hun zomerschool betrokken was. Om een schatting te maken van het totale aantal medewerkers in alle 138 Vlaamse zomerscholen, maakten we gebruik van de aantallen medewerkers en leerlingen die de coördinatoren voor hun zomerschool rapporteerden via de coördinator-vragenlijst. Per zomerschool (N = 85) berekenden we het aantal leerlingen per medewerker. Daaruit bleek dat een medewerker in een Vlaamse zomerschool gemiddeld 5,44 leerlingen onder zijn/haar hoede had. Dit betekent dat we schattend mogen aannemen dat er in de Vlaamse zomerscholen ongeveer 1381 medewerkers actief waren. In de verdere rapportage zullen we dit getal als basis nemen voor de berekening van responspercentages.

3.1.4. Casestudy's

Naast de grootschalige bevraging van alle actoren betrokken bij de zomerscholen, voerden we casestudy's uit. Deze casestudy's lieten toe om rijke data te verzamelen over de zomerscholen, om percepties van alle betrokkenen in termen van hun ervaringen, beleving en waardering met betrekking tot de zomerscholen in kaart te brengen.

Voor de selectie van de casestudy-zomerscholen baseerden we ons op de lijst van 148 goedgekeurde zomerschoolaanvragen. Uit deze lijst werd een random steekproef van 10 zomerscholen getrokken, aangevuld met twee even grote reservesteekproeven voor het geval de casestudy-bezoeken aan zomerscholen uit de hoofdstekproef niet zouden kunnen doorgaan. De steekproeftrekking gebeurde zo dat er een zo gevarieerd mogelijke groep aan zomerscholen bezocht zou worden.

Voor drie zomerscholen uit de hoofdstekproef moesten de reservesteekproeven daadwerkelijk worden aangesproken. Eén van de drie zomerscholen besliste om niet te zullen openen vanwege COVID-19 en omwille van hoe de situatie in hun regio op dat moment was. Een andere zomerschool vond wel plaats, maar wenste – opnieuw wegens COVID-19 – geen externen te ontvangen. Wat de derde zomerschool betreft, maakten we zelf de keuze om deze te vervangen door een alternatieve zomerschool, om zo een groter evenwicht te bekomen inzake het aanbod aan regulier versus buitengewoon onderwijs.

Bijkomend was een vierde zomerschool uit de hoofdstekproef niet bereid om het onderzoeksteam te ontvangen voor observaties van het onderwijs- en verrijkingsaanbod. Er mochten echter wel interviews afgenomen worden van verschillende betrokkenen. Ter compensatie van het gebrek aan observatiedata, selecteerden we nog een elfde zomerschool uit de reservestekproeven.

De definitieve steekproef voor de casestudy's bestond dus uit 11 zomerscholen. Tabel 1 geeft de verschillende profielen van de zomerscholen weer in termen van hun aanbod, onderwijsniveau en geografische ligging (d.i. de criteria waarop de selectie van de steekproef werd gebaseerd). Door de wijze van steekproeftrekking vormt de casestudy-steekproef een voldoende afspiegeling van de volledige groep zomerscholen, zeker wat aanbod (open vs. gesloten) en onderwijsniveau betreft. Enkel wat de geografische ligging van de geselecteerde zomerscholen betreft, is er een lichte oververtegenwoordiging van Antwerpse zomerscholen en een ondervertegenwoordiging van zomerscholen in Brussel. Er zaten immers geen Brusselse zomerscholen in de hoofdstekproef. We kozen er bewust voor om niet te sleutelen aan de regionale spreiding, omdat dit de kans op het ontstaan van nieuwe onevenwichten in de hoofdstekproef aanzienlijk zou vergroten. Bovendien verwachtten we geen significante verschillen over de regio's heen.

Tabel 1. Zomerscholen die deelnamen aan het casestudy-onderzoek.

	PROVINCIE	OPEN/GESLOTEN AANBOD	AANTAL LOCATIES	ONDERWIJS-NIVEAU	AANBOD BUO
Zomerschool 1	Antwerpen	Gesloten	2	LO	Nee
Zomerschool 2	Antwerpen	Gesloten	1	LO	Nee
Zomerschool 3	Oost-Vlaanderen	Gesloten	1	LO	Nee
Zomerschool 4	Limburg	Gesloten	1	SO	Nee
Zomerschool 5	Antwerpen	Open	1	LO	Ja
Zomerschool 6	Vlaams-Brabant	Open	1	LO	Nee
Zomerschool 7	West-Vlaanderen	Open	3	LO	Nee
Zomerschool 8	Oost-Vlaanderen	Open	1	LO	Nee
Zomerschool 9	Vlaams-Brabant	Open	2	LO & SO	Nee
Zomerschool 10	Antwerpen	Open	1	SO	Nee
Zomerschool 11	Oost-Vlaanderen	Open	1	SO	Nee

3.2. Instrumenten

3.2.1. Vragenlijsten

3.2.1.1. Coördinatorvragenlijst

Uiteraard vormden de coördinatoren van de zomerscholen een belangrijke bron van informatie over hun eigen zomerschool. Om een reeks kenmerken over alle zomerscholen heen in beeld te krijgen, werd daarom een vragenlijst voor de zomerschoolcoördinatoren en de locatieverantwoordelijken ontwikkeld. Tabel 2 geeft een overzicht van de onderwerpen die in deze vragenlijst aan bod kwamen, de spreiding van de onderwerpen over de drie versies van de vragenlijst en het aantal vragen per onderwerp. Voor zomerscholen met meerdere locaties werd namelijk beslist om zowel de overkoepelende zomerschoolcoördinator te bevragen als de

personen die de leiding hadden over één zomerschoollocatie (de locatieverantwoordelijken). De focus van de bevraging van de coördinatoren lag daarbij op de zomerschool als geheel, terwijl de vragen voor de locatieverantwoordelijken betrekking hadden op de locatie. Bijlage 2 bevat per onderwerp een lijst van de vragen uit de coördinatorvragenlijst met bij elke vraag de vermelding in welke versies van de vragenlijst de vraag opgenomen werd.

Tabel 2. Samenstelling coördinatorvragenlijst.

	COÖRDINATOR ZOMERSCHOOL 1 LOCATIE	COÖRDINATOR ZOMERSCHOOL MEERDERE LOCATIES	LOCATIE- VERANT- WOORDELIJKE
Formele gegevens over de zomerschool(locatie)	6	6	3
Adres locatie + functie locatieverantwoordelijke	-	-	2
De zomerschoolcoördinator	3	3	-
Financiële en materiële ondersteuning	5	5	-
Doelgroep en toeleiding	8	-	8
Medewerkers*	10/6	-	10/6
Dagindeling	4	-	4
Aanbod en doelen°	4/3	-	4/3
Didactische organisatie	3	-	3
Tevredenheid	5		5
Open eindvraag	1	1	1

* scholen met gescheiden onderwijs- en verrijkingsaanbod / scholen met geïntegreerd of geen verrijkingsaanbod

° scholen met verrijkingsaanbod / scholen zonder verrijkingsaanbod

3.2.1.2. Medewerkervragenlijst

Ook de medewerkers van de zomerscholen kregen een vragenlijst voorgeschoteld die specifiek voor dit onderzoek ontwikkeld werd. In die vragenlijst werden, naast vragen over het profiel van de medewerker, vooral vragen gesteld over de zomerklassen waar de betrokken medewerker een actieve rol in heeft gespeeld. Er werd bovendien gezorgd voor een gedeeltelijke overlap tussen de medewerkervragenlijst en de coördinatorvragenlijst, zodat over sommige onderwerpen het perspectief van beide groepen respondenten bevestigd werd. Tabel 3 geeft een overzicht van de onderwerpen die in de medewerkervragenlijst aan bod kwamen met indicatie van het aantal vragen per onderwerp. Voor de specifieke formulering van de vragen verwijzen we graag naar bijlage 3 bij dit rapport.

Tabel 3. Samenstelling medewerkervragenlijst.

	AANTAL VRAGEN
Profiel van de medewerker	6
Adres van de zomerschoollocatie	1
Vergoeding	1
Doelgroep en toeleiding	2
Samenstelling zomerklassen*	8/9
Aanbod en doelen	2
Didactische organisatie ^o	4/2/6
Tevredenheid	4
Open eindvraag	1

* medewerkers in aanbod aan leerlingen basisonderwijs / secundair onderwijs

^o medewerkers betrokken bij het onderwijsaanbod / verrijkingaanbod / beide

3.2.1.3. Leerlingvragenlijst

Aan de zomerschoolleerlingen werd een korte vragenlijst voorgelegd waarin gepeild werd naar enkele achtergrondkenmerken, naar hun houding ten aanzien van en tevredenheid over de zomerschool waar zij aan deelnamen en over de didactische aanpak in de zomerklas. Ook voor deze vragenlijst geldt dat bij de constructie voor overlap is gezorgd met andere vragenlijsten, m.n. met de medewerkervragenlijst en de oudervragenlijst. Tabel 4 geeft een overzicht van de onderwerpen die in de leerlingvragenlijst aan bod kwamen, terwijl de volledige vragenlijst te vinden is in bijlage 4.

In een poging om de respons bij (vooral oudere) anderstalige nieuwkomers te stimuleren, werd de leerlingvragenlijst in het Frans en het Engels aangeboden. De digitale vragenlijst werd standaard in het Nederlands aangeboden, maar respondenten konden aan het begin van de vragenlijst en/of per vraag bepalen of ze de vraag in het Frans of Engels wensten te lezen.

Tabel 4. Samenstelling leerlingvragenlijst.

	AANTAL VRAGEN
Achtergrondgegevens van de leerling	3
Adres van de zomerschoollocatie	1
Toeleiding naar de zomerschool	1
Anticipatie op en frequentie van deelname aan zomerschool	2
Didactische organisatie	1
Evaluatie en tevredenheid	6

3.2.1.4. Oudervragenlijst

Tot slot werd ook een korte vragenlijst voor de ouders ontworpen. Tabel 5 geeft een opsomming van de onderwerpen in de oudervragenlijst met voor elk onderwerp vermelding van het aantal vragen dat op dit onderwerp betrekking had. De volledige oudervragenlijst is opgenomen in bijlage 5 bij dit rapport. Ook deze vragenlijst werd vertaald in het Frans en het Engels in een poging de respons bij anderstalige ouders te verhogen.

Tabel 5. Samenstelling oudervragenlijst.

	AANTAL VRAGEN
Voertaal van de ouder met zijn/haar kinderen	1
Aantal kinderen in de zomerschool	1
Adres van de zomerschoollocatie	1
Achtergrondgegevens van het kind	4
Redenen voor deelname aan de zomerschool	1
Toeleiding naar de zomerschool	2
Frequentie deelname zomerschool	1
Evaluatie en tevredenheid	4
Open eindvraag	1

3.2.2. Aanvullende data

Met de hierboven beschreven vragenlijsten beoogden we een omvangrijke dataverzameling bij alle betrokkenen bij de Vlaamse zomerscholen. Dit om ons toe te laten om op een aantal essentiële punten de volledige groep zomerscholen in beeld te krijgen. Daarbij was het onder meer belangrijk om voldoende zicht te krijgen op de achtergrondkenmerken van de leerlingen die aan de zomerscholen deelgenomen hebben en van de personen die als medewerker in een zomerschool actief zijn geweest. Om te vermijden dat vragen rond achtergrondkenmerken van leerlingen en medewerkers een te omvangrijk deel van de vragenlijsten zouden uitmaken, werden een reeks gegevens over de betrokken leerlingen en medewerkers ter beschikking gesteld door het Departement Onderwijs en Vorming. Het ging daarbij, meer bepaald, om:

- achtergrondgegevens, schoolloopbaangegevens en inschrijvingsgegevens van de leerlingen die in een zomerschool waren ingeschreven;
- leeftijdscategorie, geslacht, diploma personeelslid, aanstellingsgegevens en loopbaangegevens van onderwijzend personeel dat als medewerker bij een zomerschool betrokken was; en
- INSZ-nummer of stamnummer student in lerarenopleiding, leeftijdscategorie, geslacht, woonplaats, instellingsgegevens lerarenopleiding en studieloopbaangegevens van leraren-in-opleiding die als medewerker werden ingezet.

Om de aanlevering van deze gegevens mogelijk te maken werd er een protocol afgesloten tussen het Departement Onderwijs en Vorming enerzijds en het Agentschap voor Onderwijsdiensten en het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties en Studietoelagen anderzijds³. Ouders en medewerkers werden via een informatiebrief (zie paragraaf 3.3.1) op de hoogte gesteld van de geplande data-uitwisseling. In deze brief werd hen bovendien de mogelijkheid gegeven om op een eenvoudige manier aan te geven dat zij niet wensten dat bovenstaande gegevens over hen zelf of over hun kind door het Departement Onderwijs en Vorming zouden opgevraagd worden. De gegevens met betrekking tot de respondenten die geen bezwaar tegen de data-uitwisseling aantekenden werden geanonimiseerd door het

³ Zie: "Protocol van 17 augustus 2020 voor de elektronische mededeling van persoonsgegevens van het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AGODI) en het Agentschap voor Hoger Onderwijs, Volwassenenonderwijs, Kwalificaties & Studietoelagen (AHOVOKS) naar het Departement Onderwijs en Vorming (DOV) in het kader van evaluatie zomerscholen" [geraadpleegd op 23 oktober 2020 via <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/informatieveiligheid-overzicht-protocollen-2020>].

Departement Onderwijs en Vorming aan het onderzoeksteam aangeleverd en zo ook door het onderzoeksteam verwerkt.

Omdat de opgevraagde gegevens over de medewerkers erg onvolledig waren en bovendien enkel betrekking hadden op onderwijzend personeel en studenten uit de lerarenopleiding, werden deze gegevens niet verder ingezet in kader van deze studie.

3.2.3. Interviews (casestudy's)

Voor het verzamelen van de interviewdata in de casestudy's werden vier aparte interviewleidraden opgesteld (zie bijlagen 6 t.e.m. 9). Deze waren semi-gestructureerd, wat betekent dat bepaalde interviewtopics vooraf werden vastgelegd, maar dat er daarnaast ook ruimte was om nog bijkomende zaken te bevragen. Tabel 6 geeft een overzicht van de vooraf bepaalde interviewtopics, die werden gegroepeerd in zeven hoofdcategorieën: (1) vragen met betrekking tot de algemene organisatie van de zomerschool, (2) de doelstellingen, (3) de beoogde en bereikte doelgroep, (4) de samenstelling van het zomerschoolteam, (5) het onderwijs- en verrijkingsaanbod, (6) de pedagogisch-didactische aanpak en (7) de gepercipieerde kwaliteit van en tevredenheid over (het aanbod van) de zomerschool. In de tabel wordt weergegeven welke van de verschillende interviewtopics bij welke doelgroep werden bevraagd.

De interviewleidraad voor de coördinatoren/locatieverantwoordelijken en medewerkers bestaan uit respectievelijk 16 en 15 items. Voor de interviewleidraad van de leerlingen en ouders werd er gewerkt met telkens vijf kernvragen.

Tabel 6. Topics bevestigd in de semi-gestructureerde interviews.

	COÖRDINATOREN / LOCATIEVERANT- WOORDELIJKEN	MEDEWERKERS	LEERLINGEN	OUDERS
Algemene organisatie				
Start- en einddatum	x	x		
Aanvraag	x			
Samenwerkingsverbanden met externen	x	x		
Groepssamenstelling	x	x		
Doelstellingen				
Remediërend en/of voorbereidend doel	x	x		
Doelgroep				
Motivatie van deelname	x	x	x	x
Toeleidingsinitiatieven	x	x	x	x
Open of gesloten aanbod	x	x		
Analyse van de beginsituatie van de leerlingen	x	x		
Profiel en aantal leerlingen	x	x		
Zomerschoolteam				
Profiel, functie en rekrutering van coördinator / LV	x			
Profiel, functie en aantal medewerkers	x	x		
Selectie en rekrutering van medewerkers	x	x		
Arbeidsvoorwaarden van medewerkers	x	x		
Onderwijs- en verrijkingsaanbod				
Inhoud van het aanbod	x	x	x	x
Kennis van het aanbod			x	x
Aansluiting van het aanbod op onderwijsnoden	x	x	x	x
Pedagogisch-didactische aanpak				
Pedagogisch-didactische werkvormen	x	x		
Pedagogisch-didactische groepeeringsvormen	x	x		
Pedagogisch-didactisch materiaal	x	x		
Opvolging en evaluatie van de leerlingen	x	x		
Mate van differentiatie	x	x		
Gepercipieerde kwaliteit en tevredenheid				
Gepercipieerde kwaliteit van het aanbod en de pedagogisch-didactische aanpak	x	x	x	x
Gepercipieerde meerwaarde voor de schoolloopbaan van de leerlingen	x	x	x	x
Gepercipieerde meerwaarde voor de ouders				x
Gepercipieerde meerwaarde voor de coördinator / locatieverantwoordelijken	x			
Gepercipieerde meerwaarde voor de medewerkers	x	x		
Gepercipieerde effectiviteit van de zomerschool	x	x	x	x
Gepercipieerde succesfactoren van de zomerschool	x	x	x	x
Gepercipieerde knelpunten van de zomerschool	x	x	x	x

3.2.4. Observaties (casestudy's)

Als leidraad bij de observaties hanteerden we een vooraf opgesteld observatieschema (zie bijlage 10). Net zoals de interviewleidraden, was dit observatieschema semi-gestructureerd. De observatietopics waren immers vooraf bepaald op basis van de onderzoeksvragen die centraal staan in dit evaluatieonderzoek, maar er was daarnaast ook ruimte voor eigen aanvullingen of scratch notes. De observaties waren bovendien open en direct, in die zin dat de geobserveerde medewerkers en leerlingen zich bewust waren van de aanwezigheid van de observatoren. Ook waren de observaties niet-participerend. De observatoren bevonden zich in dezelfde ruimte als de geobserveerden, weliswaar afgezonderd en dus zonder zich te mengen onder de klasgroep of zonder in te grijpen in het klasgebeuren. Dit was een belangrijke voorwaarde voor de observaties gegeven COVID-19. Daarbij aanvullend vonden de observaties plaats in de natuurlijke habitat van de leerlingen en medewerkers, namelijk in klas- en/of schoolcontext.

Gedurende elke observatie – zowel van het onderwijs- als het verrijkingsaanbod – brachten we de volgende zes observatietopics in kaart: (1) organisatorische kenmerken met betrekking tot het geobserveerde aanbod (d.i. het start- en einduur, de locatie, de groepsgrootte, de betrokken medewerkers en de klasopstelling) (cfr. onderzoeksvraag 1: “Hoe werden de gerealiseerde zomerscholen praktisch georganiseerd?”); (2) inhoudelijke kenmerken met betrekking tot het geobserveerde aanbod, bestaande uit het concrete type (d.i. een les uit het onderwijsaanbod of een activiteit uit het verrijkingsaanbod) en de (leer)inhouden die werden behandeld (cfr. onderzoeksvraag 3: “Hoe werden de gerealiseerde zomerscholen inhoudelijk georganiseerd?”); (3) de doelgroep van de observatie (d.i. de verhouding jongens versus meisjes en de verhouding leerlingen met en zonder specifieke onderwijsbehoeften) (cfr. onderzoeksvraag 5: “Hoe werd het doelpubliek geselecteerd en bereikt?”); (4) de socio-emotionele omgeving of het klasklimaat (cfr. onderzoeksvraag 3); (5) pedagogisch-didactische kenmerken van het aanbod (d.i. de aard van instructie die werd gegeven door de medewerker, de gebruikte didactische werkmiddelen, de gehanteerde didactische werkvormen, de mate waarin leerlingen werden geëvalueerd en de mate waarin werd gedifferentieerd ten aanzien van individuele leerlingen) (cfr. onderzoeksvraag 3); en tot slot (6) kenmerken met betrekking tot het handelen van de medewerker ten aanzien van de leerlingen (d.i. in termen van stimulatie van betrokkenheid en actieve participatie van leerlingen, positieve bekrachtiging en de relatie tussen medewerker en leerlingen) (cfr. onderzoeksvraag 3). Kijkend naar de onderzoeksvragen die de basis vormen van deze observatietopics, ligt de focus op het in kaart brengen van het inhoudelijke aanbod van de gerealiseerde zomerscholen, met bijzondere aandacht voor de pedagogisch-didactische kenmerken van dit aanbod.

De observatietopics zijn zelf ontwikkelde topics. In het bijzonder voor het in kaart brengen van de socio-emotionele omgeving of het klasklimaat evenals kenmerken inzake het pedagogisch-didactisch handelen van de medewerker, lieten we ons inspireren door enkele gevalideerde meetinstrumenten uit de internationale, wetenschappelijke onderwijsliteratuur. Aan de hand van de *Student-Teacher-Relationship Scale* kan de affectieve kwaliteit van de relaties tussen een leraar en zijn/haar leerlingen gemeten worden, meer specifiek in termen van nabijheid, conflict en afhankelijkheid (Pianta, 2001; Koomen, Verschueren, van Schooten, Jak, & Pianta, 2012). De items onder het observatietopic ‘Klas-/groepsklimaat’ uit het observatieschema zijn mede daarop gebaseerd. Daarnaast is het *International Comparative Analysis of Learning and Teaching (ICALT)*-observatieprotocol een gekend meetinstrument voor het in kaart brengen van de kwaliteit van onderwijs en effectief leraargedrag, meer bepaald in termen van het leerklimaat, klasmanagement, onderwijsmethodes, leerstrategieën, instructie en differentiatie (van der Lans, van de Grift, & van Veen, 2018). De items onder het observatietopic ‘Handelen medewerker’ uit het observatieschema zijn mede daarop gebaseerd.

De items die thuishoren onder de socio-emotionele omgeving of het klasklimaat enerzijds en het handelen van de medewerker anderzijds werden gescoord op een 4-punts Likertschaal, gaande van ‘volledig afwezig’ tot ‘frequent afwezig’. Alle overige items uit het observatieschema waren zelf aan te duiden en/of uit te

schrijven. Er werd telkens voldoende ruimte voorzien voor verdere toelichting onder de 'opmerkingen'-velden uit het observatieschema.

3.3. Procedure

3.3.1. Werkwijze vragenlijstenonderzoek

Na de vragenlijstconstructie werden de vier vragenlijsten omgezet in een digitale vorm, m.n. via het online platform Qualtrics. Respondenten werden via een gepersonaliseerde link naar de voor hen bestemde vragenlijst geleid. Voor de coördinatorvragenlijst zat de identificatiecode van de zomerschool in de digitale link verwerkt. Voor de medewerker-, leerling- en oudervragenlijst bevatte de link de identificatiecode van de zomerschoollocatie. Op die manier kon een ingevulde vragenlijst steeds verbonden worden met een specifieke zomerschool of locatie. Voor de ouder- en leerlingvragenlijst werd de link bovendien omgezet in een QR-code, zodat het ook mogelijk was om aan het onderzoek deel te nemen met een smartphone of tablet zonder de linktekst te moeten typen.

Informatiebriefen voor de ouders (met daarin de links en QR-codes naar de leerling- en oudervragenlijst) werden aan de zomerschoolcoördinatoren bezorgd met de vraag om deze brieven te verspreiden onder de ouders van de leerlingen van hun zomerschool. De brieven bevatten ook een opt-out strookje waarmee ouders konden aangeven dat zij niet wensten dat achtergrondgegevens van hun kind bij het Departement Onderwijs & Vorming zouden opgevraagd worden (zie paragraaf 3.2.2).

Zomerschoolcoördinatoren ontvingen eveneens een informatiebrief voor de medewerkers waarin de nodige informatie over het onderzoek werd verstrekt en waarmee medewerkers geïnformeerd werden over de mogelijkheid om bezwaar aan te tekenen tegen het opvragen van persoonlijke gegevens bij het Departement Onderwijs en Vorming. Aan de coördinatoren werd gevraagd om deze brieven onder hun medewerkers te verspreiden en om desgevallend opt-out strookjes te verzamelen. De link naar de medewerkervragenlijst werd in een aparte e-mail aan de zomerschoolcoördinatoren bezorgd met de vraag om deze e-mail door te sturen aan hun medewerkers, dan wel de e-mail te printen en op papier onder de medewerkers te verdelen.

De ondersteunende handleiding bij de dataverzameling, met daarin verduidelijking en richtlijnen bij de verschillende stappen in het onderzoek, werd op 21 juli 2020 aan de zomerschoolcoördinatoren bezorgd. Twee dagen later ontvingen de eerste zomerscholen de informatiebrieven voor ouders en medewerkers en de links naar de vragenlijsten voor de medewerkers en de coördinatoren. Het ging hierbij om de zomerscholen waarvan het aanbod eindigde in de loop van de maand juli. Vijf zomerscholen, nl. de scholen die liepen tijdens de eerste twee volledige weken van juli, kregen enkel de vraag om de coördinatorvragenlijst in te vullen. Omdat deze zomerscholen al afgelopen waren bij de starten van de dataverzameling, achtten we het niet meer haalbaar om binnen deze zomerscholen de ouders, leerlingen en medewerkers alsnog te bevragen. De zomerscholen waarvan het aanbod in de maand augustus eindigde, meteen het overgrote deel van de zomerscholen, kregen op 28 juli 2020 de informatiebrieven en e-mails met links bezorgd.

3.3.1.1. Data-analyse

Het vragenlijstonderzoek werd zo opgezet dat we de kans maximaliseerden om analyses te kunnen doen met de zomerschoollocatie als analyse-eenheid. Onder meer om die reden werden, in zomerscholen met meerdere locaties, een aantal onderwerpen bij de locatieverantwoordelijke bevestigd en niet bij de zomerschoolcoördinator (zie Tabel 2). Op die manier zouden we systematisch ook variatie binnen een

zomerschool met meerdere locaties in beeld kunnen krijgen. Bovendien was er bij een beperkt aantal zomerschoolaanvragen (N = 2) sprake van een clusteraanvraag. Dit betekent concreet dat het zomerschoolaanvragen betrof die eigenlijk een bundeling waren van verschillende zomerscholen, met elk één of meerdere locaties⁴. De structuur van de coördinatorvragenlijst werd opgezet in een poging om voor deze clusteraanvragen en voor zomerscholen met een groter aantal locaties zicht te geven op verschillen tussen de zomerscholen binnen de clusters.

Hoewel de handleidingen bij het onderzoek een duidelijke richting gaven aan de interpretatie van de gebruikte terminologie (bv. een definitie van coördinator, locatieverantwoordelijke en medewerker), bleek het voor respondenten toch niet altijd duidelijk welke vragenlijst zij moesten invullen. Tijdens het cleanen van de databestanden voor het vragenlijstenonderzoek bleek dan ook snel dat sommige locatieverantwoordelijken een vragenlijst hadden ingevuld die eigenlijk bestemd was voor de coördinatoren van zomerscholen met één locatie. Gezien de anonimiteit bij het invullen van de vragenlijsten, was het daarbij niet altijd mogelijk om correct te reconstrueren welke vragenlijst voor welke locatie werd ingevuld. Omdat bovendien de respons onder de locatieverantwoordelijken laag was (zie paragraaf 4.1.1), werd besloten om de zomerschoolaanvraag als eenheid van analyse te hanteren.

Dit betekent dat er in de analyses voor het vragenlijstenonderzoek vaak met geaggregeerde gegevens werd gewerkt. Om tot één score per zomerschool te komen werd zoveel mogelijk een vaste werkwijze gehanteerd, waarbij items van het Likert-type over locaties en respondenten (van dezelfde zomerschool) heen gemiddeld werden. Binaire variabelen werden zo geaggregeerd dat ze op zomerschoolniveau de waarde 1 kregen van zodra minstens één van de respondenten de waarde 1 had toegekend (en 0 wanneer alle respondenten de betreffende variabele als 0 hadden gescoord). Telvariabelen werden opgeteld (wanneer het ging om het aggregeren van antwoorden afkomstig uit verschillende locaties), dan wel gemiddeld (wanneer het ging om het aggregeren van antwoorden afkomstig van verschillende respondenten uit dezelfde locatie of zomerschool – bijvoorbeeld bij zomerscholen waar er twee coördinatoren waren). Het is nodig om te benadrukken dat bijna vier op vijf van de zomerscholen slechts één locatie had (zie Figuur 2). Voor de gegevens over deze zomerscholen heeft de hierboven beschreven werkwijze geen gevolgen gehad.

Doorheen de resultaten voeren we verkennende analyses uit om na te gaan in welke mate de resultaten verschillend zijn voor verschillende groepen. Onder meer gaan we na in welke mate zomerscholen verschillen naargelang het type zomerschool (open versus gesloten aanbod), de initiatiefnemer (lokaal bestuur versus school), of zomerscholen het aanbod al dan niet richten op OKAN-leerlingen, e.d. Hierbij worden telkens chi-kwadraattoetsen uitgevoerd om na te gaan in welke mate de groepen onderling van elkaar verschillen. Als significantieniveau wordt $\alpha = 0,05$ gehanteerd. Wanneer meerdere hypothesen worden getoetst maken we gebruik van de Bonferroni post-hoc testen, waarbij een paarsgewijze vergelijking van telkens twee groepen gebeurt. Aangezien hierbij de kans verhoogt op Type I fouten (het onterecht verwerpen van de nulhypothese), wordt in de analyses een conservatiever significantieniveau gebruikt, $m.n \alpha' = \frac{\alpha}{N_{\text{post-hoc testen}}}$.

⁴ De term 'zomerschool' bleek niet altijd voor alle betrokkenen dezelfde lading te dekken, waarbij de invulling tussen zomerscholen en zelfs tussen medewerkers van één zomerschool kon verschillen. Zo verwezen nogal wat medewerkers en locatieverantwoordelijken met de term 'zomerschool' naar de zomerschoollocatie waar zij aan verbonden waren, terwijl de coördinator de term zomerschool gebruikte om te verwijzen naar de overkoepelende structuur boven de verschillende locaties.

3.3.2. Werkwijze casestudy's

De 11 zomerscholen uit de steekproef werden telefonisch of via e-mail gecontacteerd. We baseerden ons hiervoor op de geregistreerde contactpersonen in de zomerscholendatabase van het Departement Onderwijs en Vorming (veelal de coördinatoren van de zomerscholen). Indien de zomerschool uit meerdere locaties bestond, werden vervolgens ook de locatieverantwoordelijken apart gecontacteerd.

Het doel van dit contactmoment was drieledig. In eerste instantie werden de coördinatoren en locatieverantwoordelijken geïnformeerd over de aard en de doelstellingen van het casestudy-onderzoek, waarna ook hun toestemming voor het casestudy-bezoek werd gevraagd. Daarnaast vroegen we verschillende gegevens op met betrekking tot de zomerschool (d.i. een overzicht van het aantal medewerkers werkzaam op de dag van het casestudy-bezoek alsook een overzicht van de dagplanning). Deze gegevens maakten het vervolgens mogelijk om een selectie te maken van de te interviewen medewerkers en het te observeren aanbod van elke zomerschool. We informeerden ook de medewerkers van de zomerscholen en de ouders van leerlingen over het casestudy-onderzoek aan de hand van een e-mail (voor de medewerkers) en een brief (voor de ouders), die door de coördinatoren/locatieverantwoordelijken werden verspreid. Indien gewenst voorzagen we een vertaling van de ouderbrief in het Engels en/of Frans. In de brief aan ouders vroegen we hun expliciete toestemming om hun zoon/dochter te bevragen over de zomerscholen, hen zelf te bevragen, lessen bij te wonen van hun zoon/dochter en beeldmateriaal te verzamelen van hun zoon/dochter. Indien ouders dit niet wisten, konden ze dit aangeven aan de hand van een *informed consent* strookje uit de brief.

De dataverzameling tijdens de casestudy-bezoeken gebeurde aan de hand van twee verschillende onderzoeksmethoden, met name diepte-interviews met verschillende betrokkenen evenals observaties van het onderwijs- en verrijksaanbod van de zomerscholen. Deze onderzoeksmethoden zijn sterk complementair. Aan de hand van de diepte-interviews konden bovenal percepties van de betrokkenen in kaart worden gebracht alsook hun achterliggende mechanismen. De observaties lieten vooral toe om de zomerscholen *in real life* te kunnen beleven. In dat opzicht waren de observaties ook een soort van *reality check*, waartegen de interviewdata konden worden afgezet.

Ter aanvulling van de interview- en observatiedata maakten de casestudy-bezoeken het mogelijk om heel wat beeldmateriaal te verzamelen. Zo maakten we foto's en korte filmopnames van in het oog springende onderwijspraktijken, van zaken die kenmerkend waren voor de gangbare sfeer en cultuur op de zomerscholen.

De casestudy-bezoeken namen telkens een hele zomerschooldag in beslag. Het aantal onderzoekers per casestudy-bezoek varieerde naargelang het aanbod dat werd geobserveerd, wat op zijn beurt afhankelijk was van de grootte van de zomerschool en het aantal zomerschoollocaties. Indien meer dan één locatie werd bezocht, bestond het onderzoeksteam logischerwijze uit meer onderzoekers. Het algemene principe was dat één onderzoeker de diepte-interviews voor zijn/haar rekening nam, terwijl minstens één onderzoeker instond voor de observaties van het aanbod van de zomerschool. Samen werd gezorgd voor het verzamelen van relevant beeldmateriaal.

3.3.2.1. Werkwijze diepte-interviews

Elke interview was gelijkaardig opgebouwd. In de introductie werd de respondent geïnformeerd over het doel en het verloop van het diepte-interview. Voorts werd tijdens de introductie toegelicht dat alle verzamelde data anoniem en vertrouwelijk verwerkt zouden worden, waarna de toestemming van de respondent werd gevraagd inzake het gebruik van een dictafon. Na de introductie volgden de inleidings- en of kernvragen, die

de eigenlijke focus vormden van het diepte-interview. Ter afsluiting werd de respondent gevraagd of hij/zij nog verdere vragen of opmerkingen had in het kader van het onderzoeksproject.

3.3.2.2. Werkwijze observaties

Tijdens elk casestudy-bezoek werd vooropgesteld om een zo volledig en gevarieerd mogelijk beeld te kunnen vormen over het aanbod van de zomerscholen. Daartoe streefden we telkens na om zowel een aanbod van het onderwijs als een aanbod van het eventuele verrijkingsgedeelte dat werd aangeboden in de zomerschool, te observeren. Bovendien was onze intentie om telkens te observeren in minstens twee verschillende klassen. Veruit de meerderheid van de casestudy-zomerscholen waren zo opgebouwd dat de lessen (d.i. het onderwijsaanbod) doorgingen in de voormiddag en de activiteiten (d.i. het verrijkingaanbod) in de namiddag (of omgekeerd). Dit maakte het bijvoorbeeld mogelijk om een onderwijsaanbod te observeren in klas X gedurende de voormiddag en een verrijkingaanbod in klas Y gedurende de namiddag. Kortom, het algemene vooropgestelde principe van de observaties was minimum twee observaties van het aanbod per zomerschool – waarvan één observatie van een onderwijsaanbod en één observatie van een verrijkingaanbod – in minimum twee verschillende klassen van de zomerschool.

Voor het maken van de concrete planning van de observaties maakten we gebruik van de opgevraagde dagplanning per zomerschool. Deze gaf ons een zicht op hoeveel klassen van leerlingen er plaatsvonden op de dag van het casestudy-bezoek en het concrete aanbod – onderwijs én verrijking – per klas. Het aantal gerealiseerde observaties per zomerschool was afhankelijk van de grootte van de zomerschool of, met andere woorden, van het aantal klassen van leerlingen. Hoe groter het aantal klassen, hoe meer observaties en combinaties van het aangeboden onderwijs- en verrijkingaanbod gemaakt konden worden. Ook bepalend was de beschikbaarheid van het onderzoeksteam en de toestemming van de medewerkers van de zomerschool voor de observaties. Deze aspecten maakten dat het niet altijd mogelijk was om te voldoen aan de vooropgestelde norm van minimum twee verschillende observaties van het aanbod in minstens twee verschillende klassen.

3.3.2.3. Data-analyse

Tijdens de diepte-interviews werd gebruik gemaakt van audio-opnames. Deze werden vervolgens getranscribeerd volgens het *verbatim* principe, waarbij alles naar de letter van de respondenten werd uitgeschreven. Ook de ingevulde observatieschema's werden gedigitaliseerd.

De kwalitatieve data verzameld tijdens de diepte-interviews en observaties werden geanalyseerd aan de hand van het kwalitatieve data-analyse softwareprogramma Nvivo, versie Windows release 1.3. In de eerste fase, die van het open coderen, werden betekenisvolle fragmenten uit de transcripties van de interviews en uit de observatieschema's geselecteerd op basis van de onderzoeksvragen. De geselecteerde tekstfragmenten werden vervolgens gelabeld aan de hand van zowel open codes als vooraf bepaalde codes. Omdat de interview- en observatiedata beiden semi-gestructureerd zijn, kon er vooraf een basiscodeboom worden opgesteld. Codes konden daarnaast ook gecreëerd worden tijdens het coderen zelf (cf. inductieve data-analyse). In de daaropvolgende coderingsfasen van het axiaal en selectief coderen, werd allereerst structuur aangebracht in de gelabelde codes. Nadien gingen we op zoek naar mogelijke verbanden of patronen in de geanalyseerde data, om zo theorie te kunnen generen en de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

De data-analyse van de observaties gebeurde door één onderzoeker. Voor de data-analyse van de interviews, die omvangrijker was, werden twee onderzoekers ingeschakeld. Omdat de te observeren interviews verdeeld werden over deze onderzoekers en er dus niet overlappend gecodeerd werd, waren we niet in de mogelijkheid om de intercodeurbetrouwbaarheid of mate van overeenstemming in het codeerwerk na te

gaan. Wel is de a-prioricodeboom met de vooraf bepaalde codes tot stand gekomen in onderling overleg tussen de onderzoekers. Beide onderzoekers zaten dus op eenzelfde lijn wat de codes en hun interpretatie betreft. Bovendien werd deze codeboom voor aanvang van de data-analyse van de interviews toegepast op enkele interviews bij wijze van test. Op die manier konden eventuele onduidelijkheden of tegenstrijdigheden met betrekking tot de toepassing van de codeboom geëxpliciteerd en besproken worden.

4. RESULTATEN

4.1. Respons

We starten dit omvangrijke hoofdstuk met een beschrijving van de respons op het vragenlijstenonderzoek en van de resultaten van de data-aanvraag bij de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming. Op die manier proberen we een inschatting te maken van de representativiteit van de verzamelde gegevens voor de volledige populatie van Vlaamse zomerscholen, de leerlingen die er aan deelnamen, hun ouders en de medewerkers die het onderwijs- en verrijkingsaanbod verzorgden.

4.1.1. Vragenlijstenonderzoek

De responsgegevens in Tabel 7 laten zien dat het aandeel ouders en leerlingen dat een vragenlijst heeft ingevuld eerder laag is. Slechts 12,0% van de leerlingen en 7,4% van de ouders vulden namelijk de voorhen bestemde vragenlijst in⁵. Voor beide vragenlijsten geldt dat het responspercentage op zomerscholeniveau iets meer dan 40% bedraagt, waarbij de responsgraad per zomerscholen sterk varieert.

⁵ Een vragenlijst werd als ingevuld beschouwd wanneer de respondent toestemming gaf voor de verwerking van de gegevens die hij of zij in de vragenlijst invulde en daarnaast minstens één inhoudelijke vraag beantwoordde.

Wanneer we de eigenschappen bestuderen van de **leerlingen** die de leerlingvragenlijst hebben ingevuld, dan zien we dat het voor bijna de helft gaat om leerlingen die aangeven dat ze thuis met niemand (N = 220; 25,7%) of met hoogstens één iemand (N = 178; 20,8%) vaak Nederlands spreken⁶. De andere helft van de leerlingen (N = 458; 53,5%) zegt thuis met meerdere personen vaak Nederlands te spreken. Ongeveer twee derden van de leerlingen (N = 557; 65,5%) is 12 jaar oud of jonger, waaruit we kunnen afleiden dat de meeste respondenten kinderen zijn die in schooljaar 2019-2020 in de lagere school zaten. Dit hoeft ook niet te verwonderen, aangezien het zomerschoolaanbod voor deze leerlingen groter was dan voor leerlingen uit het secundair onderwijs (zie verder).

Voor de **oudervragenlijst** geldt dat zes op de tien ouders aangeeft thuis meestal Nederlands met hun kind(eren) te spreken, terwijl dat voor vier op tien ouders een andere taal is⁷. De meeste ouders (N = 368; 74,9%) hadden één kind op de zomerschool, terwijl 21,0% van de ouders (N = 103) aangaf twee kinderen op de zomerschool te hebben en het voor 4,1% van de ouders (N = 20) zelfs over drie kinderen ging. Wat de leeftijd betreft van de kinderen waarvoor ouders de oudervragenlijst hebben ingevuld (zie Figuur 6), stellen we opnieuw vast dat de vragenlijst vooral werd ingevuld door leerlingen met de leeftijd van een lagere schoolkind (6-12 jaar). Bijna twee derden van de leerlingen wiens ouder de oudervragenlijst invulde (N = 349; 63,0%) zat in schooljaar 2019-2020 ook in het lager onderwijs. Iets meer dan een vijfde van de leerlingen (N = 121; 21,8%) volgde les in het secundair onderwijs. Een minderheid van de kinderen wiens ouders de bevraging invulden, volgden vorig schooljaar kleuteronderwijs of hoger onderwijs (22 resp. 5 leerlingen).

Tabel 7. Overzicht respons vragenlijstenonderzoek.

	LEERLING- VRAGENLIJST	OUDER- VRAGENLIJST	MEDEWERKER- VRAGENLIJST	COÖRDINATOR- VRAGENLIJST
Aantal ingevulde vragenlijsten (responspercentage)	871 ⁸ (12,0%)	554 ⁹ (7,4%)	647 (46,9%)	137 ¹⁰ (53,3%)
Aantal zomerscholen (responspercentage)	56 (40,6%)	59 (42,8%)	84 (60,9%)	100 (72,5%)
Gemiddeld responspercentage per zomerschool (min – max)	24,4% (1,9% - 92,3%)	18,0% (1,7% - 60,9%)	-	-

⁶ Bron gegevens thuistaal en leeftijd: leerlingvragenlijst.

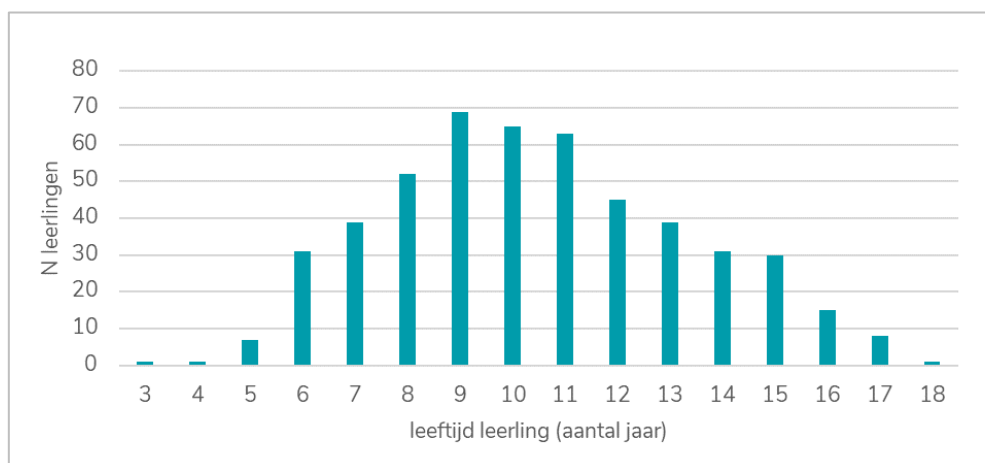
⁷ Bron gegevens thuistaal, aantal kinderen op zomerschool, leeftijd en onderwijsniveau kind: oudervragenlijst.

⁸ Het grootste deel van de leerlingen (N = 807; 92,7%) vulde de vragenlijst in het Nederlands in. Daarnaast kozen 39 leerlingen (4,5%) ervoor om de vragenlijst in het Engels in te vullen, terwijl 25 leerlingen (2,9%) kozen voor de Franstalige versie.

⁹ Ook voor de ouders geldt dat de meesten (N = 459; 82,9%) de Nederlandstalige vragenlijst invulden. Verder vulden 42 ouders (7,6%) de Engelstalige versie en 53 ouders (9,6%) de Franstalige versie van de voor hen bestemde vragenlijst in.

¹⁰ Hierin zitten 22 vragenlijsten van locatieverantwoordelijken inbegrepen. Hiervan werden 20 vragenlijsten in de analyses betrokken (2 locatieverantwoordelijken vulden de vragenlijst twee keer in, waarvan één keer onvolledig: enkel de volledig ingevulde vragenlijst werd gebruikt). Dat brengt de respons onder de locatieverantwoordelijken op 16,8% (20 van de 119 locatieverantwoordelijken).

Figuur 6. Leeftijdverdeling van de kinderen wiens ouders een oudervragenlijst invulden.

Kijken we naar de respons op de **medewerker- en de coördinatorvragenlijst**, dan liggen de responspercentages aanzienlijk hoger dan voor de beide andere vragenlijsten (zie opnieuw Tabel 7). Zo kregen we voor naar schatting 46,9% van de zomerschoolmedewerkers een ingevulde vragenlijst binnen. De coördinatorvragenlijst werd voor niet minder dan 100 zomerscholen ingevuld, wat op zomerschoolniveau een responsgraad van 72,5% oplevert.

Zoals de gegevens in Tabel 8 laten zien, waren het hoofdzakelijk leerkrachten die als zomerschoolmedewerker de voor hen bestemde vragenlijst invulden (N = 346; 53,4%). Tot de categorie 'Andere' behoorden voornamelijk externe ondersteuners (bv. logopediste, orthopedagoge, psychologe, ...) (N = 24), studenten uit andere studierichtingen (vnl. logopedie, orthopedagogie, pedagogische wetenschappen) (N = 14) en pedagogisch begeleiders (N = 5). Twaalf medewerkers identificeerden zich niet met één van de opgegeven categorieën en gaven aan dat ze animator in het jeugdwerk waren. Deze medewerkers werden in Tabel 8 eveneens opgenomen in de categorie 'Andere'.

Van de respondenten die geen leerkracht of student in de lerarenopleiding zijn, vermeldt 38,3% (N = 80) dat ze wel in het bezit zijn van een pedagogisch bekwaamheidsbewijs. Voor de anderen (N = 129; 61,7%) is dat echter niet het geval. Ruim de helft van de medewerkers die leerkracht zijn of over een pedagogisch bekwaamheidsbewijs beschikken (N = 222; 52,9%) heeft hoogstens vijf jaar ervaring als leerkracht. Ongeveer een kwart van hen heeft 6 tot 15 jaar ervaring (N = 102; 24,3%), terwijl het aandeel leerkrachten met meer dan 15 jaar ervaring 22,9% (N = 96) bedraagt.

Tot slot, laat Tabel 9 zien dat ruim vier vijfden van de zomerschoolmedewerkers die de medewerkervragenlijst invulden over een hoger onderwijsdiploma beschikken (N = 538; 83,7%).

Tabel 8. Profiel van de medewerkers die de medewerkervragenlijst invulden.

	N	%
Leerkracht	346	53,4%
Oud-leerkracht	12	1,9%
Externe partner (bv. medewerker lokaal bestuur of externe organisatie)	45	6,9%
Student lerarenopleiding	95	14,7%
Vrijwilliger die niet tot één van bovenstaande groepen behoort	82	12,7%
Andere	68	10,5%

Tabel 9. Hoogste opleidingsniveau van de medewerkers die de medewerkervragenlijst invulden.

	N	%
Nog geen diploma	4	0,6%
Secundair onderwijs	94	14,6%
HBO5 (graduaatsopleiding van het HBO)	2	0,3%
Professionele bachelor (incl. Ba-Na-Ba)	358	55,7%
Academische bachelor of master (incl. Ma-Na-Ma)	171	26,6%
Doctoraat	7	1,1%
Andere	7	1,1%

Tabel 10. Zomerscholen met respons op vragenlijsten vs. totale groep zomerscholen.

	ZOMERSCHOLEN MET RESPONS OP...				
	Totale groep zomerscholen	Leerling-vragenlijst	Ouder-vragenlijst	Medewerker-vragenlijst	Coördinator-vragenlijst
Onderwijsniveau					
Lager onderwijs	81 (58,7%)	30 (53,6%)	31 (52,5%)	45 (53,6%)	55 (55,0%)
Secundair onderwijs	32 (23,2%)	16 (28,6%)	16 (27,1%)	21 (25,0%)	22 (22,0%)
Beide	25 (18,1%)	10 (17,9%)	12 (20,3%)	18 (21,4%)	23 (23,0%)
Grootte					
Klein	50 (36,2%)	15 (26,8%)	18 (30,5%)	26 (31,0%)	32 (32,0%)
Middelgroot	70 (50,7%)	30 (53,6%)	30 (50,8%)	44 (52,4%)	54 (54,0%)
Groot	18 (13,0%)	11 (19,6%)	11 (18,6%)	14 (16,7%)	14 (14,0%)
Aanbod					
Open	93 (67,4%)	38 (67,9%)	39 (66,1%)	58 (69,0%)	65 (65,0%)
Gesloten	45 (32,6%)	18 (32,1%)	20 (33,9%)	26 (31,0%)	35 (35,0%)
Regionale spreiding					
Antwerpen	32 (23,2%)	14 (25,0%)	15 (25,4%)	18 (21,4%)	20 (20,0%)
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	11 (8,0%)	5 (8,9%)	5 (8,5%)	7 (8,3%)	11 (11,0%)
Limburg	22 (15,9%)	10 (17,9%)	13 (22,0%)	14 (16,7%)	16 (16,0%)
Oost-Vlaanderen	28 (20,3%)	10 (17,9%)	10 (16,9%)	17 (20,2%)	20 (20,0%)
Vlaams-Brabant	24 (17,4%)	8 (14,3%)	8 (13,6%)	13 (15,5%)	17 (17,0%)
West-Vlaanderen	20 (14,5%)	9 (16,1%)	8 (13,6%)	15 (17,9%)	16 (16,0%)
Totaal	138	56	59	84	100

Wat de coördinatorvragenlijst betreft, kunnen we vermelden dat we van 109 van de 137 personen die deze vragenlijst ingevuld hebben (hetzij als zomerschoolcoördinator, hetzij als locatieverantwoordelijke) informatie hebben over hun hoogste opleidingsniveau. Bijna alle coördinatoren (N = 106; 97,2%) beschikken over een

hoger onderwijsdiploma, waarbij bijna zes op tien een bachelordiploma heeft (N = 64; 58,7%), ruim 35% een masterdiploma (N = 39; 35,8%) en enkelen een doctoraatsdiploma (N = 4; 3,7%).

Uiteraard is het belangrijk om in te kunnen schatten of de zomerscholen waarvoor we via de verschillende vragenlijsten informatie ter beschikking hebben **een goede afspiegeling vormen van de volledige groep van 138 zomerscholen**. Het antwoord op deze vraag geeft immers informatie over de veralgemeenbaarheid van de resultaten die we verderop in dit rapport op basis van de ingevulde vragenlijsten presenteren. We maken daarom, op basis van enkele algemene zomerschoolkenmerken, een vergelijking tussen alle Vlaamse zomerscholen (zie kolom 2 van Tabel 10) en de zomerscholen waarvoor we minstens 1 ingevulde vragenlijst hebben binnengekregen (zie kolommen 3 t.e.m. 5 van Tabel 10). We vergelijken beide groepen op basis van het onderwijsniveau (lager vs. secundair vs. beide), grootte, aanbod (open vs. gesloten) en regionale spreiding. De resultaten laten zien dat er hoogstens beperkte afwijkingen vast te stellen zijn tussen de samenstelling van de groep zomerscholen waarvoor we vragenlijsten binnengekregen en de volledige groep zomerscholen. Dat is althans zo voor de vier bestudeerde kenmerken: het valt namelijk niet uit te sluiten dat er op vlak van andere factoren wel betekenisvolle verschillen gevonden zouden kunnen worden. Bovendien nemen de resultaten van deze analyse niet weg dat er binnen de zomerscholen een betekenisvol verschil kan bestaan tussen (de kenmerken van) de leerlingen, ouders en medewerkers die de voor hen bestemde vragenlijst invulden en (de kenmerken van) diegenen die dat niet deden. Onze studie laat evenwel niet toe om deze hypothese diepgaander te onderzoeken.

4.1.2. Gegevens uit de beleidsdatabank DOV

Er konden voor 1705 leerlingen gegevens uit de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming opgehaald worden. Deze groep vertegenwoordigt bijna een kwart (22,7%) van de totale groep zomerschoolleerlingen. De leerlingen waarvoor gegevens opgehaald konden worden, zaten verspreid over 52 zomerscholen (37,7%), waarbij het responspercentage per zomerschool varieerde van 2,7% tot 100% (M = 69,9%).

De zomerscholen waarvoor er gegevens uit de beleidsdatabank konden opgehaald worden vormen een vrij goede afspiegeling van de volledige groep zomerscholen, althans wanneer we kijken naar het onderwijsniveau, de grootte van de zomerscholen, de verdeling tussen zomerscholen met open en gesloten aanbod en de regionale spreiding.

Wat het onderwijsniveau betreft, stellen we binnen de groep zomerscholen met beschikbare leerlingengegevens een lichte oververtegenwoordiging vast van scholen met een aanbod lager onderwijs (N = 33; 63,5% vs. 58,7% in totale groep) en een lichte ondervertegenwoordiging van scholen met een gemengd aanbod lager en secundair onderwijs (N = 7; 13,5% vs. 18,1% in totale groep). Het aandeel scholen met een aanbod exclusief voor leerlingen uit het secundair onderwijs komt nagenoeg overeen met dat in de volledige groep zomerscholen (N = 12; 23,1% vs. 23,2% in de totale groep).

Wanneer we de zomerscholen opdelen in kleine (< 30 leerlingen), middelgrote (30 t.e.m. 90 leerlingen) en grote zomerscholen (> 90 leerlingen), dan zien we dat de verdeling binnen de groep zomerscholen met beschikbare leerlingengegevens (36,5% klein, 50,0% middelgroot en 13,5% groot) een nagenoeg perfecte afspiegeling vormt van de verdeling binnen de totale groep van 138 zomerscholen (36,2% klein, 50,7% middelgroot en 13,0% groot).

Zomerscholen met een gesloten aanbod zijn licht oververtegenwoordigd binnen de groep zomerscholen met beschikbare leerlingengegevens (N = 21; 40,4% vs. 32,6% in de totale groep).

Tot slot is het aantal Limburgse scholen hoger dan je zou verwachten op basis van het aandeel scholen uit Limburg in de totale groep (N = 13; 25,0% vs. 15,9% in de totale groep), terwijl zomerscholen uit de provincies Antwerpen (N = 10; 19,2% vs. 23,3% in de totale groep) en Vlaams-Brabant (N = 7; 13,5% vs. 17,4% in de totale groep) licht ondervertegenwoordigd zijn.

Hoewel de leerlingengegevens die werden aangeleverd vanuit de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming afkomstig zijn uit een groep scholen die al bij al een goede afspiegeling lijkt te vormen van de volledige groep zomerscholen, moet toch voorzichtig omgesprongen worden met de verderop beschreven resultaten en conclusies op basis van deze leerlingengegevens. Gemiddeld bedraagt het aandeel ontbrekende gegevens per zomerschool immers om en bij de 30%. Een belangrijke reden voor het ontbreken van gegevens is de keuze die heel wat ouders gemaakt hebben om geen toestemming te geven voor het opvragen van persoonsgegevens over hun kind (opt-out). De kans is daarbij reëel dat de leerlingen waarvan de ouders voor een opt-out kozen geen willekeurige steekproef uit de volledige groep zomerschoolleerlingen vormen. Zo vernamen we van enkele zomerscholen dat in hun geval vooral anderstalige ouders voor een opt-out hadden gekozen omdat ze de informatie over de verwerking van persoonsgegevens onvoldoende begrepen en dachten dat het van hen verwacht zou worden dat ze het opt-out-vakje aanduiden. Anderzijds kan ook de hypothese dat vooral hoger opgeleide Nederlandstalige ouders bewust voor een opt-out kozen niet weerlegd worden. Aangezien de gegevens uit de beleidsdatabank niet op individueel niveau gekoppeld kunnen worden met de vragenlijstgegevens, valt onmogelijk correct in te schatten of er van enige bias sprake is en, desgevallend, in welke richting de bias zich dan zou manifesteren.

4.1.3. Respons casestudy's

In wat volgt lichten we toe welke doelgroepen we voor ogen hadden met zowel de diepte-interviews als observaties, en welke respons we voor beide methoden van dataverzameling in elk van de doelgroepen konden realiseren.

4.1.3.1. Respons diepte-interviews

We streefden na om, per zomerschool, vier verschillende doelgroepen te bevragen: (1) de coördinator en/of – indien van toepassing – de locatieverantwoordelijken, (2) medewerkers van de zomerschool, bestaande uit lesgevers en begeleiders die respectievelijk instonden voor het onderwijs- en eventuele verrijkingsaanbod, (3) leerlingen van de zomerschool en tot slot (4) hun ouders.

Tabel 11 geeft de frequenties van het aantal diepte-interviews voor elk van deze doelgroepen weer. In totaal vonden 141 diepte-interviews plaats. Het merendeel (N = 64; 45,4%) daarvan waren diepte-interviews met **leerlingen**. Deze gesprekken werden vooraf niet ingepland, ze vonden plaats bij de start of na afloop van de lessen, of tijdens de pauzes. Het was een bewuste keuze om deze gesprekken relatief kort te houden (max. 10 minuten), om zo geen lestijd van de leerlingen af te nemen. Het aantal bevraagde **ouders** (N = 19; 13,5%) ligt laag in verhouding tot het aantal leerlingen. Dit is te wijten aan COVID-19 en de maatregelen die in dat opzicht werden genomen door de zomerscholen op het moment van de casestudy-bezoeken. Op één zomerschool na waren ouders namelijk niet toegelaten in de zomerschool. Ouders konden bijgevolg enkel door de onderzoekers worden aangesproken bij het brengen en ophalen van hun zoon/dochter aan de schoolpoort. Bovendien kwamen de leerlingen van de zomerscholen met een aanbod secundair onderwijs vrijwel alleen, en dus zonder hun ouders, naar de zomerschool. Net zoals de leerlingen, werden ook de ouders kort bevraagd (max. 10 minuten).

Wat de bevroegde **medewerkers** (N = 44; 31,2%) betreft, is er variatie zichtbaar in het aantal bevestigingen per zomerschool. We streefden na om per zomerschool minstens vier medewerkers te interviewen. Dit was echter niet altijd mogelijk, afhankelijk van de beschikbaarheid van de medewerkers. Bovendien kon dat aantal niet altijd gerealiseerd worden in kleine zomerscholen met bijvoorbeeld slechts één zomerkلاس. Binnen het aantal bevroegde medewerkers stelden we een zo groot mogelijke variatie in hun profiel voorop, gaande van ervaren leraren (met een lerarendiploma) tot vrijwilligers (d.i. niet werkzaam als leraar in het onderwijs) en studenten van een lerarenopleiding. Ook het profiel van een extern persoon was hierin opgenomen, verwijzend naar medewerkers van een externe organisatie die werden ingeschakeld in de zomerschool voor het verrijksaanbod. Tijdens de diepte-interviews verzamelden we informatie over het profiel van 34 van de 44 bevroegde medewerkers. Dit overzicht wordt weergegeven in Tabel 12. Het merendeel van de medewerkers is leraar (N = 13; 38,2%) of vrijwilliger (N = 12; 35,3%). Deze laatste groep bestaat uit gepensioneerde medewerkers (N = 3), medewerkers werkzaam in het onderwijs (maar niet als leraar) (N = 4) en medewerkers niet werkzaam in het onderwijs (N = 5). We bevroegen tot slot één externe partner (N = 1; 2,9%), die het verrijksaanbod in de zomerschool in kwestie begeleidde.

Het aantal gevoerde diepte-interviews met **coördinatoren** en/of **locatieverantwoordelijken** (N = 14; 9,9%) ligt het laagst. Dit hoeft niet te verbazen, daar een zomerschool meestal maar één coördinator had. Locatieverantwoordelijken waren bovendien enkel van toepassing indien de zomerschool uit meer dan één locatie bestond, wat voor één van de elf zomerscholen uit de steekproef het geval was. Omwille van organisatorische redenen werden de diepte-interviews met de coördinatoren, locatieverantwoordelijken en medewerkers telkens vooraf ingepland. De gemiddelde duur van de gesprekken met zowel de coördinatoren/locatieverantwoordelijken als de medewerkers was één uur.

Tabel 11. Respons diepte-interviews (per doelgroep).

	COÖRDINATOREN / LOCATIEVERANT- WOORDELIJKEN	MEDE- WERKERS	LEER- LINGEN	OUDERS	TOTAAL
Zomerschool 1	1	4	6	3	14
Zomerschool 2	1	4	7	0	12
Zomerschool 3	1	4	10	5	20
Zomerschool 4	1	3	1	2	7
Zomerschool 5	1	4	4	2	11
Zomerschool 6	4	7	2	3	16
Zomerschool 7	1	3	8	0	12
Zomerschool 8	1	3	8	0	12
Zomerschool 9	1	6	8	0	15
Zomerschool 10	1	4	10	4	19
Zomerschool 11	1	2	0	0	3
Totaal	14	44	64	19	141

Tabel 12. Profiel van de bevroegde medewerkers.

	N
Leraren	13
Studenten lerarenopleiding	8
Vrijwilligers	12
Externe partners	1
Totaal	44

4.1.3.2. Aantal observaties

Tabel 13 geeft een overzicht van de observaties die we uitvoerden in kader van de casestudy's. In totaal gaat het om 28 verschillende observaties verspreid over 10 zomerscholen, waarvan 19 observaties (67,9%) binnen het onderwijsaanbod van een zomerschool en 9 observaties (32,1%) binnen het verrijkingaanbod. Zoals eerder al aangegeven, vonden in Zomerschool 1 enkel diepte-interviews plaats. Met uitzondering van één andere zomerschool – waarin slechts één observatie van een onderwijsaanbod is uitgevoerd – hebben we telkens minstens twee verschillende observaties per zomerschool kunnen realiseren. Dit aantal kon oplopen tot maximum vier verschillende observaties per zomerschool. De minimum- en maximumduur van de observaties bedroegen respectievelijk één uur en drie en een half uur.

Tabel 13. Aantal uitgevoerde observaties per zomerschool.

	OBSERVATIES ONDERWIJSAANBOD	OBSERVATIES VERRIJKINGSAANBOD	TOTAAL
Zomerschool 1	0	0	0
Zomerschool 2	2	0	2
Zomerschool 3	2	1	3
Zomerschool 4	3	1	4
Zomerschool 5	3	1	4
Zomerschool 6	2	2	4
Zomerschool 7	2	2	4
Zomerschool 8	1	1	2
Zomerschool 9	1	0	1
Zomerschool 10	2	0	2
Zomerschool 11	1	1	2
Totaal	19	9	28

4.1.4. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat de respons op het vragenlijstenonderzoek bevredigend is, zeker gezien de organisatorische uitdagingen die dit onderzoek met zich meebracht. Bij uitstek voor de coördinatorvragenlijst en de medewerkervragenlijst geldt dat de respons hoog is: van ruim zeven op de tien coördinatoren en bijna de helft van de medewerkers kregen we een ingevulde vragenlijst binnen. Voor de vragenlijsten voor ouders en leerlingen liggen de responspercentages aanzienlijk lager, waardoor de resultaten op basis van de gegevens uit deze vragenlijsten met de nodige omzichtigheid behandeld moeten worden.

Op zomerschoolniveau leveren de responsanalyses gunstige resultaten op. Voor elk van de vragenlijsten geldt dat de groep zomerscholen waar we minstens één vragenlijst ontvingen ruwweg een goede afspiegeling vormt van de volledige groep zomerscholen. Op individueel niveau zijn er evenwel kanttekeningen te maken bij de representativiteit van de groepen waarvoor we vragenlijsten binnenkregen. Dat geldt zeker voor de leerlingen en de ouders, al valt moeilijk in te schatten hoe groot een eventuele bias precies is. Ook voor de gegevens die uit de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming werden opgehaald geldt dat de gegevens op zomerschoolniveau representatief lijken te zijn voor de volledige groep zomerscholen, maar dat eventuele bias op individueel niveau niet uit te sluiten valt.

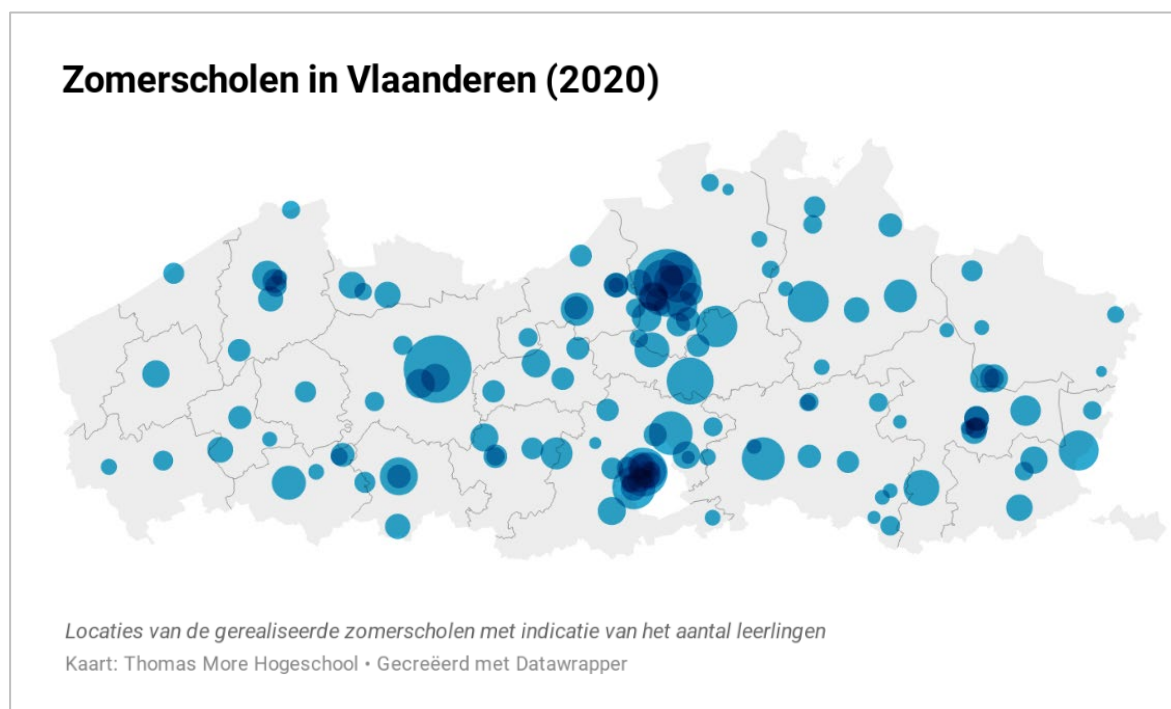
In de casestudy's konden de interviews en observaties grotendeels uitgevoerd worden zoals gepland. Enkel ouders waren moeilijker te bereiken omwille van de COVID-19-maatregelen die golden op het moment van de dataverzameling.

4.2. Algemene kenmerken van de Vlaamse zomerscholen 2020

Met dit onderzoek proberen we een algemeen beeld te schetsen van de zomerscholen die afgelopen zomer in Vlaanderen effectief werden georganiseerd en daarvoor subsidies van de Vlaamse overheid ontvangen hebben (zie onderzoeksvraag 1: “Welke zomerscholen werden gepland en feitelijk ingericht?”). In deze paragraaf beschrijven we de 138 Vlaamse zomerscholen op basis van een aantal algemene kenmerken.

Uit de gegevens uit de coördinatorvragenlijst blijkt dat **niet alle zomerscholen nieuwe zomerscholen** waren. Van de 99 zomerscholen waarvoor hier informatie over beschikbaar was, waren er 11 zomerscholen die een verderzetting waren van een bestaande zomerschool (in een vorig schooljaar), terwijl 88 zomerscholen nieuw opgestart zijn naar aanleiding van de oproep van de Vlaamse Overheid.

Figuur 7. Locatie van de gerealiseerde zomerscholen.

Tabel 14. Verdeling van de zomerschoolleerlingen over de provincies.

PROVINCIE	STEEKPROEF		VLAANDEREN	
Antwerpen	2 354	(31,3%)	126 961	(27,9%)
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	819	(10,9%)	16 321	(3,6%)
Limburg	953	(12,7%)	61 218	(13,4%)
Oost-Vlaanderen	1 705	(22,7%)	106 004	(23,3%)
Vlaams-Brabant	931	(12,4%)	66 374	(14,6%)
West-Vlaanderen	759	(10,1%)	78 652	(17,3%)
Totaal	7 521	(100,0%)	455 530	(100,0%)

De kaart in Figuur 7 laat zien dat de gerealiseerde zomerscholen een mooie **spreiding over het Vlaamse grondgebied** vertonen. Drie regio's lijken een verhoogd aantal zomerschoolleerlingen te tellen, m.n. de stadsgebieden van Brussel, Gent en Antwerpen. De gegevens in Tabel 14 laten toe om te bekijken of de verdeling van de 7521 zomerschoolleerlingen over de Vlaamse provincies overeenstemt met de verdeling van de volledige populatie leerlingen in het leerplichtonderwijs (schooljaar 2019-2020). Voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ligt het aandeel zomerschoolleerlingen aanzienlijk hoger dan je zou verwachten op basis van de volledige leerlingpopulatie (10,9% vs. 3,6%), terwijl voor West-Vlaanderen het aandeel zomerschoolleerlingen ruim lager ligt dan het aandeel van de West-Vlaamse leerlingen in de volledige schoolbevolking (10,1% vs. 17,3%). Ook de provincie Antwerpen is licht oververtegenwoordigd onder de 7521 Vlaamse zomerschoolleerlingen.

Gebaseerd op de informatie uit de zomerschoolaanvragen kunnen we besluiten dat net de helft (N = 69; 50,0%) van de zomerscholen werd aangevraagd door een lokaal bestuur. Binnen de andere helft van de zomerscholen nemen onderwijsverstrekkers (bv. individuele scholen of groepen van scholen) het merendeel

van de aanvragen voor hun rekening (N = 62; 44,9%). Onder de resterende 7 **zomerscholaanvragers** (5,1%) bevinden zich drie organisaties voor onderwijsopbouwwerk, een vzw voor buitenschoolse kinderopvang, een jeugdwerk vzw, een sportvzw en een privépraktijk voor de begeleiding van kinderen met leerproblemen en leerstoornissen. Uit Tabel 15 blijkt hierbij nog dat zomerscholen die zich exclusief richtten op leerlingen uit het secundair onderwijs vooral getrokken werden door onderwijsverstrekkers, terwijl zomerscholen die (ook) een aanbod hadden voor leerlingen uit het lager onderwijs vooral getrokken werden door lokale besturen.

Tabel 15. Aantal zomerscholen en leerlingen per onderwijsniveau en type aanvrager.

	N SCHOLEN	%	N LEERLINGEN	%
Aanbod lager onderwijs	81	58,7%	3894	51,8%
lokaal bestuur	49	60,5%	2284	58,7%
school	27	33,3%	1414	36,3%
andere	5	6,2%	196	5,0%
Aanbod lager en secundair onderwijs	25	18,1%	2149	28,6%
lokaal bestuur	16	64,0%	1328	61,8%
school	7	28,0%	718	33,4%
andere	2	8,0%	103	4,8%
Aanbod secundair onderwijs*	32	23,2%	1478	19,7%
lokaal bestuur	4	12,5%	250	16,9%
school	28	87,5%	1228	83,1%
Totaal	138	100,0%	7521	100,0%

Bron gegevens over onderwijsniveau en type aanvrager: zomerscholaanvraag.

* Hierbij ook de leerlingen van twee zomerscholen die een aanbod deden voor leerlingen die overstap maakten van het laatste jaar secundair onderwijs naar het hoger onderwijs.

Verder toont Tabel 15 dat zomerscholen niet gelijk verdeeld waren over de **onderwijsniveaus**. Ruim de helft van de zomerschoolleerlingen (51,8%) nam deel aan een zomerschool met enkel een aanbod voor leerlingen uit het lager onderwijs. Bijna een vijfde van de leerlingen (19,7%) zat in een zomerschool met enkel een aanbod voor leerlingen uit het secundair onderwijs. De resterende 28,6% van de leerlingen zat in een zomerschool die zowel een aanbod lager onderwijs als een aanbod secundair onderwijs verzorgde.

Uit Tabel 16 blijkt dan weer dat er zich onder de zomerscholen die zich zowel richtten op leerlingen uit het lager als uit het secundair onderwijs een groter aandeel zomerscholen met een open aanbod (84,0%) bevonden dan onder de zomerscholen met een niet-gemengd aanbod. Voor de scholen die zich specifiek richtten op leerlingen uit het secundair onderwijs ligt het aandeel gesloten zomerscholen het hoogst (46,9%).

Tabel 16. Aantal zomerscholen per onderwijsniveau en aanbod (open vs. gesloten).

	GESLOTEN AANBOD	OPEN AANBOD	TOTAAL
Enkel lager onderwijs	26 (32,1%)	55 (67,9%)	81 (58,7%)
Enkel secundair onderwijs	15 (46,9%)	17 (53,1%)	32 (23,2%)
Lager en secundair onderwijs	4 (16,0%)	21 (84,0%)	25 (18,1%)
Totaal	45 (32,6%)	93 (67,4%)	138 (100%)

Bron gegevens over onderwijsniveau en aanbod: zomerscholaanvraag.

De meeste zomerscholen (N = 87; 63,0%) vonden plaats in de loop van de laatste drie volledige weken van de maand augustus (zie Tabel 17). Verder zijn er 23 zomerscholen (16,7%) die hun aanbod gespreid hebben over de maanden juli en augustus.

Tabel 17. Timing van het zomerscholaanbod (aantal zomerscholen).

	N	%
Twee weken in juli	10	7,2%
Meer dan twee weken in juli	1	0,7%
Week 4 juli + week 1 augustus	4	2,9%
Week 1 en 2 van augustus	8	5,8%
Week 2 en 3 van augustus	36	26,1%
Week 3 en 4 van augustus	51	37,0%
Meer dan twee weken in augustus	5	3,6%
Twee weken of meer in juli en augustus	23	16,7%
Totaal	138	100,0%

Bron gegevens: zomerscholaanvraag.

Wat de **timing** van de zomerscholen betreft, gaven enkele betrokkenen tijdens de casestudy-interviews aan dat een zomerscholaanbod op het einde van de zomervakantie vanuit het perspectief van de leerlingen te verkiezen is boven een aanbod aan het begin of in het midden van de zomervakantie. Daarbij werd onder meer het argument aangehaald dat een zomerscholaanbod dat net voorafgaat aan het nieuwe schooljaar vermijdt dat nieuw geleerde kennis en vaardigheden opnieuw verloren gaan tijdens een nieuw stukje vakantie (hoewel andere zomerscholen juist wel bewust kozen voor een aanbod in de tweede en derde week van augustus om leerlingen nog een laatste weekje vakantie te gunnen). Ook zouden leerlingen die uit een minder schoolgerichte thuisomgeving komen op die manier minder last ondervinden van een vaak ervaren overgangperiode tussen het vakantieleven en het leven (en leren) op school. Ook waren er bij sommige ouders geluiden te horen dat een zomerschool op het einde van de zomervakantie verveling tijdens de laatste twee zomerweken kan vermijden en ook in een periode valt waarin veel ouders op zoek moeten naar opvang voor hun kinderen.

Vanuit het perspectief van de leerkrachten, die vaak als medewerkers in de zomerscholen werden ingeschakeld, lijkt een zomerschool tijdens de laatste twee weken van de zomervakantie dan weer minder aantrekkelijk. Zij zijn in die periode immers ook bezig met de voorbereiding van het nieuwe schooljaar, wat zorgt voor een erg drukke agenda tijdens de zomerschool.

Samenvattend kunnen we besluiten dat de Vlaamse zomerscholen anno 2020 geografisch mooi over Vlaanderen verspreid waren met een beperkte concentratie in de grote steden. Lokale besturen en onderwijsverstrekkers speelden een belangrijke trekkende rol in het opzetten van de zomerscholen, waarbij opvallend vaak gekozen werd voor een zomerschool in de loop van de laatste drie maanden van augustus. We stelden vast dat het zomerscholaanbod voor leerlingen lager onderwijs groter was dan voor leerlingen uit het secundair onderwijs. Bovendien vonden we dat binnen de zomerscholen die zich exclusief op leerlingen secundair onderwijs richtten de verdeling wat betreft open versus gesloten aanbod ongeveer gelijk was, terwijl voor zomerscholen die zich (minstens gedeeltelijk) op leerlingen uit het lager onderwijs richtten geldt dat een duidelijke minderheid van de zomerscholen enkel een aanbod had voor de leerlingen van de eigen school (gesloten aanbod).

4.3. Samenwerking en ondersteuning

Als deel van het antwoord op onderzoeksvraag 2 (“Hoe werden de gerealiseerde zomerscholen praktisch georganiseerd?”), belichten we in deze paragraaf de samenwerking die zomerscholen aangingen om hun aanbod vorm te geven. Ook zoomen we in op de financiële en materiële ondersteuning waarop zomerscholen zich binnen deze samenwerkingsverbanden beriepen. We beschrijven met welke partners er werd samengewerkt, wat deze samenwerking precies inhield en hoe deze samenwerking door de zomerschoolcoördinator werd ervaren. Wat de financiële ondersteuning betreft, hebben we zowel aandacht voor de toegekende subsidies als voor eventuele andere bronnen van financiering waar de zomerscholen op konden rekenen.

4.3.1. Samenwerkingsverbanden

4.3.1.1. Soort samenwerkingsverbanden

De oproep tot het indienen van zomerscholen voorzag expliciet de mogelijkheid tot samenwerking tussen aanbieders bij de organisatie van een zomerschool. Voor sommige categorieën van aanbieders was een samenwerking zelfs verplicht om in aanmerking te komen voor subsidiëring van de zomerschool. Richtlijnen omtrent de aard of de invulling van de samenwerking werden niet gegeven. Wel werd aan zomerscholen gevraagd om in hun aanvraag melding te maken van eventuele samenwerkingsverbanden die ze aangingen.

Van de 138 zomerscholen gaven er 110 in hun aanvraag aan te zullen samenwerken met één of meerdere partners (79,7%). Bij een zestal zomerscholen bleek het te gaan om een zomerschool ingericht door een lokaal bestuur, waarbij er samengewerkt werd tussen verschillende diensten van hetzelfde lokale bestuur. De meest voorkomende **samenwerkingsvorm** (N = 57; 51,8%) bleek die te zijn tussen een lokaal bestuur en één of meerdere scholen op het grondgebied van de gemeente. Daarbij ging het vaak om zomerscholen waarbij de gemeente of stad de primaire aanvrager was en samenwerkte met één of meerdere scholen op haar grondgebied.

De **inhoud van de samenwerking** kon verschillende vormen aannemen en, bijvoorbeeld, gericht zijn op het toeleiden van de juiste leerlingen naar de zomerschool, het vinden van leerkrachten die bereid waren om het onderwijsaanbod van de zomerschool te verzorgen, het gebruiken van schoolgebouwen voor de huisvesting van de zomerschool, enz. Voor andere zomerscholen was de school de primaire aanvrager en speelde het lokale bestuur een eerder ondersteunende rol.

Naast scholen en lokale besturen waren er ook een hele reeks **andere organisaties** betrokken bij de invulling van de Vlaamse zomerscholen. Het ging daarbij, onder meer, om:

1. sportclubs, jeugdwerk-, cultuur- en vrijetijdsorganisaties die instonden voor (een deel van) het verrijkingsaanbod van zomerscholen;
2. sociale organisaties (bv. buurtwerkorganisaties, jeugdorganisaties, organisaties voor samenlevingsopbouw, enz.) die wervend en aanklappend te werk gingen om ouders en leerlingen te overtuigen om aan een zomerschool deel te nemen;
3. hogescholen die instonden voor het toeleveren van studenten (lerarenopleiding) als medewerkers voor het onderwijsaanbod;
4. CLB's, pedagogische begeleidingsdiensten, ondersteuningsnetwerken en andere diensten voor onderwijssteuning die op diverse manieren bij zomerscholen betrokken werden; en
5. provincies die een ondersteunend aanbod voor zomerscholen op hun grondgebied uitwerkten.

Omdat samenwerkingsverbanden niet altijd consistent en even duidelijk in de aanvraagformulieren voor zomerschoolsubsidies werden vermeld, werd er voor gekozen om geen aantallen in bovenstaand overzicht op te nemen. De kans is namelijk reëel dat de informatie waarover we beschikten niet voor elke zomerschool een even goed beeld van de werkelijke samenwerkingsverbanden toeliet.

Ook in de interviews uit de casestudy's zien we de **verschillende manieren van samenwerken** tussen de zomerscholen en externe partners terugkomen. Het eerste samenwerkingsverband, wat meteen het meest voorkomende was op basis van de casestudy's, is er één in termen van de organisatie van het verrijkingsaanbod in de zomerscholen. Zo gaf de coördinator van Zomerschool 4 in onderstaand voorbeeld aan met verschillende partners te hebben samengewerkt om invulling te kunnen geven aan hun verrijkingsaanbod:

“Voor het verrijkingsaanbod werkten we samen met externen, zoals de bibliothecaris – de leerlingen gaan enkele keren naar de bib – sportmonitoren en STEM van de hogeschool, de techniek- en wetenschapsacademie. Wij hebben hen gevraagd van ‘kijk, kunnen jullie die namiddagen invullen?’. Bij STEM hebben we samen besproken wat we nuttig zouden vinden om te doen. De sportdienst, zij hebben het aanbod zelf uitgewerkt. Geocache hebben we ook wel zelf aangereikt, van ‘we willen graag geocache in het aanbod’. De andere sportactiviteiten hebben zij zelf ingevuld. Dus we hebben zelf ingevuld van ‘dat willen we doen’ en dan zijn we gaan kijken met wie we daarvoor zouden gaan samenwerken.” (Coördinator, Zomerschool 4)

Een tweede en tevens vaak genoemde vorm van samenwerking met externe partners situeerde zich op het vlak van de eigenlijke organisatie van de zomerschool. Zomerschool 5, bijvoorbeeld, werkte in dat opzicht samen met een jeugdwerkorganisatie gespecialiseerd in animatie, zo gaf de coördinator aan:

“Wij hebben zelf een organisatie onder de arm genomen om de zomerschool te leiden. We zijn er nogal ingesprongen, in de zomerschool, wat er toe leidde dat de diegene die de coördinatie op zich moest nemen nog met vakantie was wanneer het georganiseerd moest worden. Dus dat zou anders nogal moeilijk gelopen zijn qua organisatie. Zij zoeken mensen om les te komen geven, om te ondersteunen of om te animeren. Ja, zij hebben dat eigenlijk volledig opgenomen. Zij hebben ook een infoavond gehouden, zodat zij [de medewerkers van de zomerschool] ook weten wat er wordt verwacht van de zomerschool. Zij werken met vrijwilligers. Ze hebben er natuurlijk een aantal extra aangeschreven omdat ze er nu meer nodig hadden. Maar zij hadden direct aangeboden van ‘wij hebben expertise of een aantal mensen die kunnen ondersteunen’, en ze doen dit op een aantal plaatsen in Vlaanderen.” (Coördinator, Zomerschool 5)

Ook Zomerschool 6 werkte voor de praktische organisatie samen met enkele partners. In tegenstelling tot bovenstaande getuigenis, had de samenwerking in deze zomerschool niet tot doel om medewerkers te werven of ‘op te leiden’, maar wel om lokalen ter beschikking te krijgen waarin het aanbod van de zomerschool kon doorgaan. Onderstaande reactie van één van de bevroegde locatieverantwoordelijken getuigt hiervan:

“Er zit veel logistiek hier, zo zou je kunnen zeggen. Het zijn lokalen van de stadsdienst die we kunnen gebruiken. Maar het centrum voor basiseducatie zit hier ook, en de middelbare school, waar we een aantal klassen van mogen gebruiken.” (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

De laatste, minder vaak genoemde, vorm van samenwerking met externen was er één in termen van rekrutering van medewerkers. De hierboven opgenomen getuigenis van de coördinator van Zomerschool 5 vormt hiervan een illustratie en ook de coördinator van Zomerschool 9, geeft aan samen te hebben gewerkt

met de lerarenopleiding van een hogeschool voor het werven van studenten, die als medewerker werden ingeschakeld in de zomerschool. Op de vraag of er wordt samenwerkt met externe partners, antwoordde de coördinator namelijk: “Met de hogeschool. Zij hebben zich principieel akkoord verklaard. Zij hebben een oproep gedaan om studenten te werven voor de zomerschool”.

4.3.1.2. Gepercipieerde meerwaarde van de samenwerkingsverbanden

Uit de diepte-interviews kunnen we tevens afleiden dat zowel de lokale besturen (als primaire aanvrager van de zomerscholen) als de zomerscholen zelf de samenwerking met externe partners als een **duidelijke meerwaarde** ervaren hebben.

De coördinator van Zomerschool 3, bijvoorbeeld, getuigde tijdens het diepte-interview over de nauwe samenwerking met verschillende scholen en het gegeven dat zij, als lokaal bestuur, dit een duidelijke meerwaarde vinden, vooral met het oog op het kunnen waarborgen van een positief contact tussen partners van het lokale bestuur en scholen binnen eenzelfde regio:

“En wat ik een meerwaarde vind nu, wat ik nu heel sterk een meerwaarde vind, is dat het over de schoolpoorten heen... Dat hier een hele fijne samenwerking is tussen de leerkrachten, dat er een echt zo, van ja, dit doen we gezamenlijk, zonder dat iemand zo op een eigen eiland zit. Dat vind ik wel een heel, heel, dat vind ik een groot positief punt. [...] Als me de vraag zou worden gesteld om volgend jaar opnieuw een zomerschool te organiseren, dan zou ik daar zeker voor openstaan, vooral ook omdat het ook weer een mooie rol is om dat netwerk te versterken. Maar ik zie daar ook wel een grote rol voor de scholen zelf hé, zij hebben de expertise. Nee, dat zou dan echt in samenwerking zijn zoals het eigenlijk nu gelopen is.” (Coördinator, Zomerschool 3)

Andere reacties van coördinatoren van zomerscholen als “leerkrachten zijn er niet voor opgeleid om dat [het verrijkingsaanbod] allemaal te doen en met externen zit je dan ook direct goed, het gaat om de expertise die je dan binnenhaalt” (Coördinator, Zomerschool 4) en “ik vind het wel een meerwaarde dat er ook een aanbod is dat de leerlingen normaal niet zouden hebben” (Coördinator, Zomerschool 3), getuigen daarnaast van een gepercipieerde meerwaarde in termen van de organisatie van het verrijkingsaanbod. Ook uit de reactie van één van de locatieverantwoordelijken van Zomerschool 6 konden we afleiden dat deze het fijn vond om zich op een groot aantal externe partners te hebben kunnen beroepen voor de invulling van het verrijkingsaanbod van de zomerschool:

“Eigenlijk is alles [alle samenwerking met externen i.f.v. het verrijkingsaanbod] bijna gewoon kunnen blijven doorgaan [gegeven COVID-19]. Dus we hebben daar wel geluk mee gehad want, ja, ik zat daar wel mee in. Als plots de helft zou zeggen ‘we zien het niet meer zitten’, dan hadden wij het waarschijnlijk niet ... dan was het gewoon niet meer haalbaar om dan nog een alternatief aanbod te voorzien.” (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

Andere zomerscholen zagen dan weer de meerwaarde in van een samenwerking met externen in functie van het überhaupt kunnen oprichten van de zomerschool De coördinator van Zomerschool 6, bijvoorbeeld, gaf in dat opzicht aan dat het noodzakelijk was om als school samen te werken met partners van het lokale bestuur, dat de school in kwestie er niet zonder hulp van externen in had kunnen slagen om de zomerschool te organiseren:

“We hebben drie OKAN-afdelingen en die zijn helemaal mee ingestapt. En daar hoorde ik nu dat het vooral de dankbaarheid is van ‘ja, dat konden wij als school niet alleen organiseren’. Daar hebben we een stedelijk netwerk voor nodig, want die kinderen die gaan nu naar overal.”
(Coördinator, Zomerschool 6)

De **COVID-19**-pandemie heeft ertoe geleid dat de **samenwerking** tussen zomerscholen en partners sterk **onder druk** kwamen te staan, zo blijkt uit de casestudy's. De coördinator van Zomerschool 1, bijvoorbeeld, gaf in dat opzicht het volgende aan: “het had veel meer kunnen zijn, een heel verscheiden aanbod met speelpleinwerking en jeugdbewegingen. Maar door corona hebben we dat moeten wijzigen. Dat vind ik wel jammer”. Ook een bevroagde coördinator en één van de bevroagde medewerkers doelden in hun getuigenis op de beperkingen die COVID-19 oplegde in termen van een samenwerking met externe partners in het kader van het verrijksaanbod van de zomerschool:

“Normaal gezien proberen wij elke keer wanneer een activiteit wordt aangeboden iemand extern te zoeken voor die leerlingen, dan is hier iemand nieuw. Maar in deze periode gaat dat niet. Maar normaal gezien proberen wij mensen in te schakelen, geven wij dans, geven wij van alles. Nee wij werken nu niet met externen, want dat werd verboden door de overheid, door de, ja, de adviseur die zei van ‘jullie mogen niemand extern meer aannemen. Het is een bubbel van 50 en dat blijft zo.’” (Coördinator, Zomerschool 8)

“We wilden eerst heel andere activiteiten doen en dat was dan niet mogelijk qua organisatie buitenaf het school en dat mocht dan niet. Want we wilden eigenlijk, ik weet niet of je dat gehoord hebben, dat ze over cricket bezig waren, dat is een sport in Afghanistan en we wilden eigenlijk iemand naar hier laten komen die initiatielessen cricket kon geven en dat ze dan een dag konden cricket konden spelen met echte materialen en zo. Maar het mocht niet en ja, dat was zo jammer, we hadden dat allemaal geregeld eigenlijk voor die tweede golf toch zal ik zeggen.” (Medewerker, Zomerschool 11)

4.3.2. Ondersteuning

4.3.2.1. Financiële ondersteuning

De Vlaamse overheid bood de 138 goedgekeurde zomerscholen een subsidiëring van 2500 euro per zomerklas van 10 voltijdse dagen (of een equivalent) met minstens 7 regelmatig deelnemende leerlingen. Lag het aantal regelmatig deelnemende leerlingen voor een zomerklas lager dan 7 en hoger dan 2, dan werd de zomerklas gesubsidieerd met 1250 euro. Een zomerklas met 1 of 2 leerlingen kreeg nog een subsidie van 250 euro per leerling.

In functie van toekomstig beleid is het belangrijk om zicht te krijgen op de **toereikendheid van de subsidieregeling** voor de zomerscholen. Daarom werd hier in de vragenlijst voor de coördinatoren ook expliciet naar gevraagd. Hierbij dient evenwel opgemerkt te worden dat op het moment van het uitvoeren van dit onderzoek de financiële balans in heel wat zomerscholen nog niet definitief gemaakt was. Vandaar dat minstens over de omvang van eventuele extra financiële ondersteuning bovenop de subsidies nog veel onduidelijkheid was op moment van schrijven van dit rapport.

Precies 23 coördinatoren (24,7%) gaven aan dat de subsidie de kosten voor hun zomerschool niet dekt. Van deze 23 coördinatoren konden er 15 rekenen op extra financiering uit een andere bron (zie Tabel 18). In lijn met wat hierboven vermeld werd, zien we een grote onduidelijkheid of de subsidie de kosten al dan niet dekt:

43 van de 93 respondenten (46,2%) gaf op het moment van invullen van de vragenlijst aan dat ze nog geen volledig zicht hadden op de vraag of de subsidie de gemaakte kosten zou dekken.

In totaal gaf ongeveer één derde van de zomerscholen (N = 31; 32,6%) in de bevraging aan dat ze **extra financiering** ontvingen bovenop de subsidie van de Vlaamse overheid. Daarbij stelden we vast dat voornamelijk zomerscholen die georganiseerd werden door een lokaal bestuur op extra financiering konden rekenen. Zo konden 46% van de zomerscholen die georganiseerd werden door een lokaal bestuur rekenen op extra financiering, terwijl slechts 16% van de zomerscholen georganiseerd door een onderwijsverstrekker aangaf extra financiering ontvangen te hebben. De andere zomerscholen (N = 64; 67,4%) gaven aan dat ze geen extra financiering ontvingen.

In een aantal zomerscholen werd een engagement tot extra subsidiering onder voorbehoud door het lokaal bestuur aangegaan. Zo geven coördinatoren in hun bevraging aan: “het lokaal bestuur heeft beslist dat indien de subsidie niet zou worden toegekend zij de kosten van de zomerschool zou dragen” en “de gemeente voorziet extra financiering indien noodzakelijk”. Dit zorgt er voor dat deze scholen een geruststelling hebben over het kunnen dragen van de kosten van de zomerschool (zie verder). Bovendien kan dit een mogelijke verklaring bieden voor het feit dat in Tabel 18 vijf zomerscholen werden opgenomen die aangeven extra financiering te hebben gekregen én tegelijk aangeven dat de subsidie de kosten dekt. Een andere mogelijke verklaring voor dit laatste kan liggen in de volgorde waarin de vragen werden gesteld. In de bevraging werd immers eerst gevraagd of en hoeveel extra financiering de zomerscholen kregen en vervolgens of de subsidie de kosten dekt. Mogelijkerwijze beantwoordden een aantal coördinatoren deze laatste vraag op basis van het totaalbedrag aan subsidies dat ze ontvingen i.p.v. op basis van het bedrag van de overheidssubsidies.

Tabel 18. Overzicht van extra subsidie en mate waarin de subsidie de kosten dekt.

		DEKT DE SUBSIDIE DE KOSTEN?			
		Ja	Nee	Weet ik nog niet	Totaal
Extra subsidie gekregen?	Ja	5 (18,5%)	15 (65,2%)	9 (20,9%)	29* (31,2%)
	Nee	22 (81,5%)	8 (34,8%)	34 (79,1%)	64 (68,8%)
	Totaal	27 (29%)	23 (24,7%)	43 (46,2%)	93 (100,0%)

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

* De percentages op de eerste twee rijen zijn kolompercentages, de percentages op de onderste rij zijn rijpercentages.

* Het aantal dat hier vermeld wordt (N = 29) wijkt af van het aantal dat vermeld wordt in de tekst (N = 31). Dit komt omdat twee respondenten de vraag rond extra subsidie invulden, maar de vraag of de subsidie de kosten dekt onbeantwoord lieten.

Op de vraag aan coördinatoren of ze **plannen niet hebben kunnen uitvoeren omwille van financiële redenen**, geven 13 respondenten (14,0%) aan dat ze bepaalde plannen hebben moeten terugschroeven. Het betrof voornamelijk het inzetten van extra begeleiders en/of begeleiders met meer ervaring (N = 5) en uitstappen die niet konden doorgaan (N = 6).

Uit de interviews die we tijdens de casestudy's voerden met coördinatoren, konden we afleiden dat de manier waarop de subsidies toegekend werden in sommige zomerscholen tot enige **ongerustheid** leidde. Om dit te verduidelijken is het belangrijk om eerst te vermelden dat de hoogte van de subsidie die zomerscholen uiteindelijk kregen uitbetaald, niet op basis van het aantal ingeschreven leerlingen werd bepaald, maar wel op

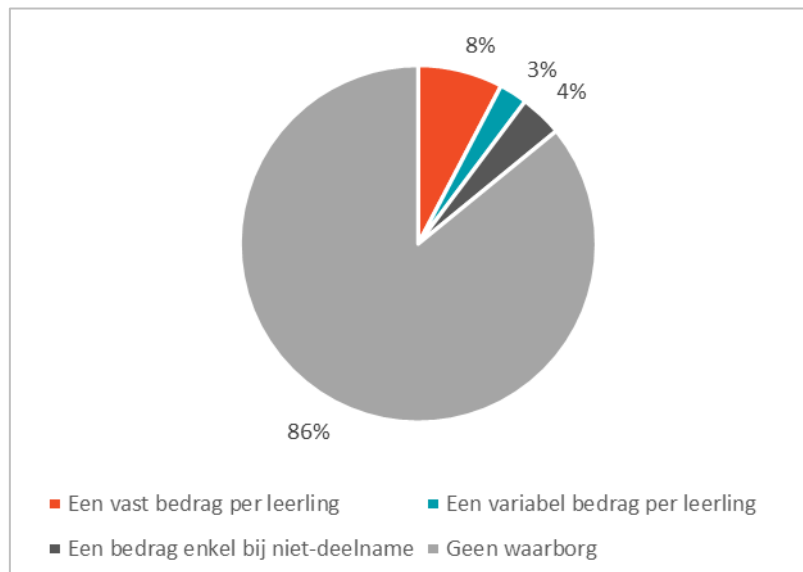
basis van het aantal regelmatig deelnemende leerlingen¹¹. De financiële planning van zomerscholen werd echter vaak gebaseerd op de inschrijvingsaantallen, waardoor een grote uitval tijdens de zomerschool (d.w.z. een groot aantal leerlingen die wel waren ingeschreven, maar snel afhaakten of slechts beperkt deelnamen) ertoe zou kunnen leiden dat het subsidiebedrag lager uitviel dan begroot, waardoor de dekkingsgraad van de kosten zou verlagen en er mogelijk een financieel tekort kon ontstaan.

Dit maakte dat zomerschoolcoördinatoren aanpassingen maakten in functie van het vermijden van een dergelijk tekort. Het diepte-interview met de coördinator van Zomerschool 1, bijvoorbeeld, toont aan dat er doelbewust werd omgesprongen met/ toegewerkt naar het aantal deelnemende leerlingen – in dit geval binnen de context van gemaakte keuzes op het vlak van klasgrootte – in functie van het zich kunnen beroepen op de subsidies: “dat stond in de aanvraag, tussen de 7 en de 14, dan kan je aanspraak maken op subsidies. Dus we hebben gestreefd naar die 14, maar daar zijn we niet. Het eerste leerjaar heeft er 12, het tweede heeft er, ja dus...”. Ook uit informele gesprekken die we voerden met zomerschoolcoördinatoren, klonken gelijkaardige ervaringen. Middelen en geld werden geïnvesteerd op basis van het aantal ingeschreven leerlingen en zomerschoolcoördinatoren geven aan dat de deelname van de leerlingen niet afdwingbaar is. In sommige gevallen keken ze dan ook machteloos toe op de groter wordende uitval naarmate de zomerschool vorderde.

In het kader van deze bevindingen is het wel opmerkelijk dat het merendeel van de zomerschoolcoördinatoren aangeeft dat geen **waarborg** gevraagd werd aan leerlingen om hun deelname te garanderen. Waar het vragen van een waarborg een stok achter de deur had kunnen betekenen voor het vermijden van uitval van leerlingen, is het ook aannemelijk dat dit de aanvankelijke deelname en inschrijving van leerlingen had kunnen hypothekeren. De redenen achter het al dan niet kiezen voor een waarborgsysteem werden noch in het vragenlijstenonderzoek noch in de casestudy's diepgaander onderzocht. Bovendien is het aantal zomerscholen waarin een waarborg werd gevraagd (zie Figuur 8) te klein om op een betrouwbare manier na te gaan of de uitval in zomerscholen met waarborg kleiner was dan in zomerscholen die geen waarborgsysteem hanteerden.

¹¹ Daarbij verduidelijkte de tekst van de oproep evenwel niet de voorwaarden om een leerling als regelmatig deelnemend te mogen beschouwen.

Figuur 8. Gebruik van een waarborg door zomerscholen.

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

4.3.2.2. Materiële ondersteuning

Een aantal zomerschoolcoördinatoren (N = 35; 37,6%) gaven aan dat ze op extra materiële ondersteuning konden rekenen voor het realiseren van de zomerschool. Deze materiële ondersteuning betreft voornamelijk het gebruiken van lokalen, het ter beschikking stellen van medewerkers voor het voorzien van het verrijksaanbod, het ter beschikking stellen van onderwijsmaterialen (gaande van pennen en papier tot lesbundels) en middelen specifiek omwille van de huidige COVID-19-pandemie (bv. ontsmettingsmiddelen, mondkmaskers, ...). In lijn met wat we vaststelden in de beschrijving van de financiële ondersteuning van de zomerscholen, zien we ook hier dat voornamelijk zomerscholen georganiseerd door een lokaal bestuur konden rekenen op extra materiële ondersteuning (50% vs. 36% voor zomerscholen georganiseerd door een onderwijsverstrekker).

4.3.3. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat de samenwerking tussen lokale besturen en scholen centraal staat in heel wat van de Vlaamse zomerscholen. Dit neemt evenwel niet weg dat er een breed scala aan partners betrokken was bij de organisatie van de zomerscholen. Ook hier speelde de COVID-19-epidemie een negatieve rol, m.n. omdat sommige zomerscholen moesten afzien van geplande samenwerkingsverbanden omwille van geldende COVID-maatregelen. Waar samenwerking toch kon gerealiseerd worden, was dit meestal tot grote tevredenheid van de betrokken partners.

Duidelijke conclusies omtrent de toereikendheid van de subsidieregeling kunnen op basis van ons onderzoek nog niet getrokken worden. Wel stelden we vast dat heel wat zomerscholen (vooral diegene die door een lokaal bestuur werden getrokken) konden rekenen op extra financiële en materiële ondersteuning. Daarbij zorgde verwachte of reële uitval van ingeschreven leerlingen in sommige zomerscholen voor een negatief verschil tussen het bij de opzet van de zomerschool ingerekende subsidiebedrag en het verwachte subsidiebedrag op basis van de reële deelnemersaantallen.

4.4. Doelstellingen

De belangrijkste aanleiding voor de oproep van de Vlaamse Minister van Onderwijs en Vorming tot het oprichten van zomerscholen was het vermoeden dat het verminderde onderwijsaanbod op school omwille van de COVID-19-uitbraak bij heel wat groepen leerlingen geleid heeft tot een leerachterstand en de verschillen tussen leerlingen heeft vergroot. Daarom verwijst de oproep van de Minister expliciet naar twee mogelijke doelen van de zomerscholen. Enerzijds konden zomerscholen vooral remediërende doelen nastreven, waarbij ingezet werd op het zoveel mogelijk herstellen van leerstofhiaten ontstaan in de laatste maanden van schooljaar 2019-2020. Anderzijds konden zomerscholen een stimulerend of voorbereidend doel hebben, waarbij vooral gestreefd werd naar het klaarstomen van leerlingen voor een belangrijke schoolse overgang en/of het ondersteunen van de oriëntering van leerlingen naar een specifiek studiegebied of een specifieke studierichting in het secundair onderwijs.

Het is dan ook belangrijk om zicht te krijgen op de doelstellingen die aanvragers voor ogen hadden bij het inrichten van hun zomerschool. Zo zal, bijvoorbeeld, de vraag naar de effectiviteit van het zomerscholaanbod beantwoord moeten worden in functie van de doelstellingen die op beleidsniveau en op niveau van de individuele zomerscholen werden nagestreefd. Hiermee biedt deze paragraaf een eerste set antwoorden op onderzoeksvraag 3 ("Hoe werden de gerealiseerde zomerscholen inhoudelijk georganiseerd?").

4.4.1. Remediërend versus voorbereidend/stimulerend

Informatie over de individuele doelstellingen van de ingerichte zomerscholen werd verzameld via de zomerscholaanvraag, via de vragenlijst voor de coördinatoren en via de vragenlijst voor de medewerkers. In hun aanvraag gaven zomerscholen aan of ze zich primair planden te richten op remediëring, op voorbereiding en stimulering of op beide. Uit het overzicht van de resultaten in Tabel 19 blijkt dat ruim vier vijfden (81,2%) van de zomerscholen zich zowel wilden richten op het remediëren van leerachterstanden als op het aanbieden van leerstof ter voorbereiding van het volgende schooljaar. Slechts 16 zomerscholen (11,6%) gaven aan enkel remediërend te zullen werken en 10 zomerscholen (7,2%) planden enkel een voorbereidend of stimulerend aanbod. Een mogelijke verklaring voor het gebrek aan differentiatie in doelstellingen onder de zomerscholen is dat beide categorieën doelstellingen in de praktijk niet eenvoudig van elkaar te onderscheiden zijn. Het wegwerken van een leerachterstand impliceert immers ook dat leerlingen beter voorbereid zijn op het nieuwe schooljaar (en bv. op een eventuele schoolse overgang die er zit aan te komen). Het in de literatuur gangbare onderscheid tussen beide soorten zomerscholen (zie paragraaf 2.2), blijkt onder de Vlaamse zomerscholen anno 2020 dus moeilijker te maken.

Tabel 19. Aantal zomerscholen per beoogde doelstelling.

	N	%
Remediëring	16	11,6%
Vorbereiding/stimulering	10	7,2%
Zowel remediëring als voorbereiding/stimulering	112	81,2%
Totaal	138	100%

Bron gegevens: zomerscholaanvraag.

Ook uit de diepte-interviews komt de focus op een tweeledige doelstelling van de zomerscholen duidelijk naar voor. Het gegeven dat remediërend en voorbereidend werken met leerlingen vaak onlosmakelijk verbonden met elkaar zijn, lijkt daarbij een belangrijke rol te spelen. Zo gaf de coördinator van Zomerschool 5

aan tijdens het diepte-interview, waarin ze benadrukte dat remediëring in het teken staat van voorbereiding op het nieuwe schooljaar:

“Het is sowieso remediërend, maar het is remediëring in functie van de voorbereiding op het volgende schooljaar, remediëring van de tijd die de leerlingen te kort hebben gehad doorheen het schooljaar. Want niet elke leerling leert op een even snelle manier, waardoor dat die extra tijd in de zomerschool kan helpen om toch te kunnen aanpakken op één september van het volgende schooljaar, wat een verschil kan maken.” (Coördinator, Zomerschool 5)

Voorts werd tijdens de diepte-interviews meermaals benadrukt door coördinatoren van zomerscholen met een focus op remediëring én voorbereiding, dat de vooropgestelde doelstellingen sterk afhankelijk zijn van de doelgroep van de zomerscholen. De coördinator van Zomerschool 9, bijvoorbeeld, vat het als volgt samen:

“Het doel van deze zomerschool is remediëren, want automatiseren van leerstof is niet of onvoldoende gebeurd tijdens de lockdown. Voorbereiding hebben we de eerste periode wel gehad, nu de tweede periode hebben we daar niet de juiste kinderen voor. Het hing een beetje af van het publiek dat je hebt.” (Coördinator, Zomerschool 9)

Ook de coördinator van Zomerschool 7, die zich specifiek richtte op leerlingen die in normale omstandigheden een C-attest gekregen zouden hebben op het einde van vorig schooljaar enerzijds en OKAN-leerlingen anderzijds, deelde dezelfde mening:

“We zitten hier eigenlijk zowel met remediëren als voorbereiden, denk ik. Als ik ga kijken naar de leerlingen die voorbereid worden op de bijkomende proeven, dan zit daar een remediërend aspect. En bij de leerlingen met een OKAN-achtergrond zitten we met voorbereiden op het nieuwe schooljaar.” (Coördinator, Zomerschool 7)

4.4.2. Doelstellingen volgens coördinatoren en medewerkers

In de bevraging van de coördinatoren werden de doelstellingen van de zomerscholen meer specifiek bevraagd. Coördinatoren konden in een lijst van mogelijke doelen (zie Tabel 20) aanvinken welk(e) doel(en) ze met hun zomerschool nastreefden. Wanneer we naar de individuele doelen kijken, zien we dat het merendeel van de coördinatoren (N = 73; 93,6%) aangeeft dat hun zomerschool vooropstelde om de leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen weg te werken. Dit betekent ook dat de coördinatoren van vijf zomerscholen het wegwerken van een leerachterstand niet als doelstelling van hun zomerschool identificeerden. Andere doelen die vaak door coördinatoren werden aangeduid, waren het verhogen van de taalvaardigheid (N = 67; 85,9%), het zelfvertrouwen (N = 59; 75,6%) en de schoolse betrokkenheid van leerlingen (N = 40; 51,3%), en het versterken van hun sociale vaardigheden (N = 39; 50,0%). Bij de andere doelen wordt in hoofdzaak het opzetten van een zinvol vakantie-aanbod na een periode van schoolsluiting omwille van COVID-19 vernoemd. Geen significante verschillen zijn merkbaar in de doelen die worden nagestreefd tussen zomerscholen naargelang het type aanvrager (lokaal bestuur versus onderwijsverstrekker). Een opsplitsing naar open versus gesloten aanbod toont wel een aantal significante verschillen. Zo streven de zomerscholen die een open aanbod aanbieden significant vaker na om (1) het zelfvertrouwen van leerlingen te verhogen (83% t.o.v. 63%) en (2) vaardigheden m.b.t. 'leren leren' aan te bieden aan leerlingen (42% t.o.v. 13%) in vergelijking met zomerscholen die een gesloten aanbod organiseren.

Deze vaak genoemde doelstellingen van de zomerscholen blijken ook uit de interviewdata, zowel bij de coördinatoren als de medewerkers. Op de vraag wat het belangrijkste doel is van de zomerschool, gaf één

van de bevroegde medewerkers bijvoorbeeld aan “zelfvertrouwen, de leerlingen het gevoel geven van oké, er zijn zaken die niet zo goed lopen, maar dat is niet erg, jullie kunnen dat wel, ga er gewoon vol voor en dan komt dat wel goed” (Medewerker, Zomerschool 9). Een medewerker van een andere zomerschool benadrukte dan weer hun doelstelling in termen van “praten, dat doen ze [de OKAN-leerlingen] nu [in de zomerschool] en dat doen ze thuis echt niet” (Medewerker, Zomerschool 11). Het verhogen van de taalvaardigheid van de leerlingen zien we dus hoofdzakelijk terugkomen als cruciale doelstelling bij die zomerscholen met een anderstalige en/of OKAN-doelgroep.

In de diepte-interviews komt daarnaast nog een andere doelstelling duidelijk op de voorgrond te staan, die minder rechtstreeks (of alleszins minder duidelijk) bevroegd werd in het vragenlijstenonderzoek. Het gaat meer bepaald om het opnieuw meedraaien in de school als instituut, met alle regels, opdrachten en verwachtingen ten aanzien van leerlingen die daarmee gepaard gaan. Enkele bevroegde medewerkers verwoordden het als volgt: “alleen al die structuur, dat terug werken, terug vroeg opstaan” (Medewerker, Zomerschool 3), “weer de routine, de leerlingen draaien weer mee” (Medewerker, Zomerschool 5) en “terug gewend zijn aan het naar school komen, aan het ritme van ‘er moet gewerkt worden in de klas’, thuis huistaken maken” (Medewerker, Zomerschool 9). Mogelijk omvat de doelstelling ‘de schoolse betrokkenheid van leerlingen verhogen’ een deel van wat deze medewerkers bedoelen, maar de term schoolse betrokkenheid kan voor respondenten, terecht, ook een andere invulling gekregen hebben.

De 78 respondenten duiden gemiddeld 4,8 doelen aan – met een minimum van 1 en een maximum van 9 (!) doelen. Vele zomerschoolcoördinatoren geven, met andere woorden, aan dat ze aan een behoorlijk hoog aantal doelen werken tijdens de zomerschool. De resultaten in Tabel 20 zeggen echter niets over de prioriteiten die de zomerscholen stelden bij het nastreven van deze doelen. Ondanks het feit dat vele zomerscholen aanduiden dat ze het wegwerken van leerachterstand beoogden, is het mogelijk dat andere doelen de bovenhand namen. Ook ervaren coördinatoren en medewerkers mogelijk de vaak genoemde doelstellingen, zoals het verhogen van het zelfvertrouwen en de taalvaardigheid van leerlingen, als een cruciale voorwaarde om tot het verkleinen van leerachterstand te kunnen komen. In de casestudy’s konden we alvast enige indicaties vinden voor de eerder hoge prioriteit van deze andere doelen. De locatieverantwoordelijke van Zomerschool 6, bijvoorbeeld, gaf het volgende aan wanneer haar werd gevaagd naar de doelstelling van de zomerschool:

“De principiële keuze is gemaakt voor het motiveren, voor het stimuleren, voor verbinding maken met de schoolse context opnieuw dan wel voor het remediëren of het corrigeren. Dus ja we doen het om leerlingen terug goesting te krijgen in school. Dat is de gedachte. Dan wel dus remediëren op wat vorige jaren niet goed is gelopen. En om meer, om ja honger naar leren. Noem dat dan remediëren naar volgend jaar toe. Die weten allemaal dat ze ... Die gaan het moeilijk hebben in september en die weten dat, die voelen dat precies aankomen en dat is doodzonde.”

(Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

Tabel 20. Doelstellingen van de zomerscholen.

	AANTAL ZOMERSCHOLEN (COÖRDINATOREN)	AANTAL ZOMERSCHOLEN SUPPLEMENTAIR BIJ KOLOM 2 (MEDEWERKERS)
Het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen	73	4
Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar	12	22
Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen	59	11
De taalvaardigheid van leerlingen verhogen	67	6
De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen	40	20
Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens	8	7
De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen	33	20
De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken	39	18
Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studieoriëntering	7	8
Aanleren van vaardigheden 'leren leren' bij leerlingen	24	9
Andere	11	10

Bron gegevens: coördinator- en medewerkervragenlijst.

Ook in de vragenlijst voor de medewerkers werden doelstellingen bevroegd, al werd aan de medewerkers gevraagd welke doelen er werden nagestreefd in de klas(sen) waarvoor zij het aanbod verzorgden in plaats van de doelen die werden nagestreefd op overkoepeld zomerschoolniveau. We zouden verwachten dat er binnen één zomerschool geen doelen door de medewerkers worden vermeld die niet ook door de coördinator werden aangeduid. We zien evenwel een duidelijke incongruentie tussen de doelen aangeduid door de coördinatoren en de doelen die de medewerkers (van dezelfde zomerschool) aangeven. De laatste kolom van Tabel 20 toont namelijk voor elke doelstelling het aantal zomerscholen waarin minstens één medewerker de betreffende doelstelling aanduidde voor zijn/haar zomerklas, terwijl deze doelstelling niet door de coördinator als doel voor de volledige zomerschool werd aangemerkt. Opmerkelijk is, bijvoorbeeld, dat er zich onder de 45 zomerscholen waarvan de coördinator niet aangeeft dat er expliciet gewerkt wordt aan het verkleinen van de prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond, 20 zomerscholen bevinden waarvan minstens één medewerker aangeeft dat dit toch het geval was voor zijn/haar klas(sen). Ook het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op volgend schooljaar wordt in heel wat zomerscholen (N = 22) door een medewerker opgegeven als doel, terwijl de coördinator dit doel niet vermeldt.

Allereerst is een mogelijke verklaring voor deze incongruentie dat afstemming tussen de doelen weinig tot niet heeft plaatsgevonden tussen alle betrokkenen van de zomerschool. Dit kan te wijten zijn aan de krappe timing waarin de organisatie en inrichting van de zomerscholen tot stand is moeten komen. Anderzijds kan het ook een bewuste keuze geweest zijn om de lesgevers een grote autonomie en vrijheid te geven in de invulling van hun zomerklassaanbod. Een tweede mogelijke verklaring voor de incongruentie tussen de doelstellingen binnen de zomerscholen kan zijn dat de respondenten die de bevraging invulden slechts in beperkte mate op de hoogte waren van het inhoudelijke aanbod. Verderop (zie paragraaf 4.6.1) zal immers

duidelijk worden dat de zomerschoolcoördinatoren vooral een rol opnamen bij de praktische en administratieve organisatie van hun zomerschool en minder bij de inhoudelijke organisatie. Mogelijk kan het onderwijsaanbod dus voornamelijk zijn ingevuld door en besproken tussen de medewerkers. In de diepte-interviews zagen we dit ook terugkomen. Op de vraag hoe het onderwijsaanbod van de zomerschool werd vormgegeven, antwoordde de coördinator van Zomerschool 1 bijvoorbeeld “de leerkrachten mogen dat volledig zelf invullen”. Ook één van de bevraagde medewerkers van Zomerschool 3, bijvoorbeeld, gaf aan “wij waren daar eigenlijk volledig vrij in om te kiezen hoe wij dat aanpakten”.

4.4.3. Doelstellingen volgens de ouders

Tot slot toont Tabel 21 de redenen die ouders aangeven voor deelname van hun kind aan de zomerschool. De ouders die een vragenlijst invulden¹² geven als voornaamste reden aan dat ze hun kind naar de zomerschool laten gaan om het nieuwe schooljaar optimaal voor te bereiden. Het wegwerken van een leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen wordt door ouders als tweede belangrijkste reden aangehaald. Redenen voor deelname die minder betrekking hebben op het schoolse leren, m.n. het zelfvertrouwen van het kind verhogen’ en ‘de sociale vaardigheden van het kind versterken’ scoren beduidend lager bij de ouders – in tegenstelling tot vele zomerschoolcoördinatoren die beide zaken aanduiden als doelstellingen van hun zomerschool. Redenen voor deelname die in de categorie ‘Andere’ werden vermeld betroffen voornamelijk de mogelijkheid tot zomeropvang, het feit dat het kind al eens eerder was blijven zitten, omdat het kind het zelf wilde en omwille van het sociale contact.

Tabel 21. Redenen bij ouders voor deelname aan de zomerschool.

	N	%
Om een algemene leerachterstand, opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen, weg te werken	228	46%
Om het nieuwe schooljaar optimaal voor te bereiden	319	65%
Om het zelfvertrouwen van mijn kind te verhogen	150	30%
Om de taalvaardigheid van mijn kind te verhogen	115	23%
Om de schoolse betrokkenheid van mijn kind te verhogen	83	17%
Om mijn kind voor te bereiden op herexamen(s) of vakantietaak	15	3%
Om sociale vaardigheden van mijn kind te versterken	106	22%
Om een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering te ondersteunen	31	6%
Om beter te ‘leren leren’	142	29%
Het onderwerp van de zomerschool sluit aan bij de interesses van mijn kind	54	11%
Om een specifiek tekort in een bepaald vak bij te werken	103	21%
Het werd aangeraden door de (klassen)leraar of de school	163	33%
Andere	36	7%

Bron gegevens: oudervragenlijst.

¹² Hierbij merken we graag opnieuw op dat we slechts voor 7,4% van de leerlingen een oudervragenlijst hebben binnengekregen. Dat maakt dat de hier beschreven resultaten met de nodige omzichtigheid behandeld moeten worden, aangezien we niet kunnen uitsluiten dat de ouders waarvoor we gegevens hebben onvoldoende representatief zijn voor de volledige groep ouders van zomerschoolleerlingen.

Bevindingen uit de gesprekken die we tijdens de casestudy's met ouders voerden zijn gelijkaardig in die zin dat een optimale voorbereiding op het nieuwe schooljaar ook daar het vaakst werd benoemd door de ouders als reden tot deelname. Dit blijkt uit reacties zoals "in het derde leerjaar waren er toch wel een paar nieuwe zaken die aangeleerd werden, en ze was een beetje liever lui dan moe, dus ik vond het wel nuttig om die herhaling te doen" (Ouder, Zomerschool, 5), "dat ze toch een beetje bijgebeend zijn en zeker dat ze na twee maanden vakantie, een beetje klaar zijn voor terug naar school te gaan" (Ouder, Zomerschool 10) en "onze dochter heeft dyscalculie, dus vonden we het nuttig dat ze voorafgaand aan het schooljaar nog zaken kan oprfrissen. De zoon komt mee omdat hij anders hele dagen voor de televisie zit" (Ouder, Zomerschool 4).

Deze laatste getuigenis toont bovendien aan dat ook een zinvolle zomeropvang meespeelde als motivatie bij de ouders om hun zoon/dochter te laten deelnemen aan de zomerschool, samen met het werken aan het zelfvertrouwen en het beleven van plezier bij het naar school gaan. Het wegwerken van een leerachterstand kwam vrijwel niet op de voorgrond in de gesprekken met ouders als reden tot deelname. Wel werd meermaals benoemd dat ouders – veelal anderstalige ouders – wensten dat zoon of dochter zou kunnen werken aan de Nederlandse taal, aan het lezen en schrijven. Echter, ouders verwoordden dit eerder in termen van een optimale voorbereiding op het nieuwe schooljaar dan in termen van het wegwerken van een leerachterstand: "We zijn afgelopen jaar naar België gekomen en mijn dochter praat niet zo goed Nederlands. Het is beter dat ze nog twee weken, voordat ze naar de tweede leerjaar gaat, hiernaar toekomen om de taal nog even oefenen" (Ouder, Zomerschool 3). Deze bevindingen dienen dus met enige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden, gezien taalkwesties hierbij duidelijk een rol spelen. Wat ouders denken/willen zeggen en de manier waarop ze het verwoorden, hoeft immers niet noodzakelijk altijd overeen te stemmen.

4.4.4. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat het in de literatuur vaak vermelde onderscheid tussen remediërende zomerscholen en zomerscholen die eerder gericht zijn op stimuleren en voorbereiden eerder beperkt terugkomt in de groep van 138 Vlaamse zomerscholen anno 2020. De meeste zomerscholen geven aan dat ze tot doel hebben om leerachterstanden te verkleinen, maar meestal maakt deze doelstelling deel uit van een uitgebreid doelenpakket, waarin o.m. ook werken aan zelfvertrouwen, schoolse betrokkenheid en sociale vaardigheden terugkomen. Vanuit de casestudy's besluiten we dat dit laatste soort doelen in sommige zomerscholen de bovenhand heeft gekregen over het werken aan leerachterstanden en/of taalvaardigheid. Ook ouders zien een degelijke voorbereiding op het nieuwe schooljaar en het wegwerken van opgelopen leerachterstand als de belangrijkste doelen voor de zomerschool van hun kind.

4.5. Doelpubliek

In deze paragraaf leggen we de focus op het doelpubliek van de Vlaamse zomerscholen, waarmee we een antwoord trachten te geven op onderzoeksvraag 5: "Hoe werd het doelpubliek geselecteerd en bereikt?". Meer specifiek komen achtereenvolgens aan bod: (1) het beoogde doelpubliek, (2) het gerealiseerde doelpubliek, (3) de wijze van toeleiding van leerlingen naar de zomerschool, (4) de wijze van inschrijving en (5) de effectieve deelname van leerlingen aan de zomerschool.

4.5.1. Beoogde doelpubliek

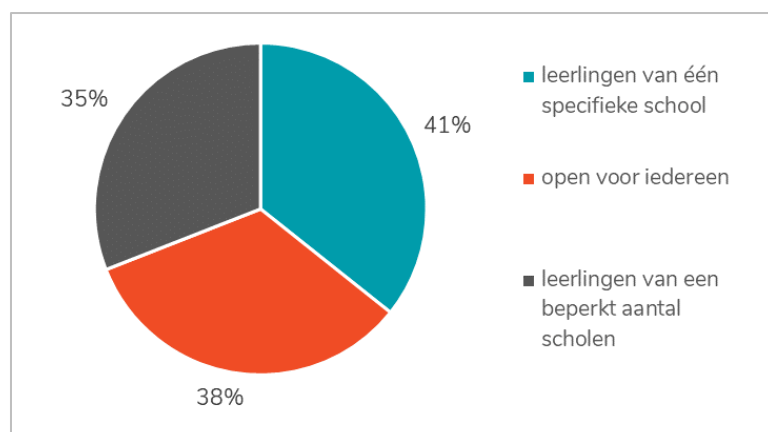
In de zomerschoolaanvraag gaven de indieners aan of ze een **gesloten versus open aanbod** zouden inrichten. Onder een gesloten aanbod wordt verstaan dat het aanbod van de zomerschool zich enkel richt op leerlingen van de eigen school. In een open aanbod zijn ook leerlingen van andere scholen welkom. In de aanvragen

werd door 93 indieners (67,4%) aangegeven dat ze een open aanbod zouden inrichten. De overige 45 aanvragers (32,6%) planden een gesloten zomerschoolaanbod.

In het eerste contactmoment met de zomerscholen, waarin de coördinatoren geïnformeerd werden over de aard en de doelstellingen van de casestudy's (zie ook paragraaf 3.3.2), werd duidelijk dat het opportuun was om in de bevraging van coördinatoren een derde categorie op te nemen. Met name vernamen we dat zomerscholen – al dan niet in samenwerking met of gecoördineerd door een lokaal bestuur – zich soms richtten op alle leerlingen in hun gemeente of stad en/of op alle leerlingen van een bepaalde scholengemeenschap. Figuur 9 toont het resultaat van de bevraging bij de coördinatoren over hun aanbod die deze tussencategorie mee in rekening brengt. We zien hierbij een gelijke verdeling over de drie categorieën. Deze gegevens liggen in lijn met de data uit de aanvraag, waarbij het aannemelijk is om te veronderstellen dat de coördinatoren die het open aanbod aanduidden in de aanvraag, uitwaaiëren over de categorieën 'leerlingen van één specifieke school' en 'leerlingen van een beperkt aantal scholen' in de vragenlijst. De verdeling in Figuur 9 verschuift enigszins als we de zomerscholen opsplitsen volgens het type aanvrager (lokaal bestuur vs. onderwijsverstrekker). Van de zomerscholen georganiseerd door een lokaal bestuur (N = 33), staat 36% open voor iedereen, richt 52% zich op leerlingen van een beperkt aantal scholen en richt 'slechts' 12% zich op leerlingen van één specifieke school. Onder de zomerscholen georganiseerd door een onderwijsverstrekker, zien we dat deze percentages respectievelijk 33%, 12% en 55% bedragen, waarbij opvalt dat er zich onder deze zomerscholen meer scholen met een gesloten aanbod bevinden en minder met een 'semi-open' aanbod.

Deze gegevens liggen ook in lijn met de interviewdata. Hoewel sommige zomerscholen in de aanvraag hadden aangegeven een open aanbod te zullen realiseren, werd op basis van de diepte-interviews met coördinatoren duidelijk dat het aanbod zich evenwel beperkte tot leerlingen die schoolliepen in het eigen dorp of de eigen gemeente. De coördinator van Zomerschool 3, bijvoorbeeld, gaf tijdens het gesprek aan: "het is een grote verscheidenheid, van het eerste tot het vijfde leerjaar. De leerlingen komen van twee scholen, we hebben twee scholen in ons dorp, de gemeentelijke basisschool en de vrije basisschool".

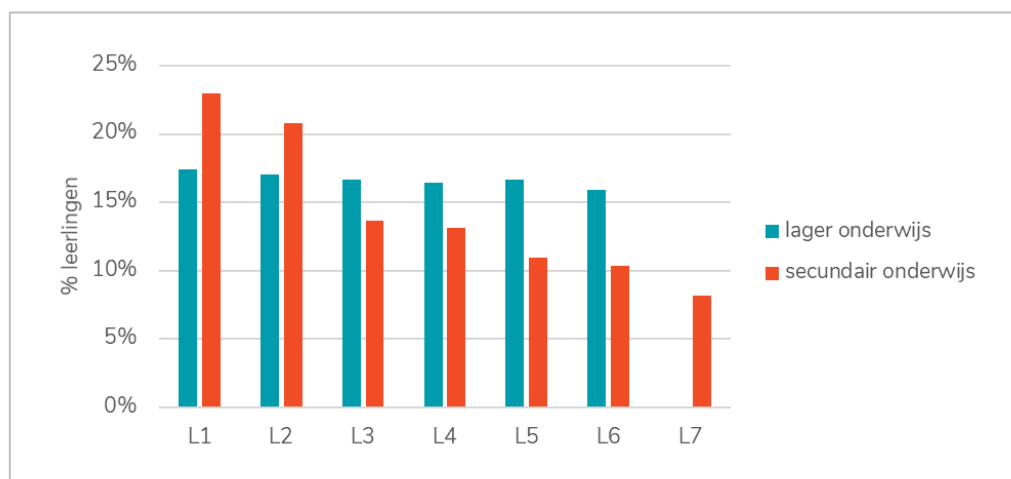
Figuur 9. Beoogde doelpubliek van zomerscholen.

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Opnieuw op basis van de gegevens uit de zomerschoolaanvraag, toont Figuur 10 de verdeling van het beoogde doelpubliek over de verschillende **leerjaren**, zowel voor het lager als voor het secundair onderwijs. Waar we voor het lager onderwijs een gelijkmatige spreiding zien over de verschillende leerjaren heen, zien we voor het secundair onderwijs dat de aanvragers zich wat meer richtten op het bereiken van de eerste graad van het secundair onderwijs en in afnemende mate op de tweede respectievelijk derde graad.

Figuur 10. Zomerschoolaanbod per leerjaar.

Bron gegevens: zomerschoolaanvraag.

Uit de gesprekken die we voerden tijdens de casestudy's, bleek dat sommige zomerscholen hun aanbod hadden gewijzigd (van open naar gesloten of omgekeerd) ten opzichte van wat ze in de zomerschoolaanvraag hadden aangegeven. Verschillende redenen konden aan de basis hiervan liggen. De coördinator van Zomerschool 1, bijvoorbeeld, getuigde in dat opzicht het volgende:

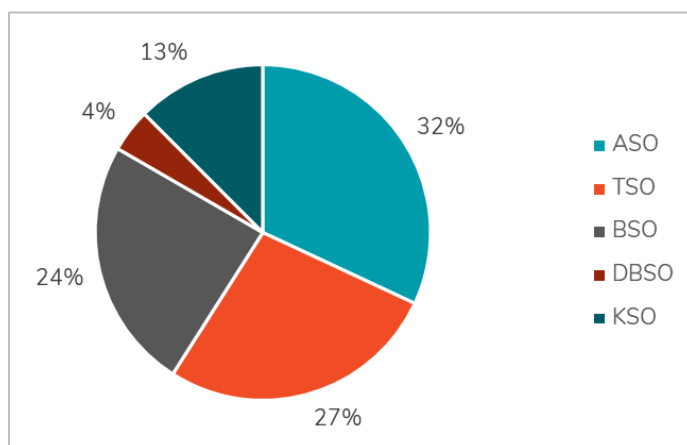
“Ik had eigenlijk vooral de nadruk willen leggen op de derde graad [van het secundair onderwijs], zo heb ik het ook doorgegeven [in de aanvraag]. Eerst op de derde graad zomerschool, dan klasjes voor de eerste graad en in laatste instantie voor de tweede graad. Ik heb er eigenlijk twee aangevraagd voor vijf en zes, ik heb er twee aangevraagd voor één en twee en ik had er maar één aangevraagd voor drie en vier samen. Maar wat blijkt nu, dat er vooral voor één en twee veel kinderen zijn ingeschreven, ook voor drie en vier en voor vijf en zes heel weinig. Ja, dus ik heb daar mijn idee ook veranderd van oké, dan gaan we voor één, twee, drie en vier apart en voor vijf en zes samen.” (Coördinator, Zomerschool 1)

Ook één van de locatieverantwoordelijken van Zomerschool 6 met een aanbod lager en secundair onderwijs, bijvoorbeeld, gaf aan bepaalde uitzonderingen te hebben gemaakt op de doelgroep van de zomerschool, die aanvankelijk werd beoogd. Op de vraag welke doelgroep de zomerschool voor ogen had, volgde de reactie:

“De snijlijn van het kwalitatieve en het kwantitatieve, dus heel technisch ging het over de leerlingen die van basis- naar secundair onderwijs zouden doorstromen. Eigenlijk dachten wij op voorhand van 11 tot en met 13 jaar. Maar we hebben geworven op die doorstroomgedachte, dus laatste graad zesde leerjaar [basisonderwijs] en eerste en tweede jaar secundair onderwijs. Hierbij hebben we snel wat uitzonderingen gemaakt voor leerlingen die al in de tweede graad in het derde middelbaar zitten, maar wiens school of ouders daar heel hard in geloofden, en een enkele 10-jarige die ook zo graag wilde komen. Dus ja feitelijk zitten we met een leeftijd van 10 tot en met 17 jaar.” (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

Voor het **secundair onderwijs** werden voornamelijk zomerscholen opgericht die zich richtten op leerlingen uit het ASO en in afnemende mate op TSO en BSO (zie Figuur 11). Slechts enkele zomerscholen planden om ook leerlingen uit deeltijds BSO en KSO te laten deelnemen aan hun zomerschool.

Figuur 11. Beoogde doelpubliek in secundair onderwijs, opgedeeld naar onderwijsvorm.

Bron gegevens: zomerschoolaanvraag.

Liefst 44,2% van de coördinatoren (N = 42) geeft in de vragenlijst aan dat hun zomerschool aan aanbod plande voor OKAN-leerlingen. In de meeste gevallen gaat om een **OKAN-aanbod** voor leerlingen uit het basisonderwijs (N = 19; 45,2%), terwijl 12 zomerscholen (28,6%) een aanbod inrichtten voor OKAN-leerlingen uit het secundair onderwijs en nog eens 11 zomerscholen (26,2%) voor zowel leerlingen uit het basis- als voor leerlingen uit het secundair onderwijs.

Tot slot werden de meeste zomerscholen opgericht met het oog op het bereiken van leerlingen met een leerachterstand, kansarme leerlingen en anderstalige **leerlingen** (zie Figuur 12). Als we een opdeling maken naar initiatiefnemer (lokaal bestuur versus school) merken we geen significante verschillen in het beoogde doelpubliek. Met betrekking tot het type zomerschool (open versus gesloten) is er wel een significant verschil bij het beogen van het bereiken van leerlingen met een vakantietaak en/of herexamen. Waar dit bij scholen met een open aanbod 8% bedraagt, loopt dit in de gesloten initiatieven op tot 25% ($p < .05$).

Op basis van de diepte-interviews met coördinatoren van de zomerscholen is een zekere nuancering van deze bevindingen aan de orde. We merkten ook hier dat leerlingen met een leerachterstand, al dan niet opgelopen tijdens de lockdown vanwege de COVID-19-pandemie, de grootste focus vormden van de casestudy-zomerscholen. In Zomerschool 10, bijvoorbeeld, “lag de focus op leerlingen met vijf tot zes maanden achterstand”. We moeten hier echter bij vermelden dat leerlingen die bepaalde specifieke onderwijsbehoeften hebben, ook vaak tot de doelgroep van leerlingen met een leerachterstand behoorden, althans volgens de perceptie van de coördinatoren. Hetzelfde kan gezegd worden voor anderstalige leerlingen en/of OKAN-leerlingen. Bij wijze van voorbeeld werd de doelgroep van Zomerschool 9 als volgt omschreven door de coördinator:

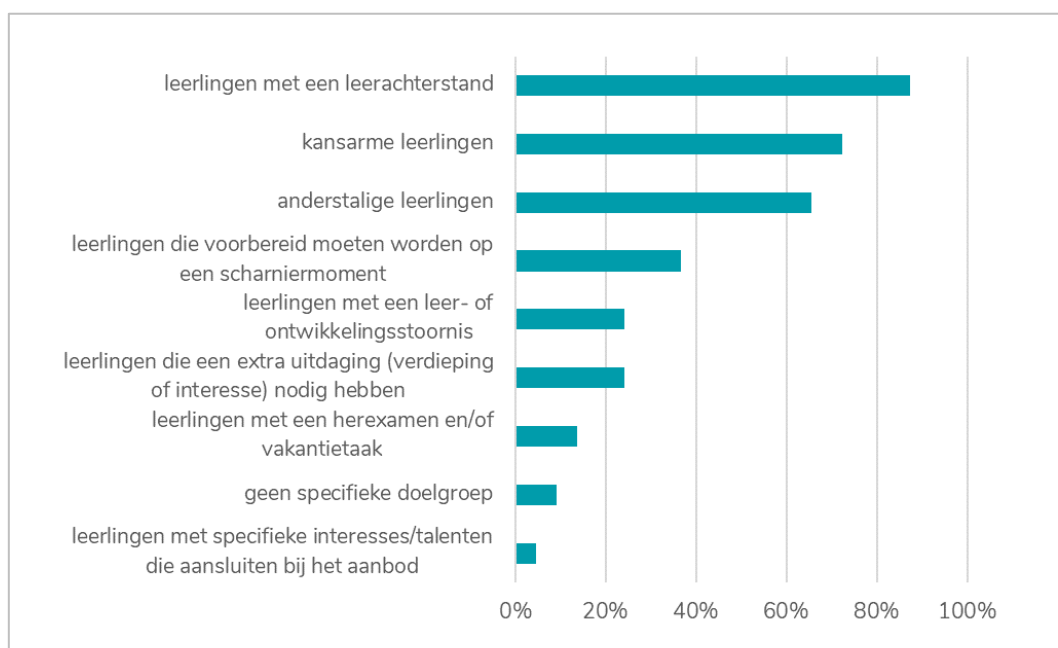
“Het zijn vooral leerlingen die heel specifieke zorg nodig hebben gedurende het schooljaar en waarvan we merkten dat ze tijdens de coronaperiode eigenlijk een achterstand hebben opgebouwd, om die dan nu proberen bij te werken. Het zijn leerlingen met specifieke behoeften voornamelijk op het vlak van rekenen. Ook echt autisme zit er bij en gedragsstoornissen komen ook aan bod. We hebben ook anderstalige nieuwkomers die er dit schooljaar bijkomen (Coördinator, Zomerschool 9).”

Ook de coördinator en een medewerker van respectievelijk Zomerschool 4 en Zomerschool 3 gaven het volgende aan met betrekking tot de beoogde doelgroep: “het zijn kinderen met een leerachterstand, kinderen met leermoeilijkheden en dan ook kinderen die nog niet voldoende Nederlands kunnen. Daar hebben we toch

ook een heel aantal leerlingen van” en “er zijn bepaalde kinderen die andere trajecten hebben op school, ook een aantal kinderen die zijn blijven zitten, veel anderstalige kinderen. Dus het is wel zo wat een groepje door elkaar met veel, ja, zorg”.

Het is dus nog maar de vraag in hoeverre de coördinatoren een helder en duidelijk onderscheid hebben gemaakt tussen deze verschillende doelgroepen bij het indienen van de aanvraag, wanneer hen werd gevraagd welke doelgroep ze voor ogen hadden met de zomerschool. Dit impliceert dus dat het aantal zomerscholen dat tijdens de bevraging aangaf zich te willen richten op anderstalige leerlingen en leerlingen met een leer- of ontwikkelingsstoornis, mogelijks een onderschatting is. De omgekeerde redenering geldt voor het aantal zomerscholen dat aangaf zich te focussen op leerlingen met een leerachterstand, wat dan mogelijks eerder een overschatting is.

Figuur 12. Beoogde doelpubliek m.b.t. leerlingengroepen.

Bron gegevens: zomerschoolaanvraag.

4.5.2. Gerealiseerde doelpubliek

In de bevraging voor de coördinatoren werden twee stellingen opgenomen die peilden naar de mate waarin de zomerscholen, naar het oordeel van de zomerschoolcoördinatoren, het beoogde doelpubliek ook **effectief bereikt** hebben. De items luiden: “Er namen hoofdzakelijk leerlingen deel die tot het doelpubliek behoorden.” en: “Er namen hoofdzakelijk leerlingen deel die niet tot het doelpubliek behoorden.”. Ze werden beantwoord door middel van een 4-punts-Likertschaal met waarden variërend van 1 (helemaal niet akkoord) tot 4 (helemaal akkoord). Gebaseerd op de gemiddelde scores van respectievelijk 3,60 (SD = 0,62) en 1,40 (SD = 0,61) voor beide items, kunnen we stellen dat de coördinatoren de mate waarin het doelpubliek bereikt werd, hoog tot zeer hoog inschatten.

Op basis van de gegevens die aangeleverd werden vanuit de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming van de Vlaamse overheid (zie paragraaf 3.2.2) kunnen we ons mogelijk een beter beeld vormen van het leerlingenpubliek dat de weg naar de Vlaamse zomerscholen vond. Al dient hierbij herhaald te worden dat de zomerscholen (N = 52) waarvoor gegevens beschikbaar zijn weliswaar een relatief goede afspiegeling vormen van de volledige groep zomerscholen, maar dat de representativiteit op

leerlingniveau moeilijk in te schatten valt (zie paragraaf 4.1.2). Onderstaand beeld van het **bereikte zomerschoolpubliek** kan dus mogelijk vertekend zijn door een niet te achterhalen vertekening in de aangeleverde gegevens.

Onder de 1705 zomerschoolleerlingen waarover we achtergrondinformatie hadden, bevonden zich 843 jongens (49,4%) en 862 meisjes (50,6%). Ter vergelijking: in schooljaar 2019-2020 telde de volledige Vlaamse schoolbevolking in het basis- en secundair onderwijs 51,3% jongens en 48,7% meisjes (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2020).

Bijna drie op de tien zomerschoolleerlingen (N = 493; 28,9%) heeft niet de Belgische nationaliteit. Slechts de helft van de zomerschoolleerlingen (N = 849; 51,5%) groeit op in een volledig Nederlandstalige thuisomgeving, terwijl de andere helft (N = 800; 48,5%) thuis met minstens één iemand een andere taal spreekt. Iets meer dan een kwart van de zomerschoolleerlingen (N = 475; 28,8%) spreekt thuis zelfs met niemand Nederlands. Het percentage kinderen dat in een volledig anderstalig thuismilieu opgroeit is daarmee ongeveer dubbel zo hoog als in de volledige Vlaamse schoolbevolking (15,1%)¹³. Het aandeel zomerschoolleerlingen dat onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers (OKAN) krijgt, bedraagt 12,8% (N = 219).

Wanneer we naar de sociaal-economische status kijken van de gezinnen waarin de zomerschoolleerlingen waarover we informatie hebben opgroeien, dan blijken 45,1% van de leerlingen in aanmerking te komen voor een studietoelage (N = 726) en blijken 40,6% (N = 654) van de leerlingen een laag opgeleide moeder te hebben (met hoogstens een diploma van het lager secundair onderwijs). Ter vergelijking: voor de volledige Vlaamse schoolbevolking in het basis- en secundair onderwijs bedragen deze percentages respectievelijk 27,0% en 21,6%.

Tot slot konden we uit de leerlingengegevens uit de beleidsdatabank afleiden dat ongeveer twee derden van de zomerschoolleerlingen waarover we data hebben op leeftijd zit (N = 1099; 64,5%). Ruim één of vijf leerlingen heeft schoolse achterstand opgelopen (N = 368; 21,6%) en zeven leerlingen hebben een schoolse voorsprong (0,4%). Voor 231 leerlingen (13,5%) kon geen schoolse vordering berekend worden. Het gaat daarbij hoofdzakelijk om OKAN-leerlingen, maar ook voor enkele andere groepen kinderen (bv. kleuters, leerlingen uit het buitengewoon onderwijs en leerlingen uit het deeltijds beroepssecundair onderwijs) is schoolse vordering niet van toepassing.

4.5.3. De toeleiding van leerlingen

Verder bouwend op het bereiken van de beoogde doelgroep van de zomerscholen, geven coördinatoren in de vragenlijst aan dat ze het eerder gemakkelijk vonden om het **aanbod van de zomerschool kenbaar te maken** aan de leerlingen en hun ouders (1 item¹⁴; M = 3,18; SD = 0,72). Het aanbod kenbaar maken gebeurde voornamelijk op basis van individuele gesprekken met (ouders van) leerlingen, al dan niet in combinatie met

¹³ Berekend op basis van de gegevens voor het gewoon kleuter-, lager en secundair onderwijs voor schooljaar 2018-2019 (bron: Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs 2018-2019).

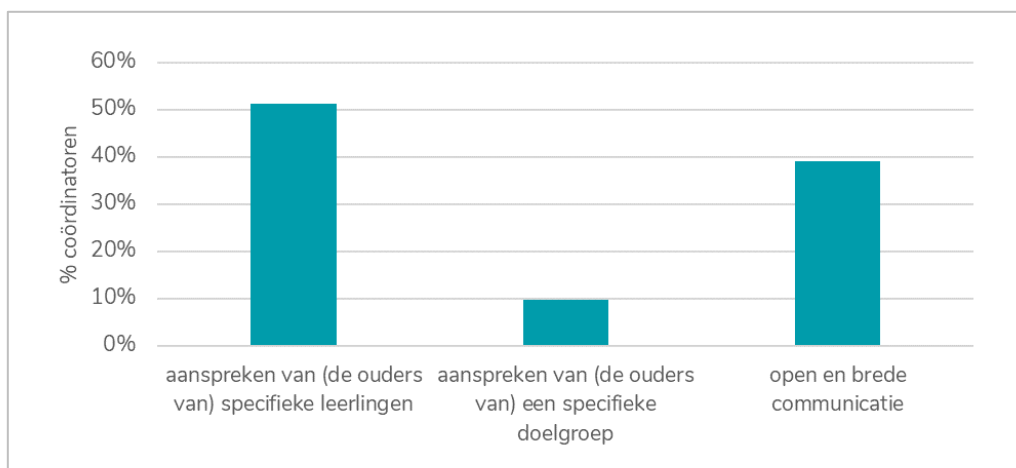
¹⁴ Het item luidde "Het was makkelijk om het aanbod van de zomerschool kenbaar te maken aan de leerlingen en hun ouders van de doelgroep.", waarbij coördinatoren antwoordden aan de hand van een 4-punts-Likertschaal met waarden variërend van 1 (helemaal niet van toepassing) tot 4 (helemaal van toepassing).

een open en brede communicatie waarbij op voorhand geen selectie werd gemaakt naar individuele leerlingen of doelgroepen toe (zie Figuur 13).

Ook hier bekeken we in welke mate er verschillen merkbaar zijn naargelang het type aanvrager (lokaal bestuur versus onderwijsverstrekker) en het type aanbod (open versus gesloten). Waar in het eerste geval geen significante verschillen gevonden werden in de **wijze van toeleiding** van de leerlingen naar de zomerscholen, zien we dat in zomerscholen met een open aanbod de toeleiding significant minder vaak gebeurt door middel van het aanspreken van (de ouders van) specifieke leerlingen in vergelijking met zomerscholen met een gesloten aanbod (42% respectievelijk 65%) ($p < .05$).

Ondanks de eerder hoge score op het item dat polste naar het gemak waarmee zomerscholen hun doelpubliek bereikten, zijn er toch ook andere geluiden te horen. Zo geven enkele coördinatoren en medewerkers, wanneer ze gepolst worden naar knelpunten voor hun zomerschool, aan dat het voor hen eerder erg moeilijk was om de juiste leerlingen en hun ouders te bereiken en hen te overtuigen gebruik te maken van het zomerschoolaanbod.

Figuur 13. Wijze van toeleiding van leerlingen naar de zomerschool.

Bron gegevens: zomerschoolaanvraag.

De wijze waarop deze toeleiding en aanspreking van leerlingen en hun ouders gebeurde, kan verduidelijkt worden door middel van de informatie vanuit de casestudy-bezoeken. Net iets meer dan de helft van de zomerscholen maakt evenwichtig gebruik van een open en brede communicatie enerzijds en het gericht aanspreken van leerlingen en ouders anderzijds. De aanpak van Zomerschool 3, bijvoorbeeld, illustreert dit:

“Ik heb een flyer gemaakt met de aankondiging van de zomerschool, die is verspreid onder alle leerlingen. Dan hebben ouders de tijd gehad om hun kind in te schrijven en dan heeft de school de afweging gemaakt van ‘bij die zou het wel interessant zijn om deel te nemen’. Die leerlingen werden door de school ook persoonlijk uitgenodigd. Maar in principe hebben we het opengesteld voor iedereen, omdat we niet wisten hoeveel interesse er was. Nu dan hebben de scholen zelf gekeken van ‘oké, die kinderen hebben het echt nodig’.” (Coördinator, Zomerschool 3, open aanbod)

De overige zomerscholen maken enkel gebruik van de laatste communicatiestrategie, namelijk het individueel aanspreken van leerlingen en ouders, zoals blijkt uit de volgende reactie: “we wilden een zomerschool organiseren waarvan de leerling aanwezig is. We hebben gekeken naar wie er al tijdens het schooljaar niet of

nauwelijks aanwezig was en dan hebben we de ouders gevraagd [tijdens oudercontacten] van 'zie je het zitten om dat te doen'" (Coördinator, Zomerschool 11, gesloten aanbod).

Zoals hierboven al vermeld, is het type aanbod van de zomerscholen, m.n. open of gesloten, hier onlosmakelijk mee verbonden. We kunnen immers aannemen dat zomerscholen met een open aanbod minstens een open en brede strategie toepassen, daar ze niet alle leerlingen of de scholen waartoe deze behoren kennen en deze bijgevolg ook niet altijd persoonlijk kunnen aanspreken. De interviewdata bevestigen dit, hoewel we ook merken dat er zomerscholen zijn met een open aanbod die niet open en breed communiceren, maar die leerlingen en ouders enkel gericht en individueel aanspreken.

Uit de casestudy's blijkt dat wat het open en breed communiceren over de zomerschool betreft, dit in hoofdzaak gebeurde aan de hand van een brief, flyer of folder, die werd opgesteld door de coördinator van de zomerschool en die, via de betrokken scholen en leraren, aan de leerlingen en hun ouders werd bezorgd. Een voorbeeld hiervan is Zomerschool 9, die de volgende werkwijze hanteerde:

"Aan alle kinderen hebben we uitnodigingen gestuurd om deel te nemen aan de zomerschool en nadien hebben we ze zelf opgebeld, diegenen die dus zeker daarvoor in aanmerking kwamen, of ouders aangesproken. Ik heb die telefonische gesprekken met ouders gevoerd op het einde van het schooljaar, rond de rapportperiode was dat." (Coördinator, Zomerschool 9, gesloten aanbod)

Er zijn daarnaast ook meerdere zomerscholen die gebruik maakten van e-mails gericht aan ouders, aldus de coördinatoren tijdens de diepte-interviews. Het gesprek met de coördinator van Zomerschool 5, bijvoorbeeld, vormt hiervan een illustratie:

"De communicatie is vooral schriftelijk verlopen, er zijn brieven opgesteld met de informatie 'wilt u deelnemen aan de zomerschool ja of nee'. Dan zijn er brieven opgesteld van praktische organisatie enzovoort, die naar de ouders gecommuniceerd werden. De communicatie is vooral via briefvorm verlopen en dan via mail, we hadden de mailadressen om die informatie uit te sturen. Echt een samenkomst om te brieven over de zomerschool, was natuurlijk niet mogelijk." (Coördinator, Zomerschool 5, open aanbod)

De casestudy's tonen daarnaast aan dat in een beperkt aantal zomerscholen de communicatie over de zomerschool verliep door middel van het verspreiden van een boodschap via een website of een ander mediakanaal (zoals Instagram), en via een gesprek met de ouders van leerlingen (al dan niet telefonisch), zoals onder meer ook blijkt uit bovenstaande getuigenis van de coördinator van Zomerschool 9.

Tabel 22 geeft een overzicht van de **personen en instanties die betrokken waren bij de toeleiding** van de leerlingen. Daaruit blijkt dat het aantrekken van leerlingen een gedeelde inspanning is geweest van vele partijen. Scholen – met in het bijzonder (klas)leerkrachten, het zorgteam en de klassenraad – nemen hierin een prominente, actieve rol op. De coördinator van Zomerschool 6, bijvoorbeeld, benadrukte de cruciale rol van de scholen in de toeleiding van leerlingen naar de zomerschool door te stellen "absoluut. Helemaal, helemaal! Het is via de school dat het gebeurd is". In Zomerschool 10, bijvoorbeeld, was er sprake van een erg nauwe samenwerking met de leraren van de scholen:

"Bij de inschrijving was een verplichte vragenlijst nodig die ingevuld was door de leerkracht. Dat de leerkracht inschatte hoeveel maanden achterstand er was op bepaalde schoolse vakken zoals spelling, wiskunde, lezen en algemeen WO-vakken, een beetje maatschappijleer. Op basis van die inschatting van de leerkracht hebben wij dan een selectie gemaakt en de kinderen geselecteerd die de grootste achterstand hadden." (Coördinator, Zomerschool 10, open aanbod)

Hoewel in bovenstaande getuigenis de rol van individuele (klas)leerkrachten wordt benoemd met het oog op de toeleiding van leerlingen, lijken niet alle zomerscholen een duidelijk onderscheid te maken tussen een individuele (klas)leerkracht en een ruimer schoolteam of de klassenraad. Een individuele (klas)leerkracht maakt immers steeds deel uit van een schoolteam. Op basis van de gesprekken met coördinatoren merkten we bovendien dat de klassenraad soms pas expliciet als partner werd bestempeld na een expliciete benoeming van dit begrip door de interviewer. De gegevens die terug te vinden zijn in Tabel 22, dienen dus met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden, gezien het onduidelijk is hoe de coördinatoren (een verschillende) invulling gaven aan de begrippen 'klassenraad' en 'klasleerkrachten'. Op basis van de diepte-interviews met coördinatoren kunnen we alvast vaststellen dat ook de klassenraad een expliciete rol heeft gespeeld in de toeleiding van de leerlingen naar de zomerscholen:

“Op basis van de klassenraden is dat eigenlijk beslist, de klassenraden hebben dan gezegd... Als je wou dat een leerling van uw klas meedeed aan de zomerschool, moest je ook echt zeggen waarom dat belangrijk was. En is er gekeken wie heeft er nu het meest baat bij.” (Coördinator, Zomerschool 11)

Specifiek de zorgleraren of -coördinatoren werden daarnaast verschillende keren aangehaald door de zomerschoolcoördinatoren tijdens de gesprekken als zijnde belangrijk in de toeleiding van leerlingen. Eveneens, weliswaar in beperktere mate, werden het CLB en het OCMW (lokaal bestuur) specifiek als partner in de toeleiding benoemd: “het CLB wist dat we een zomerschool gingen organiseren. [...] Die afweging [selectie van leerlingen] heb ik gemaakt met het CLB” (Coördinator, Zomerschool 2, gesloten aanbod) en “het OCMW ook natuurlijk nog, voor de anderstaligen, dat heeft het OCMW mee gedaan” (Coördinator, Zomerschool 4, open aanbod).

Tabel 22. Mate waarin verschillende personen of instanties een actieve rol opnamen bij het aantrekken van leerlingen.

	M*	SD
Lokaal bestuur (OCMW, stadsdienst, dienst gelijke kansen, ...)	2,08	1,21
Scholen waarmee samengewerkt werd	2,58	1,28
De klassenraad van onze school	2,77	1,18
Klasleerkracht(en)	3,05	0,97
Zorgteam/leerlingenbegeleiding	3,15	1,04
CLB	1,53	0,74
Ouders	2,26	0,92
Externe organisatie(s)	1,58	0,87

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

* Scores op basis van 4-punts-Likertschaal met waarden variërend van 1 (helemaal geen rol) tot 4 (een erg grote rol).

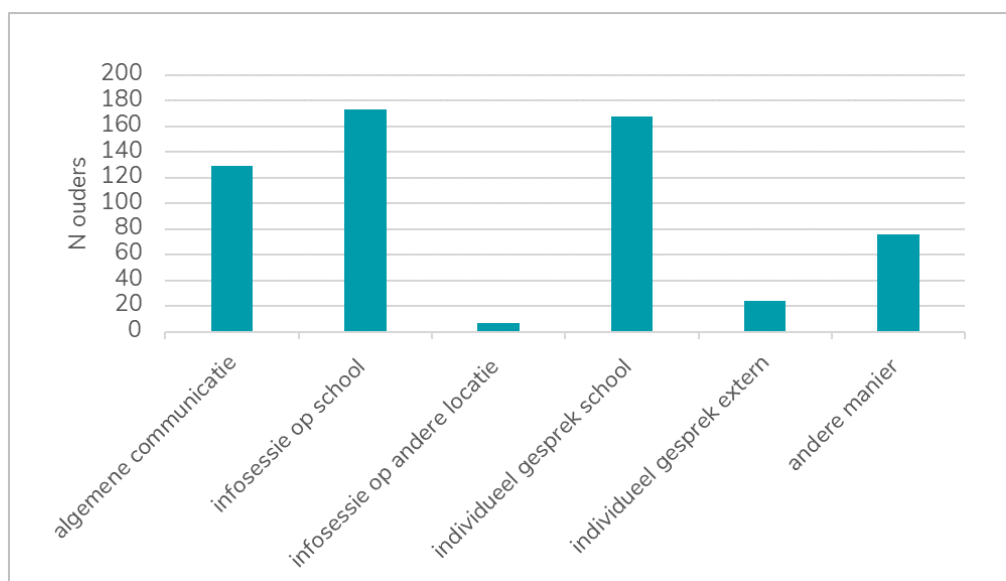
De **belangrijke rol van de school** blijkt ook uit de antwoorden die ouders gaven op de vraag hoe zij op de hoogte werden gebracht over de zomerschool. Het merendeel van de ouders (N = 320; 65,4%) geeft aan dat zij het zomerschoolaanbod leerden kennen door middel van een infosessie op de school (N = 173; 35,4%) en/of door middel van een individueel gesprek met iemand van de school (N = 168; 34,4%). Bij andere manieren (N = 76; 15,5%) worden voornamelijk het nieuws en sociale media aangegeven als manieren waarop ouders op de hoogte werden gebracht van de zomerschool.

Uit de gesprekken met **ouders** tijdens de casestudy-bezoeken blijken dan weer andere bevindingen: zij werden vooral door middel van een brief of via e-mail geïnformeerd over de zomerschool en haar aanbod. Dit zijn kanalen die thuishoren onder 'algemene communicatie', zoals opgenomen in de bevraging voor ouders. Een infomoment en een individueel gesprek met ouders was slechts voor een enkele ouder van toepassing. Belangrijk hierbij is wel dat het aandeel ouders dat bevroegd werd tijdens de casestudy-bezoeken eerder klein is in vergelijking met de andere betrokkenen. Het hoeft dan ook niet te verbazen dat we op basis van de casestudy's tot bevindingen komen die niet noodzakelijk in lijn liggen met de grootschaligere bevraging.

In de oudervragenlijst gaven ouders aan (1) dat ze eerder goed op de hoogte waren van het aanbod dat hun kind kreeg in de zomerschool ($M = 2,97$; $SD = 0,96$) en (2) dat het voor hen best duidelijk was wat er van hun kind werd verwacht in de zomerschool ($M = 3,39$; $SD = 1,01$). Uit de aanvullende gesprekken met ouders tijdens de casestudy's blijkt dat er eerder sprake is van een gebrek aan informatie over de zomerschool en het aanbod, zoals gepercipieerd door de ouders. Daar waar sommige ouders aanhaalden voor aanvang van de zomerschool over geen enkele informatie te beschikken, gaven andere ouders aan wel geïnformeerd te zijn over het aanbod, maar in onvoldoende mate. Op de vraag of ouders initieel een zicht hadden op het aanbod van de zomerschool, werden bijvoorbeeld de volgende reacties gegeven: "nee totaal niet, er was niks over gecommuniceerd" (Ouder, Zomerschool 1) en "ik heb veel gehoord over de verrijking, maar weinig over ja, de lessen zelf eigenlijk" (Ouder, Zomerschool 10).

Wanneer we de resultaten vergelijken tussen verschillende initiatiefnemers en types van zomerscholen, zijn er geen significante verschillen tussen zomerscholen georganiseerd door lokale besturen versus scholen. Tussen zomerscholen met een open en gesloten aanbod zijn er wel significante verschillen. Zo geven ouders van leerlingen in zomerscholen met een open aanbod aan dat ze iets beter op de hoogte waren van het aanbod dan ouders van leerlingen in zomerscholen met een gesloten aanbod ($M = 3,06$; $SD = 0,88$ versus $M = 2,78$; $SD = 1,06$; $p < .05$). Deze resultaten kunnen mogelijks verklaard worden vanuit het gegeven dat zomerscholen die hun aanbod open zetten voor iedereen, meer informatie moeten geven over hun werking en het aanbod dan zal gegeven worden, dan zomerscholen waar leerlingen uit een (beperkt aantal) scho(o)l(en) deelnemen en in vele gevallen mogelijks al vertrouwd zijn met de werking van de (zomer)school.

Figuur 14. Wijze waarop ouders op de hoogte werden gebracht van (het aanbod van) de zomerschool.

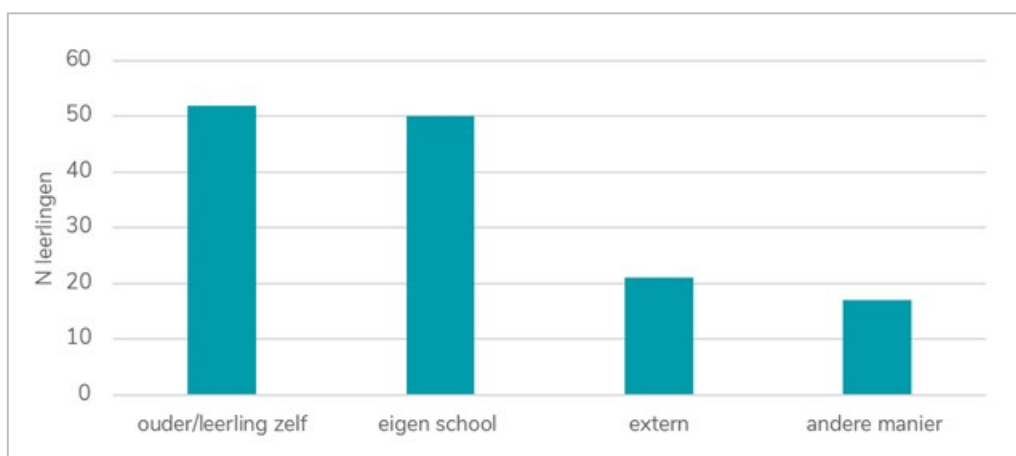
Bron gegevens: oudervragenlijst.

4.5.4. Leerlingen inschrijven

De prominente rol van de eigen school van de leerling wordt doorgetrokken bij de eigenlijke inschrijving van de leerlingen. In veruit de meeste gevallen konden ouders/leerlingen zelf inschrijven (bv. via een online tool) of liep de inschrijving via een leraar of medewerker van de school van de leerling.

Deze vaststelling wordt ook beaamd door de ouders en leerlingen die de bevraging invulden. Ook ouders geven aan dat (een medewerker van) de school een groot aandeel had in het inschrijven van hun zoon/dochter in de zomerschool en dat ze voornamelijk via hun leraar in de zomerschool terecht gekomen zijn. Bij de andere manieren van inschrijven werd voornamelijk aangegeven dat de inschrijving via e-mail verliep, waarbij niet verder onderscheiden kan worden welke organisatie de inschrijving op zich heeft genomen.

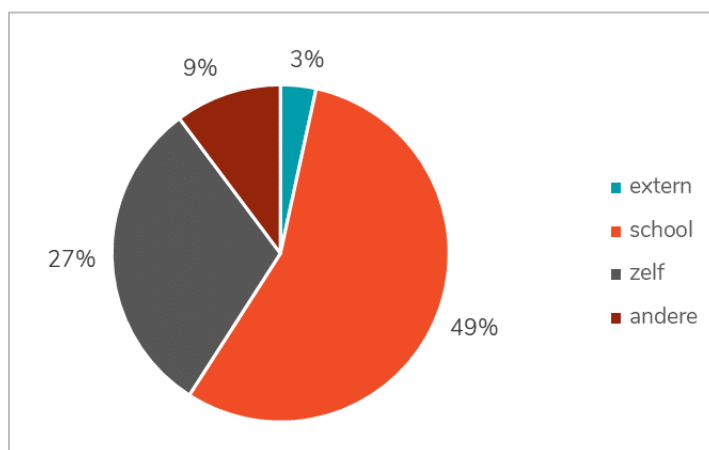
Figuur 15. Persoon verantwoordelijk voor de inschrijving in de zomerschool.

Bron gegevens: leerlingvragenlijst.

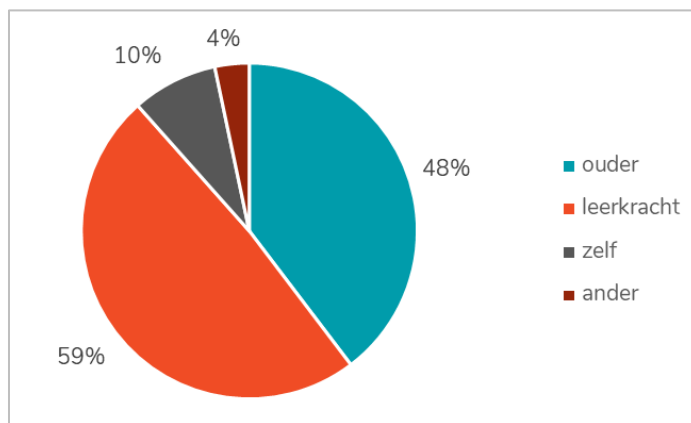
In verkennende analyses werd nagegaan in welke mate de inschrijving anders verliep naargelang de achtergrondkenmerken van de leerlingen (op basis van de antwoorden van de ouders). Zo werd nagegaan in welke mate er een verschil is in de wijze van inschrijving afhankelijk van (1) de thuistaal van de leerling en (2) het onderwijsniveau. Wat dit laatste betreft, vonden we geen significant verschil in de manier van inschrijven voor leerlingen die de zomerschool volgden op niveau van basisonderwijs versus secundair onderwijs. Wat de thuistaal betreft, zijn er wel verschillen merkbaar: ouders van anderstalige leerlingen geven significant vaker aan dat zij de inschrijving zelf in orde brachten dan Nederlandstalige ouders (38% respectievelijk 20%; $p < .05$). Ook in de vergelijking op basis van het type aanvrager (lokaal bestuur versus onderwijsverstrekker) en type aanbod (open versus gesloten) zijn er significante verschillen gevonden. In zomerscholen georganiseerd door een lokaal bestuur gaven ouders vaker aan dat de inschrijving gebeurde via iemand buiten de school dan in zomerscholen georganiseerd door een school (5% versus 1%; $p < .05$). En in zomerscholen met een open aanbod gaven ouders vaker aan dat ze de inschrijving zelf in orde brachten in vergelijking met zomerscholen met een gesloten aanbod (35% versus 24%; $p < .05$).

Figuur 16. Persoon verantwoordelijk voor de inschrijving in de zomerschool.

Bron gegevens: oudervragenlijst.

Figuur 17. Personen die aan de leerling aanraadden om deel te nemen aan de zomerschool.

Bron gegevens: leerlingvragenlijst.

4.5.5. De effectieve deelname van leerlingen

We sluiten deze paragraaf af met een bespreking van de mate waarin de ingeschreven leerlingen ook effectief hebben deelgenomen aan de zomerschool. Allereerst antwoordden coördinatoren op de stelling dat de meeste ingeschreven leerlingen elke dag aanwezig waren, zeer positief ($M = 3,60$; $SD = 0,50$)¹⁵. Daarnaast maken we gebruik van twee indicatoren, verkregen via de coördinatorvragenlijst, om zicht te krijgen op de **uitval** van de zomerschoolleerlingen. Enerzijds bekijken we het percentage leerlingen dat minstens 80% van het aantal dagen van de zomerschool aanwezig was. Anderzijds bekijken we het percentage leerlingen dat al vóór de helft van de zomerschool afhaakte.

Coördinatoren geven aan dat gemiddeld 86% van de leerlingen minstens 80% van de dagen aan de zomerschool deelnamen. Daarnaast telden de zomerscholen gemiddeld 4% leerlingen die wel startten maar

¹⁵ Het item luidde "De meeste ingeschreven leerlingen waren elke dag aanwezig.", waarbij coördinatoren antwoordden aan de hand van een 4-punts-Likertschaal met waarden variërend van 1 (helemaal niet akkoord) tot 4 (helemaal akkoord).

vóór de helft van de zomerschoolperiode al afhaakten. Grote verschillen zijn echter merkbaar tussen de zomerscholen met betrekking tot de aanwezigheid van de leerlingen. Waar sommige zomerscholen aangaven dat al hun leerlingen gedurende de gehele periode deelnamen, geven andere zomerscholen aan dat slechts 55% van hun leerlingen minstens 80% van de dagen naar hun zomerschool kwamen. Het aantal leerlingen dat wel startte maar voor de helft van de zomerschoolperiode afhaakte, liep in sommige zomerscholen op tot 20% en meer.

Vanuit het vragenlijstenonderzoek hebben we geen zuiver zicht op de **beweegredenen** van leerlingen om af te haken in de loop van de zomerschool. Redenen voor afhaken werden immers samen bevroegd met redenen waarom leerlingen aan wie de zomerschool werd aangeraden toch niet inschreven.¹⁶ Daarbij is het belangrijk om te benadrukken dat het hier gaat over vermoedens van de coördinatoren. Met name (1) konden de echte redenen voor niet-deelname niet bevroegd worden in de scope van dit onderzoek waarin het responspubliek enkel die leerlingen en ouders betrof die wél deelnamen aan een zomerschool en (2) is het waarschijnlijk dat de antwoorden van coördinatoren deels sociaal wenselijk gekleurd zijn. Zo zien we bv. dat geen enkele coördinator aangeeft dat afhaken en/of niet-deelname mogelijk te wijten waren aan het niet-geschikt zijn van de activiteiten. Daarnaast beantwoordden sommige coördinatoren deze vraag vanuit het perspectief van niet-deelname van leerlingen die ze niet hebben kunnen bereiken en dus niet ingeschreven werden, waar andere coördinatoren de vraag beantwoordden vanuit het afhaken van leerlingen die wel ingeschreven waren. Een van de hoofdredenen die de coördinatoren aangeven als vermoedelijke reden voor niet-deelname is dat de periode waarin de zomerschool plaats vond niet geschikt was (N = 35). Andere redenen waren gerelateerd aan het feit dat de leerling zelf of zijn/haar ouders/verzorgers hen niet wilden laten deelnemen (o.a. omwille van het gevaar voor besmetting met COVID-19).

In verkennende analyses gingen we na in welke mate de hierboven geschetste uitval **verschillend** is naargelang (1) het type aanvrager (met een opsplitsing naar lokaal bestuur, school en andere), (2) de schoolgrootte (opgesplitst naar klein, middelgroot en groot), (3) het aandeel anderstalige leerlingen op de zomerschool (waarbij de indicatoren % OKI thuistaal, % Nederlands met niemand en % Nederlands met iedereen verkregen via de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming in relatie tot de uitval bekeken werden), (4) het onderwijsniveau en (5) het al dan niet inrichten van een OKAN-aanbod in de zomerschool. Waar bij de drie eerstgenoemden geen significante verschillen tussen groepen optreden, zijn voor het onderwijsniveau en het al dan niet inrichten van een OKAN-aanbod wel significante verschillen gevonden. Voor de samenhang tussen onderwijsniveau en uitval van leerlingen (zie Tabel 23), merken we dat zomerscholen die zich richten op zowel basis- als secundair onderwijs een grotere uitval vertonen dan zomerscholen die zich enkel richten op basisonderwijs, m.n. is het % leerlingen dat 80% van de tijd aanwezig is hoger bij de laatstgenoemde ($p < .05$). Voor het secundair onderwijs is deze samenhang niet verschillend in vergelijking met zomerscholen die beide onderwijsniveaus inrichten. Ook voor de tweede indicator van uitval, m.n. het % leerlingen dat vóór de helft van de zomerschool afhaakte, zijn geen significante verschillen tussen de drie groepen merkbaar.

¹⁶ Het item luidde: "Wat was/waren volgens u de reden(en) waarom leerlingen die aangeraden werden om een zomerschool te volgen, toch niet inschreven en/of niet consequent deelnamen?" (coördinatorvragenlijst)

Tabel 23. Uitval in samenhang met onderwijsniveau.

	GEMIDDELD AANDEEL LEERLINGEN DIE 80% AANWEZIG WAREN	GEMIDDELD AANDEEL LEERLINGEN DIE AL VOOR DE HELFT AFHAAKTEN
Enkel lager onderwijs (N = 51)	89%*	4%
Enkel secundair onderwijs (N = 21)	86%	7%
Lager en secundair onderwijs (N = 15)	77%*	6%

* $p < 0,017$ (gemiddelden significant verschillend)

Verder zien we een significant verschil in uitval bij zomerscholen die een OKAN-aanbod verzorgen. Zo blijkt uit Tabel 24 dat in zomerscholen zonder een aanbod gericht op OKAN slecht 2% van de leerlingen vóór de helft van de zomerschool afhaakt, daar waar dit binnen het OKAN-aanbod 9% is. Dit verschil is in hoofdzaak te verklaren door de grotere uitval van de leerlingen binnen de OKAN-zomerscholen op het niveau van het secundair onderwijs (zie Tabel 25).

Tabel 24. Uitval in samenhang met aanbod OKAN op zomerschool.

	GEMIDDELD AANDEEL LEERLINGEN DIE 80% AANWEZIG WAREN	GEMIDDELD AANDEEL LEERLINGEN DIE AL VOOR DE HELFT AFHAAKTEN
Geen OKAN-aanbod (N = 53)	87%	2%*
Wel OKAN-aanbod (N = 32)	85%	9%*

* $p < 0,05$ (gemiddelden significant verschillend)

Tabel 25. Uitval in samenhang met aanbod OKAN op zomerschool – opgesplitst naar onderwijsniveau.

	GEMIDDELD AANDEEL LEERLINGEN DIE 80% AANWEZIG WAREN	GEMIDDELD AANDEEL LEERLINGEN DIE AL VOOR DE HELFT AFHAAKTEN
Geen OKAN-aanbod (N = 53)	87%	2%*
OKAN-aanbod BaO (N = 16)	88%	6%
OKAN-aanbod SO (N = 8)	82%	14%*
OKAN-aanbod BaO + SO (N = 8)	84%	8%

* $p < 0,012$ (gemiddelden significant verschillend)

Kijkend naar de interviewdata, kunnen we gelijkaardige conclusies trekken. Daar waar het tijdens de diepte-interviews met coördinatoren ging om niet-deelname van leerlingen, werd dit telkens besproken vanuit het perspectief van initieel ingeschreven leerlingen die niet kwamen opdagen of die gaandeweg afhaakten.

Opvallend is dat in de gevallen waarin coördinatoren dit gegeven aanhaalden, er vrijwel altijd sprake was van (onder andere) een **anderstalige en/of OKAN-doelgroep** van de zomerschool. Dit impliceert met andere woorden dat niet-deelname van leerlingen, althans volgens de perceptie van sommige coördinatoren, werd geassocieerd met een doelgroep van leerlingen die de Nederlandse taal niet of onvoldoende machtig zijn.

Uiteenlopende zaken werden als mogelijke redenen hiervoor aangehaald door de coördinatoren, gaande van nog met vakantie zijn tot het stellen van andere prioriteiten gekoppeld aan een gebrek aan motivatie om deel te nemen. Ook angst voor COVID-19 maakte hier deel van uit, zoals toegelicht door bijvoorbeeld de coördinator van Zomerschool 8:

“De ene zegt bijvoorbeeld ‘ik ben op reis’ en de andere zegt ‘ik weet het niet’. En ook zeker deze periode zijn er heel veel allochtone ouders die schrik hebben van corona. Als die hun kinderen gaan sturen naar een school, hebben die schrik om besmet te worden. Dus dan hebben ze liever dat hun kind niet gaat en dan hebben die kinderen ook niets te zeggen. Ja zeker en vast, anders [zonder de COVID-19 pandemie] waren er gewoon veel meer leerlingen.” (Coördinator, Zomerschool 8)

Het is aannemelijk dat de COVID-19 pandemie een zekere impact heeft gehad op het werven van leerlingen, via de toeleiding naar leerlingen. Daar waar in normale omstandigheden bijvoorbeeld fysieke contacten met ouders mogelijk hadden geweest, diende de toeleiding nu noodgedwongen erg digitaal te verlopen. In het bijzonder voor anderstalige leerlingen en ouders, kan dit een rol hebben gespeeld. Eén van de medewerkers van Zomerschool 7, bijvoorbeeld, verwoordde het als volgt:

“Goh, dit jaar, het was gewoon een moeilijke. Het was voor iedereen heel vreemd, want mensen die geen toegang hebben tot digitale kanalen of die de telefoon iets minder makkelijk durven oppakken, ja, die zullen we dus niet gehoord of gezien hebben dit jaar.” (Medewerker, Zomerschool 7)

4.5.6. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat de Vlaamse zomerscholen zich bij hun opstart hoofdzakelijk richtten op leerlingen met een leerachterstand en leerlingen uit een anderstalige en/of kansarme thuisomgeving. Ongeveer één derde van de zomerscholen verzorgde enkel een aanbod voor de eigen leerlingen en, wat het onderwijsniveau betreft, zien we vooral een zomerschoolaanbod voor leerlingen uit de lagere school en de eerste graad van het secundair onderwijs. Ongeveer vier op de tien zomerscholen planden een aanbod voor OKAN-leerlingen.

Wanneer we kijken naar het effectief bereikte doelpubliek, dan stellen we vast dat de Vlaamse zomerscholen over het algemeen er goed in geslaagd zijn om de leerlingen te bereiken die zij voor ogen hadden. In vergelijking met de volledige Vlaamse schoolbevolking, bereikten de zomerscholen namelijk een groter aandeel anderstalige en kansarme leerlingen. Bovendien had ruim één op de vijf zomerschoolleerlingen al schoolse achterstand opgelopen (waarbij extra in de verf moet worden gezet dat de ruim 12% OKAN-leerlingen in de zomerscholen uiteraard nog geen schoolse vertraging konden oplopen).

We vonden dat de ‘gewone’ school een belangrijke rol speelde in de toeleiding van leerlingen naar de zomerschool. Daarbij konden zowel individuele leerkrachten als zorgteams, leerlingbegeleiding en klassenraden nauw betrokken zijn. De school bleek vaak ook een rol te spelen in de inschrijving van leerlingen in de zomerschool, al waren het nog vaker de ouders die deze taak op zich namen.

Tot slot gingen we ook na of ingeschreven leerlingen ook daadwerkelijk aan de zomerschool deelnamen. Op dat vlak rapporteerden de zomerschoolcoördinatoren gemiddeld een aandeel van 86% leerlingen die minstens 80% van de zomerschooldagen aanwezig was, wat maakt dat dit voor 14% niet het geval was. Het gemiddelde percentage leerlingen dat afhaakte vóór de helft van de zomerschool was al bij al beperkt, m.n. 4%. Hierbij viel evenwel op dat er grote verschillen bestonden in de mate waarin zomerscholen met uitval onder hun leerlingenpubliek te kampen hadden. Zo liep het aandeel onregelmatige leerlingen (aanwezigheid < 80%) voor sommige zomerscholen op tot bijna de helft, terwijl het percentage vroege afhakers meer dan 20% kon bedragen.

Over de exacte beweegredenen van leerlingen om slechts beperkt of onregelmatig aan het zomerschoolaanbod deel te nemen kunnen we op basis van onze dataverzameling geen duidelijke uitspraken doen. We stelden wel vast dat zomerscholen met een gemengd aanbod lager en secundair onderwijs een iets hoger percentage onregelmatige leerlingen telden dan zomerscholen met een aanbod enkel gericht op leerlingen lager onderwijs. Ook lag het percentage vroegtijdige afhakers significant hoger binnen de scholen met een OKAN-aanbod voor leerlingen secundair onderwijs dan voor zomerscholen zonder OKAN-aanbod.

4.6. Personeel

In deze paragraaf gaan we dieper in op het personeel dat een bijdrage leverde aan een zomerschool. In een eerste deel bespreken we de functie en rol die de coördinatoren op zich namen. Vervolgens worden de medewerkers besproken, waarbij achtereenvolgens aan bod komen: (1) de rekrutering van de medewerkers, (2) de selectie van de medewerkers, (3) het profiel van de medewerkers en (4) de vergoeding die medewerkers ontvingen.

4.6.1. De coördinatoren

De mensen die de rol van coördinator opnamen in de zomerschool waren werkzaam in sectoren die grotendeels in te delen zijn in de volgende categorieën:

- Coördinatoren die werkzaam zijn binnen een lokaal bestuur:
 - Schepenen van verscheidene diensten, o.a. Onderwijs en Welzijn en Vrije Tijd;
 - Medewerkers van ondersteunende organisaties, o.a. Huis van het Kind en OCMW;
- Coördinatoren die werkzaam zijn in de betrokken scholen, met in hoofdzaak directies en in mindere mate zorgcoördinatoren. Ook leerkrachten namen in eerder zeldzame gevallen de rol van coördinator op en dit in hoofdzaak in zomerscholen die zich richtten op OKAN-leerlingen.

Tabel 26 toont de rol die de coördinatoren opnamen in de zomerscholen. De coördinatoren waren in de meeste gevallen van bij het begin bij de zomerschool betrokken en met name ook bij de zomerschoolaanvraag ($M = 3,47$; $SD = 0,90$). Daarnaast blijkt uit Tabel 26 dat coördinatoren zich daadwerkelijk konden focussen op het coördineren van de zomerschool, waarbij de meeste coördinatoren geen rol als medewerker opnamen tijdens de zomerschool. Tot slot merken we dat coördinatoren eerder laag scoren op de stellingen die peilen naar de mate van betrokkenheid bij de inhoudelijke organisatie van zowel het onderwijs- als verrijkingaanbod van de zomerschool.

Waar geen significante verschillen merkbaar zijn naargelang het type zomerschool (open versus gesloten), zijn er wel significante verschillen m.b.t. de initiatiefnemer van de zomerschool. Zo geven coördinatoren van

een zomerschool georganiseerd door een school in grotere mate aan dat ze vanaf het begin betrokken zijn bij de zomerschool ($M = 3,89$; $SD = 0,43$ versus $M = 3,60$; $SD = 0,70$; $p < .05$) en dat ze een belangrijke rol speelden bij de inhoudelijke organisatie van de zomerschool ($M = 3,47$; $SD = 0,64$ versus $M = 2,67$; $SD = 1,18$; $p < .05$) in vergelijking met coördinatoren van zomerscholen georganiseerd door lokale besturen.

Tabel 26. Rol van de coördinatoren in de zomerscholen.

	M	SD
Ik was vanaf het begin bij deze zomerschool betrokken	3,75	0,59
Ik was nauw betrokken bij het schrijven van de zomerschoolaanvraag voor deze zomerschool	3,47	0,90
Ik heb een belangrijke rol bij de praktische organisatie van de zomerschool (bv. bepalen start- en einduur, opvolgen inschrijvingen, opvolgen aan- en afwezigheden, ...)	3,67	0,72
Ik heb een belangrijke rol bij de inhoudelijke organisatie van het onderwijsaanbod van de zomerschool	3,05	0,89
Ik heb een belangrijke rol bij de inhoudelijke organisatie van het verrijkingaanbod van de zomerschool	3,10	0,79
Ik heb een belangrijke rol bij de inhoudelijke organisatie van de zomerschool	3,00	1,07
Ik neem zelf ook een rol op als medewerker (lesgever/begeleider) in de zomerschool	2,24	1,15

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

4.6.2. De medewerkers

De informatie die in deze paragraaf wordt gegeven, werd – tenzij anders vermeld - bevroegd bij coördinatoren. Coördinatoren gaven in de vragenlijst aan of het onderwijsaanbod en het verrijkingaanbod geïntegreerd dan wel gescheiden plaatsvond in hun zomerschool (zie paragraaf 4.7.1). Wanneer coördinatoren aangaven dat het aanbod gescheiden was, werd gevraagd om de wijze van rekrutering, de wijze van selectie, het profiel van de medewerkers, de mate van betrokkenheid bij de selectie en inschrijving van de leerlingen en de vergoeding die zij kregen, afzonderlijk aan te geven voor het onderwijsaanbod enerzijds en het verrijkingaanbod anderzijds. Wanneer coördinatoren aangaven dat het onderwijs- en verrijkingaanbod geïntegreerd werden aangeboden en (nagenoeg) niet van elkaar onderscheiden kon worden, werd deze informatie voor alle medewerkers tezamen (zowel onderwijs- als verrijkingaanbod) bevroegd. Bij deze laatste is het dus niet mogelijk om de medewerkers van het onderwijsaanbod te onderscheiden van het verrijkingaanbod. We besluiten deze paragraaf met een vergelijking tussen zomerscholen naargelang initiatiefnemer (lokaal bestuur versus school) en type zomerschool (open versus gesloten aanbod).

4.6.2.1. Rekrutering

Allereerst gaven coördinatoren aan op welke manier zij medewerkers hebben gerekruteerd. Deze vraag werd enkel voorgelegd voor het onderwijsaanbod (bij een gescheiden aanbod) en wanneer het aanbod geïntegreerd was. In Tabel 27 valt op dat de meeste zomerscholen, naast het lanceren van een brede oproep, hun medewerkers rekruteerden bij de scholen die betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool. Ook tijdens de diepte-interviews met coördinatoren en medewerkers werden deze bevindingen beaamd. Daar waar medewerkers in de ene zomerschool gerekruteerd werden aan de hand van verschillende mediakanalen, zoals “via de website, half juni heeft het op de website gestaan dat we vrijwilligers zochten” (Coördinator, Zomerschool 1) en doordat “ik op mijn Facebook zette dat ik vrijwilligers zocht en ik ook veel op mijn Instagram pagina deelde” (Coördinator, Zomerschool 8), spraken andere zomerscholen veelal leraren aan van de betrokken scholen. Eén van de bevroegde medewerkers getuigde in dat opzicht bijvoorbeeld dat “het

idee [van het oprichten van een zomerschool] is gegroeid vanuit onze directie en zij heeft een oproep gedaan aan alle leerkrachten” (Medewerker, Zomerschool 9).

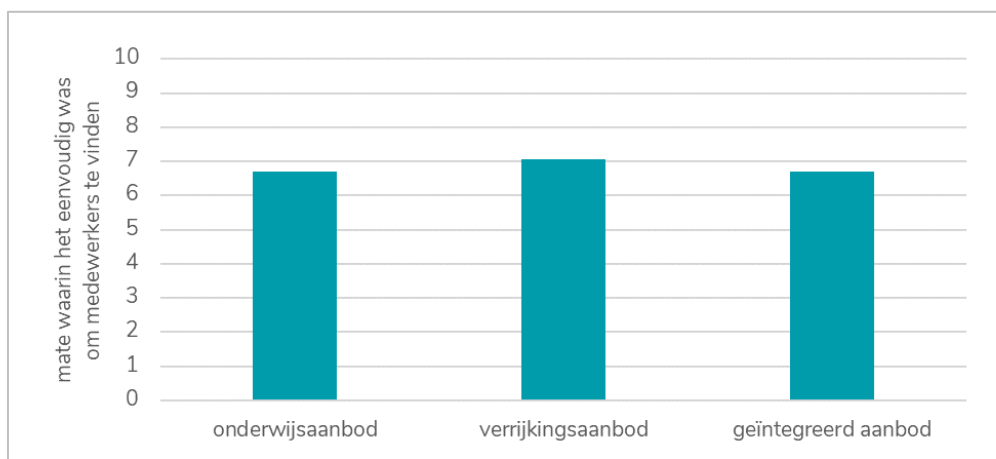
Tabel 27. Wijze van rekrutering van medewerkers.

	AANTAL ZOMERSCHOLEN ONDERWIJS-AANBOD	AANTAL ZOMERSCHOLEN GEÏNTEGREERD AANBOD
Er werd een brede oproep gelanceerd	26	11
Leraren werden gerekruteerd uit scholen die betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool (vb. eigen leraren)	39	15
Leraren werden gerekruteerd uit scholen die niet betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool	9	2
Studenten werden gerekruteerd uit lerarenopleiding	20	5
Andere	21	6

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Op een schaal van 0 (= zeer moeilijk) tot en met 10 (= zeer makkelijk) gaven coördinatoren aan hoe eenvoudig het was om medewerkers te vinden (zie Figuur 18). Een gemiddelde dat hoger ligt voor het vinden van medewerkers voor het verrijksaanbod ($M = 7,05$) dan voor het onderwijsaanbod ($M = 6,70$) suggereert dat coördinatoren het moeilijker vonden om medewerkers te vinden voor het inrichten van de onderwijsactiviteiten.

Figuur 18. Mate waarin coördinatoren het eenvoudig vinden om medewerkers te vinden.

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Op basis van de diepte-interviews kunnen we enkele belangrijke redenen afleiden die, volgens de perceptie van de coördinatoren en medewerkers, hebben geleid tot een soms moeizame rekrutering van medewerkers voor het onderwijsaanbod binnen de zomerscholen.

Een eerste reden, zoals blijkt uit verschillende gesprekken met coördinatoren, betreft de financiële vergoeding die medewerkers ontvingen voor hun bijdrage aan de zomerschool. Uit de bevraging van de coördinatoren en medewerkers blijkt dat het merendeel van de medewerkers vergoed werd voor hun bijdrage aan de

zomerschool. Figuur 19 toont aan dat 80% van de respondenten aangeeft vergoed te worden door middel van geld, meer specifiek in de vorm van “een vrijwilligersvergoeding, ongeveer 34 euro per dag” (Medewerker, Zomerschool 6). Daarnaast geeft 4% van de respondenten aan vergoed te worden in natura (bv. cadeaubon, voucher). 16% van de respondenten geeft aan geen vergoeding te hebben gekregen. We stellen op basis van de bevraging daarnaast vast dat coördinatoren voor het verrijkingaanbod iets vaker aangeven dat er geen vergoeding was voor de medewerkers in vergelijking met het onderwijsaanbod. Uit de diepte-interviews blijkt heel wat ongenoegen met betrekking tot dit “statuut van de leerkracht”, zoals bijvoorbeeld de coördinator van Zomerschool 4 het benoemde:

“Ik heb daar veel voor rondgebeld, heel veel opgezocht en gezocht op welke manier ik dat best aanpakte, want ik vind dat de leerkrachten zich echt wel inzetten en dat ze daar ook deftig voor vergoed moeten kunnen worden. En dat statuut, dat stond niet op punt. Voor sommigen [medewerkers] is dat wel een drempel geweest.” (Coördinator, Zomerschool 4)

De coördinator in kwestie vulde nog aan door te stellen dat “je daar met zoveel discrepantie zit. Die anderen van het verrijkingaanbod, dat is dan anders en dat vind ik niet kunnen. De leerkrachten, zij dragen toch de zomerschool?!” (Coördinator, Zomerschool 4). Het lijkt dus niet enkel te gaan om de perceptie dat de financiële vergoeding van medewerkers niet op punt stond, maar mogelijk ook om gepercipieerde verschillen in financiële vergoeding ten aanzien van medewerkers van het onderwijsaanbod en medewerkers van het verrijkingaanbod. Deze verschillen kunnen maken dat de ene groep medewerkers zich benadeeld voelt ten aanzien van de andere groep medewerkers, wat op zijn beurt een impact kan uitoefenen op de rekrutering van medewerkers. Een medewerker van dezelfde zomerschool getuigde in dat opzicht bijvoorbeeld dat “het loon een heel demotiverende factor is, we waren allemaal teleurgesteld toen we dat hoorden, omdat er eerst iets helemaal anders was gecommuniceerd” (Medewerker, Zomerschool 4).

Een tweede reden die wel vaker werd benoemd tijdens de gesprekken met de medewerkers, is het voorbereidingswerk dat gepaard ging met het werken in een zomerschool. Het gaat hierbij niet zozeer om de tijd en energie die in deze voorbereiding kruipt, maar eerder om de combinatie van de voorbereiding van de zomerschool met de voorbereiding van de eigen lesopdracht als leraar in de eigen school. Dit leidde bijvoorbeeld tot gedachten als “ik zou het volgend jaar niet meer doen [meewerken aan een zomerschool], omdat ik zit met ‘hoe zit het met mijn klas in september?’. Ik heb mij al moeten haasten” (Medewerker, Zomerschool 3). Hiermee onlosmakelijk verbonden is het tijdsaspect, het specifieke moment waarop de zomerscholen in Vlaanderen werden georganiseerd (d.i. naar het einde van de zomervakantie en dus de start van het volgende schooljaar toe) en/of de duur van de zomerscholen.

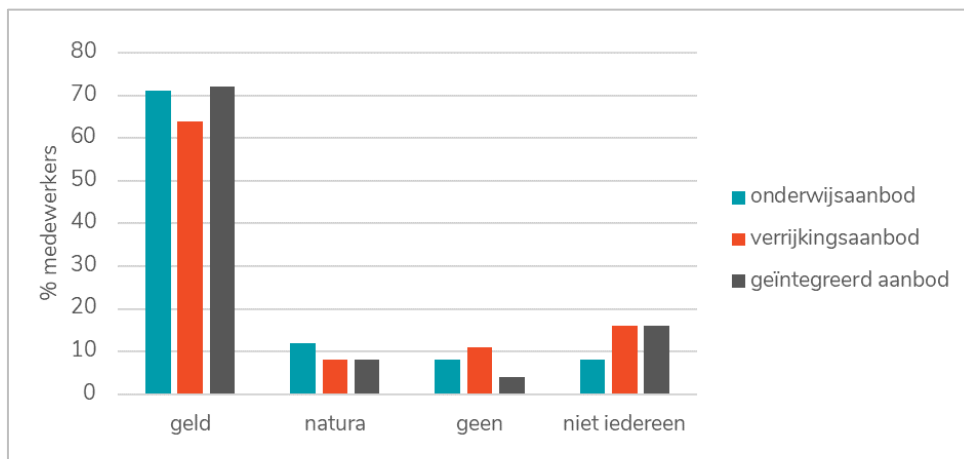
Een laatste reden die mogelijks verband houdt met een moeizame rekrutering van medewerkers, betreft het vrijblijvende karakter van de zomerscholen in Vlaanderen in termen van de inzet van medewerkers. Eén van de bevroegde medewerkers sprak in dat opzicht over de gevaren die in deze vrijblijvendheid kunnen schuilen:

“Als je jezelf opgeeft om aan de zomerschool mee te doen, dan vind ik wel dat dat niet zo vrijblijvend is. Als je zegt dat je zal komen, dan moet je ook wel komen. Nu zijn er enkele collega’s die last minute toch nog iets anders hadden gepland. Dat zorgde gisteravond wel voor problemen. Dus het is volledig vrijblijvend en dat maakt dat sommigen nonchalant zijn, dat ze het ook echt vrijblijvend opnemen.” (Medewerker, Zomerschool 11)

Ook de coördinator van Zomerschool 7, bijvoorbeeld, deelde gelijkaardige bevindingen door te stellen “dat ik wel gemerkt heb dat hoe langer hoe meer we niet op mensen kunnen rekenen. Dat mensen zeggen ‘ik kom dat doen’ maar dan last minute zeggen ‘nee, ik kom toch niet’”.

Bovenstaande redenen en de manier waarop coördinatoren en medewerkers van de zomerscholen deze beleefd hebben, roepen vragen op rond de timing van zomerscholen alsook de arbeidsvoorwaarden van medewerkers. Met dit laatste doelen we op de financiële vergoeding en de wenselijkheid van het vrijblijvende dan wel verplichte karakter van de zomerschool voor medewerkers. Beide aspecten kunnen niet losgezien worden van elkaar. De vrijblijvendheid maakt immers dat er weinig of geen consequenties gekoppeld worden aan medewerkers die zich op het laatste moment terugtrekken.

Figuur 19. Vergoeding medewerkers.

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

4.6.2.2. Selectie

Voor de selectie van medewerkers, vervolgens, zijn er kleine verschillen tussen medewerkers voor het onderwijsaanbod en medewerkers bij een geïntegreerd aanbod. Waar bij medewerkers voor het onderwijsaanbod de selectie voornamelijk gebeurde door de school zelf, zien we dat bij het geïntegreerd aanbod vaker wordt aangeduid door coördinatoren dat iedereen die zich aandienende, geselecteerd werd. Mogelijks duidt dit op een andere selectieprocedure voor medewerkers die het onderwijs verzorgen dan voor medewerkers die de verrijkingsactiviteiten opzetten.

Tabel 28. Wijze van selectie van medewerkers.

	AANTAL ZOMERSCHOLEN ONDERWIJS-AANBOD	AANTAL ZOMERSCHOLEN GEÏNTEGREERD AANBOD
De selectie gebeurde op basis van een CV en motivatiebrief	11	2
De selectie gebeurde aan de hand van sollicitatiegesprekken	11	3
Iedereen die zich aandienende, werd geselecteerd	26	10
Medewerkers werden geselecteerd in volgorde van aandiening tot het nodige aantal personen bereikt was	15	4
De selectie gebeurde door de zomerschool zelf	30	7
De selectie werd gemaakt door een lerarenopleiding	7	1
Een externe organisatie (niet lerarenopleiding) organiseerde de selectie	4	2
Andere	5	2

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Aanvullend tonen de interviewdata aan welke belangrijke overwegingen de coördinatoren van de zomerscholen maakten voor de selectie van medewerkers. De uiteindelijke inzet van (verschillende profielen van) medewerkers wordt later in de paragraaf nog behandeld. De keuze voor het wel of niet werken met vrijwilligers (d.i. medewerkers met pedagogische ervaring maar zonder een lerarendiploma) blijkt een cruciale overweging te zijn voor coördinatoren in de context van selectie. Er zijn voor- en nadelen aan verbonden, zo gaven meerdere coördinatoren aan. Het grootste nadeel is hun soms gebrekkige pedagogische expertise en ervaring, aldus de coördinatoren. Twee van de bevroegde coördinatoren getuigden:

“Als we zouden werken met stagiaires of externen [vrijwilligers], dan moet je al meer gaan controleren van wat wordt er juist gegeven, ‘is het aangepast aan de leerlingen?’. Want nu, het voordeel is, de leraren hebben een heel jaar met de leerlingen gewerkt. Niet perse in de klas, maar je kent het niveau, je kent de klas waar ze uit komen, je weet van ik moet gaan differentiëren. Terwijl als er een externe bijkomt... Zij hebben vaak de tijd nodig om het juiste niveau te bepalen. Soms gaat het echt te gemakkelijk of echt te moeilijk of ook wel te kinderachtig. We zien vaak dat zij een groeiproces nodig hebben om het juiste niveau te kunnen aanbieden.” (Coördinator, Zomerschool 11)

“Ze willen de kinderen bijwerken, doe dat dan met de leerkrachten van uw eigen school, want uiteindelijk kennen zij het best de beginsituatie. Zij hebben ofwel de leerlingen in hun klas gehad, of zien collega’s waarmee ze kunnen uitwisselen. Je hebt uw eigen leerkrachten nodig. Eigen leerkrachten zijn het belangrijkste, denk ik, en dat is wat het leren van de leerlingen betreft. Wij hebben dikwijls onderling gezegd van ‘ik wil wel eens zien, zo’n zomerscholen waar vrijwilligers van externe organisaties komen, hoe dat eraan toegaat’.” (Coördinator, Zomerschool 9)

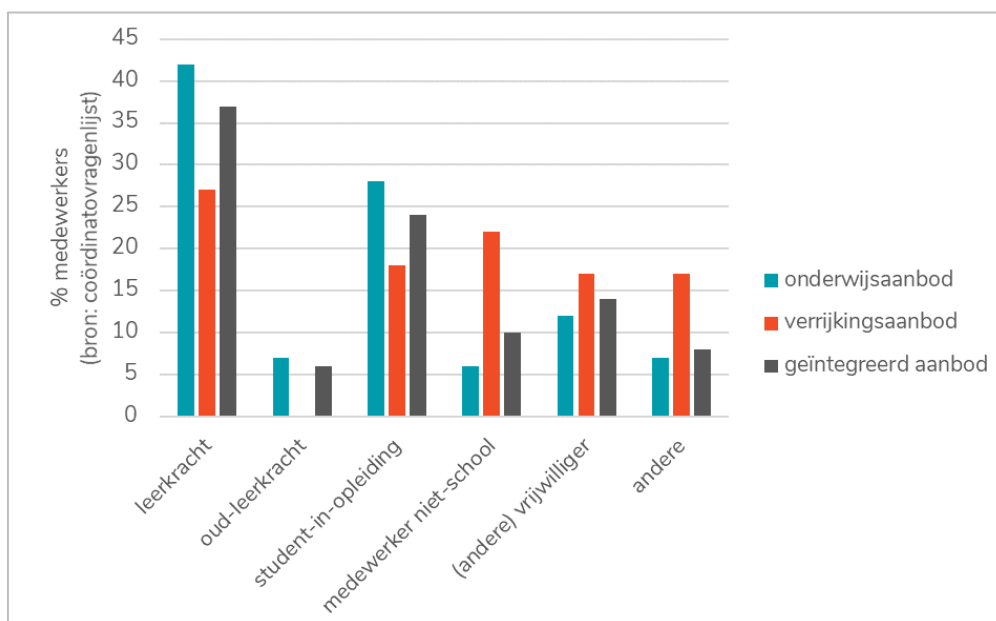
De voorkeur van deze coördinatoren gaat dus duidelijk naar het werken met ervaren leraren en in het bijzonder leraren van de betrokken scholen. Bepalend is immers het kunnen teren op voldoende algemene onderwijservaring, maar ook het voldoende kennen van de leerlingen die deelnemen aan de zomerschool en hun specifieke situatie.

Het werken met vrijwilligers lijkt dus zijn nadelen te hebben. Tegelijkertijd voelden coördinatoren de nood om toch vrijwilligers in te zetten in de zomerschool, vooral als alternatief voor afhakende leraren. We zien hier dus een verband met het eerder genoemde vrijblijvende karakter van de zomerscholen voor de medewerkers. De coördinator van Zomerschool 11, bijvoorbeeld, verwoordde het als volgt: “je moet vrijwilligers hebben, want voor hetzelfde geld... We hebben nu ook iemand van onze leerkrachten die is afgehaakt. Dan moet je al hopen dat de rest niet afhaakt”.

4.6.2.3. Profiel van de medewerkers

Ten derde toont Figuur 20 het profiel van de medewerkers die uiteindelijk hebben bijgedragen aan de zomerscholen. Voor het onderwijsaanbod betreft het voornamelijk leerkrachten (42%) en studenten uit de lerarenopleiding (28%). Het gegeven dat vrijwilligers minder vertegenwoordigd zijn voor de begeleiding van het onderwijsaanbod, kan vermoedelijk verklaard worden door het gepercipieerde belang door de coördinatoren van het werken met eigen, ervaren leraren, zoals eerder vermeld. Ook in het verrijksaanbod is er een sterke vertegenwoordiging van leerkrachten (27%), maar komt ook een duidelijkere mix van andere profielen aan bod: studenten uit de lerarenopleiding (18%), medewerkers uit een niet-schoolse organisatie (22%) of vrijwilligers (17%). De eerder lage aanwezigheid van oud-leerkrachten is vermoedelijk deels te verklaren omwille van de huidige COVID-19 pandemie en de kwetsbaarheid van oudere personen voor het virus.

Figuur 20. Profiel van de medewerkers.

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

In lijn met bovenstaande cijfergegevens, toont Tabel 29 het gemiddeld aantal medewerkers opgedeeld naar profiel in de zomerscholen. Hieruit kunnen we afleiden dat het gemiddelde aantal medewerkers lager ligt wanneer het onderwijs- en verrijkingsaanbod geïntegreerd zijn. Kijkend naar de interviewdata, zien we een grote verscheidenheid in de manier waarop verschillende (profielen van) medewerkers worden ingezet in de zomerscholen. In sommige staat hetzelfde team van medewerkers in voor de uitbouw van zowel onderwijs- als verrijkingsaanbod, terwijl er in andere een duidelijke opsplitsing wordt gemaakt tussen bijvoorbeeld enkel leraren die instaan voor het onderwijsaanbod en enkel vrijwilligers voor het verrijkingsaanbod. Aannemelijk is dus dat het lagere aantal medewerkers in zomerscholen met een geïntegreerd onderwijs- en verrijkingsaanbod komt doordat zomerscholen met een gescheiden onderwijs- en verrijkingsaanbod vermoedelijk verschillende medewerkers inzetten voor het onderwijs- respectievelijk verrijkingsactiviteiten, terwijl in het geïntegreerde aanbod dezelfde medewerkers worden ingeschakeld voor alle activiteiten.

Tabel 29. Gemiddeld aantal medewerkers per zomerschool.

	GESCEIDEN AANBOD		GEÏNTEGREERD AANBOD
	Gemiddeld aantal medewerkers Onderwijsaanbod	Gemiddeld aantal medewerkers verrijkingsaanbod	Gemiddeld aantal medewerkers
Leerkrachten	7,71	5,67	10,89
Oud-leerkrachten	1,22	0	1,00
Studenten uit de lerarenopleiding	2,72	3,37	2,25
Medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)	1,75	4,0	4,20
Vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren	3,81	6,05	2,14
Andere	3,00	5,48	2,00

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

4.6.2.4. Betrokkenheid van medewerkers bij selectie en inschrijving van leerlingen

Als we vervolgens kijken naar de mate waarin de medewerkers betrokken werden bij de selectie en inschrijving van leerlingen, zien we dat dit laag scoort (M = 1,74 respectievelijk M = 1,52).

Tabel 30. Mate van betrokkenheid van medewerkers bij selectie en inschrijving van leerlingen.

	M	SD
Ik was nauw betrokken bij de selectie van leerlingen van mijn zomerkلاس(sen)	1,74	1,10
Ik was nauw betrokken bij de inschrijving van leerlingen van mijn zomerkلاس(sen)	1,52	0,93

Bron gegevens: medewerkervragenlijst.

4.6.2.5. Verschillen tussen types zomerscholen

Verschillen tussen zomerscholen zijn merkbaar - op basis van de bevraging van coördinatoren - in (1) het profiel van de medewerkers, (2) de rekrutering en selectie van medewerkers, (3) de vergoeding die medewerkers kregen en (4) de mate waarin het makkelijk was om medewerkers te vinden. Verschillen zijn zowel merkbaar wanneer we een vergelijking maken tussen types zomerscholen (open versus gesloten) en tussen initiatiefnemers (lokaal bestuur versus school).

De bevindingen liggen in lijn met onze verwachtingen. Zo verzorgden in zomerscholen met een open aanbod vaak oud-leerkrachten (in 24% van de zomerscholen) en medewerkers van een niet-schoolse organisatie (22%) het onderwijsaanbod terwijl beide groepen afwezig waren in een gesloten aanbod. In lijn daarmee werd het onderwijsaanbod in zomerscholen ingericht door een lokaal bestuur vaker verzorgd door oud-leerkrachten in vergelijking met zomerscholen georganiseerd door scholen zelf (26% versus 6%). In zomerscholen met een gesloten aanbod wordt het verrijkingaanbod vaker verzorgd door leerkrachten (83% versus 38%), terwijl meer medewerkers van een niet-schoolse organisatie betrokken werden in de organisatie van het verrijkingaanbod binnen een open aanbod (57% versus 26%). Daarnaast wordt in zomerscholen georganiseerd door scholen zelf, het verrijkingaanbod significant vaker verzorgd door leerkrachten dan in zomerscholen ingericht door lokale besturen (68% versus 37%).

Ten tweede gebeurde de rekrutering van medewerkers in zomerscholen met een gesloten aanbod meer bij de betrokken scholen zelf dan in een open aanbod (83% versus 54%). Waar bij zomerscholen met een open aanbod gewerkt werd met een selectie van medewerkers op basis van een CV (in 30% van de zomerscholen), was deze wijze van selecteren van medewerkers afwezig in een gesloten aanbod.

Ten derde werden medewerkers door een lokaal bestuur vaker vergoed door middel van geld (in 93% van de zomerscholen ingericht door een lokaal bestuur versus in 65% van de zomerscholen ingericht door een school). Medewerkers van een zomerschool georganiseerd door een school kregen vaker geen vergoeding (23% versus 4%) en in deze zomerscholen was er ook een groter onderscheid tussen medewerkers waarbij niet iedereen een vergoeding kreeg (29% versus 7%) in vergelijking met zomerscholen georganiseerd door een lokaal bestuur.

Tot slot geven coördinatoren van een zomerschool met een gesloten aanbod aan dat het makkelijker was om medewerkers te vinden in vergelijking met coördinatoren van een zomerschool met een open aanbod (M = 7,62; SD = 1,83 resp. M = 6,14; SD = 2,56; $p < .05$).

4.6.3. Conclusie

De coördinatie van de Vlaamse zomerscholen was meestal in handen van een medewerker van een lokaal bestuur of van een school die bij de aanvraag van de zomerschool betrokken was. Coördinatoren geven aan dat ze vooral een rol hadden bij het opstellen van de zomerschoolaanvraag en bij de praktische en administratieve organisatie van het zomerschoolaanbod. Ook viel op dat in zomerscholen getrokken door een onderwijsverstrekker de coördinator doorgaans nauwer betrokken was bij de inhoudelijke organisatie van het zomerschoolaanbod dan het geval was in zomerscholen waarvan de aanvraag werd ingediend door een lokaal bestuur.

Zomerscholen rekruteerden hun medewerkers voornamelijk vanuit de leerkrachtenteams van scholen die bij de zomerschool betrokken waren, via het lanceren van een brede publieke oproep en via samenwerking met lerarenopleidingen. Gemiddeld genomen rapporteerden de coördinatoren toch wat moeilijkheden bij het vinden van voldoende en geschikte medewerkers voor hun zomerschool, zeker voor het onderwijsaanbod: daarvoor scoren ze het gemak waarmee ze medewerkers konden vinden met een 6,7 op tien. Drempels op vlak van statuut en vergoeding, de werklast (voor leerkrachten vaak in combinatie met de voorbereiding van het nieuwe schooljaar) en het twijfelachtige engagement van sommige medewerkers zorgden ervoor dat het voor sommige zomerscholen niet vanzelfsprekend was om hun zomerschoolteam samen te stellen. Dat blijkt zeker het geval te zijn voor zomerscholen met een open aanbod, waar coördinatoren gemiddeld genomen een aanzienlijk lagere score geven voor het gemak waarmee ze medewerkers vonden dan coördinatoren uit zomerscholen met een gesloten aanbod.

Leerkrachten en studenten uit de lerarenopleidingen stonden hoofdzakelijk in voor de uitvoering van het onderwijsaanbod in de Vlaamse zomerscholen. Voor het verrijkingaanbod werd relatief gezien dan weer vaker een beroep gedaan op medewerkers van een niet-schoolse organisatie, al waren het in zomerscholen met een gesloten aanbod toch ook vooral eigen leerkrachten die hiervoor werden ingeschakeld.

4.7. Inhoudelijke organisatie

Van zomerscholen werd inhoudelijk maatwerk gevraagd dat vertrok vanuit de essentiële leerstof en dat aansloot bij de individuele noden van de deelnemende leerlingen. De oproep vroeg zomerscholen om voor elke leerling een selectie van (idealerweise twee) vakken of leergebieden te maken en naar een duidelijk doel toe te werken. Aanvullend bij het onderwijsaanbod werden scholen aangemoedigd om een verrijkingaanbod aan te bieden met daarin sportieve, culturele of andere activiteiten die leerlingen extra konden motiveren en stimuleren in hun deelname aan de zomerschool. Wat de tijdsbesteding betreft, legde de oproep op dat minstens de helft van de zomerschooltijd aan onderwijsdoelen besteed moest worden. De resterende tijd kon gaan naar "educatieve speelvormen waarin een schools karakter minder wordt benadrukt".

In deze paragraaf duiken we in het gerealiseerde inhoudelijke aanbod van de Vlaamse zomerscholen en leggen we dit naast de hierboven beschreven opdracht die zomerscholen kregen in de oproep van de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming. We bespreken achtereenvolgens: (1) de verhouding tussen het onderwijs- en verrijkingaanbod, (2) de concrete invulling van het onderwijs- en verrijkingaanbod, (3) de pedagogisch-didactische aanpak van het onderwijsaanbod in de zomerscholen en (4) de aanpak tijdens het verrijkingaanbod.

4.7.1. Verhouding tussen het onderwijs- en verrijkingsaanbod

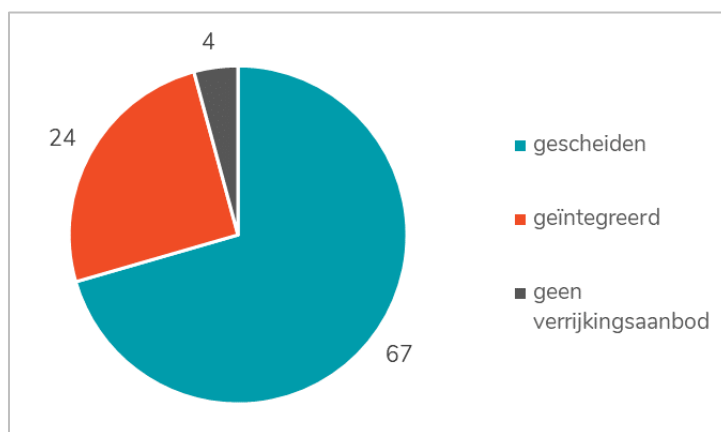
Uit de bevraging van de zomerschoolcoördinatoren blijkt dat in veruit de meeste zomerscholen (N = 67; 70,5%) het onderwijs- en verrijkingsaanbod duidelijk van elkaar gescheiden werden (zie Figuur 21). De lessen die werden geobserveerd in Zomerschool 3, bijvoorbeeld, vormen hiervan een illustratie. Gedurende de voormiddag werden twee verschillende lessen uit het onderwijsaanbod geobserveerd, telkens bij een andere niveaugroep van reguliere leerlingen en telkens met een focus op de leerdomeinen wiskunde en taal. Gedurende de namiddag vond het verrijkingsaanbod plaats in de buitenomgeving van de zomerschool, namelijk geocaching of ook wel een gps-zoektocht. Er werd hierbij afstand genomen van de niveaugroepen, de leerlingen vormden één grote groep. Er is hierbij een duidelijk onderscheid tussen het onderwijs- en verrijkingsaanbod, geocaching is namelijk een sport- en spelactiviteit zonder een focus op de leerinhouden wiskunde en taal.

Van de andere zomerscholen boden er 24 (25,3%) een geïntegreerd aanbod aan, waarbij onderwijs- en verrijkingsactiviteiten niet duidelijk van elkaar gescheiden konden worden. Een voorbeeld hiervan is een observatie die we uitvoerden in één van de klassen van Zomerschool 7. Het betrof een OKAN-klas met 12 leerlingen. Tijdens de geobserveerde les werd het thema 'actualiteit en wetenschap' behandeld, waarbij de leerlingen, in duo of in kleine groep, de opdracht kregen om een eigen digitale krant te ontwerpen. Deze les bouwde voort op de les die de leerlingen diezelfde voormiddag hadden gevolgd, waarin hetzelfde thema meer theoretisch werd benaderd. De school zelf beschouwde de geobserveerde les als een onderdeel van het verrijkingsaanbod, vermoedelijk vanwege het minder theoretische karakter en de culturele insteek. In wezen kon het onderscheid met het onderwijsaanbod niet zo sterk gemaakt worden, gezien de geobserveerde les een duidelijke en concrete toepassing was van de voorgaande les, met een focus op leerinhouden (d.i. taal, maar ook maatschappelijke integratie en zelfredzaamheid). Voorts kwamen er geen sportieve en spelactiviteiten aan bod tijdens de geobserveerde les. Het hoeft daarnaast niet te verbazen dat we, tijdens de observaties, deze geïntegreerde aanpak vooral zagen terugkomen bij zomerscholen met een OKAN-doelgroep. Een medewerker uit Zomerschool 11 bijvoorbeeld, eveneens een zomerschool met een OKAN-doelgroep, lichtte dit verder toe tijdens het diepte-interview:

“We hebben altijd gezorgd dat als er een activiteit is, dat daar vooraf theorie is. Omdat het voor hen heel belangrijk is om nieuwe woordenschat te leren, eerst te leren, en dan pas echt aan de slag te gaan. Dus het is heel veel Nederlands, wij proberen daar zo wat onze activiteiten in te steken. Bijvoorbeeld als we het hebben over de geschiedenis van onze stad, dan gaan we naar de stad zodat ze het met hun eigen ogen kunnen zien. Dus wat wij noemen het verrijkingsaanbod, is eigenlijk geïntegreerd in de lessen.” (Medewerker, Zomerschool 11)

Voor 4 zomerscholen (4,2%) rapporteerde de coördinator dat er enkel een onderwijsaanbod voorzien was en geen verrijkingsaanbod gerealiseerd werd.

Figuur 21. Verhouding tussen het onderwijs- en verrijkingsaanbod

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Aan de coördinatoren van de zomerscholen met een duidelijk gescheiden aanbod werd gevraagd hoeveel uren er in hun zomerschool voorzien werden voor onderwijsactiviteiten en hoeveel uren er naar het verrijkingsaanbod gingen. Uit de antwoorden (N = 60) kunnen we afleiden dat het merendeel van de zomerscholen (N = 43; 71,7%) de tijd gelijk verdeelden over onderwijs- en verrijkingsactiviteiten (3u vs. 3u of 4u vs. 4u) of een uurtje meer aan onderwijsactiviteiten spendeerden dan aan verrijking (4u vs. 3u). Gemiddeld werden 3,8 zomerschooluren per dag aan onderwijsactiviteiten besteed en 3,0 zomerschooluren per dag aan verrijkingsactiviteiten.

4.7.2. Concrete inhoudelijke invulling van het aanbod

Aan alle coördinatoren van de zomerscholen werd gevraagd om aan te geven welke vakken of leergebieden er aan bod kwamen in het onderwijsaanbod van hun zomerschool. Tabel 31 geeft, voor alle vakken of leergebieden waaruit coördinatoren hun keuze konden maken, het aantal zomerscholen waarvoor het betreffende vak/leergebied werd aangeduid (zie kolom 'Totaal N'). Voor een derde van de zomerscholen (N = 26; 33,3%) gaf de coördinator aan dat de focus op twee leergebieden lag. Voor een kwart van de zomerscholen (N = 20; 25,6%) werden vijf of meer leergebieden aangeduid. Zowel voor de zomerscholen met een sterke focus (beperkt aantal leergebieden) als voor de zomerscholen met een brede focus (groter aantal leergebieden) geldt dat Nederlands/taal (94,9%) en wiskunde (89,7%) in bijna alle zomerscholen als leergebieden aan bod kwamen.

In de laatste drie kolommen van Tabel 31 worden de antwoorden van de coördinatoren opgesplitst volgens onderwijsniveau. Er wordt m.n. een onderscheid gemaakt tussen de zomerscholen gericht op het basisonderwijs (waarvan 42 coördinatoren de vraag invulden), het secundair onderwijs (N = 21) en het basis- en secundair onderwijs (N = 15). De resultaten in Tabel 31 tonen dat de focus op Nederlands (taal) en wiskunde (rekenen) voor alle onderwijsniveaus geldt en dat vakken als Frans en wetenschappen & techniek – in lijn met de verwachtingen – voornamelijk in het secundair onderwijs aan bod komen. Bij andere vakken wordt hoofdzakelijk muzische vorming (N = 3), alsook Engels (N = 3), aardrijkskunde (N = 2) en economie (N = 3). Een aantal coördinatoren van het basisonderwijs duiden aan dat er sport en spel wordt gegeven (N = 3). Mogelijk gaat het hier over een verwarring tussen het onderwijs- en verrijkingsaanbod.

Tabel 31. Aantal zomerscholen per leergebied in onderwijsaanbod (in totaal en opgesplitst naar onderwijsniveau).

	TOTAAL	BASIS- ONDERWIJS	SECUNDAIR ONDERWIJS	BASIS- EN SECUNDAIR ONDERWIJS
Nederlands	74 (95%)	41 (95%)	18 (90%)	15 (100%)
Wiskunde	70 (90%)	41 (95%)	16 (80%)	13 (87%)
Frans	29 (37%)	12 (28%)	10 (50%)	7 (47%)
Wetenschappen en techniek (bv. STEM, fysica, ICT, ...)	25 (32%)	10 (23%)	12 (60%)	3 (20%)
Leren leren	20 (26%)	9 (21%)	5 (25%)	6 (40%)
Mens en maatschappij	15 (19%)	8 (19%)	2 (10%)	5 (33%)
Praktijkvakken	9 (12%)	1 (2%)	7 (35%)	1 (7%)
Activiteiten dagelijks leven	20 (26%)	8 (19%)	7 (35%)	5 (33%)
Andere	22 (28%)	8 (19%)	10 (50%)	4 (27%)

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Wat het verrijkingaanbod betreft (zie Tabel 32), zien we vervolgens dat in bijna alle zomerscholen sportactiviteiten werden aangeboden. Dit aanbod was erg divers, bestaande uit onder meer voetbal, fietsen, skateboarden, rolschaatsen en zelfs circusschool. Deze sportactiviteiten maakten in veel zomerscholen evenwel deel uit van een breed verrijkingaanbod. Het merendeel van de zomerscholen (N = 48; 63,2%) nam meer dan drie activiteitsvormen op in haar programma, met activiteiten gaande van muzische vorming en kunst- en cultuuractiviteiten (bijvoorbeeld beatboxen, djembé, stripteekenen, tie-dye en allerlei knutselactiviteiten) tot activiteiten waarin socio-emotionele vaardigheden (zoals vrij spel en gezelschapsspelen) centraal stonden. Waar het aandeel zomerscholen dat muzische vorming aanbood hoger was voor het basis- dan voor het secundair onderwijs, zien we voor het aanbieden van leesactiviteiten tijdens het verrijkingaanbod (onder meer een bezoekje aan de plaatselijke bibliotheek en quizen), dat dit vaker voorkomt in het secundair onderwijs. In Zomerschool 3 bijvoorbeeld, werd een erg ruim en divers aanbod aan verrijkingactiviteiten aangeboden:

“Er is sowieso een aanbod aan boeken. Er is veel knutselmateriaal, dus als kinderen willen tekenen, daar is ruimte voor. Het is wel zo, de kinderen worden wel echt uitgenodigd om op stap te gaan. [...] We hebben twee keer de schapen bezocht bij een schapenherder, laboratoriumproefjes gedaan. Nu vandaag is het een soort geocaching. Dan kunnen we nog twee keer een djembé-workshop volgen, er is ook de plantentuin. Daar is bijvoorbeeld ook een bamboespeelbos waar de kinderen zich kunnen gaan verstoppen.” (Coördinator, Zomerschool 3)

Tabel 32. Aantal zomerscholen per activiteitsvorm in verrijkingsaanbod (in totaal en opgesplitst naar onderwijsniveau).

	TOTAAL	BASIS- ONDERWIJS	SECUNDAIR ONDERWIJS	BASIS- EN SECUNDAIR ONDERWIJS
Sportactiviteiten	74 (97%)	41 (95%)	20 (100%)	13 (100%)
Leesactiviteiten	33 (43%)	22 (51%)	4 (20%)	7 (54%)
Socio-emotionele vaardigheden	40 (53%)	24 (56%)	8 (40%)	8 (62%)
Muzische vorming	49 (64%)	32 (74%)	8 (40%)	9 (69%)
Kunst- en cultuuractiviteiten	52 (68%)	29 (67%)	14 (70%)	9 (69%)
Uitstappen buiten de school	43 (57%)	20 (47%)	15 (75%)	8 (62%)
Andere	19 (25%)	6 (14%)	9 (45%)	4 (31%)

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

De uren waarbinnen de zomerscholen hun aanbod realiseerden, liepen sterk gelijk met de 'normale' schooluren. De meerderheid van de zomerscholen ging van start tussen 8u30 en 9u00 en eindigde tussen 16u00 en 16u30.

4.7.3. Pedagogisch-didactische aanpak van het onderwijsaanbod

Inhoudelijk maatwerk binnen de zomerscholen impliceert dat zomerscholen op de hoogte waren of zich snel een beeld konden vormen van de beginsituatie van de leerlingen die zij mochten verwelkomen. Bovendien vraagt een gepersonaliseerde aanpak ook dat er tijdens het onderwijsaanbod zoveel mogelijk bij de onderwijsnoden van kinderen aangesloten wordt, hetzij via individuele instructiemomenten, hetzij via het flexibel groeperen van leerlingen met dezelfde onderwijsnoden.

De vragenlijsten voor de coördinatoren en medewerkers¹⁷ bevatten een beperkter, respectievelijk uitgebreider aantal vragen rond enkele sleutelkenmerken van de pedagogisch-didactische aanpak in de Vlaamse zomerscholen (zie Tabel 3). Deze aanpak werd echter in veel meer detail in beeld gebracht aan de hand van de diepte-interviews en de observaties die tijdens de 11 casestudy-bezoeken uitgevoerd werden. We bespreken achtereenvolgens volgende onderdelen van die aanpak: (1) het zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen, (2) de gehanteerde didactische werkvormen, (3) het gebruik van didactische materialen, (4) de mate van maatwerk en differentiatie, (5) het klasklimaat, (6) de mate waarin en wijze waarop leerlingen worden opgevolgd tijdens de zomerschool en (7) de terugkoppeling naar de eigen school. In een laatste paragraaf gaan we dieper in op hoe het verrijkingsaanbod vorm kreeg. In de tabellen in de volgende paragrafen geven we bij elke stelling aan of de stelling afkomstig is uit de bevraging van coördinatoren (coördinator) of van de medewerkers (medewerker).

¹⁷ We vestigen hier opnieuw de aandacht aan de (non-)responsanalyse in paragraaf 4.1 enige voorzichtigheid met het generaliseren van de resultaten van de medewerkersbevraging dient geboden te worden.

4.7.3.1. Zicht op de beginsituatie en noden van de leerlingen

De stellingen in Tabel 33 geven aan in hoeverre de coördinatoren en medewerkers van de zomerscholen zicht hadden op de beginsituatie en noden van individuele leerlingen. Gezien beide scores in de buurt van het theoretische midden van de schaal liggen en er bovendien sprake is van een aanzienlijke spreiding in de scores, kunnen we een zekere verdeeldheid concluderen op dat vlak. Uit aanvullende analyses blijkt bovendien dat zowel coördinatoren als medewerkers uit zomerscholen met een gesloten aanbod gemiddeld genomen beter zicht hadden op de beginsituatie en de onderwijsnoden van de hen toevertrouwde zomerschoolleerlingen dan hun collega's uit zomerscholen met een open aanbod. Vooral voor de zomerschoolcoördinatoren is het verschil opvallend, waarbij coördinatoren van zomerscholen met een gesloten aanbod ($M = 3,56$; $SD = 0,54$) gemiddeld bijna een punt hoger scoren dan coördinatoren van zomerscholen met een open aanbod ($M = 2,62$; $SD = 0,89$; $p < .05$) op het item "We hadden bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen." Voor de medewerkers is het verschil in gemiddelden tussen beide groepen kleiner (gesloten: $M = 2,73$; $SD = 0,92$; open: $M = 2,37$; $SD = 0,90$; $p < .05$), maar wel nog steeds significant. Hetzelfde geldt overigens voor de score op het item "Ik voelde me bij de start van de zomerschool voldoende voorbereid om het onderwijsaanbod kwaliteitsvol te kunnen organiseren." (gesloten: $M = 3,18$; $SD = 0,74$; open: $M = 3,00$; $SD = 0,85$; $p < .05$).

Op een gelijkaardige manier rapporteerden coördinatoren van zomerscholen georganiseerd door een onderwijsverstrekker ($M = 3,35$; $SD = 0,71$) significant positiever over de mate waarin ze op hun zomerschool zicht hadden op het aanvangsniveau en de onderwijsnoden van leerlingen dan hun collega's uit zomerscholen georganiseerd door lokale besturen ($M = 2,54$; $SD = 0,86$; $p < .05$). De data voor de medewerkervragenlijst laten evenwel geen significant verschil zien tussen beide groepen voor de twee relevante items vermeld in Tabel 33.

Tabel 33. Mate waarin stellingen omtrent de beginsituatie en noden van de leerlingen van toepassing waren in de zomerscholen.

	M	SD
We hadden bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen.*	2,98	0,89
Ik voelde me bij de start van de zomerschool voldoende voorbereid om het onderwijsaanbod kwaliteitsvol te kunnen organiseren.°	3,07	0,81
Ik had bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en noden van de leerlingen.°	2,51	0,92

* Bron: coördinatorvragenlijst.

° Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

Ook uit de diepte-interviews kunnen we afleiden dat de meningen van coördinatoren en medewerkers verdeeld zijn. Zo blijkt dat de meerderheid van de bevraagde coördinatoren en medewerkers een zekere kennis over de beginsituatie van de leerlingen rapporteren, hoewel de kwaliteit van deze kennis varieert van zomerschool tot zomerschool. Daar waar de ene zomerschool aangeeft relatief uitgebreid geïnformeerd te zijn over de leerlingen in termen van hun individuele noden en werkpunten (cf. eerste getuigenis), geeft de andere zomerschool aan dat de overgedragen informatie erg beperkt was (cf. tweede getuigenis):

"We weten dankzij de fiches van de leerkrachten van die kinderen zijn echt... Daar hebben de leerkrachten echt een verslag van gemaakt, waar die punten in staan waaraan er gewerkt moet worden. Die fiche bestond eruit eigenlijk, ja het ging over taal en wiskunde, dat waren de twee

hoofdvakken die we gekozen hebben. Dan kon de leerkracht er iets bijschrijven van sterke punten en zwakke punten en dan nog iets over gedrag, sociaal-emotioneel en nog een extra ding, iets dat de leerkracht wilde delen. Zo was de fiche opgesteld. En dan konden ze [medewerkers van de zomerschool] erbij aanvullen.” (Coördinator, Zomerschool 5)

“De beginsituatie die wij hebben gekregen?’ Dat de leerlingen gedurende het schooljaar dat voorbij is in de zorg waren. Een summiere omschrijving van ‘dat kan een zwakkere leerling zijn over heel de lijn, die heeft veel zorgverbreding gekregen’.” (Medewerker, Zomerschool 1)

Er zijn bovendien ook zomerscholen waarvan de medewerkers aangaven enkel over een klaslijst te beschikken bij aanvang. Reacties zoals “over de leerlingen zelf had ik eigenlijk geen informatie, dat zag ik pas maandag [de eerste dag van de zomerschool]” (Medewerker, Zomerschool 8) en “vooraf wist ik dat er 10 jongens in de klas zouden zitten en dat was het” (Medewerker, Zomerschool 6), werden meermaals gegeven tijdens de diepte-interviews.

Veel lijkt samen te hangen met het profiel van de medewerkers werkzaam in de zomerscholen. Zomerscholen die werkten met leraren van de betrokken scholen, die de leerlingen dus al kenden van op de eigen school, waren bevoordeeld in dat opzicht. Een medewerker van Zomerschool 3 getuigde bijvoorbeeld: “wij kennen de kinderen wel hoor. Zelf heb ik twee kinderen van mijn klas en ook van de klas van mijn collega, dus die ken je ook al. Onofficieel wisten wij wel van de meeste kinderen wie ze waren”. Een andere medewerker – niet werkzaam als leraar in één van de betrokken scholen – van dezelfde zomerschool schetste een ander beeld: “ze hebben een leerlingenlijst gegeven, maar omdat ik dan zelf niet, de andere leerkrachten wel, ik kende die kinderen zelf niet, dus ik wist eigenlijk heel weinig over hen toen ik begon” (Medewerker, Zomerschool 3).

Kortom, als het aankomt op de kennis die de medewerkers hadden over de beginsituatie van hun leerlingen, zien we grote inter- maar ook intra-individuele verschillen tussen zomerscholen. Opvallend is verder dat we, op basis van de bevraging van de coördinatoren, kunnen vaststellen dat 66 van de 78 coördinatoren aangeven dat hun zomerschool ervoor zorgde dat de specifieke noden van individuele leerlingen aan de medewerkers werden gecommuniceerd voorafgaand aan de zomerschool. Dit hoge aantal staat in contrast met de eerder lage gemiddelde scores bij de stellingen ‘We hadden bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen’ ($M = 2,98$; $SD = 0,89$), ‘Ik had bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen’ ($M = 2,51$; $SD = 0,92$) en ‘Ik voelde me bij de start van de zomerschool voldoende voorbereid om het onderwijsaanbod kwaliteitsvol te kunnen organiseren’ ($M = 3,07$; $SD = 0,81$). Op basis hiervan bestaat er een vermoeden dat bovenstaande vraag sociaal wenselijk beantwoord werd en dient dit resultaat met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden. Dit vermoeden wordt enkel maar bevestigd wanneer we kijken naar wat de ouders van leerlingen aangaven in de bevraging inzake de beginsituatie en de noden van hun zoon/dochter. Op de stelling ‘er heeft een intakegesprek plaatsgevonden met mijn kind en/of met mij als ouder’, gaven ouders aan dat er weinig afstemming plaatsvond over de beginsituatie van hun kind ($M = 2,31$; $SD = 1,14$).

4.7.3.2. De gehanteerde didactische werkvormen

Eén van de sleutelkenmerken van de pedagogisch-didactische aanpak die we in kaart brachten tijdens de casestudy-observaties, was de gehanteerde didactische werkvorm (d.i. docentgestuurd, gedeeld gestuurd of leerlinggestuurd). We merkten dat de medewerkers sterk docentgestuurd te werk gingen, wat betekent dat het de medewerkers waren die de structuur, werkvormen en leerinhouden bepaalden tijdens de les, met dus weinig inspraak voor de leerlingen. Deze observatie werd bevestigd in het vragenlijstenonderzoek (zie Tabel 34), waarin medewerkers eerder hoog scoorden op de stelling ‘Ik bepaalde zelf de lesonderwerpen.’ ($M = 3,06$; $SD = 0,99$) en eerder laag op de stelling ‘Ik heb leerlingen de lesonderwerpen laten bepalen’ ($M = 1,86$; $SD = 0,78$). Bij een minderheid van de observaties konden we didactische werkvormen waarnemen waarbij

medewerkers samen met de leerlingen de structuur, werkvormen en leerinhouden bepaalden (d.i. gedeeld gestuurd). Leerlingen die veelal zelfstandig aan de slag gingen tijdens de les en zelf bepaalden wat er aan bod kwam en op welke manier (d.i. leerlinggestuurd), hebben we in geen van de casestudy-zomerscholen kunnen observeren.

Tabel 34. Oordelen over de gehanteerde didactische werkvormen.

	M	SD
De aanpak in de zomerschool werd gedurende de zomerschool besproken en waar nodig aangepast.*	3,44	0,64
Ik bepaalde zelf de lesonderwerpen.°	3,06	0,99
Ik heb leerlingen de lesonderwerpen laten bepalen.°	1,86	0,78
Ik heb mijn leerlingen de leerstof helemaal zelfstandig laten verwerken.°	1,98	0,72

* Bron: coördinatorvragenlijst.

° Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

Daarnaast werkten we ook tijdens de observaties (N = 26) met stellingen om de pedagogisch-didactische aanpak van de medewerkers te kunnen beoordelen. Aansluitend bij het voorgaande valt hierbij de lage score op de stelling 'leerlingen hebben inspraak in het aanbod' (M = 2,13; SD = 0,90) op (zie Tabel 35). De gemiddelde scores voor de andere stellingen die peilen naar de pedagogisch-didactische aanpak liggen alle boven het theoretische midden van de schaal (score 2,5), waarbij de items die aangeven of de geobserveerde medewerkers leerstof duidelijk uitleggen en activerende werkvorm hanteren de hoogste scores laten optekenen.

Tabel 35. Pedagogisch-didactische aanpak door medewerkers.

	M	SD	MEDIAAN
Medewerker betreft alle leerlingen bij het aanbod	3,31	0,62	3,00
Medewerker stimuleert leerlingen om vragen te stellen/beantwoorden	3,08	0,81	3,00
Medewerker geeft duidelijke uitleg van de leerstof/de boodschap	3,36	0,70	3,00
Medewerker stelt vragen die leerlingen tot denken aanzetten	2,96	0,95	3,00
Medewerker gaat tijdens de instructie na of de leerlingen de les/de boodschap hebben begrepen	2,96	0,77	3,00
Medewerker hanteert werkvormen die leerlingen activeren	3,38	0,77	3,50
Leerlingen nemen actieve rol op (aan het zijn, vragen stellen)	3,00	0,76	3,00
Leerlingen hebben inspraak in het aanbod	2,13	0,90	3,00

Bron gegevens: observaties casestudy's.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = volledig afwezig; 2 = afwezig; 3 = aanwezig; 4 = frequent aanwezig).

Ook aan de leerlingen werden in de bevraging een aantal stellingen voorgelegd met betrekking tot de pedagogisch-didactische aanpak in de zomerclasses. In vergelijking met de medewerkers, hebben leerlingen een eerder positief beeld van de wijze waarop de leraren de les aanpakten. Items die in vergelijking wat lager scoorden dan de andere, betroffen 'mijn leraar legde in de les uit wat het doel van de les was' (M = 3,22; SD =

0,91) en 'bij het begin van de les herhaalde de leraar telkens kort de belangrijkste dingen van de vorige les' (M = 2,97; SD = 1,03), al is ook voor deze items de score zeker niet laag te noemen. We stelden hierbij vast dat de leerlingoordelen voor een aantal items uit Tabel 36 beperkt, maar toch significant positiever beoordeeld werden door leerlingen uit een zomerschool met een gesloten aanbod dan door leerlingen uit zomerscholen met een open aanbod. Het gaat om de items 'Mijn leraar stelde vragen om te kijken of we het begrepen hadden' (gesloten: M = 3,49; SD = 0,79; open: M = 3,29; SD = 0,87; $p < .05$), 'Bij het begin van de les herhaalde de leraar telkens kort de belangrijkste dingen van de vorige les' (gesloten: M = 3,15; SD = 1,03; open: M = 2,77; SD = 1,00; $p < .05$), 'Mijn leraar legde alles heel goed uit' (gesloten: M = 3,67; SD = 0,65; open: M = 3,51; SD = 0,67; $p < .05$), 'Mijn leraar gaf extra uitleg als we iets niet snapten' (gesloten: M = 3,70; SD = 0,61; open: M = 3,51; SD = 0,73; $p < .05$) en 'Mijn leraar vond het leuk om aan ons les te geven' (gesloten: M = 3,71; SD = 0,58; open: M = 3,49; SD = 0,72; $p < .05$). Een gelijkaardige vergelijking met type aanvrager als criterium (lokaal bestuur vs. onderwijsverstrekker) leverde geen significante verschillen op.

Bij dit alles dient evenwel opnieuw even in herinnering gebracht te worden dat het responspercentage voor de leerlingvragenlijst laag was en er dus enigszins voorzichtig met deze conclusies moet omgesprongen worden, aangezien het onduidelijk is of deze veralgemeenbaar zijn over de hele groep zomerscholen.

Tabel 36. Leerlingoordelen over de aanpak in de klas.

	M	SD
Mijn leraar legde in de les uit wat het doel van de les was.	3,22	0,91
Mijn leraar stelde vragen om te kijken of we het begrepen hadden.	3,40	0,83
Bij het begin van de les herhaalde de leraar telkens kort de belangrijkste dingen van de vorige les.	2,97	1,03
Mijn leraar legde alles heel goed uit.	3,60	0,66
Mijn leraren bepaalden wat we gingen leren.	3,32	0,83
Mijn leraar gaf extra uitleg als we iets niet snapten.	3,61	0,67
Mijn leraar vond het leuk om aan ons les te geven.	3,60	0,67

Bron gegevens: leerlingvragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

4.7.3.3. Gebruik van didactische materialen

Het feit dat vaak gebruik gemaakt kon worden van didactische materialen die al ontwikkeld waren (M = 3,13 zoals gerapporteerd door coördinatoren en M = 3,00 zoals gerapporteerd door medewerkers; zie Tabel 37), wordt ook bevestigd in de casestudy's. De basis vormt in de meeste gevallen didactisch materiaal ontwikkeld en aangeleverd door de leraren van de eigen school van de leerlingen. Het gaat hierbij dan om materiaal, zoals werkblaadjes of theoriebundels, dat ook gedurende het vorige schooljaar werd toegepast in de klas. Uit aanvullende analyses blijkt dat, althans volgens het oordeel van de medewerkers, zomerscholen met een gesloten aanbod (M = 3,18; SD = 0,81) in sterkere mate gebruik konden maken van al ontwikkeld materiaal dan zomerscholen met een open aanbod (M = 2,87; SD = 0,93). De antwoorden van de coördinatoren liggen in dezelfde richting, maar in hun geval is het gevonden verschil in gemiddelden tussen beide groepen niet significant.

Tabel 37. Oordelen over didactische materialen.

	M	SD
We konden gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.*	3,13	0,79
Ik kon gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.°	3,00	0,90

* Bron: coördinatorvragenlijst.

° Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

Enkele bevroegde medewerkers gaven bijvoorbeeld aan “wij hebben echt geselecteerd uit de handleidingen, het werk materiaal dat de leerlingen kennen vanuit de klas en dat we ook doorheen het jaar gebruiken” (Medewerker, Zomerschool 9) en “de leerkrachten hebben wel materiaal aangereikt dat ze hadden van in de klas, veel zijn ook herhalingsblaadjes” (Medewerker, Zomerschool 3). Sommige van de bevroegde medewerkers haalden aan net niet te werken met bestaande handboeken, want “de kinderen komen uit verschillende scholen, ze hebben andere methodes gehad dus dat [zelfontwikkeld materiaal] is bijna het enige wat mogelijk is” (Medewerker, Zomerschool 10). Het gebruikte didactische materiaal lijkt dus mede bepaald te worden door de scholen die betrokken zijn bij de zomerschool (cf. open of gesloten aanbod) en hun specifieke werking. Daarnaast haalden sommige medewerkers ook nog andere, aanvullende didactische materialen aan, gaande van “rekenrekjes, leeskaartjes en rekenmachines” tot “educatieve spelletjes op de iPad” (Medewerker, Zomerschool 3).

4.7.3.4. De mate van maatwerk en differentiatie

Op basis van de bevraging van de medewerkers kunnen we concluderen dat er nood was aan maatwerk en differentiatie op basis van de lagere gemiddelde score op de stelling ‘in mijn zomerklassen zaten leerlingen met dezelfde noden bij elkaar’ (M = 2,56; SD = 0,78). Dit impliceert immers dat de klasgroepen eerder heterogeen dan homogeen waren. De scores op de overige stellingen tonen daarnaast aan dat, naar het oordeel van de respondenten, maatwerk en differentiatie in veel zomerklassen ook daadwerkelijk werden toegepast: ‘ik had tijd en gelegenheid om mijn onderwijsaanbod aan te passen als dat nodig bleek’ (M = 3,16; SD = 0,67), ‘ik had tijd om uitleg te geven aan individuele leerlingen’ (M = 3,47; SD = 0,64) en ‘ik kon differentiëren in mijn klasgroep’ (M = 3,21; SD = 0,70).

Tabel 38. Oordelen over mate van maatwerk en differentiatie.

	M	SD
Leerlingen met dezelfde noden werden gegroepeerd.*	3,07	0,77
De gebruikte didactiek werd sterk aangepast aan de (kleinere) groeps grootte.*	3,52	0,54
In mijn zomerklassen zaten leerlingen met dezelfde noden bij elkaar.°	2,56	0,78
Ik had tijd en gelegenheid om mijn onderwijsaanbod aan te passen als dat nodig bleek.°	3,16	0,67
Ik had tijd om uitleg te geven aan individuele leerlingen.°	3,47	0,64
Ik kon differentiëren in mijn klasgroep.°	3,21	0,70

* Bron: coördinatorvragenlijst.

° Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

Afgaande op de diepte-interviews met medewerkers, kwam de individuele aanpak van leerlingen op maat eveneens naar voren. Daar waar de ene medewerker differentiatie vooral ziet in termen van het aanbod, namelijk in het variëren in (de moeilijkheidsgraad van) leerinhouden en opdrachten (zie getuigenis 1), differentieert een andere medewerker veelal door te variëren in begeleidingsvormen (zie getuigenis 2), wat vaak onlosmakelijk samenhangt met de gehanteerde groeperingsvormen van leerlingen (zie getuigenis 3). Onderstaande drie getuigenissen van medewerkers illustreren dit:

“De scholen hebben echt gekeken naar maatwerk. Zij hebben per kind een individueel pakket gemaakt voor taal en rekenen. Vooraan het pakket zit ook een blad met de individuele doelen waaraan gewerkt moet worden. De kinderen werken aan andere oefeningen, want de ene leerling kan dat al goed en zal die oefeningen zelf doen, maar een andere leerling vindt dat nog te moeilijk. Dat is eigenlijk heel gedifferentieerd voor iedereen.” (Medewerker, Zomerschool 3)

“Nu vandaag bijvoorbeeld hadden we leerlingen die nog niet konden schrijven, maar we hadden ook leerlingen die wel al goed konden schrijven, maar we stonden dan wel met twee voor de klas. Want mijn collega en ik hebben gekozen om met twee voor de klas te staan, dat maakt wel een verschil. Dan kan de ene al wat sneller verder gaan en dan kan de andere individueel bij een leerling gaan. Dat is een manier van differentiëren.” (Medewerker, Zomerschool 6)

“Wij werken samen met de klas van hiernaast. Wij hebben samengezeten en niveaugroepen gemaakt. Deze kinderen doen elke voormiddag samen hoekenwerk met daarin taal en wiskunde. Op dat moment zetten we de niveaugroepen samen, dus mengen we eigenlijk de klassen. En met de helft van de klas werken we aan taal en wiskunde. De andere helft speelt dan een spelletje, omdat ze daar soms ook nood aan hebben, maar ondertussen oefenen ze hun sociale vaardigheden. En in de helft wisselen we. Op die manier hebben we de kans om de kinderen op een veel intensievere manier te begeleiden. We zijn met vier leerkrachten dus we maken vier niveaugroepen en elke leerkracht kan één niveaugroep begeleiden en daar intensief mee bezig zijn.” (Medewerker, Zomerschool 10)

De mate van maatwerk en differentiatie was ook één van de pedagogisch-didactische topics die centraal stonden tijdens de observaties. Ook daar zagen we in de meerderheid van de geobserveerde lessen een zekere vorm van maatwerk en differentiatie terugkomen, veelal gebaseerd op de noden van de leerlingen (eerder dan op basis van hun individuele interesses). Deze differentiatie kon variëren van individuele begeleiding van leerlingen die de leerstof of opdracht niet goed begrepen tot extra oefeningen voor de ‘snelle’ leerlingen. Differentiatie zagen we bovendien terugkomen in het geobserveerde aanbod in de vorm van de gehanteerde groeperingsvormen. Zo konden we bijvoorbeeld tijdens één van de lessen die we bijwoonden in Zomerschool 2, waarin werd gewerkt rond de leerinhoud taal, observeren dat de klasgroep werd opgedeeld in meerdere kleine groepen op basis van het leesniveau van de leerlingen.

Ook uit de bevraging van de coördinatoren blijkt dat er in aanzienlijke mate werd gedifferentieerd in de zomerscholen, m.n. door leerlingen met dezelfde noden te groeperen ($M = 3,07$; $SD = 0,77$) en de didactiek aan de groepsgrootte aan te passen ($M = 3,52$; $SD = 0,54$). Op basis van de observaties kunnen we dezelfde conclusies stellen. De mate van formele, klassikale instructie was één van de kenmerken van de pedagogisch-didactische aanpak van de medewerkers, die we in kaart hebben willen brengen. Hoewel deze vorm van instructie in de meerderheid van het aanbod werd geobserveerd, omvatte het moment van klassikale instructie telkens slechts een klein deel van de les, bijvoorbeeld bij de start met als doel het kunnen toelichten van de opdracht. We kunnen dus ook op basis van de observaties stellen dat leerlingen vaak werden gegroepeerd en dat de instructies van de medewerkers daarop in zekere mate werden afgestemd.

Samenvattend impliceren bovenstaande resultaten dat de medewerkers in de zomerscholen maatwerk aanboden, met name werd het aanbod sterk afgestemd op de individuele noden van de leerlingen. Het lijkt ons echter waardevol om deze resultaten te bekijken in het licht van de resultaten met betrekking tot de mate waarin zomerscholen zicht hadden op de beginsituatie en noden van de leerlingen. In paragraaf 4.7.3.1 komt namelijk naar voren dat zomerscholen een eerder beperkt zicht hadden op de beginsituatie van leerlingen. Waar medewerkers dus hun uiterste best deden tijdens het zomerschoolaanbod om een onderwijsaanbod op maat aan te bieden aan leerlingen, kunnen we stellen dat ze enigszins blind aan het varen waren. Voldoende zicht door de medewerkers op welke leerlingen deel uitmaken van zijn/haar klas en waar deze leerlingen nood aan hebben, is immers een erg cruciale voorwaarde om het aanbod van de zomerschool ook daadwerkelijk te kunnen afstemmen op de individuele leerlingen.

4.7.3.5. Het klasklimaat in de zomerklassen

In de bevraging van coördinatoren en medewerkers waren enkele stellingen opgenomen die kenmerkend zijn voor het klasklimaat in de zomerklassen. Zowel de coördinatoren als medewerkers zijn overwegend positief op dat vlak. Wat vooral in het oog springt, is het gegeven dat de medewerkers aangaven een positief contact te hebben met de leerlingen (M = 3,68; SD = 0,49).

Tabel 39. Oordelen over het klasklimaat in de zomerklassen.

	M	SD
Op onze zomerschool werden leerlingen in de mate van het mogelijke in één zomerklas geplaatst met klasgenoten van het afgelopen schooljaar.*	2,79	0,99
Op mijn zomerschool werden leerlingen in de mate van het mogelijke in één zomerklas geplaatst met klasgenoten van het afgelopen schooljaar.°	2,91	0,90
Ik vond dat mijn leerlingen gemotiveerd waren.°	3,26	0,64
Ik had problemen met klasmanagement en het gedrag van mijn leerlingen.°	1,48	0,71
Ik had een positief contact met mijn leerlingen.°	3,68	0,49

* Bron: coördinatorvragenlijst.

° Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

Ook tijdens de observaties werd er gewerkt met stellingen die het toelieten om het klasklimaat in de zomerscholen en specifiek de relatie tussen medewerker en diens leerlingen te observeren (met als antwoordcategorieën (1) 'volledig afwezig', (2) 'afwezig', (3) 'aanwezig' en (4) 'frequent aanwezig'). Positieve contacten tussen medewerker en leerlingen zagen we ook hier terugkomen, met name aan de hand van de overwegend hoge scores op de stellingen 'leerlingen voelen zich op hun gemak bij medewerker' (M = 3,58), 'medewerker besteedt individuele aandacht aan elke leerling' (M = 3,16) en 'leerlingen durven persoonlijke mening uiten naar medewerker toe' (M = 3,16).

De andere stellingen die eerder peilden naar het algemene klasklimaat in de zomerscholen, werden evengoed relatief hoog gescoord: 'leerlingen gaan onderling sociale interactie aan' (M = 3,50), 'er heerst een aangename sfeer in de klas/groep' (M = 3,42), 'medewerker heeft aandacht voor het welbevinden van de leerlingen' (M = 3,36) en 'leerlingen voelen zich zichtbaar goed in de klas/groep' (M = 3,35). De stelling 'er heerst orde en structuur in de klas/groep', die eerder verwijst naar klasmanagement als onderdeel van het klasklimaat, kende de laagste gemiddelde score (M = 3,08).

4.7.3.6. Opvolging van leerlingen

Het literatuuroverzicht (zie paragraaf 2.4.2) toont aan dat de effectiviteit van een zomerschool mede bepaald wordt door de mate waarin afstemming met de reguliere school plaatsvindt. Om dit te bewerkstelligen, is, naast zicht op de beginsituatie, een opvolging van én terugkoppeling over de vooruitgang van individuele leerlingen cruciaal.

Tabel 40. Oordelen van coördinatoren en medewerkers over de opvolging van individuele leerlingen.

	M	SD
We hebben voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.*	3,09	0,60
We gebruikten toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.*	1,86	1,03
Ik gebruikte toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.°	1,71	0,97
Ik heb tijdens de zomerschool huiswerk gegeven aan de leerlingen.°	1,19	0,55
Ik vind dat mijn leerlingen veel hebben bijgeleerd.°	3,17	0,57
Ik had voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.°	2,98	0,67

* Bron: coördinatorvragenlijst.

° Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing).

Vanuit de bevraging stellen we vast dat 53 van de 78 coördinatoren (67,9%) aangeven dat in hun zomerschool een systeem werd opgezet om de evaluatie/voortgang van individuele leerlingen aan hun gewone school te communiceren na afloop van de zomerschool. Coördinatoren en medewerkers geven in de bevraging ook aan een eerder goed zicht te hebben op de vooruitgang die elke leerling maakte (M = 3,09; SD = 0,60 voor coördinatoren en M = 2,98; SD = 0,67 voor medewerkers). Het gebruik van toetsen als middel om zicht te krijgen op het beginniveau dan wel de voortgang van leerlingen was daarentegen niet wijd verspreid in de zomerscholen (coördinatoren: M = 1,86; SD = 1,03; medewerkers: M = 1,71; SD = 0,97).

De hoge scores m.b.t. de opvolging van de leerlingen in combinatie met het lage gebruik van toetsen om de voortgang in kaart te brengen, kunnen mogelijk geïnterpreteerd worden vanuit de inhoudelijke invulling die de respondenten geven aan het begrip 'opvolging van leerlingen'. Zo blijkt uit de casestudy bezoeken dat zomerscholen met het opvolgen van leerlingen regelmatig doelen op de opvolging van het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. In Zomerschool 6, bijvoorbeeld, werd er gewerkt met een zomerboekje per leerling, waarover één van de medewerkers het volgende zei:

“Er zijn geen toetsen, dat is van in het begin gezegd dat er geen toetsen zouden zijn. We hebben een zomerboekje waarin dat ze zelf hun dag overlopen en noteren wat ze leuk vinden, wat ze niet leuk vinden. En daar staat ook altijd een kadertje bij voor een woordje van de leerkracht. Dus daar wordt iets van feedback gegeven, maar geen echte evaluatie over een bepaald vak. Het gaat meer over medewerking en enthousiasme, het is echt bedoeld om positieve feedback te geven, dus we doen niet echt aan negatieve feedback of echt aan kritiek.” (Medewerker, Zomerschool 6)

In dit opzicht getuigden coördinatoren ook: “er is een zomerboekje, het wordt wel opgevolgd” (Coördinator, Zomerschool 4) en “het is zeker niet de bedoeling om een rapport te gaan maken, maar schriftelijk ga ik wel aan de leerkrachten vragen dat ze schriftelijk een woordje uitleg over alle leerlingen bijhouden” (Coördinator,

Zomerschool 1). In bovenstaande uitspraken primeerde het rapporteren over welbevinden en socio-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Vaak werd hierbij echter aangegeven dat de terugkoppeling naar de reguliere school niet door hen gebeurde, maar dat leerlingen (of hun ouders) de materialen (cfr. zomerboekje) wel op vrijwillige basis konden gebruiken om een terugkoppeling aan de reguliere school te maken.

Als we echter de opvolging van leerlingen bekijken vanuit het licht van de leervorderingen, zijn de resultaten enigszins genuanceerder. Enerzijds komt uit de bevraging naar voren dat toetsen en huiswerk weinig tot niet gebruikt worden. Zo geven medewerkers en coördinatoren bv. volgende aan: “we hebben dat eigenlijk niet voorzien... Het is niet dat wij op het einde daar nog een toets over houden.” (Medewerker, Zomerschool 3) of “sommige leerkrachten hebben dat liever om de leerlingen nog gauw iets te laten doen bij hen, maar er zijn toetsen, dat doen we niet. Het zal uit klasobservaties of werkbladen zijn die dat ze gemaakt hebben” (Coördinator, Zomerschool 2). Anderzijds komt uit de observaties naar voren dat er relatief veel werd geëvalueerd. Het ging hierbij in hoofdzaak om individuele werkstukken van de leerlingen, zoals opdrachten die ze moesten uitvoeren, of competenties, allen gerelateerd aan het schools functioneren en presteren van de leerlingen. Een evaluatie en feedback op deze werkstukken van leerlingen werd in hoofdzaak mondeling gegeven, hetzij door de medewerker hetzij door een medeleerling. In de casestudy bezoeken werden echter weinig indicaties gevonden voor de systematische opvolging van deze (talrijke) evaluatiemomenten. In een enkele zomerschool was de opvolging van leerresultaten van leerlingen wel prominent aanwezig. In deze zomerschool werd gebruik gemaakt van formele, al dan niet gestandaardiseerde, toetsen om zo de evolutie van de leerlingen in kaart te kunnen brengen. De coördinator van Zomerschool 9, bijvoorbeeld, zei hierover het volgende tijdens het diepte-interview:

“De leerlingen die worden getoetst, afhankelijk van de groep maar meestal elke morgen een korte toets van waar ze staan. Voor het vijfde weet ik nu heel zeker, ze krijgen elke morgen bijvoorbeeld toets van Frans. Kijken of ze vorderingen hebben gemaakt of niet en waar ze zich nog moeten bijsturen, wat ze nog extra zullen moeten leren. In het derde en het vierde hebben ze 's morgens tafeltoets en hoofdrekenen ook. En op het einde van de zomerschool een eindtoets om te kijken of er een evolutie is.” (Coördinator, Zomerschool 9)

Een mogelijke reden voor het niet systematisch in kaart brengen van de leervorderingen van leerlingen kan gevonden worden in het antwoord van een medewerker (Zomerschool 2):

“Dat zou anders en misschien beter kunnen, maar dat is eigenlijk niet de opzet. Omdat, het blijft vrijblijvend. Er wordt aangeraden om de leerling naar de zomerschool te sturen, het is niet verplicht. Dus ik kan ook moeilijk zeggen als iemand het uithangt: ‘na de derde opmerking eruit en strafstudie’, zo werkt het niet. Ik kan die dan niet sanctioneren, ik kan daar geen slecht cijfer op geven.” (Medewerker, Zomerschool 2)

Waar dus de meerderheid van de zomerscholen op één of andere manier de leerlingen opvolgt, gebeurt deze opvolging mogelijk voornamelijk met betrekking tot het welbevinden en sociaal-emotionele aspecten van de leerlingen. De opvolging van leerresultaten lijkt hoofdzakelijk ad hoc te gebeuren, waarbij het veelal gaat om de perceptie van de medewerker eerder dan het formeel toetsen én zonder dat diens bevindingen steeds systematisch worden bijgehouden en gerapporteerd aan de reguliere school.

4.7.3.7. Terugkoppeling van de ontwikkelingen van de leerling naar de eigen school

Tijdens de diepte-interviews gaven de meeste coördinatoren aan dat de verzamelde informatie over de leerlingen na afloop van de zomerschool zal worden teruggekoppeld naar hetzij de leraren van de betrokken scholen, bijvoorbeeld in de vorm van aanvullingen in de werkbundels van de leerlingen, hetzij – weliswaar in

iets mindere mate – naar de ouders van de leerlingen. Deze bevindingen liggen in lijn met wat ze zien terugkomen in de bevraging van coördinatoren en medewerkers. De gemiddelde score op de stelling ‘ik bezorg feedback over het leerproces van de leerlingen aan hun school voor volgend schooljaar’, is immers eerder hoog (M = 3,00; SD = 1,01).

Tabel 41. Oordeel van de medewerkers over terugkoppeling aan eigen school van de leerlingen.

	M	SD
Ik bezorg feedback over het leerproces van de leerlingen aan hun school voor volgend schooljaar.	3,00	1,01

Bron: medewerkervragenlijst.

De stellingen werden beantwoord aan de hand van een 4-punts Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing; 2 = eerder niet van toepassing; 3 = eerder van toepassing; 4 = helemaal van toepassing)

De volgende reactie illustreert een terugkoppeling naar de leraren van de betrokken scholen: “de leerkrachten houden zelf bij waar en hoe ver het kind staat. Wat ik begrepen heb, is dat dat bij het kaartje [individuele werkmap per leerling] wordt gevoegd en dat de scholen daarmee dan verder gaan” (Coördinator, Zomerschool 3). Een voorbeeld van een zomerschool die de terugkoppeling maakt naar de ouders van leerlingen, blijkt uit de volgende getuigenis:

“De leerlingen krijgen een kaartje mee naar huis waar dat eigenlijk opstaat wat ze gedaan hebben die dag en dan hebben ze ook wat zelfbeoordeling. Dus leerkrachten gaan dan bij de kindjes gaan zitten en dan vullen ze dat samen in dat kaartje, dan gaat dat mee naar huis. Dan weten de ouders ook daar is aan gewerkt geweest met mijn kind.” (Coördinator, Zomerschool 5)

4.7.3.8. Verschilt de didactische aanpak naargelang type zomerschool?

In een verkennende analyse gingen we na of er verschillen in didactische aanpak bestaan tussen verschillende types zomerscholen. Zo wilden we de hypothese testen dat communicatie rond de onderwijsbehoeften van leerlingen anders zou verlopen in een zomerschool met een gesloten aanbod, waarbij het zomerschoolaanbod enkel gegeven wordt aan leerlingen van de eigen school, dan in zomerscholen met een open aanbod, waarin leerlingen uit verschillende scholen samenkomen. Ook wilden we nagaan of de didactische aspecten van zomerscholen verschillend gescoord werden binnen zomerscholen van een verschillend onderwijsniveau.

Om deze vragen te beantwoorden, berekenden we de gemiddelde scores op de didactische variabelen uit de coördinatorvragenlijst apart voor de zomerscholen met een open en een gesloten aanbod. Vervolgens gingen we na of gemiddelden van deze beide groepen significant van elkaar verschillen. Vervolgens voerden we een gelijkaardige analyse uit in een vergelijking tussen de zomerscholen met enkel een aanbod voor leerlingen uit het lager onderwijs, die met enkel een aanbod voor het secundair onderwijs en die met een gemengd aanbod lager en secundair onderwijs. Tot slot maakte we dezelfde vergelijkingen voor de didactische variabelen uit de medewerkervragenlijst. De resultaten van al deze analyses zijn te vinden in Tabel 42 t.e.m. Tabel 46. We bespreken ze één voor één in wat volgt.

Tabel 42. Didactische aanpak zomerscholen volgens de coördinatoren (open vs. gesloten aanbod).

	GESLOTEN AANBOD (N = 30)	OPEN AANBOD (N = 48)
We hadden bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen.	3,56* (0,54)	2,62* (0,89)
De aanpak in de zomerschool werd gedurende de zomerschool besproken en waar nodig aangepast.	3,54 (0,62)	3,37 (0,65)
We konden gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.	3,32 (0,75)	3,01 (0,80)
Leerlingen met dezelfde noden werden gegroepeerd.	3,08 (0,87)	3,07 (0,71)
De gebruikte didactiek werd sterk aangepast aan de (kleinere) groeps grootte.	3,64 (0,54)	3,45 (0,54)
We hebben voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.	3,16 (0,71)	3,04 (0,52)
We gebruikten toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.	1,80 (0,95)	1,89 (1,08)

Bron: coördinatorvragenlijst.

* Gemiddelde wijkt significant af ($p < 0.05$).

De resultaten in Tabel 42 laten zien dat er op vlak van didactische aanpak al bij al weinig verschillen bestaan tussen scholen met een open en een gesloten aanbod. Zo rapporteren coördinatoren in beide groepen dezelfde mate van flexibele bijsturing van het aanbod, aanpassing van de didactiek aan de groeps grootte en zicht op de vooruitgang van leerlingen. In beide groepen konden zomerscholen ook even vaak gebruik maken van materialen die al ontwikkeld waren. Wel een opvallend en significant verschil werd gevonden voor de mate waarin zomerscholen aangeven dat zij bij de start voldoende op de hoogte waren van de beginsituatie en de onderwijsnoden van de zomerschoolleerlingen. Coördinatoren van zomerscholen met een gesloten aanbod geven hier gemiddeld genomen een veel hogere score ($M = 3,56$; $SD = 0,54$) dan coördinatoren van zomerscholen met een open aanbod ($M = 2,62$; $SD = 0,89$), wat aangeeft dat de doorstroming van relevantie leerlingeninformatie vanuit de aanleverende scho(o)l(en) beter verlopen is in zomerscholen met een gesloten aanbod.

Kijken we naar de vergelijking tussen scholen met een open en gesloten aanbod op basis van de gegevens uit de medewerkervragenlijst (zie Tabel 43), dan zien we een gelijkaardig beeld. Data van de medewerkersvragenlijst werden geaggregeerd op zomerschoolniveau om te vermijden dat zomerscholen waarbij meer medewerkers de vragenlijst invulden, zwaarder zouden doorwegen in de resultaten van de analyses. Ook hier is er een significant verschil merkbaar ($p < .05$) m.b.t. de mening van medewerkers over de mate waarin zij voldoende zicht hebben op de beginsituatie en noden van de leerlingen bij de start van de zomerschool, wat sterker geldt in zomerscholen met een gesloten aanbod ($M = 2,81$; $SD = 0,51$) dan in zomerscholen met een open aanbod ($M = 2,42$; $SD = 0,66$). Bij de medewerkers werden nog een aantal bijkomende vragen gesteld die peilden naar de pedagogisch-didactische aanpak in de zomerklassen. Ook bij die bijkomende vragen zien we bij vele zaken geen verschillen al naargelang het een open versus gesloten aanbod betrof. O.a.: de mate van aanpassing van het onderwijsaanbod, het gebruik van toetsen, het geven van huiswerk, de mate waarin men zicht heeft op de leervorderingen van leerlingen en de mate van terugkoppeling aan de gewone school na afloop van de zomerschool. Toch zien we bij een aantal zaken wel significante verschillen, waarbij medewerkers in een gesloten aanbod positiever antwoordden dan medewerkers die in een open zomerschoolaanbod stonden. Allereerst konden medewerkers van een gesloten aanbod meer terugvallen op en gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren ($M = 3,11$; $SD = 0,52$). Ten tweede geven deze medewerkers aan dat in hun klassen leerlingen met dezelfde noden bij elkaar zaten ($M = 2,79$; $SD = 0,41$). Tot slot hadden de medewerkers – naar hun mening - in een gesloten

aanbod significant meer tijd om uitleg te geven aan individuele leerlingen ($M = 3,61$; $SD = 0,29$). Deze verschillen kunnen allen gekaderd worden binnen de veronderstelling dat zomerscholen met een gesloten aanbod hun leerlingen beter kennen en op die manier meer kennis hebben over de noden van de leerlingen (om zodoende bv. een homogene groepsverdeling te maken) en als gevolg ook beter kunnen inspelen op de noden van deze leerlingen.

Tabel 43. Didactische aanpak onderwijsaanbod volgens de medewerkers (open vs. gesloten aanbod).

	GESLOTEN AANBOD (N = 53)	OPEN AANBOD (N = 24)
Ik voelde me bij de start van de zomerschool voldoende voorbereid om het onderwijsaanbod kwaliteitsvol te kunnen organiseren.	3,20 (0,45)	3,00 (0,61)
Ik had bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en noden van de leerlingen.	2,81* (0,51)	2,42* (0,66)
Ik bepaalde zelf de lesonderwerpen.	3,29 (0,56)	3,34 (0,61)
Ik heb leerlingen de lesonderwerpen laten bepalen.	1,82 (0,54)	1,96 (0,47)
Ik heb mijn leerlingen de leerstof helemaal zelfstandig laten verwerken.	2,07 (0,41)	1,96 (0,43)
Ik kon gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.	3,11* (0,52)	2,76* (0,67)
In mijn zomerklassen zaten leerlingen met dezelfde noden bij elkaar.	2,79* (0,41)	2,50* (0,50)
Ik had tijd en gelegenheid om mijn onderwijsaanbod aan te passen als dat nodig bleek.	3,30 (0,36)	3,20 (0,41)
Ik had tijd om uitleg te geven aan individuele leerlingen.	3,61* (0,29)	3,35* (0,39)
Ik kon differentiëren in mijn klasgroep.	3,26 (0,29)	3,21 (0,39)
Ik gebruikte toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.	1,77 (0,70)	1,83 (0,73)
Ik heb tijdens de zomerschool huiswerk gegeven aan de leerlingen.	1,15 (0,27)	1,26 (0,39)
Ik vind dat mijn leerlingen veel hebben bijgeleerd.	3,16 (0,38)	3,18 (0,31)
Ik had voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.	3,05 (0,36)	2,97 (0,40)
Ik bezorg feedback over het leerproces van de leerlingen aan hun school voor volgend schooljaar.	3,18 (0,50)	2,89 (0,81)

Bron: medewerkervragenlijst.

* Gemiddelde wijkt significant af ($p < 0,05$).

Wanneer we zomerscholen met elkaar vergelijken op basis van het onderwijsniveau van de leerlingen die er aan deelnamen, dan zien we dat er op basis van de data uit de coördinatorvragenlijst wel enkele significante verschillen te vinden zijn. Zo blijken de coördinatoren van zomerscholen met enkel een aanbod voor leerlingen uit het secundair onderwijs significant positiever te rapporteren over de mate waarin de zomerschool bij de start op de hoogte was van de onderwijsnoden van leerlingen dan coördinatoren van zomerscholen met een gemengd aanbod lagere en secundair onderwijs. Het scoreverschil met de zomerscholen die enkel een aanbod voor lagere schoolleerlingen hadden bleek niet significant. Mogelijk speelt het hierbij een rol dat zomerscholen die enkel gericht zijn op leerlingen uit het secundair onderwijs een relatief groter deel zomerscholen met een gesloten aanbod omvatten (zie Tabel 44), terwijl zomerscholen met een aanbod gericht op lagere schoolleerlingen (al dan niet gemengd) een overwegend open aanbod hadden. Het verschil tussen de drie groepen is trouwens licht meer uitgesproken voor de groep zomerscholen die werden opgenomen in deze analyses dan voor de volledige groep zomerscholen (vergelijk Tabel 44 met Tabel 16). Het kan dus zijn dat

vooral het gesloten karakter van de zomerscholen gericht op leerlingen secundair onderwijs een verschil maakt, al laat onze studie niet toe hier verdere uitspraken over te doen.

Tabel 44. Aantal zomerscholen in analyse - per opleidingsniveau en aanbod (open vs. gesloten).

	GESLOTEN AANBOD	OPEN AANBOD
Enkel lager onderwijs	18 (35,3%)	33 (64,7%)
Enkel secundair onderwijs	11 (52,4%)	10 (47,6%)
Gezamenlijk lager en secundair onderwijs	4 (26,7%)	11 (73,3%)
	33 (37,9%)	54 (62,1%)

Verder laten de resultaten in Tabel 45 zien dat zomerscholen met een exclusief aanbod basisonderwijs in sterkere mate gebruik konden maken van al ontwikkelde didactische materialen dan zomerscholen die zich (al dan niet exclusief) richten tot leerlingen uit het secundair onderwijs. Ook bleek de vooruitgang van leerlingen voldoende in beeld brengen moeilijker in de zomerscholen met een gemengd aanbod lager en secundair onderwijs. De score die zomerschoolcoördinatoren op dit item gaven lag gemiddeld immers significant lager dan de score die coördinatoren van zomerscholen met een niet-gemengd aanbod gaven. Voor de andere items waren de verschillen tussen de drie zomerschoolcategorieën niet significant. Ook als we de antwoorden van de medewerkers bekijken (zie Tabel 46).

Tabel 45. Didactische aanpak zomerscholen volgens de coördinatoren (per onderwijsniveau).

	ENKEL AANBOD LAGER ONDERWIJS (N = 51)	ENKEL AANBOD SECUNDAIR ONDERWIJS (N = 21)	GEZAMENLIJK AANBOD LAGER EN SECUNDAIR ONDERWIJS (N = 15)
We hadden bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen.	3,02 (0,83)	3,25 ⁺ (0,72)	2,51 [*] (1,14)
De aanpak in de zomerschool werd gedurende de zomerschool besproken en waar nodig aangepast.	3,56 (0,60)	3,33 (0,77)	3,22 (0,51)
We konden gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.	3,40 ^{*,+} (0,73)	2,80 [°] (0,83)	2,79 (0,64)
Leerlingen met dezelfde noden werden gegroepeerd.	3,11 (0,71)	3,10 (0,91)	2,92 (0,78)
De gebruikte didactiek werd sterk aangepast aan de (kleinere) groepsgrootte.	3,54 (0,56)	3,65 (0,49)	3,29 (0,55)
We hebben voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.	3,26 ⁺ (0,52)	3,10 ⁺ (0,55)	2,56 ^{**} (0,60)
We gebruikten toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.	1,85 (1,06)	2,00 (1,12)	1,67 (0,79)

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

[°] Gemiddelde wijkt significant af ($p < 0.05$) van enkel aanbod basisonderwijs.

^{*} Gemiddelde wijkt significant af ($p < 0.05$) van enkel aanbod secundair onderwijs.

⁺ Gemiddelde wijkt significant af ($p < 0.05$) van gezamenlijk aanbod basis- en secundair onderwijs.

Tabel 46. Didactische aanpak onderwijsaanbod volgens de medewerkers (per onderwijsniveau).

	ENKEL AANBOD BASISONDERWIJS (N = 45)	ENKEL AANBOD SECUNDAIR ONDERWIJS (N = 22)	GEZAMENLIJK AANBOD BASIS- EN SECUNDAIR ONDERWIJS (N = 17)
Ik voelde me bij de start van de zomerschool voldoende voorbereid om het onderwijsaanbod kwaliteitsvol te kunnen organiseren.	3,02 (0,55)	3,12 (0,56)	3,07 (0,64)
Ik had bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en noden van de leerlingen.	2,60 (0,58)	2,60 (0,71)	2,34 (0,69)
Ik bepaalde zelf de lesonderwerpen.	3,48 (0,55)	3,22 (0,65)	3,11 (0,52)
Ik heb leerlingen de lesonderwerpen laten bepalen.	1,83 (0,44)	1,91 (0,59)	2,12 (0,45)
Ik heb mijn leerlingen de leerstof helemaal zelfstandig laten verwerken.	1,95 (0,45)	2,09 (0,36)	1,97 (0,45)
Ik kon gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.	2,81 (0,71)	2,88 (0,51)	2,97 (0,68)
In mijn zomerklassen zaten leerlingen met dezelfde noden bij elkaar.	2,53 (0,50)	2,71 (0,54)	2,59 (0,39)
Ik had tijd en gelegenheid om mijn onderwijsaanbod aan te passen als dat nodig bleek.	3,26 (0,38)	3,19 (0,42)	3,21 (0,41)
Ik had tijd om uitleg te geven aan individuele leerlingen.	3,40 (0,38)	3,43 (0,37)	3,50 (0,41)
Ik kon differentiëren in mijn klasgroep.	3,24 (0,31)	3,10 (0,43)	3,34 (0,35)
Ik gebruikte toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.	1,86 (0,70)	1,90 (0,83)	1,60 (0,61)
Ik heb tijdens de zomerschool huiswerk gegeven aan de leerlingen.	1,16 (0,29)	1,30 (0,27)	1,29 (0,53)
Ik vind dat mijn leerlingen veel hebben bijgeleerd.	3,17 (0,36)	3,16 (0,35)	3,19 (0,27)
Ik had voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.	3,02 (0,43)	2,95 (0,36)	2,99 (0,34)
Ik bezorg feedback over het leerproces van de leerlingen aan hun school voor volgend schooljaar.	3,04 (0,71)	2,82 (0,70)	3,04 (0,85)

Bron gegevens: medewerkervragenlijst.

4.7.4. Aanpak van het verrijkingsaanbod

Ook aan medewerkers die het verrijkingsaanbod vormgaven, werd gevraagd hoe dit aanbod werd ingevuld. Allereerst valt uit Tabel 47 op dat medewerkers aangeven dat de leerlingen sterk gemotiveerd zijn ($M = 3,17$) en vermoedelijk samenhangend daarmee het gegeven dat medewerkers weinig problemen ondervonden met het klasmanagement tijdens het verrijkingsaanbod ($M = 1,58$) – wat in lijn ligt met wat we zien bij het onderwijsaanbod ($M = 1,48$; Tabel 39).

De eerder lage(re) score van de twee laatste stellingen, m.n. 'ik begeleidde tijdens de verrijgingsactiviteiten meerdere zomerklassen tegelijk' en 'de verrijgingsactiviteiten bevonden zich buiten de zomerschoollocatie' kan mogelijks te wijten zijn aan de impact van de COVID-19-maatregelen (zie ook paragraaf 4.3.2.1, waarin o.a. aangegeven wordt dat uitstappen niet konden doorgaan omwille van COVID-19).

Tabel 47. Aanpak verrijgingsactiviteiten.

	M	SD	HELEMAAL NIET WAAR	EERDER NIET WAAR	EERDER WAAR	HELEMAAL WAAR
Ik bepaalde zelf wat de verrijgingsactiviteiten waren	2,79	1,06	49	68	95	100
Ik vond dat mijn leerlingen gemotiveerd waren	3,17	0,79	3	66	117	126
Ik heb leerlingen zelf de verrijgingsactiviteiten laten bepalen	2,11	0,87	90	111	99	12
Ik had problemen met klasmanagement en het gedrag van mijn leerlingen	1,58	0,77	182	79	50	1
Ik had een positief contact met mijn leerlingen	3,57	0,69	5	20	80	207
Ik begeleidde tijdens de verrijgingsactiviteiten meerdere zomerklassen tegelijk	2,08	1,20	151	49	49	63
De verrijgingsactiviteiten bevonden zich buiten de zomerschoollocatie	2,09	1,03	126	59	100	27

Bron gegevens: medewerkervragenlijst.

Op basis van de diepte-interviews met medewerkers kunnen we geen relevante aanvullingen doen wat de invulling van het verrijgingsaanbod in de zomerscholen betreft. Van alle medewerkers die we hebben bevestigd, was er slechts één medewerker uitsluitend als externe partner betrokken bij de zomerschool. Bij de overige medewerkers met een dubbele rol, namelijk ingeschakeld in zowel het onderwijs- als verrijgingsaanbod, lag de focus tijdens de diepte-interviews telkens op de invulling van het onderwijsaanbod. De geïnterviewde medewerker in kwestie is bovendien verbonden aan een erg specifiek verrijgingsaanbod, met een eigen, aparte werking. De bevindingen op basis van dit diepte-interview zouden met andere woorden niet representatief zijn voor alle casestudy-zomerscholen en geenszins voor alle zomerscholen in Vlaanderen. We zijn ons ervan bewust dat dit onevenwicht in bevestigde medewerkers van het onderwijs- versus verrijgingsaanbod een belangrijk aandachtspunt is naar rapportering in het onderzoeksrapport toe.

4.7.5. Conclusie

Wat de inhoudelijke invulling van het zomerschoolaanbod betreft, koos een merendeel van de Vlaamse zomerscholen voor een duidelijk gescheiden onderwijs- en verrijgingsaanbod. Nederlands/taal en wiskunde kwamen in de meeste zomerscholen aan bod, al worden deze vaak aangevuld met leerstof uit andere vakken en domeinen. In het verrijgingsaanbod stonden sportieve activiteiten voorop, aangevuld met een brede waaier aan sociale, muzische en culturele activiteiten.

Niet alle zomerscholen hadden een even goed zicht op de didactische beginsituatie van hun leerlingen. Dat bleek bij uitstek het geval te zijn voor de zomerscholen met een open aanbod en, zij het iets minder

uitgesproken, voor de zomerscholen georganiseerd door een lokaal bestuur. Het onderwijsaanbod in de zomerklassen was eerder docentgestuurd, maar de coördinatoren en medewerkers rapporteren wel dat er voldoende ruimte, tijd en gelegenheid was voor differentiatie en maatwerk naar individuele leerlingen toe. Daarbij rapporteerden medewerkers in sommige zomerscholen uiteraard wel dat maatwerk en differentiatie op basis van gebrekkige informatie over de beginsituatie van leerlingen geen sinecure was ...

Coördinatoren en medewerkers rapporteren over het algemeen een eerder goed zicht op de vooruitgang die hun leerlingen maakten, al valt op dat onder 'opvolging van leerlingen' niet altijd het opvolgen van hun leervorderingen wordt verstaan. Sommige zomerscholen verwijzen hiermee namelijk eerder naar het opvolgen van het welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen. Ongeveer twee op drie van de zomerscholen geeft aan dat er actief iets wordt ondernomen om over de evaluatie en/of vooruitgang van leerlingen te communiceren met hun 'gewone' school. Voor deze terugkoppeling wordt in sommige gevallen evenwel gerekend op een vrijwillige inspanning van de leerlingen.

Zomerschoolmedewerkers geven, tot slot, over het algemeen aan dat zij een positief klasklimaat ervaren in hun zomerklassen, met gemotiveerde leerlingen, weinig problemen met klasmanagement en positieve sociale relaties.

4.8. Gepercipieerde effectiviteit en tevredenheid

Een uitvoerige studie van de effecten van de Vlaamse zomerscholen anno 2020 behoorde niet tot de doelstellingen van voorliggend onderzoek. Wel tot de scope van het onderzoek behoorde het in kaart brengen van de ervaringen van de betrokken coördinatoren, medewerkers, ouders en leerlingen met betrekking tot hun zomerschool (zie onderzoeksvraag 7: "Hoe ervaren de deelgenomen leerlingen en diens ouders de zomerscholen?" en onderzoeksvraag 8: "Hoe ervaren de betrokken personeelsleden de zomerscholen?"). Daarom bekijken we in deze paragraaf hoe het zit met de algemene tevredenheid van de betrokkenen over hun zomerschool en hoe tevreden zij zijn met betrekking tot specifieke deelaspecten van die zomerschool. Daarvóór zoomen we eerst in op de mate waarin zomerscholen door de verschillende betrokkenen als effectief werden gezien in het realiseren van de vooropgestelde doelen (zie paragraaf 4.4). We sluiten deze paragraaf af met een bespreking van de succesfactoren en knelpunten die de verschillende actoren omtrent de zomerscholen onderscheidde.

4.8.1. Gepercipieerde effectiviteit

In deze paragraaf bekijken we hoe de effectiviteit van de zomerscholen in het bereiken van hun doelstellingen gepercipieerd wordt door het personeel van de zomerscholen en door de leerlingen en hun ouders. Voor alle aspecten die in deze paragraaf aan bod komen, werd bekeken in welke mate er significant verschillen gevonden werden tussen zomerscholen met een verschillend type aanbod (open versus gesloten aanbod) en met een verschillend type aanvrager (lokaal bestuur versus onderwijsverstrekker). Waar deze verschillen significant zijn, wordt dit uitdrukkelijk vermeld.

4.8.1.1. Effectiviteit volgens coördinatoren en medewerkers

Coördinatoren gaven bij elk doel dat ze onderscheidde voor hun zomerschool (zie paragraaf 4.4) aan in welke mate ze van oordeel waren dat dit doel ook effectief bereikt werd. Zomerschoolcoördinatoren konden daarbij ook aangeven dat zij de mate waarin het doel bereikt werd niet konden inschatten, maar deze optie werd nooit aangeduid. Voor de meeste doelstellingen werd aangegeven dat de doelstelling eerder wel bereikt

werd. De gemiddelde scores in Tabel 48 schommelen allemaal rond schaalscore 3 die de kwalificatie 'eerder wel bereikt' meekreeg. Dit betekent dat de zomerschoolcoördinatoren overwegend van mening waren dat hun zomerschool succesvol was in het bereiken van de gestelde doelen. Doelen die de laagste scores kregen zijn: 'het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen' (M = 2,93; SD = 0,31); 'het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar' (M = 2,83; SD = 0,72) en 'de prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen' (M = 2,79; SD = 0,55). Onder de restcategorie 'Andere' werden onder meer vermeld: een zinvol vakantieaanbod voor leerlingen, ontlasten van ouders, kinderen al terug in de schoolsfeer brengen, meer inoefentijd van geziene leerstof in de klas, leerlingen een positieve schoolervaring bezorgen en structuur geven aan dagdagelijkse praktijk naar aanloop van het nieuwe schooljaar.

In een verkennende analyse maakten we de opsplitsing tussen zomerscholen met en zonder OKAN-aanbod. Er werden echter geen significante verschillen gevonden tussen beide groepen de beoordeling door de coördinator van de mate waarin de doelen bereikt werden

Tabel 48. Oordelen van de coördinatoren over het bereiken van de doelen.

	M	SD
Het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen	2,93	0,31
Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar	2,83	0,72
Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen	3,27	0,44
De taalvaardigheid van leerlingen verhogen	3,08	0,33
De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen	3,24	0,49
Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens	3,38	0,52
De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen	2,79	0,55
De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken	3,32	0,48
Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering	3,29	0,49
Aanleren van vaardigheden 'leren leren' bij leerlingen	3,04	0,33
Andere	3,45	0,52

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Ook aan de **medewerkers** werd gevraagd om aan te geven in welke mate zij vinden dat de doelstellingen bereikt werden, zij het dan dat het ging om de doelen op niveau van hun zomerklass(en) in plaats van die van de volledige zomerschool. Ook hier horen de items 'wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen' (M = 3,17; SD = 0,86) en 'het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar' (M = 3,27; SD = 0,77) bij de laagst scorende items, waarbij het gemiddelde net onder schaalscore 3 ('eerder wel bereikt'). Voor de andere doelen lag het oordeel van de medewerkers over de effectiviteit hoog tot zeer hoog.

Tabel 49. Oordelen van de medewerkers over het bereiken van de doelen.¹⁸

	M	SD
Wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen	2,91	0,54
Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar	3,17	0,66
Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen	3,37	0,48
De taalvaardigheid van leerlingen verhogen	3,16	0,53
De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen	3,28	0,56
Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens	3,45	0,50
De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen	2,92	0,64
De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken	3,43	0,53
Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering	3,13	0,83
Het aanleren van 'leren leren'-vaardigheden bij leerlingen	3,07	0,51
Andere	3,27	0,55

Bron gegevens: medewerkervragenlijst.

Deze bevindingen liggen in lijn met die van de casestudy's. Alle coördinatoren en medewerkers die de gepercipieerde effectiviteit van de zomerschool aanhaalden tijdens het diepte-interview, waren van mening dat de zomerschool op de één of andere manier geleid heeft tot positieve resultaten bij de leerlingen. Er was met andere woorden geen enkele coördinator of medewerker die geen positief effect kon waarnemen bij de leerlingen of die niet overtuigd was een positieve impact. Wel werd dit in sommige gevallen genuanceerd, onder meer door te stellen:

“Ik ga niet zeggen dat er problemen zullen verholpen zijn. Ik denk dat het een goede tussenstap is [tussen de zomervakantie en de opstart van het nieuwe schooljaar], maar ik denk niet dat we wonderen kunnen verrichten, zeker niet op twee weken. Maar het kan ook zeker geen kwaad.”
(Medewerker, Zomerschool 5)

Het vaakst genoemde aspect waarin volgens de coördinatoren en medewerkers een positieve evolutie merkbaar was, was (1) het functioneren van leerlingen op specifieke leerdomeinen, met name taal of Nederlands en in beperktere mate ook wiskunde. Dit hoeft niet te verbazen, gezien dit de leerdomeinen bij uitstek waren waarop het merendeel van alle zomerscholen in Vlaanderen zich focuste. Hoewel de meerderheid van de geïnterviewden deze leervorderingen eerder algemeen beschouwden in termen van bijvoorbeeld: “ze hebben dingen bijgeleerd een keer op een andere manier” (Coördinator, Zomerschool 10), werd een groei op het vlak van vooral taal en Nederlands vaak genoemd (cf. de stelling ‘de taalvaardigheid van leerlingen verhogen’ uit de bevraging van coördinatoren (M = 3,08; SD = 0,33) en medewerkers (M =

¹⁸ Medewerkers gaven in beperkte mate aan dat ze de mate waarin het doel bereikt werd, niet konden inschatten, gaande van 0,2% bij het doel ‘leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens’ tot 6,8% bij het doel ‘wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen’.

3,27; SD = 0,67). Dit zagen we bij uitstek terugkomen bij die zomerscholen die een aanbod voor OKAN-leerlingen hadden:

“Als we naar de OKAN-doelgroep kijken, dat die eigenlijk op 14 dagen tijd... Heel veel van die leerlingen zijn er dan inderdaad wel uit geweest op het moment dat het schooljaar eindigt. Dit schooljaar was dat dan bijvoorbeeld al van maart voor een heel deel. Wij werken wel dat die op 14 dagen heel snel heel veel terug leren en oppikken, want ze spreken dan heel vaak thuis bijvoorbeeld geen Nederlands. En op die 14 dagen zie je echt een hele grote evolutie. Mijn collega's die lesgeven, die merken dat gewoon echt heel erg concreet, die zeggen dat ook van 'amai, in het begin van de week was die zo super stil en tegen het einde is die een heel uitleg aan het doen en aan het vertellen over zichzelf en hoe dat hij naar België is gekomen'.” (Coördinator, Zomerschool 7)

Een andere doelstelling waarvan coördinatoren en medewerkers aangeven dat deze in hoge mate bereikt werd, is (2) het zich opnieuw aanmeten van schoolse routines en een schoolse structuur. Dit stemt overeen met de relatief hoge scores op de stelling 'de schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen' uit de bevraging van de coördinatoren (M = 3,24; SD = 0,49) en medewerkers (M = 3,39; SD = 0,68). Tijdens de diepte-interviews getuigde één van de bevroegde medewerkers:

“Ik denk dat het heel goed is, zeker omdat het de laatste twee weken is van de zomer, dat ze terug in dat ritme komen, terug in de routine van 'oké, naar school, naar de les, vroeg opstaan, op tijd gaan slapen'. Want er zijn sommigen die nog wat laat gaan slapen, heel weinig slapen, omdat het nog steeds zomervakantie is. Maar dat is goed om hen terug erin te krijgen. Ik denk dat eens het schooljaar begint, dat ze dan snel weg zijn.” (Medewerker, Zomerschool 6)

Andere domeinen die verschillende malen werden genoemd als zijnde positief beïnvloed door deelname aan de zomerschool, zijn (3) de motivatie van de leerlingen om naar school te gaan en om te leren (tweede getuigenis), (4) hun sociale vaardigheden (eerste getuigenis) en (5) zelfvertrouwen (eerste getuigenis). Deze aspecten houden verband met de stellingen 'het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen' (M = 3,27 en 3,45; SD = 0,44 en 0,59 in de bevraging van respectievelijk coördinatoren en medewerkers) en 'de sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken' (M = 3,32 en 3,49; SD = 0,48 en 0,60 in de bevraging van respectievelijk coördinatoren en medewerkers). Enkele medewerkers verwoordden het als volgt:

“Ook op sociaal vlak merk ik ook echt wel dat de leerlingen openbloeien. Alsof ze nu al, het is eigenlijk een heel kleine school waarin dat ze nu zitten. En ook timide leerlingen zullen nu al sneller meer durven zeggen, meer zelfvertrouwen krijgen. Vaak is het dat ze het wel kunnen, maar dat ze het niet durven.” (Medewerker, Zomerschool 3)

“Ik denk nu op een week dat we niet veel meer bereiken dan gemotiveerd blijven. Dat je er terug in hebt om terug naar school te gaan. Want ik denk als je drie weken hebt, dat je effectief wel veel kunt bereiken van... Dat je effectief wat Nederlands kunt bijbrengen en zo. Ik denk dat we dat nu ook wel een beetje doen, want alles wat je Nederlands spreekt is een beetje gewonnen. Maar ik denk vooral dat ze terug goesting krijgen om naar school te gaan.” (Medewerker, Zomerschool 8)

4.8.1.2. Effectiviteit volgens leerlingen en hun ouders

Ook aan de ouders werden een aantal stellingen voorgelegd over de bereikte uitkomsten van de zomerschool. Ook hier klinkt over het algemeen een positief verhaal met gemiddelde scores die allemaal boven schaa score 3 ('eerder wel akkoord') liggen (zie Tabel 50). Ook het enige negatief geformuleerde item ('Mijn kind vond de

zomerschool tijdsverspilling’) haalde een positieve, want lage score ($M = 1,52$; $SD = 0,84$). Verder valt de erg hoge score op het item ‘Mijn kind vond het leuk op de zomerschool’ op ($M = 3,63$; $SD = 0,61$).

Ouders van OKAN-leerlingen schatten de effectiviteit van de zomerschool van hun kind hoger in dan ouders van niet-OKAN leerlingen. Zo gaven ouders van OKAN-leerlingen in hogere mate aan dat hun kind veel nieuwe dingen heeft geleerd op de zomerschool ($M = 3,38$; $SD = 0,72$ versus $M = 3,06$; $SD = 0,75$; $p < .05$) en dat de zomerschool ervoor zorgt dat hun kind volgend jaar betere schoolresultaten zal halen ($M = 3,33$; $SD = 0,65$ versus $M = 3,06$; $SD = 0,69$; $p < .05$).

Uiteraard past bij deze resultaten opnieuw de vermelding dat we moeilijk kunnen inschatten of deze positieve resultaten veralgemeenbaar zijn naar de ganse groep ouders van zomerschoolleerlingen. De responsgraad voor de oudervragenlijst was immers niet hoger dan 7,4% (zie paragraaf 4.1.1).

Tabel 50. Oordelen van de ouders over de effectiviteit van de zomerschool.

	M	SD
Mijn kind vond het leuk op de zomerschool.	3,63	0,61
Mijn kind heeft veel nieuwe dingen geleerd op de zomerschool.	3,13	0,75
Mijn kind vond de zomerschool tijdsverspilling.	1,52	0,84
Mijn kind maakte nieuwe vrienden op de zomerschool.	3,16	0,89
De zomerschool zorgt ervoor dat mijn kind volgend jaar betere schoolresultaten zal halen.	3,13	0,69
De zomerschool zorgde ervoor dat mijn kind meer zelfvertrouwen kreeg om weer naar school te gaan.	3,30	0,75

Bron gegevens: oudervragenlijst.

De bevindingen op basis van de gesprekken die we voerden met ouders, zijn gelijkaardig aan die gebaseerd op de diepte-interviews met coördinatoren en medewerkers. Met uitzondering van de schoolse routines en structuur, kwamen dezelfde aspecten aan bod waarbij de ouders aangaven een positieve evolutie te merken. Reacties als “ik heb het gevoel dat ze meer in Nederlandse taal gaat vertellen aan mij. Ze weet soms ook niet in het Pools, want ze is Poolse, maar dan in wel Nederlandse taal” (Ouder, Zomerschool 3), “ze was echt enthousiast ‘ik wil gaan, ik wil terug’” (Ouder, Zomerschool 1), “ze kende hier niemand, ze is zeer onzeker van aard maar hier heeft ze veel vriendinnetjes gemaakt” (Ouder, Zomerschool 10) en “ik merk uit haar verhalen van dat gaat al goed, dus ik merk wel dat ze erop is vooruitgegaan, dat ze ervaart van ‘hé, ik kan dat nu’” (Ouder, Zomerschool 3), illustreren dit. Deze getuigenissen verwijzen naar een positieve impact in termen van respectievelijk (1) leervorderingen op het vlak van taal of Nederlands, (2) motivatie (cf. de stelling ‘mijn kind vond het leuk op de zomerschool’ ($M = 3,63$; $SD = 0,61$), (3) sociale vaardigheden (cf. de stelling ‘mijn kind maakte nieuwe vrienden op school’ ($M = 3,16$; $SD = 0,89$) en (4) zelfvertrouwen (cf. de stelling ‘de zomerschool zorgde ervoor dat mijn kind meer zelfvertrouwen kreeg om weer naar school te gaan’ ($M = 3,30$; $SD = 0,75$).

Tot slot werden in het vragenlijstenonderzoek eveneens de leerlingen bevroegd over hoe zij de bereikte uitkomsten van de zomerschool ervaarden. Uit Tabel 51 kunnen we afleiden dat de effectiviteit van de zomerschool over de gehele lijn hoog werd ingeschat door de leerlingen. Op basis van de gesprekken die we tijdens de casestudy’s met leerlingen voerden, zien we vooral de eerste stelling ‘ik heb veel bijgeleerd op de zomerschool’ ($M = 3,27$; $SD = 0,81$) bevestigd. Wanneer leerlingen de vraag werd gesteld wat ze hoopten te bereiken met de zomerschool en of dit wel of niet gelukt is, antwoordden alle leerlingen (enkel) bevestigend.

Het was moeilijk voor de leerlingen om hun antwoord toe te lichten, te nuanceren. Eén leerling slaagde er wel in om dit te doen en gaf aan: “ik leer nu meer uitgebreid. Want in de lessen [tijdens het schooljaar] hadden wij meer zo snel geleerd, maar nu leer ik de oefeningen een beetje meer uitgebreid, dus snap ik het ook meer” (Leerling, Zomerschool 7). Hiermee verwijst de leerling impliciet naar het gegeven dat er in de zomerschool langer wordt stilgestaan bij de leerstof en bij de oefeningen, en mogelijks ook naar het gegeven van meer individuele begeleiding.

Leerlingen die deelnamen aan een zomerschool met een gesloten aanbod, antwoordden significant hoger op de stellingen 'ik heb veel bijgeleerd op de zomerschool' (M = 3,34; SD = 0,79 versus M = 3,19; SD = 0,82; $p < .05$) en 'ik vond de afwisseling tussen les en de andere activiteiten leuk' (M = 3,64; SD = 0,64 versus M = 3,45; SD = 0,75; $p < .05$) in vergelijking met leerlingen die aan een zomerschool met een open aanbod deelnamen.

Tabel 51. Oordelen van de leerlingen over de effectiviteit van de zomerschool.

	M	SD
Ik heb veel bijgeleerd op de zomerschool.	3,27	0,81
Ik vond de zomerschool tijdsverspilling.	1,63	0,93
Ik vond de afwisseling tussen les en de andere activiteiten leuk.	3,54	0,72
Ik heb nieuwe vrienden gemaakt op de zomerschool.	3,39	0,93
De zomerschool zorgt ervoor dat ik volgend schooljaar betere schoolresultaten zal halen.	3,35	0,75
De zomerschool zorgt ervoor dat ik meer zelfvertrouwen gekregen heb om weer naar school te gaan.	3,25	0,86

Bron gegevens: leerlingvragenlijst.

4.8.1.3. Verschilt de effectiviteit naargelang het type zomerschool?

In een verkennende analyse wilden we nagaan in welke mate de door de betrokkenen gepercipieerde effectiviteit van de zomerscholen verschilde naargelang het type zomerschool. Het wegwerken van leerachterstand was een prioritair doel in het uitschrijven van de zomerschoolaanvraag. Uit paragraaf 4.4.2 blijkt dat nagenoeg alle scholen dit dan ook als doel voorop stelden.

Wanneer we de antwoorden van de coördinatoren bekijken op de vraag of ze inschatten dat hun zomerschool er in geslaagd is om de leerachterstand naar aanleiding van de COVID-19-uitbraak weg te werken, zien we zeer weinig variatie in antwoorden. Zo geeft 9% van de coördinatoren aan dat hun zomerschool het doel eerder niet bereikte en 1% geeft aan dat het doel wel helemaal bereikt werd. De resterende 90% geeft aan dat ze het doel eerder wel bereiken. Gezien deze erg lage variatie in antwoorden, verkozen we om de gegevens uit de medewerkervragenlijst te gebruiken om deze vraag te beantwoorden.

Voor deze analyses werden zomerscholen ingedeeld in drie groepen, m.n. zomerscholen met lage (< 3), middelmatige (3 – 3,20) en hoge gemiddelde gepercipieerde effectiviteit (> 3,20).

Daarna stelden we ons eerst de vraag of zomerscholen georganiseerd door een lokaal bestuur als meer of minder effectief in het wegwerken van leerachterstand zouden gepercipieerd worden door hun medewerkers dan zomerscholen georganiseerd door den onderwijsverstrekker. Tabel 52 toont de resultaten van de analyse die werd uitgevoerd om deze vraag te beantwoorden. Hoewel de aandelen van de drie

effectiviteitscategorieën niet helemaal met elkaar in overeenstemming te zijn, bleken deze verschillen toch niet significant (op .05-niveau). Gezien de zeer kleine aantallen in een aantal categorieën, voerden we de analyse opnieuw uit maar nu met de gepercipieerde effectiviteitscores als continue variabele ($M = 2,92$; $\min = 2$; $\max = 4$; $SD = 0,34$). Ook dan zijn er evenwel geen significante verschillen merkbaar.

Tabel 52. Gepercipieerde effectiviteit in samenhang met type aanbieder.

	LAGERE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT	MIDDELMATIGE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT	HOGERE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT
Lokaal bestuur (N = 42)	15 (44%)	15 (44%)	4 (12%)
School (N = 43)	8 (24%)	20 (61%)	5 (15%)
Andere (N = 4)	1 (25%)	1 (25%)	2 (50%)

Ten tweede gaan we na in welke mate de effectiviteit verschilt naargelang de schoolgrootte. Deze analyse wordt geleid vanuit de vaststelling in de literatuur dat kleinschaligere zomerschoolinitiatieven vaak een hogere effectiviteit resulteren. Ook hier worden geen significante verschillen vastgesteld tussen de verschillende groepen van effectiviteit (zie Tabel 53). En ook wanneer de effectiviteit als een continue variabele wordt opgenomen, zijn er geen significante verschillen merkbaar.

Tabel 53. Gepercipieerde effectiviteit in samenhang met schoolgrootte.

	LAGERE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT	MIDDELMATIGE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT	HOGERE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT
Klein (N = 27)	6 (32%)	12 (63%)	1 (5%)
Middelgroot (N = 48)	10 (26%)	19 (50%)	9 (24%)
Groot (N = 14)	8 (57%)	5 (36%)	1 (7%)

Tot slot gingen we na in welke mate de gepercipieerde effectiviteit een samenhang vertoont met het onderwijsniveau waar de zomerschool haar aanbod op richt. Deze analyse werd geleid door de vaststelling in paragraaf 4.7.3.8 dat in de scholen die zich richten op één onderwijsniveau (hetzij enkel basis- hetzij enkel secundair onderwijs) de beginsituatie beter gekend was en een pedagogisch-didactische aanpak werd gehanteerd die meer aansloot op de onderwijsnoden van de leerlingen. Ook hier vonden we echter geen significante verschillen (zie Tabel 54) – noch wanneer gepercipieerde effectiviteit als categorische variabele werd opgenomen, noch wanneer een continue variabele werd gebruikt.

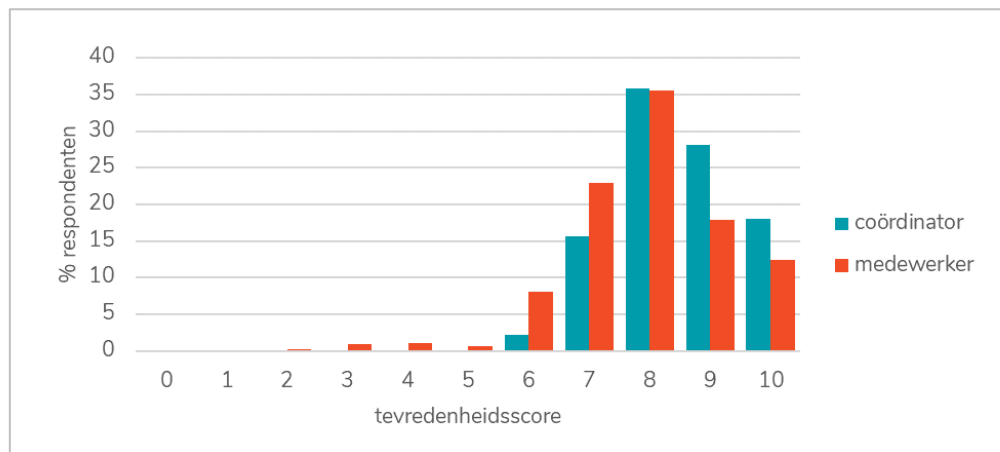
Tabel 54. Gepercipieerde effectiviteit in samenhang met onderwijsniveau.

	LAGERE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT	MIDDELMATIGE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT	HOGERE GEPERCIPIEERDE EFFECTIVITEIT
BaO (N = 47)	13 (35%)	21 (57%)	3 (8%)
SO (N = 20)	4 (25%)	7 (44%)	5 (31%)
BaSO (N = 22)	7 (39%)	8 (44%)	3 (17%)

4.8.2. Tevredenheid

Allereerst toont Figuur 22 de verdeling van de algemene tevredenheidsscores voor de coördinatoren en de medewerkers. Zij gaven in de voor hen bestemde vragenlijst op een schaal van 0 (= helemaal niet tevreden) tot en met 10 (= zeer tevreden) aan hoe hoog hun algemene tevredenheid met hun zomerschool was. Hoewel de gemiddelde tevredenheid van de coördinatoren iets hoger ligt dan die van medewerkers (M = 8,43 voor de coördinatoren versus M = 7,91 voor de medewerkers), weerspiegelen deze cijfers een overwegend positieve terugblik van de respondenten op hun zomerschool.

Figuur 22. Verdeling algemene tevredenheidsscores van coördinatoren en medewerkers.

Bron gegevens: coördinator- en medewerkervragenlijst.

4.8.2.1. Tevredenheid bij coördinatoren

Bij het inzoomen op specifieke zomerschoolaspecten (zie Tabel 55), blijft het beeld van **tevreden coördinatoren** behouden. Voor de meeste aspecten ligt de gemiddelde tevredenheidsscore rond of boven 3,5. De drie aspecten die opvallend lager scoren dan de andere, staan onderaan in Tabel 55. Het gaat om de items 'De mate waarin de beginsituatie van elke leerling gekend was' (M = 3,03; SD = 0,79), 'De mate waarin tegemoet gekomen werd aan de noden van elke leerling' (M = 3,26; SD = 0,51) en 'De opvolging en evaluatie van de leerlingen' (M = 3,11; SD = 0,61). De gemiddelde scores op deze items zijn evenwel nog steeds positief te noemen. Bovendien valt ook de hogere standaarddeviatie op voor het item rond het gekend zijn van de beginsituatie van leerlingen, wat aantoont dat op dit vlak de onderlinge verschillen tussen zomerscholen wat groter zijn.

Tabel 55. Tevredenheid van coördinatoren m.b.t. specifieke onderdelen.

	M	SD
De inhoud van het onderwijsaanbod (N = 66)	3,58	0,51
De groepssamenstelling tijdens het onderwijsaanbod (N = 66)	3,50	0,54
De didactische aanpak tijdens het onderwijsaanbod (N = 66)	3,48	0,54
De ingezette medewerkers tijdens het onderwijsaanbod (N = 66)	3,74	0,42
De inhoud van het verrijksaanbod (N = 66)	3,56	0,52
De groepssamenstelling tijdens het verrijksaanbod (N = 66)	3,51	0,55
De ingezette medewerkers tijdens het verrijksaanbod (N = 66)	3,56	0,61
Het inhoudelijke aanbod (N = 27)	3,70	0,47
De groepssamenstelling (N = 27)	3,59	0,50
De didactische aanpak (N = 27)	3,48	0,51
De medewerkers van onze zomerschool (N = 27)	3,81	0,49
De mate waarin de beginsituatie van elke leerling gekend was (N = 89)	3,03	0,79
De mate waarin tegemoet gekomen werd aan de noden van elke leerling (N = 89)	3,26	0,51
De opvolging en evaluatie van de leerlingen (N = 89)	3,11	0,61

Bron gegevens: coördinatorvragenlijst.

Ook hier zijn er **verschillen** merkbaar **naargelang het type aanbod en het type aanvrager**. Zo geven coördinatoren van zomerscholen met een gesloten aanbod een hogere tevredenheidsscore aan op vlak van (1) de groepssamenstelling tijdens het onderwijsaanbod ($M = 3,80$; $SD = 0,39$ versus $M = 3,34$; $SD = 0,55$; $p < .05$) en (2) de mate waarin de beginsituatie van elke leerling gekend was ($M = 3,49$; $SD = 0,54$ versus $M = 2,78$; $SD = 0,79$; $p < .05$). Wat dit laatste aspect betreft, werd ook een significant verschil gevonden tussen zomerscholen die georganiseerd werden door een lokaal bestuur en zomerscholen die georganiseerd werden door een onderwijsverstrekker, met een hogere gemiddelde tevredenheid wanneer de initiatiefnemers onderwijsverstrekkers waren ($M = 3,30$; $SD = 0,62$ versus $M = 2,79$; $SD = 0,80$; $p < .05$).

Op basis van de interviewdata krijgen we meer inzicht in wat maakt dat coördinatoren wel of niet tevreden zijn over hun zomerschool. De grootste **tevredenheid** is er over (1) de specifieke opzet van veruit de meeste zomerscholen, namelijk een evenwichtige combinatie van of afwisseling tussen een onderwijs- en verrijksaanbod. Deze bevinding is duidelijk gerelateerd aan stellingen opgenomen in de bevraging voor coördinatoren, met name 'de inhoud van het onderwijsaanbod' ($M = 3,58$; $SD = 0,51$) en 'de inhoud van het verrijksaanbod' ($M = 3,56$; $SD = 0,52$), die beiden hoog scoorden. De coördinator van Zomerschool 3, bijvoorbeeld, zei hierover het volgende tijdens het diepte-interview:

"Ik ben echt heel enthousiast over het aanbod. Omdat, ja, de afwisseling, zowel dat er hier iets leuks gebeurt, maar ook in de directe omgeving. Ik denk dat het hier positief is, ze gaan wel naar een schoolgebouw, het nodigt wel uit tot een schoolse werkhouding, maar tegelijkertijd gaan ze niet naar school, het is toch op een andere locatie, we zitten hier midden in het groen, het namiddaggebeuren, ze zijn al met de schapen op pad geweest, naar de plantentuin. Heel veel leuke en ontspannende activiteiten." (Coördinator, Zomerschool 3)

Daarnaast gaven de coördinatoren aan vooral tevreden te zijn over (2) het team betrokken bij de zomerschool, wat overeenstemt met de stelling 'de medewerkers van onze zomerschool' ($M = 3,81$; $SD = 0,49$) uit de bevraging van de coördinatoren. Het gaat hierbij meer bepaald om percepties van coördinatoren

in termen van bijvoorbeeld “de medewerkers die echt heel enthousiast waren. Dan heb ik wel het gevoel van ‘oké, als mensen het ook leuk vinden om te doen, dan is het sowieso ook voor de leerlingen een meerwaarde geweest” (Coördinator, Zomerschool 7).

Als we kijken naar **ontevredenheid** die leefde bij de coördinatoren, zien we uiteenlopende zaken terugkomen, die we kunnen onderbrengen in de volgende categorieën: (1) ontevredenheid met betrekking tot meer praktisch-organisatorische aspecten van de zomerschool, (2) ontevredenheid met betrekking tot (het bereiken van) de doelgroep en (3) ontevredenheid met betrekking tot de pedagogisch-didactische aanpak. Niet al deze aspecten werden ook bevraagd in de bevraging van de coördinatoren (zie Tabel 55).

De laatste categorie is veruit de grootste. Verschillende aspecten die de pedagogisch-didactische aanpak in de klas kenmerken, werden genoemd, met name de mate waarin werd gedifferentieerd (eerste en tweede getuigenis) en de groepssamenstelling (derde getuigenis):

“Het zou beter zijn om soms te diversifiëren [differentiëren]. Want nu doen ze allemaal hetzelfde. Dan kunnen we direct naar die leerkrachten gaan van ‘hou er rekening mee dat het een andere groep is’. Misschien is het wel interessant om voor een groep echt op een hoog niveau te gaan en dan bij een andere groep veel te werken op ‘we gaan eens een spelnamiddag doen, we gaan eens echt een Nederlandse taalles doen’.” (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

“De bundels [werkbundel van de leerlingen] waren veel te moeilijk voor hen. Het niveau was zo moeilijk dat het voor de leerlingen soms niet aangenaam was of dat de leerlingen zelf niet durfden te zeggen ‘dat is te moeilijk’ tegen de vrijwilligers. Ik denk dat we op dat vlak dit jaar gefaald hebben, een beetje tekortgeschoten zijn op het vlak van het inhoudelijke.” (Coördinator, Zomerschool 8)

“Wie groep één, groep drie en groep vijf was, daar hadden wij geen idee over. Het enige wat we wisten, was dat groep één en groep twee liefst wat oudere gasten waren, omdat die rond solliciteren gingen werken. Voor de rest wisten we eigenlijk niet wat het verschil ging zijn tussen groep drie en groep vijf. En dan heb je natuurlijk wel dat je soms merkt ‘oei, die activiteit of die les was eigenlijk niet goed genoeg afgestemd op het niveau van de groep’. dus inderdaad dat zou ik ook wel anders doen, op een andere manier uw groep, uw planning in elkaar steken.” (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

De achterliggende bezorgdheid in deze getuigenissen is dezelfde, namelijk het aanbod in grotere mate kunnen afstemmen op de individuele noden van de leerlingen van de zomerschool. Op basis van de getuigenissen zien we hierbij een verband met enerzijds het gebruikte didactische materiaal, zoals blijkt uit de tweede getuigenis, en anderzijds de mate waarin de zomerschool bij aanvang over informatie beschikte over de leerlingen en hun specifieke noden, zoals blijkt uit vooral de laatste getuigenis. In dat opzicht is er een overeenstemming tussen deze bevindingen en meerdere stellingen uit de bevraging van de coördinatoren over hun tevredenheid met: ‘de groepssamenstelling tijdens het onderwijsaanbod’ (M = 3,50; SD = 0,54), ‘de didactische aanbod tijdens het onderwijsaanbod’ (M = 3,48; SD = 0,54), ‘de groepssamenstelling tijdens het verrijksaanbod’ (M = 3,51; SD = 0,55), ‘de mate waarin de beginsituatie van elke leerling gekend was’ (M = 3,03; SD = 0,79) en ‘de mate waarin tegemoet gekomen werd aan de noden van elke leerling’ (M = 3,26; SD : 0,51). Vooral de twee laatste stellingen scoorden relatief laag qua tevredenheid in de bevraging van de coördinatoren, wat we dus ook bevestigd zien in de casestudy’s.

De ontevredenheid over het praktisch-organisatorische situeerde zich onder meer op het vlak van tijdsgebrek, zoals “ik zou mezelf er meer voor willen inzetten om echt te kijken ‘wat wordt er aangeboden, kunnen we het

nog extra doen, hoe doen we het'. Maar daarin ben ik wat beperkt in tijd geweest om dat te kunnen doen" (Coördinator, Zomerschool 5), en op het vlak van het informeren van de leerlingen over de zomerschool, zoals geïllustreerd door de volgende getuigenis:

"Ik zou de jongeren meer informeren. De startdag, ik merkte dat de jongeren eigenlijk dachten dat ze een hele dag in de klas gingen zitten, die hadden zoiets van 'hoe maar wij moeten hier spelletjes spelen'. Ik merkte dat de jongeren totaal geen idee hadden van wat hen te wachten stond." (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

Inzoomend op de ontevredenheid die er was over (het bereiken van) de doelgroep van de zomerschool, werd bijvoorbeeld de volgende reactie gegeven door een coördinator:

"Sommige kinderen, en dat is het jammere, sociaal zwakke kinderen waar dat het echt voor bedoeld is, dat zijn heel vaak de mensen die zich verstoppen en die dan niet deelnemen. Dus dat er ook een zekere, niet echt verplichting, maar toch een beetje meer druk zou zijn voor hen om deel te nemen." (Coördinator, Zomerschool 9)

Het niet helemaal bereikt hebben van de vooropgestelde doelgroep van de zomerschool kan niet los worden gezien van hoe de toeleiding gebeurde, zoals ook blijkt uit de volgende getuigenis:

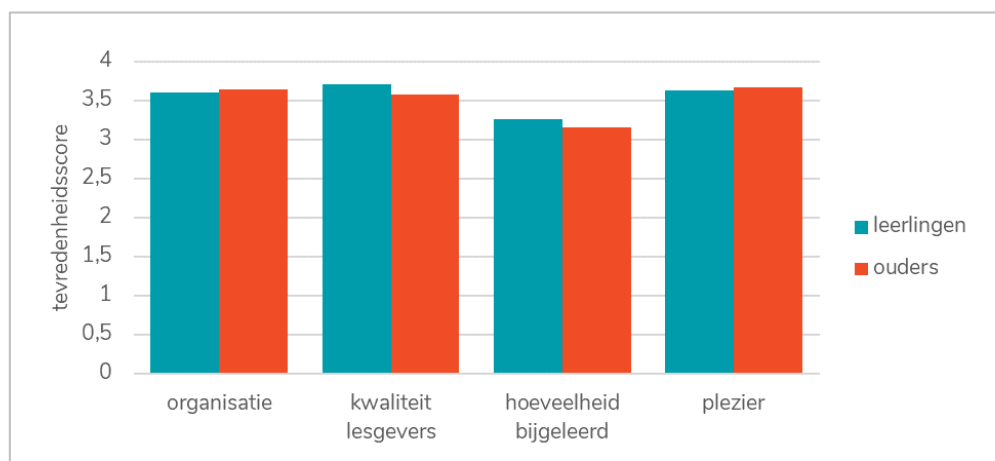
"Dat we gewoon eventjes wachten met het voor iedereen open te stellen. Dat we echt gewoon zeggen van 'oké, we hebben zoveel plekjes voor leerlingen van onze school, dan stopt het'. Zijn die nog niet ingenomen, dan pas gaan zeggen van 'oké, externen'. Want we hebben nu een aantal leerlingen van onze eigen school, de OKAN-leerlingen, moeten zeggen van 'nee, het gaat niet meer lukken'." (Coördinator, Zomerschool 7)

4.8.2.2. Tevredenheid bij leerlingen en hun ouders

Ook de tevredenheid van leerlingen en hun ouders blijkt hoog over de verschillende bevroegde aspecten van de zomerschool heen (zie Figuur 23). Leerlingen en hun ouders beoordeelden met name vier onderdelen van de zomerschool d.m.v. het geven van een score van 0 (= helemaal niet goed) tot en met 5 (= heel goed). Het onderdeel waar leerlingen en ouders minst tevreden over waren, blijkt de mate waarin de leerling iets heeft bijgeleerd. Waar de gemiddelde tevredenheidsscores m.b.t. de organisatie van de zomerschool, de kwaliteit van de lesgever en het plezier dat de leerling had op de zomerschool alle boven 3,5 liggen, zijn leerlingen en hun ouders relatief gezien wat minder tevreden over hoeveel de leerling heeft bijgeleerd (met een gemiddelde tevredenheidsscore van 3,26 respectievelijk 3,16).

Het is mogelijk dat deze eerder lage tevredenheid gerelateerd is aan een gebrek aan kennis bij ouders over het precieze aanbod van de zomerschool en over de mate waarin de leerlingen effectief iets hebben bijgeleerd. Toen tijdens de gesprekken met ouders werd gepeild naar de doelen die zij voor ogen hadden met de zomerschool en de mate waarin hieraan werd voldaan, werden bijvoorbeeld de volgende reacties gegeven: "ik volg ze thuis niet op. Ze krijgen geen huiswerk. Ik hoor wel van haar dat er dagelijks oefeningen zijn en dat dat goed lukt. En ik veronderstel dat als dat niet zo zou zijn, ze mij wel zouden aanspreken" (Ouder, Zomerschool 5) en "ik weet het niet, daar heb ik geen zicht op" (Ouder, Zomerschool 4).

Figuur 23. De mate van tevredenheid van leerlingen en ouders m.b.t. specifieke onderdelen.

Bron gegevens: leerling- en oudervragenlijst.

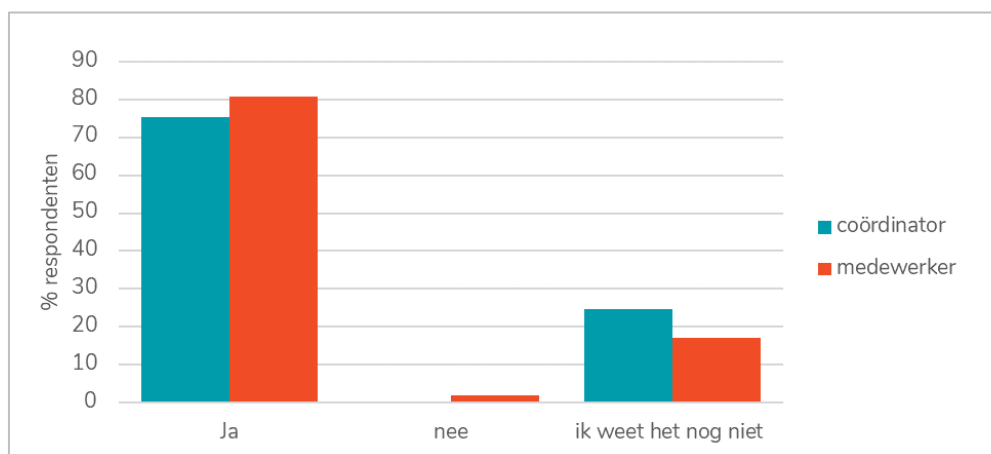
Daarbij werden zomerscholen met een gesloten aanbod gemiddeld genomen positiever onthaald door leerlingen dan zomerscholen met een open aanbod. Zowel wat betreft de organisatie van de zomerschool, de mate waarin de leerling heeft bijgeleerd en het plezier dat de leerling had op de zomerschool zijn er significante verschillen gevonden in de beoordeling van leerlingen afhankelijk van het type zomerschool.

4.8.3. Zomerscholen in de toekomst

4.8.3.1. Volgens het perspectief van coördinatoren en medewerkers

In lijn met de hoge tevredenheid, wordt ook de vraag aan coördinatoren en medewerkers of ze nogmaals een zomerschool willen organiseren respectievelijk meewerken aan een zomerschool, door nagenoeg geen enkele respondent negatief beantwoord. De overgrote meerderheid van zowel coördinatoren als medewerkers zouden opnieuw een zomerschool coördineren of opnieuw meewerken aan een zomerschool. Waar de gemiddelde algemene tevredenheidsscore (zie Figuur 22) voor coördinatoren hoger ligt dan voor medewerkers, zien we hier een klein verschil in de omgekeerde richting. Hoewel geen enkele coördinator aangeeft dat hij/zij in de toekomst geen zomerschool meer zou willen organiseren, zijn er toch ook een aantal coördinatoren (met name 24,7% of 22 coördinatoren) die aangeven dat ze twijfelen over een eventuele toekomstige organisatie. Dit resultaat is onafhankelijk van het type aanbod van de zomerschool (open vs. gesloten aanbod) en de type aanvrager (lokaal bestuur vs. onderwijsverstrekker).

Figuur 24. Bereidheid tot toekomstige deelname aan organisatie zomerschool.

Bron gegevens: coördinator- en medewerkervragenlijst.

Inzicht in mogelijke redenen voor twijfel bij coördinatoren kan ge worden in de interviewdata. Tijdens de diepte-interviews met coördinatoren merkten we eveneens dat ze allen een bevestigend antwoord gaven op de vraag of ze in de toekomst nog een zomerschool zouden willen organiseren. Maar al snel volgde bij alle coördinatoren een nuancering, zekere **voorwaarden** die ze zouden willen stellen aan een eventuele toekomstige organisatie. Voor het merendeel van de coördinatoren lag de grootste moeilijkheid in (1) het voorbereidende werk dat gepaard gaat met de organisatie van de zomerschool en het gegeven dat dit alles op erg korte termijn moest gebeuren. Reacties zoals “ja, maar ik zou er dan liever vroeger aan beginnen, opdat het allemaal vroeger rond is” (Coördinator, Zomerschool 2) en “ja, maar dan zou ik de coördinatie op voorhand willen plannen, zodat er echt iemand verantwoordelijk is voor de zomerschool en dat echt kan opvolgen gedurende die twee weken” (Coördinator, Zomerschool 5), werden in dat opzicht gegeven. Voorts werd er een duidelijke koppeling gemaakt door de coördinatoren tussen het eerstgenoemde en de specifieke timing van de zomerschool op het einde van het schooljaar:

“Op dit moment ben ik heel hard aan het twijfelen. Ook omdat de eerste keer toen ik hier ben ingestapt, was ik nog maar een student en had ik eigenlijk niet gewerkt. Dat was allemaal nieuw, dat was precies werken, maar nu omdat je van september tot juni al werkt, is augustus al zo... je bent al uitgeput. Want ondertussen moet je ook al lesmateriaal creëren voor de zomerschool dus dan ben je met tienduizend dingen tegelijkertijd bezig, examens die er zijn. Ja, het vraagt veel werk en dat houdt me wel een beetje tegen.” (Coördinator, Zomerschool 8)

“Ik zou het eigenlijk nog wel eens willen doen, dat is het probleem niet. Maar ik wil niet weer een ganze zomer... Wij hebben, ik denk samen hebben wij misschien drie weken verlof genomen deze zomer. En in die week nog eens constant bezig met werken. Dat is voor mij de grootste... en ik denk dat dat voor veel mensen in het onderwijs ook zo zal zijn.” (Locatieverantwoordelijke, Zomerschool 6)

In vergelijking met de coördinatoren, zagen we bij de medewerkers, op basis van de interviewdata, meer absolute positieve reacties (zonder nuanceringen) op de vraag naar een eventuele toekomstige deelname aan een zomerschool, zoals “absoluut, ja! Je merkt dat de leerlingen de oefeningen proberen en dat zij ze kunnen. Je ziet gewoon de lach op hun gezicht, de liefde die je van hun terug krijgt, ja, ik zou het meteen opnieuw doen” (Medewerker, Zomerschool 10), “ja, ik zou denk ik zelfs mijn vakantie rond de zomerschool plannen. Een vakantie kan je altijd plannen, maar zo deze ervaring is altijd leuk om mee te maken, snap je?” (Medewerker, Zomerschool 8) en “zeker en vast, omdat het voor de leerlingen heel aangenaam is om

individueel te gaan oefenen op wat zij nodig hebben en dat we zo kunnen inspelen op een betere doorstroom naar volgend schooljaar” (Medewerker, Zomerschool 9). Kortom, de medewerkers zijn overtuigd van een grote meerwaarde van de zomerschool, zowel in functie van het leerproces van de leerlingen als in functie van de eigen professionele ontwikkeling. Van alle bevroegde medewerkers, vonden we slechts één medewerker niet bereid om in de toekomst nog deel te nemen aan de zomerschool. De specifieke timing van de zomerschool in combinatie met de voorbereidingen die nodig zijn in de context van het beroep van leraar, lagen hier aan de basis. De medewerker zei hierover het volgende:

“Awel, dat is een hele goeie vraag. Euhm, nee. Vanaf 15 augustus begin ik aan school te denken om mij klaar te maken voor 1 september en ik heb veel stress dat het niet gaat lukken. Het heeft ook geen nut om de zomerschool in juli te laten doorgaan. Ik denk dat dit [de zomerschool die doorgaat eind augustus] nut heeft omdat het in aanloop is naar het nieuwe schooljaar. Het moet volgens mij echt wel eind augustus zijn.” (Medewerker, Zomerschool 3)

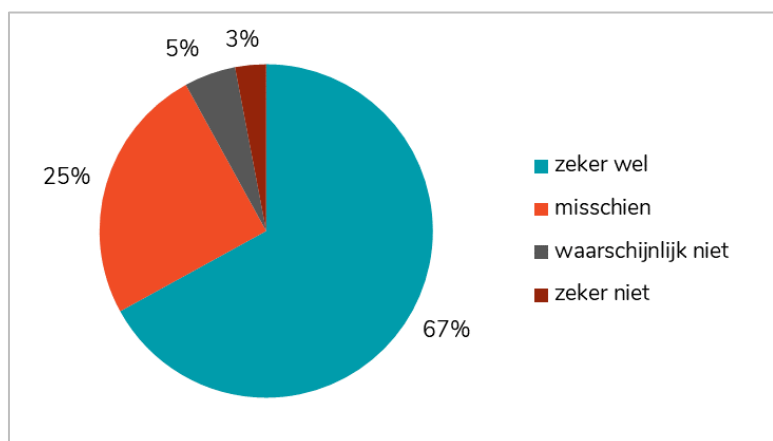
4.8.3.2. Volgens het perspectief van leerlingen en hun ouders

Deze overwegend positieve lijn wordt doorgetrokken bij leerlingen en hun ouders. Ook hier geeft een meerderheid van de respondenten aan dat zij de zomerschool zouden aanraden aan andere leerlingen respectievelijk ouders. Hieronder volgt een voorbeeld uit de interviewdata van een ouder die erg lovend was over de zomerschool, omwille van diverse redenen, gaande van leerstof die wordt herhaald tot een goede afwisseling tussen onderwijs en verrijking, en een inkorting van de zomervakantie:

“Absoluut! Nog een keer alles wat bijbrengt tot structuur en herhaling op een speelse manier. In de voormiddag een beetje oefenen en de namiddag iet anders, vind ik top. En kinderen die zijn daar ook wel klaar voor. Die kunnen dat wel. Beetje les volgen en dan in de namiddag wat sport en spel. Ja ze moeten nog zoveel ontwikkelen en zoveel leren, dus als we dat kunnen aanbieden een mate dat dat ook goed aangepakt wordt, dan is dat alleen positief hé. In plaats van hele dag te lummelen op de gsm. De eerste dag had ik haar gevraagd ‘heb je jouw gsm niet gemist?’, en ze zei ‘eigenlijk niet’. Ik zeg ‘awel voilà se, daarvoor dient zomerschool ook. Weg van gsm en weg van tv’. [...] Ik vind het een top initiatief en ik ga het zeker aanbevelen. En voor de volgende jaren moet dat, als dat mogelijk is, om dat verder uit te rollen voor alle leerlingen. Dat zou eigenlijk misschien een beetje een verkorting van de vakantie zijn.” (Ouder, Zomerschool 5)

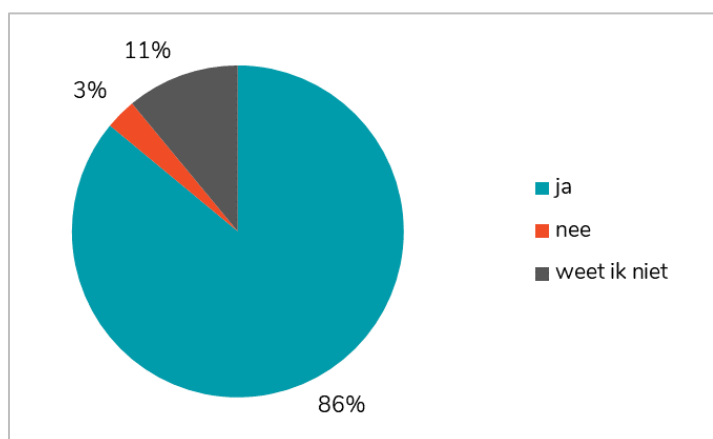
De ouders die aangaven dat ze niet weten of ze het zouden aanraden noemden als voornaamste redenen (1) de timing en organisatie (bv. liever niet in laatste twee weken van augustus, twee weken is erg lang) (N = 6) en (2) onvoldoende effectiviteit (bv. er is onvoldoende tegemoet gekomen aan de leerachterstand) (N = 5).

Figuur 25. Mate waarin leerlingen de zomerschool zouden aanraden aan andere leerlingen.

Bron gegevens: leerlingvragenlijst.

Figuur 26. Mate waarin ouders van leerlingen de zomerschool zouden aanraden aan andere ouders.

Bron gegevens: ouder vragenlijst.

4.8.4. Gepercipieerde succesfactoren en knelpunten

In de bevraging aan alle betrokkenen (leerlingen uitgezonderd) werd met een afsluitende, open vraag gepeild naar de succesfactoren en knelpunten die de respondenten ervoeren met betrekking tot de zomerschool. In de interviews werd deze open vraag voorgelegd aan alle respondenten (leerlingen inclusief). Het doel van deze open vraag was om na te gaan in welke mate de respondenten met aanvullende thema's kwamen bovenop de thema's die in het kader van het onderzoek gedetailleerd bevestigd en in kaart gebracht werden. De thema's die in het onderzoek bevestigd werden, worden in bovenstaande paragrafen uitvoerig besproken. In deze paragraaf beperken we ons dan ook graag tot een bespreking van de bijkomend genoemde succesfactoren en knelpunten die respondenten aanhaalden.

Allereerst en veruit de meest genoemde succesfactor door **coördinatoren en medewerkers** betreft de specifieke opzet van de zomerscholen. Het gegeven dat een zomerschool geen 'echt' schools karakter vooropstelt wordt enorm gewaardeerd door de coördinatoren en medewerkers. Hieromtrent werd een sterke waardering uitgesproken over het gegeven dat de plezierbeleving van leerlingen aan de zomerscholen en een duidelijke focus van de zomerscholen op het welbevinden van de leerlingen – naast leren en presteren – mogelijk waren. Dit kan worden gerealiseerd doordat lessen telkens worden afgewisseld met een

verrijkingsaanbod en doordat er bovendien sprake is van een gevarieerd onderwijs- en verrijkingsaanbod. De volgende getuigenissen illustreren dit:

“Welke de successen zijn, vooral, voor mij persoonlijk is dat kinderen graag komen en dat ze daar iets uithalen. Ik zeg niet dat ze heel de dag graag komen, maar dat ze wel het gevoel hebben dat ze in die twee weken, dat ze iets geleerd hebben, maar ook geleefd hebben op school. Dat denk ik wel, dat is het belangrijkste.” (Coördinator, Zomerschool 9)

“Ik denk dat het hier meevalt, ik denk dat het hier positief is, ze gaan wel naar een schoolgebouw, het nodigt wel uit tot een schoolse werkhouding, maar tegelijkertijd ze gaan niet naar school, het is toch op een andere locatie, we zitten hier midden in het groen, het namiddaggebeuren, ze zijn al met de schapen op pad geweest, naar de plantentuin. Heel veel leuke en ontspannende activiteiten. En ik denk dat dat een hele belangrijke voorwaarde is.” (Coördinator, Zomerschool 3)

Ook bij de medewerkers primeerde dit aspect: “Nu succespunten is dat ze hier heel veel Nederlands kunnen praten, dat ze hun eigen kunnen zijn, dat er ook echt naar hun geluisterd wordt, dat ze soms echt alleen hun problemen kunnen vergeten” (Medewerker, Zomerschool 8) en “de kringgesprekken doen ook heel wat, dat iedereen een compliment moest opschrijven en dan zie je wel dat iedereen geïnteresseerd is. Zo vooral de positieve dingen, waar ze gelukkig van worden en waar ze zichzelf beter van voelen” (Medewerker, Zomerschool 6).

Daarnaast wordt de inzet van de ‘juiste’ medewerkers als tweede zeer belangrijke succesfactor genoemd. Dit wordt ook meteen het vaakst genoemd als knelpunt wanneer de juiste profielen niet gerekruteerd konden worden. Coördinatoren wezen in dat opzicht op het belang van het kunnen werken met een ‘goed’ team, waarvan de medewerkers elkaar goed kennen en goed kunnen samenwerken, met enthousiaste en gemotiveerde medewerkers en met ‘sterke’ profielen in termen van voldoende pedagogische ervaring en/of expertise. Voor een uitgebreide beschrijving hiervan, verwijzen we naar paragraaf 4.6.2.

In mindere mate gaven coördinatoren factoren aan met betrekking tot (1) de intensieve voorbereiding voor de zomerschool en (2) het (soms te) intensieve karakter van het aanbod van de zomerscholen en (3) de beschikbaarheid (of afwezigheid) van didactische materialen.

Allereerst is de intensieve voorbereiding die gepaard gaat met deelname aan een zomerschool, een terugkerend gegeven in het onderzoeksrapport. Coördinatoren en medewerkers gaven in dat opzicht onder meer aan “ik denk dat het sowieso goed zou zijn om er meer op voorhand mee aan de slag te kunnen gaan en om meer zelf dingen uit te kunnen werken, meer voorbereidingstijd” (Medewerker, Zomerschool 9). Meer voorbereidingstijd zou dus zinvol zijn zowel voor een coördinator ter organisatie van de zomerschool als voor een medewerker ter ontwikkeling en uitwerking van het aanbod. Ook uit de bevraging van de coördinatoren en medewerkers blijkt dat zij de beschikbare tijd voor de organisatie en voorbereidingen voor de zomerscholen te kort vonden, die bovendien extra werden bemoeilijkt door de COVID-19 pandemie.

Ten tweede maken volgende reacties duidelijk hoe het intensieve karakter van het aanbod wordt gepercipieerd: “ik voel tegen het einde van de dag dat de leerlingen moe worden. Ja, voor de subsidies moet je ze ook acht uur hier op school kunnen houden. Ik had dat liever iets beperkter gezien” (Coördinator, Zomerschool 2) en “ik vind het vooral heel intensief, dus misschien dat ik meer op meer speelse wijze nog andere dingen kan voorzien” (Medewerker, Zomerschool 3). Daar waar volgens de ene de oplossing ligt in het inperken van de lengte van een lesdag van de zomerschool, zocht de andere eerder een oplossing in een aanbod waarin in grotere mate wordt gefocust op al spelenderwijs leren.

Ten derde spreken medewerkers hun appreciatie duidelijk uit voor vooraf ontwikkeld didactisch materiaal dat meteen inzetbaar was, meer specifiek in functie van minder voorbereidingswerk voor de zomerschool en om voldoende te kunnen differentiëren. Ter illustratie:

“Die bundels [de werkbundels van de leerlingen], dat is allemaal uitgewerkt. Je hebt als leerkracht, want ja ik denk als je nu drie weken hier staat en je moet drie weken effectief voorbereiden, je steekt daar normaal gezien ook heel veel tijd in. Maar dat is dus allemaal voorbereid voor u, je hebt spelletjes ter beschikking, maar je kunt er ook uw eigen ding insteken. Dus er is een soort van kant-en-klaar pakket dat tot ons ter beschikking wordt gesteld en daarnaast kan je ermee doen wat je wil. Je krijgt een pakket en dan kun je zelf ook enkele dingen extra doen. Maar als je moet zeggen, je moet drie weken les maken en voorzien, zeker als je onervaren bent, dan denk ik wel dat dat heel veel tijd zou kosten, omdat je op voorhand niet weet wat het niveau is tot dat ze effectief voor u zitten. Dus nu ben ik er elke avond nog een uurtje mee bezig of zo om wat extra dingen te zoeken of om wat extra op te zoeken. Maar als je nu moet zeggen van ‘ik moet elke avond na de zomerschool tot 22 à 23 uur werken’, dan denk ik dat ik de motivatie zou verliezen.” (Medewerker, Zomerschool 8)

Het merendeel van **de ouders van de deelnemende leerlingen** is dankbaar voor de inrichting van de zomerscholen en geeft dit dan ook te kennen in de open bevraging die peilt naar de knelpunten en succesfactoren alsook in de interviews. Daarbij geven ze regelmatig aan dat ze op de hoogte willen blijven van eventuele toekomstige initiatieven. Wel geven heel wat ouders zowel in de bevraging als in de interviews aan dat ze graag meer geïnformeerd worden over de zomerschool en diens aanbod en werking bij aanvang maar ook gaandeweg. De getuigenis van een andere ouder illustreert de wens naar meer informatie over het aanbod en de werking van de zomerschool:

“Als we dan toch een keer iets moeten zeggen dat ik minder goed vind: dat wij niet weten wat zij doet overdag. Behalve wat dat ze zelf vertellen, maar zij herinneren zich voornamelijk ‘we hebben op de speelplaats dit en we zijn op stap geweest, maar in de klas dat ben ik vergeten’. Af en toe komt er een keer iets boven. Dus voor zoiets, als je echt een concrete doelstelling hebt gaat het anders zijn. Dat er bijvoorbeeld een lijstje is per dag van vandaag, dat moet natuurlijk niet uitgebreid zijn, maar heel kort, van een beetje meetkunde; een beetje taal; daar hebben we aan gewerkt. Daar weten we niets van en dat vind ik wel jammer.” (Ouder, Zomerschool 10)

Ook naar een betere terugkoppeling tijdens en/of na de zomerschool over de evolutie die de leerling doormaakt en zijn/haar prestaties zijn ouders vragende partij. Zo gaf een ouder bijvoorbeeld aan: “de materialen kunnen zien van wat onze kindjes hebben gedaan, dat wil ik graag zien” (Ouder, Zomerschool 3).

Andere zaken die aangehaald worden door ouders en als belangrijk voor het welslagen van een zomerschool gezien worden, betreffen (1) het feit dat de hun zoon/dochter zijn/haar vrienden terug kan zien na een lange periode van sociale isolatie, (2) de combinatie tussen het onderwijs- en verrijkingaanbod (waarbij een enkele ouder de wens uitsprak om meer gewicht te geven binnen aan het onderwijsaanbod in vergelijking met het verrijkingaanbod) en (3) de inhoud van het verrijkingaanbod op zich, waarbij ze het apprecieerden dat de leerlingen “niet altijd in een gebouw zitten, heel veel gaan ze naar buiten om te spelen en naar de boerderij heb ik gehoord. Dus ze gaan veel wandelen” (Ouder, Zomerschool 3).

De leerlingen waren sterk eensgezind wanneer hen tijdens de gesprekken werd gevraagd wat van de zomerschool een succes maakte. De factoren die door leerlingen worden aangehaald liggen in lijn met deze van de ouders. Allereerst vonden de leerlingen de afwisseling tussen lessen en spelactiviteiten zeer leuk. Hierbij gaven leerlingen aan dat voornamelijk (of soms enkel) de activiteiten uit het verrijkingaanbod erg in

de smaak vielen: “dat we hier allemaal activiteiten doen, en dat we een beetje zelf mogen kiezen wat we doen” (Leerling, Zomerschool 3); “de laatste time dat wij gaan naar buiten, dat is leuk en die klas beetje leuk, niet veel” (Leerling, Zomerschool 7); “rekenen, bleuh, taal en spelling. Alle drie niet zo leuk. En sowieso het cijferen en ook de staartdelingen” (Leerling, Zomerschool 3). Tot slot primeert bij de leerlingen ook het sociale aspect dat gekoppeld is aan de zomerschool, namelijk “ik zie mijn vrienden terug. En dat is ook, ja ik weet niet, ik kan daar niet een uitleg bij geven. Ik vind het gewoon leuk dat ik terug naar school kan om mijn vrienden te zien” (Leerling, Zomerschool 9). Daarbij aansluitend geven ze aan dat het samenzitten met hun vrienden in de klas voor hen een grote verrijking is, en wanneer dit ontbreekt, leerlingen dit als bijzonder jammer ervaren.

4.8.5. Conclusie

Samenvattend kunnen we stellen dat coördinatoren en medewerkers gemiddeld genomen positief tot zeer positief zijn over de mate waarin de doelstellingen van hun zomerschool werden bereikt. Ze zien hun zomerschool als het meest succesvol in het verhogen van het zelfvertrouwen en de schoolse betrokkenheid van leerlingen, het versterken van hun sociale vaardigheden en het ondersteunen van leerlingen bij het maken van een vakantietaak of het voorbereiden van herexamens. De gepercipieerde effectiviteit in het wegwerken van leerachterstand naar aanleiding van COVID-19 wordt door coördinatoren en medewerkers wat lager ingeschat.

Ook de bevroegde leerlingen en ouders schatten de effectiviteit van de zomerschool hoog tot erg hoog in en zijn over het algemeen zeer tevreden over de organisatie van de zomerschool, de kwaliteit van de medewerkers en het plezier dat leerlingen op de zomerschool hebben beleefd. Gemiddeld worden iets lagere (maar nog steeds eerder hoge) scores werden opgetekend voor de tevredenheid van ouders en leerlingen over de mate waarin leerlingen ook veel zaken hebben bijgeleerd op de zomerschool.

Wanneer coördinatoren inzoomen op de verschillende deelaspecten van hun zomerschool dan valt ook hier op dat ze over het algemeen zeer tevreden zijn over hoe hun zomerschool is verlopen. Coördinatoren zijn onder meer zeer tevreden over hun medewerkers en over het inhoudelijke aanbod dat ze hebben kunnen realiseren. Minst tevreden zijn zomerschoolcoördinatoren over de mate waarin ze bij aanvang van de zomerschool zicht hadden op de beginsituatie van elke leerling, maatwerk konden bieden dat aansloot bij de individuele noden van leerlingen en erin geslaagd zijn om de vorderingen van leerlingen op te volgen.

De afwisseling tussen onderwijs- en verrijkingsactiviteiten werd door alle groepen betrokkenen aangehaald als belangrijk in hun tevredenheid over het zomerschoolaanbod. Coördinatoren zetten daarnaast ook het kunnen beschikken over een gemotiveerd en bekwaam zomerschoolteam in de verf als succesfactor voor een zomerschool. De bevroegde ouders, tot slot, leggen de nadruk op het sociale aspect van de zomerschool: ze zagen hun kinderen er van genieten om hun vrienden terug te zien, na wat toch een periode was waarin deze contacten op een lager pitje stonden.

5. CONCLUSIES EN DISCUSSIE

Deze studie had als doel om een gedetailleerd beeld te schetsen van de zomerscholen die afgelopen zomer in Vlaanderen georganiseerd werden en die daarvoor een subsidie ontvingen in kader van de Oproep voor de organisatie van COVID-19-zomerscholen van de Vlaamse Minister van Onderwijs en Vorming. Aan de hand van een vragenlijstonderzoek bij alle Vlaamse zomerscholen en diepgaandere casestudy's bij een selectie van hen gingen we onder meer na welke zomerscholen er georganiseerd zijn, op welke manier zomerscholen praktisch en inhoudelijk georganiseerd werden, welk doelpubliek ze bereikten, welke doelen ze nastreefden en of deze doelen volgens de betrokkenen ook bereikt werden. Daarnaast bevroegen we leerlingen, ouders, medewerkers en coördinatoren over hun tevredenheid over hun zomerschool en over de succesfactoren en knelpunten die zij onderscheidden.

5.1. Welke zomerscholen werden feitelijk ingericht?

In de zomer van 2020 zagen in Vlaanderen **138 zomerscholen** het levenslicht naar aanleiding van de bovenvermelde oproep. Voor een bijkomende groep van 10 zomerscholen keurde de overheid de subsidieaanvraag weliswaar goed, maar zagen de zomerscholen zich genoodzaakt om hun aanbod voor aanvang af te gelasten. De heropflakking van COVID-19 was een belangrijke factor in deze beslissing. De 138 zomerscholen die hun aanbod wel in de praktijk konden brengen lagen mooi verspreid over gans Vlaanderen, met een versterkt aanbod in de grote steden zoals Antwerpen, Gent en Brussel. In totaal namen

7521 leerlingen deel aan een Vlaamse zomerschool, waar ze begeleid werden door **bijna 1400 medewerkers**. Hieruit kan alleszins besloten worden dat de oproep van de Minister breed gehoor heeft gevonden, wat zich heeft vertaald in een zomerschoolaanbod in elke Vlaamse regio. Gezien de snelheid waarmee de zomerscholen tot stand moesten komen – de oproep, de toekenning van de subsidies en de effectieve uitvoering van de zomerscholen volgden kort op elkaar – is dit een succes te noemen.

Het **grootste zomerschoolaanbod** was er **voor leerlingen uit het lager onderwijs**. Bijna zes op tien zomerscholen (58,7%) verzorgden een aanbod dat enkel op lagere schoolleerlingen gericht was, terwijl nog eens 18,1% van de zomerscholen een aanbod deden naar leerlingen uit zowel het lager als het secundair onderwijs. Mogelijk speelde de al vermelde krappe timing hier een rol in en was het voor potentiële zomerschoolorganisatoren moeilijker en tijdrovender om een aanbod op maat te creëren voor leerlingen uit het secundair onderwijs, waar de structuur van het onderwijsaanbod toch complexer is dan in het lager onderwijs. Aanvullend verwachtten zomerschoolcoördinatoren mogelijk meer moeilijkheden om leerlingen uit het secundair onderwijs te overtuigen om aan een vrijwillig zomerschoolaanbod deel te nemen dan het geval zou zijn bij leerlingen uit de lagere school. Aangezien onze studie geen gegevens verzamelde bij kandidaten die uiteindelijk afzagen van de organisatie van een zomerschool, vallen deze en andere hypothesen evenwel niet te toetsen.

Het initiatief tot het oprichten van zomerscholen werd hoofdzakelijk genomen door **lokale besturen en onderwijsverstrekkers** (m.n. scholen, scholengemeenschappen en koepelorganisaties). Ongeveer 60% van de zomerscholen met een aanbod voor leerlingen uit het lager onderwijs (al dan niet in combinatie met een aanbod secundair onderwijs) werd getrokken door een lokaal bestuur, terwijl zomerscholen die zich exclusief richtten op leerlingen uit het secundair onderwijs in bijna 90% van de gevallen door een onderwijsverstrekker geïnitieerd werden. Onder de organisatoren die niet tot de categorieën 'lokaal bestuur' of 'onderwijsverstrekker' behoorden, bevonden zich organisaties voor onderwijsopbouwwerk, een vzw voor buitenschoolse kinderopvang, een jeugdwerkvzw, een sportvzw en een privépraktijk voor de begeleiding van kinderen met leerproblemen en leerstoornissen. Aangezien lokale besturen en onderwijsverstrekkers in de oproep van de Minister als primaire aanbieders werden omschreven, maar ook gezien de inhoudelijke en logistieke uitdagingen die met de organisatie van een zomerschool gepaard gaan, is het niet verwonderlijk dat lokale besturen en onderwijsverstrekkers een belangrijke rol hebben gespeeld in de uitrol van zomerscholen in Vlaanderen anno 2020.

Wat de **timing van de zomerscholen** betreft, stelden we vast dat het merendeel van de zomerscholen gepland werd in de laatste drie volledige weken van augustus 2020. In onze studie pikten we omtrent deze timing uiteenlopende signalen op. Zo lijkt een zomerschool op het einde van de zomervakantie vooral voor de deelnemende leerlingen voordelen op te leveren, terwijl deze timing voor leerkrachten die als medewerker in een zomerschool aan de slag gaan als minder ideaal wordt gezien, omdat de zomerschool dan in het voorjaar komt van de voorbereiding van het nieuwe schooljaar in hun 'gewone' school.

5.2. Hoe werden de zomerscholen praktisch georganiseerd?

In de praktische organisatie van de zomerscholen speelden de lokale besturen en de onderwijsverstrekkers uiteraard een hoofdrol. Zij werkten echter samen met een **hele waaier aan (voornamelijk lokale) organisaties** om een kwaliteitsvol onderwijs- en verrijkingsaanbod te realiseren. Zo werd samengewerkt met sportclubs, jeugdwerk-, cultuur- en vrijetijdsorganisaties voor het invullen van het verrijkingsaanbod, met diverse sociale organisaties voor het gericht werven en motiveren van ouders en leerlingen, met hogescholen voor het engageren van studenten als zomerschoolmedewerkers en met onderwijsorganisaties en -diensten (bv.

CLB's, pedagogische begeleidingsdiensten en ondersteuningsnetwerken) die op diverse manieren bij de organisatie van de zomerscholen betrokken werden.

Vanuit de casestudy's onthouden we dat veel zomerscholen deze samenwerkingsverbanden als een **meerwaarde** of zelfs als een noodzaak zagen. Uiteraard was samenwerking op logistiek en organisatorisch vlak soms nodig om de zomerschool überhaupt georganiseerd te krijgen (bv. via het ter beschikking stellen van lokalen). Maar ook het binnenhalen van de juiste expertise (bv. in functie van het verrijkingsaanbod) en het faciliteren van het werven van leerlingen en medewerkers werden als een meerwaarde beschouwd. Sommige zomerscholen zagen, vaak tot hun spijt, een in de steigers staande samenwerking laattijdig sneuvelen door de heropflakking van de COVID-19-pandemie in de loop van de zomermaanden van 2020. Dat doet vermoeden dat voor sommige zomerscholen de samenwerking met externe partners in de toekomst nog verder uitgebreid zal worden.

Een belangrijke vraag is uiteraard of de voorziene **zomerschoolsubsidie**, a rato van maximaal 2500 euro per zomerkلاس, volstond om alle aan de organisatie van een zomerschool verbonden kosten te kunnen dekken. Voorliggend onderzoek kan deze vraag slechts ten dele beantwoorden, omdat de dataverzameling werd afgesloten op een moment dat heel wat zomerscholen nog bezig waren met het opmaken van hun financiële eindbalans. Bijna de helft van de zomerschoolcoördinatoren gaf aan dat ze de toereikendheid van de subsidies op moment van de bevraging nog niet konden inschatten. Een kwart van de coördinatoren rapporteerden dat de subsidie de kosten voor hun zomerschool niet volledig dekte, terwijl 30% van de coördinatoren aangaf dat dat wel zo was. Twee op de drie van de zomerscholen die rapporteerden dat de zomerschoolsubsidies de kosten niet volledig dekten, konden op bijkomende financiële middelen rekenen. Daarbij waren het vooral lokale besturen die extra middelen voorzagen om zomerscholen uit de nood te helpen wanneer de kosten te hoog opliepen of wanneer de subsidie lager zou uitvallen dan oorspronkelijk begroot. Wat dit laatste betreft, was het vooral de reële of dreigende uitval van ingeschreven zomerschoolleerlingen die in sommige zomerscholen voor financiële besognes zorgde. De subsidie werd immers toegekend op basis van effectieve deelnemersaantallen, terwijl zomerscholen hun uitgaven planden op basis van de geschatte aantallen. Omdat het niet voor elke zomerschool even vanzelfsprekend was om de inschreven leerlingen te overtuigen om ook effectief deel te nemen, zorgde dit in een aantal zomerscholen voor de nodige financiële zorgen. Hierbij dienen we aan te stippen dat slechts een beperkt aantal zomerscholen (14%) er voor heeft gekozen om met één of andere vorm van waarborgsysteem te werken om uitval tegen te gaan. Het aantal was bovendien zo laag dat er geen betrouwbare analyse kon uitgevoerd worden om na te gaan of het gebruik van een waarborgsysteem inderdaad samenhangt met een lagere uitval.

We vroegen zomerscholen ook of ze bepaalde plannen omwille van financiële redenen niet hadden kunnen uitvoeren. Slechts 14% van de coördinatoren antwoordden positief op deze vraag, waarbij ze vooral de organisatie van uitstappen en het aanwerven van meer ervaren (en duurdere) medewerkers aanhaalden als zaken waarvoor hun financiële middelen tekort schoten. Tot slot, kon één zomerschool op drie rekenen op één of andere vorm van materiële ondersteuning. Het ging hierbij onder meer om het gebruiken van lokalen, het ter beschikking stellen van medewerkers voor het voorzien van het verrijkingsaanbod, het ter beschikking stellen van onderwijsmaterialen (gaande van pennen en papier tot lesbundels) en het voorzien van producten gerelateerd aan de COVID-19-pandemie (bv. ontsmettingsmiddelen, mondmaskers, ...).

5.3. Welke doelstellingen streefden de Vlaamse zomerscholen na?

In tegenstelling tot wat verwacht werd op basis van de literatuurstudie en de projectoproep, vonden we in ons onderzoek geen duidelijk bewijs voor een duidelijke tweedeling in Vlaanderen tussen zomerscholen die vooral een remediërend opzet hadden en zomerscholen die vooral gericht waren op stimulering en op de voorbereiding van leerlingen op een volgend leerjaar of op een belangrijke schoolse overgang. Het overgrote deel van de zomerscholen gaf aan beide doelen na te streven en uit de casestudy's bleek dat heel wat zomerscholen remediëring en voorbereiding als twee zijden van één medaille beschouwden.

Wanneer we de coördinatoren en de medewerkers meer in detail bevroegen over de doelstellingen van hun zomerschool en/of zomerklas, dan bleek daaruit dat bijna alle zomerscholen aangaven als doel te hebben om bij hun leerlingen leerachterstanden weg te werken die ontstaan waren naar aanleiding van de COVID-19-uitbraak. Deze doelstelling werd echter vaak gecombineerd met een aantal andere doelstellingen, waarbij het verbeteren van de taalvaardigheid, het verhogen van het zelfvertrouwen, het stimuleren van schoolse betrokkenheid en het versterken van sociale vaardigheden bij leerlingen het vaakst genoemd werden. Het valt dus op dat heel wat zomerscholen eerder cognitief gerichte doelen combineren met niet-cognitieve doelen. Uit de casestudy's bleek dat sommige zomerscholen deze andere doelen zelfs prioritair achtten ten opzichte van het wegwerken van leerachterstanden en het stimuleren van taalvaardigheid. Bovendien bleek de afstemming tussen de verschillende betrokkenen binnen één en dezelfde zomerschool over de doelstellingen van hun gemeenschappelijke zomerschoolaanbod niet altijd optimaal. Zo geven zomerschoolmedewerkers in heel wat gevallen doelstellingen op die door de coördinator niet vernoemd werden. Uiteraard kan de snelheid waarmee zomerscholen tot stand zijn gekomen hier als een verzachtende factor gelden. Wanneer ouders gevraagd worden naar wat zij als doelstellingen van de zomerschool voor hun kind zien, dan verwijzen zij vooral naar het wegwerken van leerachterstand en het voorbereiden van hun kind op het nieuwe schooljaar.

5.4. Welk doelpubliek bereikten de zomerscholen?

Op basis van de subsidieaanvraag en de bevraging van de coördinatoren konden we binnen de volledige groep van 138 zomerscholen een onderscheid maken tussen zomerscholen die hun aanbod enkel richtten op de leerlingen van de eigen school (**gesloten aanbod** – 32,6% van de zomerscholen) en zomerscholen die hun aanbod richtten op de leerlingen van meerdere scholen of die op dit vlak helemaal geen beperkingen hanteerden (**open aanbod** – 67,4% van de zomerscholen). Gevraagd naar het beoogde doelpubliek voor hun zomerschool, vermelden de zomerschoolcoördinatoren met voorsprong het vaakst leerlingen met een leerachterstand, kansarme leerlingen en anderstalige leerlingen. Weinig verrassend, blijken deze drie groepen overigens ook deels te overlappen.

Uit onze analyses blijkt dat de zomerscholen **er over het algemeen goed in geslaagd zijn om de beoogde doelgroepen te bereiken**. Coördinatoren geven dat niet alleen zelf aan in de bevraging, maar ook uit de analyse van de achtergrondkenmerken van de zomerschoolleerlingen blijkt dat deze vaker opgroeien in een anderstalige thuisomgeving en leven in gezinnen met een lagere sociaal-economische status. Eén op acht zomerschoolleerlingen was OKAN-leerling in schooljaar 2019-2020 en minstens één op vijf had in datzelfde schooljaar al een schoolse achterstand opgelopen. Hoewel we bij deze resultaten de voorzichtige kanttekening moeten maken dat we slechts voor één derde van de zomerschoolleerlingen over achtergrondgegevens vanuit de beleidsdatabank van het Departement Onderwijs en Vorming beschikten, blijkt uit deze resultaten toch dat de Vlaamse zomerscholen niet hoofdzakelijk leerlingen uit gezinnen met een gemiddelde en hogere sociaal-economische status bereiken. Iets wat in buitenlandse zomerscholen met een vrijwillig karakter soms wel werd vastgesteld. Mogelijk speelt de specifieke aanleiding voor het

organiseren van zomerscholen in Vlaanderen hier een rol. In tegenstelling tot wat het geval is bij meer 'traditionele' beweegredenen voor het oprichten van zomerscholen (bv. het vermijden van schoolse vertraging of het voorbereiden op een specifieke academische studie), heeft het vermoeden dat de COVID-19-uitbraak vooral bij de meest kwetsbare leerlingen tot leerachterstanden heeft geleid, er vermoedelijk voor gezorgd dat veel zomerscholen extra inspanningen hebben gedaan om deze kwetsbare groepen te bereiken. En met succes.

Veel zomerscholen hanteerden in hun **toeleidingsinitiatieven** een combinatie van een brede open communicatie van hun aanbod met gerichte inspanningen om individuele leerlingen naar de zomerschool toe te leiden. Dit laatste kwam sterker naar voor in zomerscholen met een gesloten aanbod, waar de communicatielijnen met ouders vanzelfsprekend korter zijn dan in zomerscholen met een open aanbod. De resultaten uit de bevraging van de coördinatoren zetten ook uitdrukkelijk de rol van de 'gewone' school in de verf. In de toeleverende scholen speelden individuele leerkrachten, zorgteams, leerlingenbegeleiders en klassenraden een belangrijke rol in de toeleiding van specifieke leerlingen naar de zomerschool. Zij identificeerden leerlingen met de grootste nood aan deelname aan een zomerschool, spraken leerlingen en ouders individueel aan en/of verzorgden of faciliteerden de inschrijving in de zomerschool. En hoewel de coördinatoren over het algemeen aangeven dat ze het eenvoudig vonden om hun zomerschoolaanbod aan leerlingen en hun ouders kenbaar te maken, blijkt uit de casestudy's toch dat in sommige zomerscholen het toeleiden van leerlingen stevige inspanningen heeft gekost.

Tot slot is het uiteraard ook belangrijk om zicht te krijgen op de mate waarin zomerscholen er in geslaagd zijn om hun leerlingen tot een volledige deelname te verleiden en **vroegtijdig afhaken** te vermijden. Op basis van de bevraging van de zomerschoolcoördinatoren stelden we vast dat gemiddeld 86% van de leerlingen minstens 80% van de zomerschool doorliep (d.w.z. hoogstens twee dagen afwezig was op een aanbod van 10 voltijdse dagen) en dat 4% van de leerlingen afhaakte vóór de helft van de zomerschool (d.w.z. vóór het einde van de vijfde dag). Achter deze gemiddelden gaan evenwel grote verschillen schuil. In sommige zomerscholen bedroeg het aandeel regelmatige zomerschoolleerlingen (deelname $\geq 80\%$) slechts 55% en liep het percentage vroegtijdige afhakkers (deelname $< 50\%$) op tot 20% en meer. Voor andere zomerscholen rapporteerden de coördinatoren dan weer een voltijdse deelname voor alle leerlingen. Op basis van de dataverzameling konden we evenwel geen veralgemeenbare uitspraken doen over de beweegredenen van leerlingen om slechts beperkt aan de zomerschool deel te nemen. Wel vonden we dat het aandeel leerlingen dat voor de helft van de zomerschoolperiode afhaakte significant groter was in zomerscholen met een OKAN-aanbod (9%) dan in zomerscholen zonder OKAN-aanbod (2%). We hebben er geen zicht op het dan ook vooral OKAN-leerlingen waren die afhaakten en, zo ja, welke factoren dan precies hun afhaken in de hand werkten.

5.5. Welk personeel werd ingeschakeld in de zomerscholen?

De **coördinatoren** van zomerscholen zijn vaak personeelsleden van een lokaal bestuur of van een betrokken 'gewone' school (bv. directie, zorgcoördinator, leerlingbegeleider). Coördinatoren waren vaak vanaf het begin bij de zomerschool betrokken en ontfermden zich meestal over de zomerschoolaanvraag en de administratieve coördinatie van de zomerschool. De betrokkenheid van coördinatoren bij de inhoudelijke organisatie van het onderwijs- en/of verrijkingsaanbod is gemiddeld genomen eerder klein voor zomerscholen georganiseerd door lokale besturen en eerder groot voor zomerscholen georganiseerd door een onderwijsverstrekker.

Leerkrachten en studenten uit de lerarenopleidingen werden het vaakst ingeschakeld als **medewerkers** in de Vlaamse zomerscholen en hebben op die manier een belangrijke bijdrage geleverd aan de realisatie van het onderwijsaanbod in de zomerscholen. Uit de bevraging van de coördinatoren blijkt dat leerkrachten (in opleiding) naar schatting 70% van de onderwijsmedewerkers uitmaakten. Vooral in zomerscholen met een gesloten aanbod speelden leerkrachten, en in het bijzonder de leerkrachten van de school die bij de organisatie van de zomerschool betrokken was, een belangrijke rol. Zij verzorgden vaak niet alleen het onderwijs-, maar ook het verrijkingsaanbod. Zomerscholen met een open aanbod schakelden verhoudingsgewijs dan weer meer oud-leerkrachten en medewerkers van een niet-schoolse organisatie in.

Het vinden van voldoende (geschikte) medewerkers was niet voor alle zomerscholen even evident. Vooral zomerscholen met een open aanbod gaven aan dat ze de nodige moeite hadden om medewerkers aan te werven, maar ook voor zomerscholen met een gesloten aanbod bleken er een aantal drempels te bestaan. Zoals eerder al vermeld, viel de timing van de zomerscholen voor leerkrachten samen met de voorbereiding van het nieuwe schooljaar. Ook haalden sommige coördinatoren het gebrek aan mogelijkheden om leerkrachten die als medewerker in de zomerschool van hun eigen school aan de slag gingen op voldoende wijze te vergoeden aan als een belangrijke reden waarom ze het eerder moeilijk hadden om leerkrachten te overtuigen zich voor de zomerschool te engageren. Mogelijk moet de vaststelling dat medewerkers in gesloten zomerscholen veel vaker niet vergoed werden dan medewerkers in open zomerscholen ook in dit licht gezien worden. Tot slot, rapporteerden sommige zomerscholen dat niet elke medewerker even secuur omsprong met zijn of haar engagement en dat ze geconfronteerd werden met afhakende medewerkers net voor de start of in de loop van de zomerschool.

Uit de resultaten van de bevraging van de medewerkers leiden we af dat naar schatting één op vijf van de zomerschoolmedewerkers niet over een pedagogisch bekwaamheidsbewijs beschikt of leerkracht (in opleiding) is. Bovendien heeft ruim de helft van de medewerkers die leerkracht is of over een pedagogisch bekwaamheidsbewijs beschikt hoogstens vijf jaar ondervinding. Naast de hierboven geformuleerde drempels bij het werven van voldoende geschikte medewerkers, voeden ook deze cijfers een bezorgdheid over de slaagkansen die zomerscholen hebben om voldoende pedagogisch geschoolde medewerkers in te kunnen schakelen. Het beroep kunnen doen op kwaliteitsvolle leerkrachten is echter één van de kenmerken van effectieve zomerscholen.

5.6. Hoe zag het inhoudelijk aanbod van de zomerscholen er uit?

Veruit de meeste zomerscholen hanteerden een duidelijke scheiding tussen het **onderwijsaanbod** en het **verrijkingsaanbod**, waarbij de tijdsverdeling tussen beide gelijk was of licht in het voordeel van het onderwijsaanbod. In een kwart van de zomerscholen liepen het onderwijs- en het verrijkingsaanbod evenwel door elkaar. Bijna alle zomerscholen gaven aan dat ze zich inhoudelijk vooral richtten op de domeinen/vakken wiskunde en Nederlands/taal, al werden in heel wat zomerscholen ook leerinhouden uit andere domeinen/vakken in het onderwijsaanbod verwerkt. Wat het verrijkingsaanbod betreft, lag er een duidelijke nadruk op het aanbieden van sportactiviteiten, die in de meeste zomerscholen deel uitmaakten van een breder en gevarieerde activiteitenprogramma.

Inhoudelijk maatwerk binnen de zomerscholen, zoals vooropgesteld in de oproep van de Minister, impliceert dat zomerscholen op de hoogte waren of zich snel een beeld konden vormen van de didactische beginsituatie van hun leerlingen. Bovendien vraagt een gepersonaliseerde aanpak ook dat er tijdens het onderwijsaanbod zoveel mogelijk bij de onderwijsnoden van kinderen aangesloten wordt, hetzij via individuele instructiemomenten, hetzij via het flexibel groeperen van leerlingen met dezelfde onderwijsnoden. Om die

reden hebben we in ons onderzoek getracht om zicht te krijgen op de **pedagogisch-didactische aanpak** die zomerscholen en hun medewerkers hanteerden tijdens het onderwijsaanbod.

Een opvallende conclusie op dit vlak is dat niet alle zomerscholen en onderwijsmedewerkers een even goed **zicht hadden op de beginsituatie en de onderwijsnoden** van de aan hen toevertrouwde leerlingen. Dat lijkt vooral te gelden voor de zomerscholen met een open aanbod, waar leerlingen vanuit verschillende aanleverende scholen deelnemen en communicatie rond onderwijsnoden complexer is dan in zomerscholen die zich enkel richten op leerlingen van de eigen school (gesloten aanbod). Ook de bevindingen uit de casestudy's geven aan dat er grote verschillen tussen de zomerscholen bestaan in de mate waarin zij bij de start op de hoogte waren van de didactische beginsituatie van leerlingen. Bovendien maakten weinig zomerscholen gebruik van toetsing om zicht te krijgen op wat leerlingen wel en niet beheersten. Het hoeft geen betoog dat kwaliteitsvol maatwerk start met een goed en gedetailleerd zicht op de onderwijsnoden en vorderingen van leerlingen.

In de oproep van de Minister stond dat zomerklassen uit maximaal 14 leerlingen konden bestaan. Onze data bevestigen dat de klasgroottes inderdaad niet overschreden werden. De bevraging van de zomerschoolmedewerkers wijst ook uit dat heel wat zomerklassen leerlingen telden met uiteenlopende onderwijsnoden, wat de nood aan **maatwerk en gepaste ondersteuning** alleen maar bevestigde. Gevraagd naar de mate waarin ze er in slaagden om dit maatwerk ook te bieden, antwoordden medewerkers overwegend positief. Ze rapporteerden gemiddeld genomen voldoende tijd en ruimte om het onderwijsaanbod aan te passen aan de noden van leerlingen, om individuele instructie (zoals extra uitleg) te geven wanneer nodig en om aan binnenklasdifferentiatie te doen (door leerlingen bijvoorbeeld in niveaugroepen te plaatsen). Uiteraard kan hierbij de vraag gesteld worden hoe deze positieve geluiden zich verhouden tot het eerder gerapporteerde gebrek aan zicht op de beginsituatie van leerlingen in sommige zomerscholen. Dit spanningsveld werd ook in de casestudy's teruggevonden waarbij de observaties enerzijds voorbeelden opleverden van kwaliteitsvolle binnenklasdifferentiatie (zoals verlengde instructie, waar leerlingen die de leerstof nog niet goed onder de knie hadden, in kleine groepjes extra uitleg kregen), maar waarbij ook in de interviews door medewerkers werd aangegeven dat ze te weinig informatie hadden om deze differentiatie op te baseren.

Het algemene **klasklimaat** in de zomerklassen werd gemiddeld genomen als positief ervaren door de medewerkers die er in aan de slag waren. Zo rapporteerden medewerkers hoofdzakelijk positieve contacten met de leerlingen en weinig problemen met klasmanagement. Ook de inschatting van de motivatie van de zomerschoolleerlingen door de medewerkers was eerder hoog tot hoog. Dit beeld van het gemiddelde klasklimaat in de Vlaamse zomerscholen werd bevestigd tijdens de observaties uit de casestudy's.

5.7. Hoe percipiëerden de betrokkenen de effectiviteit van hun zomerschool?

De strakke timing van de het onderzoek naar de Vlaamse zomerscholen anno 2020 liet geen leerwinstmeting of andere vorm van 'harde' effectmeting toe. In de plaats daarvan werden coördinatoren, medewerkers, leerlingen en ouders bevraagd over de mate waarin zij inschatten dat hun zomerschool de vooropgestelde doelen bereikt heeft en tot duidelijke uitkomsten heeft geleid.

Coördinatoren schatten gemiddeld genomen de mate waarin de minder academisch gerichte doelen (bv. verhogen van de schoolse betrokkenheid, versterken van het zelfvertrouwen en verbeteren van sociale vaardigheden) bereikt werden iets hoger in dan de mate waarin de meer academisch gerichte doelen (bv. wegwerken van leerachterstand en verkleinen van de prestatiekloof tussen kansarme en kansrijke leerlingen)

bereikt werden. Het bereiken van de minder academische doelen wordt zonder meer positief beoordeeld, terwijl het bereiken van de meer academische doelen – toch het hoofddoel van de zomerscholen – eerder licht positief beoordeeld wordt. De oordelen van coördinatoren variëren bovendien aanzienlijk, waarbij sommigen grote effectiviteit rapporteren en anderen een eerder beperkte effectiviteit. Een zelfde patroon werd trouwens gevonden in de antwoorden van de **medewerkers** en in de casestudy's.

Ook **ouders en leerlingen** evalueren de mate waarin de zomerschool heeft bijgedragen tot het leren van kinderen hoofdzakelijk positief. Daarbij valt op dat ouders van OKAN-leerlingen gemiddeld genomen positiever zijn over wat hun kind op de zomerschool heeft bijgeleerd dan ouders van niet-OKAN-leerlingen en dat leerlingen die deelnamen aan een zomerschool met een gesloten aanbod een (iets) positiever oordeel velden over wat ze hebben bijgeleerd dan leerlingen in de zomerscholen met een open aanbod. Deze verschillen moeten evenwel met de nodige omzichtigheid behandeld worden, omdat het aandeel leerlingen en ouders dat de voor hen bestemde vragenlijst invulde eerder beperkt was en we dus niet voldoende kunnen uitsluiten dat er bias in de antwoorden is opgetreden.

5.8. Hoe tevreden zijn de betrokkenen over hun zomerschool?

Over het algemeen tonen coördinatoren en medewerkers zich **tevreden tot zeer tevreden** over de zomerschool waar ze deel van uitmaakten. Op een schaal van 1 tot 10 situeert de gemiddelde tevredenheidsscore voor beide groepen zich rond 8 op 10. In de beoordeling door de coördinatoren valt op dat **op sommige vlakken** de tevredenheidsscores **wat lager** zijn, m.n. wanneer het gaat over het voldoende zicht hebben op de beginsituatie van de leerlingen, over de mate waarin het aanbod aansloot bij de noden van alle leerlingen en over de opvolging en evaluatie van het leren van de leerlingen. Wat deze aspecten betreft, liggen de tevredenheidsscores betekenisvol lager. Zomerschoolcoördinatoren zijn het meest tevreden over het gevarieerde en evenwichtige aanbod dat ze hebben kunnen realiseren en over het team van medewerkers waar ze mee hebben gewerkt. Zaken waar bij sommige coördinatoren toch wat ontevredenheid rond lijkt te leven zijn, naast de hierboven vermelde onderdelen van maatwerk en differentiatie, de snelheid waarmee de zomerscholen tot stand zijn moeten komen en het niet altijd voldoende kunnen bereiken van de doelgroep.

Deze hoge tevredenheid zien we ook bij leerlingen en hun ouders, met ook hier algemene tevredenheidsscores die hoog tot zeer hoog liggen. Het aspect waar leerlingen en ouders enigszins een lagere tevredenheid over aangeven is de mate waarin leerlingen iets hebben bijgeleerd. Dit resultaat is te rijmen met bovenstaande resultaten van coördinatoren en medewerkers over het (eerder matige) zicht op de beginsituatie en het aansluiten op de noden van de leerlingen.

Op de vraag aan alle betrokkenen of ze in de **toekomst** opnieuw deel willen uitmaken van het zomerschoolverhaal, wordt volmondig 'ja' geantwoord door alle partijen, hetzij als het gaat over een zomerschool willen coördineren (coördinatoren), hetzij als het gaat over willen meewerken aan een zomerschool (medewerkers), hetzij als het gaat over (hun kind) willen (laten) deelnemen aan de zomerschool (ouders en leerlingen). Waar bij medewerkers nagenoeg geen enkele kritische noot klinkt, geven coördinatoren wel aan dat toekomstige organisatie van een zomerschool enigszins voorwaardelijk is. Prioritair geven coördinatoren aan dat de – soms zware en tijdrovende – voorbereidingen tijdig moeten kunnen gestart worden. Daarnaast wordt ook soms aangegeven dat ze willen kunnen rekenen op voldoende ondersteuning in het opzetten van het aanbod. Bij sommige ouders en leerlingen klinkt in lijn met de kritische noot bij de (hoge) algemene tevredenheid van deze betrokkenen dat enige twijfel in toekomstige deelname rijst omdat in

de huidige deelname onvoldoende tegemoet werd gekomen aan het wegwerken van de leerachterstand en/of omwille van de timing die soms moeilijk(er) verzoenbaar is met de vakantieplannen.

6. AANBEVELINGEN

Dit onderzoeksrapport, en zeker onderstaande aanbevelingen, kwamen in een zeer kort tijdsbestek tot stand. Daardoor konden de geformuleerde aanbevelingen weinig of niet worden afgestemd met belanghebbende betrokkenen vóór de publicatie van dit rapport. We zijn ons terdege bewust van de noodzaak tot afstemming en dialoog over (sommige van) deze aanbevelingen vooraleer deze aanbevelingen hun weg naar de praktijk kunnen vinden. We hopen dan ook dat de lezer de hieronder geformuleerde aanbevelingen vooral als een startpunt ziet voor een open gesprek over de 'lessons learned' over de zomerscholen 2020 met het oog op toekomstige zomerschoolinitiatieven.

6.1. Aanbevelingen voor beleidsmakers

6.1.1. We stellen voor om te blijven investeren in de Vlaamse zomerscholen

De Vlaamse zomerscholen anno 2020 kunnen in diverse opzichten een succes genoemd worden. Ruim 7500 leerlingen namen deel aan niet minder dan 138 zomerscholen, verspreid over gans Vlaanderen. Daarbij slaagden de zomerscholen relatief goed in het bereiken van kwetsbare leerlingen, van wie we verwachten dat ze misschien wel het meeste baat hebben bij een kwalitatief sterk zomerschoolaanbod. Bovendien is de tevredenheid bij de verschillende groepen van betrokkenen gemiddeld genomen hoog en schatten velen onder hen de effectiviteit van het zomerschoolaanbod hoog in. Zoals de zaken er bij het schrijven van dit rapport voor staan, valt te verwachten dat schooljaar 2020-2021 opnieuw geen vanzelfsprekend schooljaar zal worden, waardoor de nood aan initiatieven om na afloop van dit schooljaar de opgelopen leerachterstanden te remediëren – bij uitstek bij kwetsbare leerlingen – opnieuw de kop zal opsteken. Het

verdient dan ook aanbeveling om een nieuwe oproep tot inrichting van zomerscholen te lanceren, met optimalisering van de elementen die voor verbetering vatbaar zijn. Succesvolle elementen, zoals de kleine klasgroepen, dienen in de projectoproep behouden te blijven.

6.1.2. We stellen voor om een scherpere focus te hanteren in de doelstellingen van zomerscholen

We stelden in ons onderzoek vast dat zomerscholen vaak heel wat doelen tegelijk bij hun leerlingen proberen te realiseren. Bovendien rapporteerden we aanwijzingen dat de communicatie binnen individuele zomerscholen rond de na te streven doelen niet altijd optimaal verliep. Hierdoor dreigen de inspanningen die zomerscholen en hun medewerkers leveren te weinig focus in zich te dragen, waardoor er in een beperkte tijdsspanne op te veel zaken tegelijk wordt ingezet. Bovendien kan hierdoor de initiële focus van de zomerschoolaanvraag uit het oog verloren worden, met als gevolg dat mogelijks te weinig tegemoet gekomen wordt aan de aanvankelijk vooropgestelde prioritaire doelstelling van de zomerscholen, met name het wegwerken van leerachterstanden opgelopen tijdens het schooljaar.

Alle goede bedoelingen ten spijt, moeten alle betrokkenen zich er terdege van bewust zijn dat ook een zomerschool op twee weken niet alles kan bereiken. Vandaar dat we graag voorstellen om de doelstellingen van zomerscholen scherper te formuleren en explicieter te richten op het remediëren van opgelopen leerachterstanden. Hierbij kan ook nagedacht worden in welke mate het opportuun is om de vakken/leergebieden die in de zomerscholen aan bod komen, vooraf vast te leggen. We denken bijvoorbeeld aan het expliciet meegeven aan zomerschoolinrichters dat zomerscholen zich dienen te richten op het wegwerken van leerachterstanden met betrekking tot wiskunde/rekenen en Nederlands/taal. Daarbij kan nog bekeken worden in welke mate het opportuun is om de vrijheid te laten aan zomerschoolaanvragers om zich – mits verantwoording – te focussen op andere vakken/leerdomeinen.

6.1.3. We stellen voor om een faciliterende rol op te nemen als overheid in de realisatie van de zomerschool(doelen)

Verder bouwend op bovenstaande aanbeveling kan en mag de Overheid, ons inziens, een faciliterende rol opnemen in het opzetten en realiseren van een kwaliteitsvol zomerschoolaanbod. We denken hierbij aan het aanbieden van een duidelijk kader waarbinnen zomerscholen hun aanbod kunnen vormgeven samengaand met het bieden van duidelijke omkadering waarbinnen zomerscholen hun aanbod optimaal in praktijk kunnen brengen. Uiteraard in samenspraak met en op basis van de noden van de zomerschoolinrichters. Er kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het oprichten van een laagdrempelig platform waar alle organisatoren van zomerscholen hun praktische organisatie mee kunnen regelen (doelen, aanbod, aantal klassen, aantal leerlingen/medewerkers, afwezigheden, etc). Een stap verder kan gedacht worden aan het faciliteren van samenwerkingsverbanden met (de pedagogische begeleidingsdiensten van) de onderwijskoepels om het aanbod vorm te geven en te ondersteunen. Een dergelijke werkwijze laat ook toe dat zomerscholen op een eenvoudige manier in contact kunnen treden met andere zomerscholen die zich richten op dezelfde doelen, eenzelfde leerlingenpubliek beogen, e.d. waarbij o.a. samenwerking voor het uitwerken van materialen, opzetten van activiteiten, e.d. denkbaar zijn. Uiteraard zijn dit voorstellen die in nauwe samenspraak met en afstemming tussen alle betrokkenen vorm zouden kunnen krijgen. Dergelijke omkadering kan ervoor zorgen dat zomerscholen voldoende ondersteuning krijgen in het uitwerken van een aanbod en kan op die manier zorgen voor een duidelijke focus op een aantal kerndoelstellingen alsook de effectieve realisatie daarvan. Ook in het opzetten van nauwe samenwerkingsverbanden tussen zomerscholen en aanleverende scholen is een dergelijke faciliterende rol van de Overheid denkbaar.

6.1.4. We stellen voor om initiatieven te nemen waardoor zomerscholen nog beter in staat zijn om kwaliteitsvolle medewerkers aan te trekken

Voorliggend onderzoek bracht aan het licht dat heel wat zomerscholen de nodige moeite hadden om kwaliteitsvolle medewerkers tegen een gepaste verloning aan te werven. Zo stelden we vast dat ongeveer één op vijf van de zomerschoolmedewerkers niet pedagogisch geschoold was. Ook heerste er in sommige zomerscholen met een gesloten aanbod heel wat onduidelijkheid over het statuut waaronder leerkrachten al dan niet konden bijdragen aan een zomerschool georganiseerd door hun eigen school en de verloning die daarmee gepaard kon en mocht gaan. Dit heeft er mogelijk mee toe geleid dat in ongeveer een kwart van de zomerscholen met een gesloten aanbod medewerkers niet vergoed werden. Omdat een kwaliteitsvol zomerschool-aanbod in grote mate afhangt van de kwaliteit van de zomerschoolmedewerkers, stellen we voor om (de communicatie rond) de relevante regelgeving naar kandidaat-aanbieders van een zomerschool toe te optimaliseren. Daarnaast dient bekeken te worden op welke manieren leerkrachten die dit wensen in staat kunnen gesteld worden om – hetzij tegen een billijke vergoeding hetzij ingepast in hun reguliere onderwijsopdracht – een actieve rol in het zomerschoolaanbod van hun school op te nemen zonder dat hierbij (de voorbereiding aan) hun (onderwijs)opdracht in de ‘gewone’ school in het gedrang komt. We benadrukken hierbij dus dat het niet (enkel) gaat over het extra vergoeden van medewerkers, maar dat primair moet gezocht worden naar manieren om medewerking aan een zomerschool aantrekkelijk te maken voor gekwalificeerde leraren. Daarnaast kan voorzien worden in laagdrempelige ondersteuningstrajecten tijdens de zomerschool waarbij niet-pedagogisch geschoolde medewerkers ondersteund worden bij eventuele pedagogisch-didactische taken.

6.1.5. We stellen voor om bij een volgende organisatieronde van zomerscholen een ruimer tijdspad te voorzien

Voor de zomerscholen anno 2020 was de tijdsspanne tussen het verschijnen van de eerste oproep en de effectieve realisatie van de zomerscholen in veel gevallen erg kort. Dat geldt bij uitstek voor de zomerscholen die in de tweede aanvraagronde goedgekeurd werden. Het verdient aanbeveling om een volgende aanvraagronde tijdig op te starten, zodat zomerscholen onder meer voldoende tijd hebben om een kwaliteitsvol aanbod uit te werken, uitwisseling rond de onderwijsnoden van leerlingen voor te bereiden, samenwerkingen op te starten en voldoende gekwalificeerde medewerkers te vinden.

6.1.6. We stellen voor om de subsidiëring van de Vlaamse zomerscholen grondig te evalueren en bij te sturen waar nodig

Voorliggend onderzoek heeft te weinig duidelijkheid kunnen brengen over de mate waarin de toegekende subsidies toereikend waren om de kosten van de zomerscholen te kunnen dekken. Verder zorgde het risico op vroegtijdige uitval van leerlingen (omwille van COVID-19, maar ook omwille van andere mogelijke redenen) voor ongerustheid rond de mate waarin de uitgekeerde subsidies in voldoende mate zouden overeenstemmen met de geanticiperde subsidies. Een grondige evaluatie van de financiering van de Vlaamse zomerscholen zou aan het licht kunnen brengen welke bijstellingen er op dit vlak nodig, mogelijk en effectief zijn.

6.1.7. We stellen voor om te investeren in een wetenschappelijke monitoring van het effect van de Vlaamse zomerscholen

Om zicht te krijgen op de effectiviteit van de Vlaamse zomerscholen, waren we in deze studie door het beperkte tijds kader aangewezen op de oordelen van de betrokkenen. Hoewel hun perspectief zeker waardevol is, valt sterk te betwijfelen of ons onderzoek er voldoende in geslaagd is om de werkelijke impact

van de zomerscholen in beeld te brengen (bv. op vlak van leerwinst). We stellen dan ook voor om de eventuele organisatie van zomerscholen in 2021 gepaard te laten gaan met een wetenschappelijk onderbouwde impactmeting die onder meer nagaat welke effecten de Vlaamse zomerscholen bij hun leerlingen ressorteren. Een dergelijke rigoureuze impactmeting moet niet alleen een algemene inschatting geven van de effectiviteit van de Vlaamse zomerscholen, maar ook meer inzicht geven in de factoren die samenhangen met meer en minder effectieve zomerschoolpraktijken.

6.2. Aanbevelingen voor (toekomstige) inrichters van zomerscholen

6.2.1. We stellen voor dat inrichters van open zomerscholen investeren in nauwe samenwerkingsverbanden met de aanleverende scholen

Ons onderzoek toont duidelijk aan dat er verbetering mogelijk is in de mate waarin zomerscholen bij aanvang zicht hebben op de onderwijsnoden van hun leerlingen. Uiteraard zijn zomerscholen hiervoor onder meer ook afhankelijk van een tijdige inschrijving van leerlingen en van de kwaliteit van de gegevens die aan hen aangeleverd worden. Aan zomerscholen met een (semi-)open aanbod stellen we graag voor om te investeren in communicatielijnen met de scholen waar de aan hen toevertrouwde leerlingen vandaan komen en (bij het begin van het nieuwe schooljaar) naartoe gaan. Deze lijnen zullen het immers niet alleen mogelijk maken dat het aanbod in de zomerschool beter op maat van de leerlingen gesneden kan worden, maar ook dat de opvolging van de leerling na het zomerschooltraject beter kan gebeuren.

6.2.2. We stellen voor dat inrichters van zomerscholen duidelijker kiezen voor het gericht wegwerken van leerachterstand als primair doel van de zomerschool

Aansluitend bij aanbeveling 7.1.2, stellen we voor dat ook zomerscholen duidelijker durven kiezen voor een aanbod dat expliciet gericht is op het wegwerken van leerachterstanden bij hun leerlingen, hetzij op vlak van taalvaardigheid, hetzij op vlak van andere domeinen of vakken. De doelstellingen bij de academische component van de zomerschool dienen duidelijk te zijn. Doelstellingen die men bij het verrijgingsprogramma nastreeft zijn vaker moeilijker te meten of te operationaliseren. Door te veel doelstellingen tegelijk na te streven, dreigt een te grote fragmentering in het aanbod die op haar beurt gevolgen heeft voor de effectiviteit en de efficiëntie waarmee doelstellingen bereikt worden. Dit komt ook en voornamelijk tegemoet aan de grootste reden voor deelname die aangegeven wordt door leerlingen en hun ouders – als prioritaire betrokkenen van de zomerscholen. Bovendien dienen zomerscholen ook voldoende aandacht te besteden aan de interne communicatie en afstemming rond de gekozen doelstelling(en) en er voor te zorgen dat het aanbod in de zomerklassen in voldoende mate aansluit bij deze doelstelling(en) en bijdraagt tot de realisering ervan.

7. REFERENTIES

- Albee, J. J., Smith, M. L., Arnold, J. M., & Dennis, L. B. (2019). Digging struggling students out of the summer reading slump. *The Reading Teacher*, 73(3), 291-299. <https://doi.org/10.1002/trtr.1847>
- Alexander, K. L., Entwisle, D. R., & Olson, L. S. (2007). Lasting consequences of the summer learning gap. *American sociological review*, 72(2), 167-180. <https://doi.org/10.1177/000312240707200202>
- Augustine, C. H., McCombs, J. S., Pane, J. F., Schwartz, H. L., Schweig, J., McEachin, A., & Siler-Evans, K. (2016). *Effects of voluntary summer learning programs on low-income urban youth*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- Augustine, C. H., McCombs, J. S., Schwartz, H. L., & Zakaras, L. (2013). *Getting to work on summer learning: Recommended practices for success*. Santa Monica, CA: Rand Corporation.
- Baker, M. (2013). Industrial actions in schools: strikes and student achievement. *Canadian Journal of Economics/Revue canadienne d'économique*, 46(3), 1014-1036. <https://doi.org/10.1111/caje.12035>
- Bol, T. (2020). *Inequality in homeschooling during the Corona crisis in the Netherlands. First results from the LISS Panel*. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam. Geraadpleegd 6 juni 2020 via osf.io/preprints/socarxiv/hf32q
- Borman, G. D., & Boulay, M. (Eds.). (2004). *Summer learning: Research, policies, and programs*. Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Castro, M., Exposito-Casas, E., Lopez-Martin, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviria, J.L. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46. <https://doi:10.1016/j.edurev.2015.01.002>
- Ceci, S. J. (1991). How much does schooling influence general intelligence and its cognitive components? A reassessment of the evidence. *Developmental psychology*, 27(5), 703.

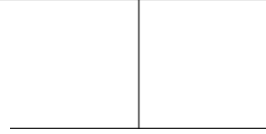
- Chaplin, D., & Capizzano, J. (2006). *Impacts of a summer learning program: A random assignment study of building educated leaders for life (BELL)*. Washington, DC: Urban Institute/Mathematica Policy Research.
- Cooper, H., Charlton, K., Valentine, J. C., & Muhlenbruck, L. (2000). Making the most of summer school: A meta-analytic and narrative review. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 65(1, Serial No. 260).
- Cooper, H., Nye, B., Charlton, K., Lindsay, J., & Greathouse, S. (1996). The effects of summer vacation on achievement test scores: A narrative and meta-analytic review. *Review of educational research*, 66(3), 227-268. <https://doi.org/10.3102/00346543066003227>
- Dietrichson, J., Bøg, M., Filges, T., & Klint Jørgensen, A. M. (2017). Academic interventions for elementary and middle school students with low socioeconomic status: A systematic review and meta-analysis. *Review of Educational Research*, 87(2), 243-282.
- Downey, D. B., Von Hippel, P. T., & Broh, B. A. (2004). Are schools the great equalizer? Cognitive inequality during the summer months and the school year. *American Sociological Review*, 69(5), 613-635. <https://doi.org/10.1177/000312240406900501>
- Education Endowment Foundation (2020a) *Impact of school closures on the attainment gap: Rapid Evidence Assessment*. London, UK: Education Endowment Foundation.
- Gorard, S., Siddiqui, N., & See, B. H. (2015). How effective is a summer school for catch-up attainment in English and maths?. *International Journal of Educational Research*, 73, 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2015.07.003>
- Haelermans, C., J. Ghysels, M. Monfrance, I. Rud & W. Groot (2017). *Procesevaluatie lentescholen en effectanalyse lente- en zomerscholen 2016*. TIER Research Report. Maastricht University, Februari 2017.
- Hall, G., Poston, K., & Dennehy, J. (2017). Summer learning programs: Investigating strengths and challenges. In N. Deutsch (Ed.), *After-school programs to promote positive youth development* (pp. 1-20). Cham: Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-59141-4_1
- Hartas, D., Lindsay, G., & Mujs, D. (2008). Identifying and selecting able students for the NAGTY summer school: emerging issues and future considerations. *High Ability Studies*, 19(1), 5-18. <https://doi.org/10.1080/13598130801980265>
- Hattie, J. (2018) *Updated list of factors influencing student achievement*. Geraadpleegd via: <https://visible-learning.org/hattie-ranking-influences-effect-sizes-learning-achievement/> (Geraadpleegd op 7 juni 2020)
- Heyns, B. (1987). Schooling and cognitive development: Is there a season for learning?. *Child development*, 58(5), 1151-1160. <https://doi.org/10.2307/1130611>
- Jaume, D., & Willén, A. (2019). The long-run effects of teacher strikes: evidence from Argentina. *Journal of Labor Economics*, 37(4), 1097-1139. <https://doi.org/10.1257/pol.20170570>
- Johnston, R., & Watson, J. (2005). *The effects of synthetic phonics teaching on reading and spelling attainment: A seven-year longitudinal study*. Edinburgh, Scotland: Scottish Executive Education Department. Geraadpleegd via <https://www2.gov.scot/Publications/2005/02/20688/52449>
- Kidron, Y., & Lindsay, J. (2014). *The effects of increased learning time on student academic and nonacademic outcomes: Findings from a meta-analytic review (REL 2014-015)*. Washington, DC: Regional Educational Laboratory Appalachia, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education
- Kim, J. S., & Quinn, D. M. (2013). The effects of summer reading on low-income children's literacy achievement from kindergarten to grade 8: A meta-analysis of classroom and home

interventions. *Review of Educational Research*, 83(3), 386-431.
<https://doi.org/10.3102/0034654313483906>

- Koomen, H.M.Y., Verschueren, K., van Schooten, E., Jak, S., & Pianta, R.C. (2012). Validating the Student-Teacher Relationship Scale: Testing factor structure and measurement invariance across child gender and age in a Dutch sample. *Journal of School Psychology*, 50(2), 215-234. doi: 10.1016/j.jsp.2011.09.001
- Lauer, P. A., Akiba, M., Wilkerson, S. B., Apthorp, H. S., Snow, D., & Martin-Glenn, M. L. (2006). Out-of-school-time programs: A meta-analysis of effects for at-risk students. *Review of educational research*, 76(2), 275-313. <https://doi.org/10.3102/00346543076002275>
- Lee, H. S., & Anderson, J. R. (2013). Student learning: What has instruction got to do with It? *Annual Review of Psychology*, 64, 445-469. doi:10.1007/s10648-007-9055-2
- Lewis, C. P. (2004). *The relation between extracurricular activities with academic and social competencies in school age children: A meta-analysis*. College Station: Texas A&M University.
- Luyten, H., Schildkamp, K., & Verachtert, P. (2009). Vooruitgang in technisch lezen gedurende het schooljaar en de zomervakantie. *Pedagogische studiën*, 86(3), 196-213.
- Luyten, J. W. (2006). Het effect van een jaar onderwijs op de wiskundeprestaties in groep 5 en 6 en de verschillen scholen. *Pedagogische studiën*, 83(6).
- Lynch, K., & Kim, J. S. (2017). Effects of a summer mathematics intervention for low-income children: A randomized experiment. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 39(1), 31-53.
<https://doi.org/10.3102/0162373716662339>
- Maldonado, J. E., & DeWitte, K. (2020). *The effect of school closures on standardized student test outcomes*. Leuven, Belgium: University of Leuven.
- Martin, K., Sharp, C., & Mehta, P. (2013). *The impact of the summer schools programme on pupils*. Report to National Foundation for Educational Research. UK: Department for Education.
- Martin, K., Sharp, C., Day, L., Gardener, R., Mehta, P., & Cook, R. (2013). *Summer schools programme for disadvantaged pupils: Overview report*. UK: Department for Education.
- Matsudaira, J. D. (2008). Mandatory summer school and student achievement. *Journal of Econometrics*, 142(2), 829-850. <https://doi.org/10.1016/j.jeconom.2007.05.015>
- McCombs, J.S., Augustine, C.H., Schwartz, H.L., Bodilly, S.J., McInnis, B., Lichter, D.S., Cross, A.B. (2011). *Making summer count: How summer programs can boost children's learning*. Santa Monica, CA: RAND Corporation.
- McDaniel, S. C., McLeod, R., Carter, C. L., & Robinson, C. (2017). Supplemental summer literacy instruction: Implications for preventing summer reading loss. *Reading Psychology*, 38(7), 673-686.
<https://doi.org/10.1080/02702711.2017.1333070>
- McEachin, A., Augustine, C., & McCombs, J. (2016). Best practices in summer programming. In K. Alexander, S. Pitcock & M. Boulay (Ed.), *The summer slide: What we know and can do about summer learning loss* (pp. 193-207). New York, NY: Teachers College Press. Columbia University.
- Meyer, F., Meissel, K., & McNaughton, S. (2017). Patterns of literacy learning in German primary schools over the summer and the influence of home literacy practices. *Journal of Research in Reading*, 40(3), 233-253. <https://doi.org/10.1111/1467-9817.12061>
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. (2020). *Statistisch Jaarboek van het Vlaams Onderwijs 2019-2020*, <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/statistisch-jaarboek-van-het-vlaams-onderwijs-2019-2020> (Geraadpleegd op 17 oktober 2020).
- Muijs D. & Reynolds D. (2017). *Effective Teaching: Evidence and Practice*. London, UK: Sage.

- Muijs, D., Harris, A., Chapman, C., Stoll, L., & Russ, J. (2004). Improving schools in socioeconomically disadvantaged areas—A review of research evidence. *School effectiveness and school improvement*, 15(2), 149-175.
- Muijs, D., Kyriakides, L., Van der Werf, G., Creemers, B., Timperley, H., & Earl, L. (2014). State of the art—teacher effectiveness and professional learning. *School effectiveness and school improvement*, 25(2), 231-256. <https://doi.org/10.1080/09243453.2014.885451>
- Nicholson, T., & Tiru, S. (2019). Preventing a summer slide in reading—the effects of a summer school. *Australian Journal of Learning Difficulties*, 24(2), 109-130. <https://doi.org/10.1080/19404158.2019.1635499>
- Paris, S. G., Pearson, P. D., Cervetti, G., Carpenter, R., Paris, A. H., DeGroot, J., ... & Flukes, J. (2004). Assessing the effectiveness of summer reading programs. In *Summer Learning* (pp. 135-176). Routledge.
- Pianta, R. C. (2001). *STRS Student-Teacher Relationship Scale*. Professional Manual. Odessa, FL: Psychological Assessment Resources.
- Quinn, D. M., Cooc, N., McIntyre, J., & Gomez, C. J. (2016). Seasonal dynamics of academic achievement inequality by socioeconomic status and race/ethnicity: Updating and extending past research with new national data. *Educational Researcher*, 45(8), 443-453. <https://doi.org/10.3102%2F0013189X16677965>
- Redford, J., Burns, S., & Hall, L. J. (2018). *The Summer after Kindergarten: Children's Experiences by Socioeconomic Characteristics*. Washington, DC: U.S. Department of Education, National Center for Education Statistics.
- Rosenshine, B. (2012). Principles of instruction: Research-based strategies that all teachers should know. *American Educator*, 36(1), 12–19.
- Sacerdote, B. (2012). When the saints go marching out: Long-term outcomes for student evacuees from Hurricanes Katrina and Rita. *American Economic Journal: Applied Economics*, 4(1), 109-35. <https://doi.org/10.1257/app.4.1.109>
- Schacter, J., & Jo, B. (2005). Learning when school is not in session: A reading summer day-camp intervention to improve the achievement of exiting first-grade students who are economically disadvantaged. *Journal of Research in Reading*, 28(2), 158-169. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9817.2005.00260.x>
- Scheerens, J., Luyten, H., Steen, R., & Luyten-de Thouars, Y. (2007). Review and meta-analyses of school and teaching effectiveness. Enschede: Department of Educational Organisation and Management, University of Twente.
- Snipes, J., Huang, C.-W., Jaquet, K., and Finkelstein, N. (2015). *The effects of the Elevate Mathsummer program on math achievement and algebra readiness* (REL 2015–096). Washington, DC: U.S. Department of Education, Institute of Education Sciences, National Center for Education Evaluation and Regional Assistance, Regional Educational Laboratory West. Retrieved from <http://ies.ed.gov/ncee/edlabs>
- Somers, M. A., Welbeck, R., Grossman, J. B., & Gooden, S. (2015). *An analysis of the effects of an academic summer program for middle school students*. New York: MDRC, MDRC.
- Staatscourant. (2020). *Regeling van de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van 12 december 2019, nr. VO/131553, houdende verlenging van de Regeling lente- en zomerscholen vo voor het kalenderjaar 2020*. Geraadpleegd via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2020-1055.html>
- Surma, T., Vanhoyweghen, K., Sluijsmans, D., Camp, G., Muijs, D., & Kirschner, P. A. (2019). *Wijze lessen: Twaalf bouwstenen voor effectieve didactiek*. Meppel, Nederland: Ten Brink Uitgevers.

- van der Lans, R.M., van de Grift, W.J.C.M., & van Veen, K. (2018). Developing an Instrument for Teacher Feedback: Using the Rasch Model to Explore Teachers' Development of Effective Teaching Strategies and Behaviors, *The Journal of Experimental Education*, 86(2), 247-264. doi: 10.1080/00220973.2016.1268086
- Verachtert, P., Van Damme, J., Onghena, P., & Ghesquière, P. (2009). A seasonal perspective on school effectiveness: Evidence from a Flemish longitudinal study in kindergarten and first grade. *School Effectiveness and School Improvement*, 20(2), 215-233. <https://doi.org/10.1080/09243450902883896>
- von Hippel, P. T., & Hamrock, C. (2019). Do test score gaps grow before, during, or between the school years? Measurement artifacts and what we can know in spite of them. *Sociological Science*, 6, 43-80. <https://doi.org/10.15195/v6.a3>
- Zvoch, K. (2019). Investigation of the long term effect of a summer literacy program on student reading performance. *Studies in Educational Evaluation*, 62, 111-117. <https://doi.org/10.1080/02702711.2019.1629516>
- Zvoch, K., & Robertson, M. C. (2017). Multivariate summer school effects. *Studies in Educational Evaluation*, 55, 145-152. <https://doi.org/10.1016/j.stueduc.2017.10.003>

8. Bijlagen

Bijlage 1. Aanvullende methodologische informatie

In deze bijlage bezorgen we de geïnteresseerde lezer graag nog enkele bijkomende details over de tijdens het onderzoek gevolgde onderzoeksmethodologie. Er wordt meer bepaald ingezoomd op de gevolgde werkwijze bij de steekproeftrekking en op de manier waarop voor de verschillende vragenlijsten uit het vragenlijstenonderzoek de respons werd berekend die vermeld staat in hoofdstuk 3.

Werkwijze steekproef zomerscholen

In de eerste ronde (uiterste indiendatum 5 juni 2020) werden 144 aanvragen voor de subsidiëring van een zomerschool ingediend. Van deze aanvragen werden er 123 goedgekeurd. In de tweede ronde (uiterste indiendatum 7 juli 2020) werden nog eens 48 aanvragen ingediend, waarvan er 47 goedgekeurd werden. Onder de goedgekeurde aanvragen uit de tweede ronde waren er 22 vragen tot uitbreiding van een zomerschool waarvan de subsidiëring al in de eerste ronde werd goedgekeurd. De andere 25 aanvragen betroffen nieuwe zomerscholen. In totaal werd de aanvraag tot subsidiëring van 148 zomerscholen goedgekeurd.

Het merendeel van de zomerscholenaanvragen (N = 116; 78,4%) betrof aanvragen voor een zomerschool met één zomerschoollocatie. Onder de zomerschoolaanvragen met meerdere locaties (N=32; 21,6%), bevonden zich 17 zomerscholen met twee locaties, 5 zomerscholen met drie locaties, 3 zomerscholen met vier locaties, 2 zomerscholen met vijf locaties en 2 zomerscholen met zes locaties. De grootste zomerscholen – elk georganiseerd in een centrumstad – telden respectievelijk 7, 12 en 16 locaties. Dit brengt het totale aantal aangevraagde zomerschoollocaties op 242.

Ook wat het aantal aangevraagde zomerklassen betreft, blijken er grote verschillen te bestaan tussen de zomerscholen. De kleinste zomerscholen telden slechts één klas, terwijl de allergrootste zomerschool 48 klassen plande. Figuur 1 geeft de verdeling van de zomerschoolaanvragen over het aantal klassen per zomerschool weer. Ongeveer de helft van de aanvragen betrof kleine zomerscholen met hoogstens drie klassen. Bijna 20% van de aanvragen ging over zomerscholen met meer dan 7 klassen. In totaal werd een subsidie voor 773 zomerschoolklassen aangevraagd. Aangezien de oproep een maximaal aantal van 14 leerlingen per zomerklass oplegde, kunnen we ervan uitgaan dat maximaal 10822 leerlingen zich voor een gesubsidieerde zomerklass kon inschrijven.

Werkwijze steekproef casestudy's

Rekening houdend met de nodige voorbereidingstijd voor de casestudy-bezoeken en de beschikbaarheid van het onderzoeksteam, werd een eerste selectie gemaakt op basis van de periode waarin de zomerscholen werden georganiseerd. Op die manier werden enkel de zomerscholen die plaatsvonden in de periode tussen 10/08/2020 en 28/08/2020 (N = 118) overgehouden. Deze zomerscholen werden gerangschikt op basis van de volgende drie kenmerken: (1) de aard van het aanbod (d.i. open of gesloten), (2) het onderwijsniveau (d.i. lager onderwijs, secundair onderwijs of een combinatie van beiden, dit telkens binnen een regulier en/of buitengewoon onderwijsaanbod) en (3) de geografische ligging van de zomerscholen (d.i. provincie). Vervolgens werden tien scholen werden op random wijze geselecteerd (aan de hand van een random number generator). De hoofdsteekproef werd aangevuld met twee reservesteekproeven, voor het geval de casestudy-bezoeken aan zomerscholen uit de hoofdsteekproef niet zouden kunnen doorgaan.

Berekeningswijze respons leerlingvragenlijst

In totaal startten 901 leerlingen met het invullen van de digitale leerlingvragenlijst. Voor 30 leerlingen geldt dat zij niet verder kwamen dan hun toestemming geven voor het verwerken van hun antwoorden in kader van het onderzoek. De andere 871 leerlingen, daarentegen, beantwoordden minstens één inhoudelijke vraag. Daarmee komt de algemene respons op de leerlingvragenlijst op 12,0%. Deze leerlingen zitten verspreid over 56 zomerscholen (d.i. 40,6%), waarbij het responspercentage per zomerschool varieert tussen 1,9% en 92,3% (\bar{x} = 24,4%). Voor slechts 9 zomerscholen werd de leerlingvragenlijst door minstens de helft van de leerlingen ingevuld. Daaronder ook de grootste Vlaamse zomerschool, waarvan niet minder dan 302 leerlingen de leerlingvragenlijst invulden. Dit maakt dat ruim één derde (34,7%) van de ingevulde leerlingvragenlijsten afkomstig zijn uit één clusterzomerschool (dewelke ongeveer 4% van het totale aantal zomerschoolleerlingen in Vlaanderen vertegenwoordigt). Deze oververtegenwoordiging moet uiteraard in het achterhoofd gehouden worden bij het interpreteren van de verderop beschreven resultaten op basis van de leerlingvragenlijst.

Berekeningswijze respons oudervragenlijst

Bij het berekenen van de respons op de oudervragenlijst vertrekken we van de aanname dat er voor elke leerling maar één ouder of begeleider een oudervragenlijst heeft ingevuld. Aangezien het invullen van de vragenlijst anoniem gebeurde, is de juistheid van deze aanname evenwel niet te controleren. In totaal startten 564 ouders met het invullen van de vragenlijst, waarbij 10 ouders enkel toestemming voor dataverwerking gaven maar verder geen enkele vraag invulden. De andere 554 ouders vulden wel minstens één andere vraag in. In verhouding tot het totale aantal leerlingen bedraagt de responsgraad van de oudervragenlijst 7,4%. Er werden oudervragenlijsten ingevuld door ouders van leerlingen uit 59 zomerscholen (d.i. 42,8%), waarbij het responspercentage per zomerschool varieert van 1,7% tot 60,9%. Voor slechts 3 zomerscholen werd de oudervragenlijst ingevuld voor minstens de helft van de leerlingen. Ook hier hoort dus een waarschuwing dat er een grote kans bestaat dat de resultaten op basis van de oudervragenlijst niet als representatief voor alle ouders van zomerschoolleerlingen mogen beschouwd worden.

Berekeningswijze respons medewerkervragenlijst

Voor de medewerkervragenlijst geldt dat 683 medewerkers de hen bezorgde link gebruikten om te starten met het invullen van de voor hen bestemde vragenlijst. Van deze medewerkers gaven er 36 enkel hun toestemming voor het verwerken van hun antwoorden. De resterende 647 medewerkers vulden minstens één inhoudelijke vraag uit de vragenlijst in. Wanneer we dit aantal afzetten tegenover het geschatte totale aantal medewerkers in de 138 Vlaamse zomerscholen, komen we op een responsgraad van 43,4%. De medewerkers die de vragenlijst invulden, maakten deel uit van 84 zomerscholen (d.i. 60,9%).

Berekeningswijze respons coördinatorvragenlijst

Zoals in het rapport beschreven werd, bestond de coördinatorvragenlijst in drie versies: één voor de coördinatoren van zomerscholen met één locatie, één voor de coördinatoren van zomerscholen met meerdere locaties en één voor de verantwoordelijken voor een zomerschoollocatie. We ontvingen 104 minstens gedeeltelijk ingevulde vragenlijsten voor coördinatoren van zomerscholen met één locatie. Daarvan bleek de vragenlijst voor 16 zomerscholen twee keer ingevuld te zijn, waarvan één keer gedeeltelijk en één keer volledig. In de meeste gevallen bleek het om coördinatoren te gaan die al vóór of bij het begin van hun zomerschool gestart waren met het invullen van de vragenlijst en afhaakten bij vragen die pas op het einde van de zomerschool konden ingevuld worden. Daarop werd beslist om enkel de volledig ingevulde versie te behouden. Bijkomend werd één vragenlijst geïdentificeerd als ingevuld door een zomerschool die niet tot de 138 gesubsidieerde zomerscholen behoorde. Ook deze vragenlijst werd uit het databestand verwijderd, waardoor er

87 ingevulde vragenlijsten voor analyse overbleven. Deze vragenlijsten bleken betrekking te hebben op 80 zomerscholen, omdat voor vier zomerscholen de zomerschool gecoördineerd werd door twee personen die beiden de coördinatorvragenlijst hadden ingevuld. Voor één grote clusterzomerschool werd de vragenlijst ingevuld door 4 personen. Voor de zomerscholen met één locatie ligt het responspercentage dus op 74,8%.

De vragenlijst voor de coördinatoren van zomerscholen met meer dan één locatie werd door 30 personen, afkomstig uit 22 zomerscholen, minstens gedeeltelijk ingevuld. Voor vijf zomerscholen werd de vragenlijst meer dan één keer ingevuld, waarbij niet altijd kon opgemaakt worden of het ging om coördinatoren die in duobaan hun zomerschool leidden, dan wel om locatieverantwoordelijken die per abuis de verkeerde versie van de coördinatorvragenlijst ingevuld hebben. De vragenlijst voor de locatieverantwoordelijken binnen zomerscholen met meer dan één locatie werd in totaal 22 keer minstens gedeeltelijk ingevuld. Voor twee locaties werd de vragenlijst twee keer ingevuld, één keer onvolledig vóór het einde van de zomerschool en één keer volledig na het einde van de zomerschool. De onvolledig ingevulde vragenlijsten werden uit het databestand verwijderd. De 20 overblijvende vragenlijsten bleken afkomstig uit 11 verschillende zomerscholen, waarvan er voor 8 ook een ingevulde vragenlijst voor de coördinator beschikbaar was.

De responsgraad voor de zomerscholen met meer dan één locatie bedroeg 80,6%, wat betekent dat we voor ruim vier vijfden van deze zomerscholen minstens één vragenlijst voor de coördinator of minstens één vragenlijst voor de locatieverantwoordelijken ontvangen hebben. Bij het samenvoegen van de data uit de drie coördinatorvragenlijsten bleek, tot slot, dat vijf zomerscholen zowel in het databestand voor de zomerscholen met één locatie als in het databestand voor de zomerscholen met meerdere locaties voorkwamen. Vermoedelijk was dit het gevolg van een vergissing van de respondent bij het invullen van de vragenlijst. Uiteindelijk werd de coördinatorvragenlijst dus voor 100 zomerscholen ingevuld, wat het totale responspercentage op 73,2% brengt.

Bijlage 2. Coördinatorvragenlijst

Bij elke vraag wordt aangegeven aan wie de vraag werd voorgelegd door middel van CO1 (voor coördinatoren van een zomerschool met 1 locatie), CO>1 (voor coördinatoren van een zomerschool met meerdere locaties) en/of LV (locatieverantwoordelijke).

Daarnaast wordt bij het onderwerp 'medewerkers' per vraag aangegeven of de vraag gesteld werd aan scholen (1) met een gescheiden onderwijs- en verrijkingaanbod d.m.v. [*] of (2) met een geïntegreerd of geen verrijkingaanbod d.m.v. [**]. Bij het onderwerp aanbod en doelen wordt per vraag aangegeven of de vraag gesteld werd aan scholen (1) met een verrijkingaanbod d.m.v.[°] of (2) zonder een verrijki-

Vragenlijst voor coördinatoren

Beste coördinator,

Beste locatieverantwoordelijke,

Deze vragenlijst peilt naar verschillende aspecten m.b.t. de organisatie van uw zomerschool. Uw antwoorden op deze vragenlijst, en die van vele andere zomerschoolmedewerkers, laten ons toe om de overheid te informeren over hoe zomerscholen in de toekomst nog beter georganiseerd kunnen worden.

U heeft ervaring met het organiseren van een zomerschool. Uw stem is dus belangrijk!

Het invullen van de vragenlijst vraagt tussen de 20 tot 45 minuten.

Alvast heel erg bedankt voor uw tijd!

het onderzoeksteam Zomerscholen

- Ik bevestig mijn vrijwillige deelname aan het onderzoek. Ik ben ervan op de hoogte dat ik op elk moment mijn deelname kan stoppen. Ik ga akkoord met de wijze waarop mijn gegevens door Thomas More Hogeschool verwerkt en bewaard zullen worden (zie excel.thomasmore.be/zomerscholen/privacy).
-

1. Vult u deze vragenlijst in als zomerschoolcoördinator of als locatieverantwoordelijke?

Allen

- zomerschoolcoördinator
- locatieverantwoordelijke

Formele gegevens over de zomerschool(locatie)

2. Is uw zomerschool 2020 een verderzetting en/of wijziging van een zomerschoolinitiatief dat ook voordien al plaatsvond?

CO1,
CO>1

- ja
- nee

3. Hoeveel locaties telt uw zomerschool? [Dropdown menu]

CO1,
CO>1

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7
- 8
- 9
- 10
- 11
- 12
- 13
- 14
- 15
- 16
- 17
- 18
- 19
- 20

4. Hoeveel zomerklassen telt uw zomerschool(locatie)? Reken hierbij enkel de zomerklassen

Allen

die werkelijk hebben plaats gehad.
[Antwoord met een afgerond getal.]

5. Was uw zomerschool enkel gericht op de leerlingen van één specifieke school?

CO1
CO>1

- ja
- nee, onze zomerschool stond open voor iedereen
- nee, onze zomerschool was enkel gericht op leerlingen van een beperkt aantal scholen (bv. uit één gemeente, uit één scholengemeenschap, ...)

6. Biedt uw zomerschool(locatie) een aanbod specifiek gericht op OKAN-leerlingen (al dan niet als deel van een breder aanbod)?

Allen

- Nee
- Ja, enkel voor leerlingen die afgelopen schooljaar in het basisonderwijs zaten
- Ja, enkel voor leerlingen die afgelopen schooljaar in het secundair onderwijs zaten
- Ja, voor leerlingen uit het basis- én het secundair onderwijs

De volgende vraag maakt een onderscheid tussen het onderwijsaanbod en het verrijksaanbod van uw zomerschool(locatie).

Zomerscholen moeten een onderwijsaanbod organiseren. Daarin wordt expliciet gewerkt aan onderwijsdoelen, gekoppeld aan vakken of leergebieden. Zomerscholen kunnen dit aanbod aanvullen met een verrijksaanbod. Hiermee bedoelen we het ruimere, minder schoolse en minder formele aanbod van de zomerschool, bijvoorbeeld gelinkt aan sport, cultuur of spel. Dit aanbod heeft dus geen expliciete link met de onderwijsdoelen.

7. Binnen onze zomerschool(locatie)...

Allen

- bieden we zowel een onderwijs- als een verrijksaanbod aan die duidelijk van elkaar gescheiden kunnen worden.
- bieden we een geïntegreerd onderwijs- en verrijksaanbod aan. Ze zijn moeilijk of niet van elkaar te onderscheiden.
- bieden we geen verrijksaanbod aan.

Adres locatie + functie locatieverantwoordelijke

8. Vul hieronder de straat en de gemeente in van de zomerschoollocatie waarvoor u de vragenlijst zal invullen.

LV

- Straat :
- Gemeente:

9. Vanuit welke functie bent u bij de zomerschoollocatie betrokken? (bv. medewerker OCMW, directeur basisschool, diensthoofd Onderwijs van gemeente, ...)

LV

De zomerschoolcoördinator

Nu volgen een beperkt aantal vragen over u als zomerschoolcoördinator.

10. Vanuit welke functie bent u bij de zomerschool betrokken? (bv. medewerker OCMW, directeur basisschool, diensthoofd Onderwijs van gemeente, ...)

CO1
CO>1

11. Duid voor elke stelling aan in welke mate ze van toepassing is op u als coördinator van de zomerschool.

CO1
CO>1

	helemaal niet van toepassing	eerder niet van toepassing	eerder van toepassing	helemaal van toepassing
Ik was vanaf het begin bij deze zomerschool betrokken.	☐	☐	☐	☐
Ik was nauw betrokken bij het schrijven van de zomerschoolaanvraag voor deze zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik heb een belangrijke rol bij de praktische organisatie van de zomerschool (bv. bepalen start- en einduur, opvolgen inschrijvingen, opvolgen aan- en afwezigheden, ...)	☐	☐	☐	☐

Ik heb een belangrijke rol bij de inhoudelijke organisatie van het onderwijsaanbod van de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik heb een belangrijke rol bij de inhoudelijke organisatie van het verrijksaanbod van de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik heb een belangrijke rol bij de inhoudelijke organisatie van de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik neem zelf ook een rol op als medewerker (lesgever/begeleider) in de zomerschool.	☐	☐	☐	☐

12. Wat is uw hoogste opleidingsniveau?

CO1
CO>1

- secundair onderwijs
- professionele bachelor (hogeschool)
- bachelor-na-bachelor (hogeschool)
- master of academische bachelor (universiteit)
- master-na-master (universiteit)
- doctoraat

Financiële en materiële ondersteuning

Nu volgen enkele vragen over de financiële en andere ondersteuning van uw zomerschool.

13. Kon u naast de subsidie van de overheid rekenen op extra financiering van uw zomerschool?

CO1
CO>1

- ja
- nee

14. U gaf aan op extra financiering te kunnen rekenen, naast de subsidie van de overheid.

CO1
CO>1

Hoeveel bedroeg het totale bedrag (in EUR) van de aanvullende financiering?

Wie of welke organisatie(s) zorgde(n) voor deze aanvullende financiering?

15. Dekt de subsidie van de overheid alle kosten die u specifiek heeft moeten maken voor de organisatie van uw zomerschool?

CO1
CO>1

- ja
- nee
- kan ik nu nog niet zeggen

16. Op welke bijkomende praktische of materiële ondersteuning heeft u moeten rekenen om de organisatie van uw zomerschool mogelijk te maken?

CO1
CO>1

17. Zijn er bepaalde plannen voor uw zomerschool (inhoudelijk en/of praktisch) die u noodzakelijk achtte om een kwaliteitsvol zomerschoolaanbod te kunnen bieden, maar die u niet heeft kunnen uitvoeren omwille van financiële redenen?

CO1
CO>1

- nee
- ja
- [verklaar hieronder]

Nu stellen we u graag enkele vragen over de leerlingen van uw zomerschool(locatie).

18. Wat was het beoogde doelpubliek van uw zomerschool(locatie)?

[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- Leerlingen die een leerachterstand hebben opgelopen
- Kansarme leerlingen
- Anderstalige leerlingen
- Leerlingen die een extra uitdaging (verdieping of interesse) nodig hebben
- Leerlingen die voorbereid moeten worden op een scharniermoment (bv. overgang lager – secundair onderwijs, overgang secundair – hoger onderwijs, overgang eerste naar tweede graad secundair onderwijs, ...)
- Leerlingen met specifieke interesses/talenten die aansluiten bij jullie aanbod
- Leerlingen met een herexamen en/of vakantietaak
- Leerlingen met een leer- of ontwikkelingsstoornis
- Onze zomerclasses richten zich niet op een specifieke doelgroep
- Andere, namelijk:

19. Welke strategie sluit het best aan bij de strategie die voor uw zomerschool(locatie) gebruikt werd om leerlingen aan te trekken?

CO1
LV

- Enkel (de ouders van) specifieke individuele leerlingen werden aangesproken of uitgenodigd
- Enkel (de ouders van) leerlingen uit een specifieke doelgroep werden aangesproken of uitgenodigd.
- Voor onze zomerschool werd een open en zo breed mogelijke communicatiestrategie gebruikt waarbij op voorhand geen selectie werd gemaakt naar individuele leerlingen of doelgroep toe.

20. In welke mate namen volgende personen of instanties een actieve rol op in het aantrekken van leerlingen voor uw zomerschool(locatie)?

CO1
LV

	helemaal geen rol	een eerder kleine rol	een eerder grote rol	een erg grote rol
Lokaal bestuur (OCMW, stadsdienst, dienst gelijke kansen, ...)	☐	☐	☐	☐
Scholen waarmee samengewerkt werd	☐	☐	☐	☐
De klassenraad van onze school	☐	☐	☐	☐
Zorgteam / leerlingenbegeleiding	☐	☐	☐	☐
Ouders	☐	☐	☐	☐
Externe organisatie(s)	☐	☐	☐	☐

21. Hoe of door wie werden leerlingen ingeschreven in uw zomerschool(locatie)?
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- ouders en/of leerlingen konden zelf inschrijven (bv. via een online tool)
- een leraar of medewerker van de school van de leerlingen bracht de inschrijving in orde
- een medewerker van een organisatie van buiten de school van de leerling bracht de inschrijving in orde
- de inschrijving verliep op een andere manier, namelijk:

.....

22. Hoeveel leerlingen namen deel aan de zomerschool (op uw zomerschoollocatie)?

CO1
LV

Aantal ingeschreven leerlingen:

Aantal leerlingen dat minstens 80% van de dagen naar uw zomerschool ging:

Aantal leerlingen dat wel startte aan de zomerschool

maar vóór de helft van de schoolperiode afhaakte:

23. Wat waren volgens u de reden(en) waarom leerlingen die aangeraden werden om een

CO1
LV

zomerschool te volgen, toch niet inschreven en/of niet consequent deelnamen?
 [meerdere antwoorden mogelijk]

- Ik ken de redenen voor niet-deelname niet.
- De periode waarin de zomerschool plaats vond was niet geschikt.
- Ouders/verzorgers wilden hen niet laten deelnemen.
- De leerling wilde zelf niet deelnemen.
- Moeilijkheden met fysieke bereikbaarheid van de zomerschool.
- Ouders/verzorgers hadden het gevoel dat deelname aan de zomerschool stigmatiserend was.
- De leerling vond het zomerschoolprogramma niet interessant genoeg.
- De activiteiten waren niet geschikt.
- Andere redenen, namelijk:

24. Geef bij elk van volgende stellingen aan in welke mate deze geldt voor uw zomerschool(locatie).

CO1 LV

	helemaal niet van toepassing	eerder niet van toepassing	eerder van toepassing	helemaal van toepassing
Er namen hoofdzakelijk leerlingen deel die tot het doelpubliek behoorden.	☐	☐	☐	☐
Er namen hoofdzakelijk leerlingen deel die niet tot het doelpubliek behoorden.	☐	☐	☐	☐
De meeste ingeschreven leerlingen waren elke dag aanwezig.	☐	☐	☐	☐
Het was makkelijk om het aanbod van de zomerschool kenbaar te maken aan de leerlingen en hun ouders van de doelgroep.	☐	☐	☐	☐

25. Zomerscholen moeten gratis aangeboden worden aan de doelgroep. Waarborgsystemen kunnen echter de participatie verhogen. Werd er op uw zomerschool(locatie) gewerkt met een waarborgsysteem (cfr. een soort van waarborg bij de ingeschreven leerlingen)?

CO1 LV

- Ja, waarbij een vast bedrag per leerling werd gevraagd.
- Ja, waarbij een variabel bedrag per leerling werd gevraagd, dat bv. rekening hield met sociale correcties.
- Ja, waarbij een bedrag betaald moest worden bij niet-deelname.
- Neen, de zomerschool was gratis en men eiste geen waarborg.

Medewerkers

De volgende vragen gaan over de medewerkers van uw zomerschool(locatie). [*]

26. Hoe eenvoudig vond u het om medewerkers te vinden voor het onderwijsaanbod van uw zomerschool(locatie)? [*]

CO1
LV

Heel moeilijk Heel gemakkelijk

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

27. Wat was het profiel van de medewerkers die het onderwijsaanbod in uw Zomerschool(locatie) verzorgden? [*]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- leerkrachten
- oud-leerkrachten
- studenten uit de lerarenopleiding
- medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)
- vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren
- andere, namelijk:

28. Geef voor elke categorie aan hoeveel medewerkers er in uw zomerschool(locatie) het onderwijsaanbod verzorgden. [*]

CO1
LV

leerkrachten	
oud-leerkrachten	
studenten uit de lerarenopleiding	

medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)	
vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren	
andere	

29. Hoe werden de medewerkers die instonden voor het onderwijsaanbod gerekruteerd? [*]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- Er werd een brede oproep gelanceerd.
- Leraren werden gerekruteerd uit scholen die betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool (bv. eigen leraren).
- Leraren werden gerekruteerd uit scholen die niet betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool.
- Studenten werden gerekruteerd uit lerarenopleidingen.
- Andere, namelijk:

30. Hoe werden de medewerkers die instonden voor het onderwijsaanbod geselecteerd? [*]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- De selectie gebeurde op basis van een CV en motivatiebrief.
- De selectie gebeurde aan de hand van sollicitatiegesprekken.
- Iedereen die zich aandienende, werd geselecteerd.
- Medewerkers werden geselecteerd in volgorde van aandiening tot het nodige aantal personen bereikt was.
- De selectie gebeurde door de zomerschool zelf.
- De selectie werd gemaakt door een lerarenopleiding.
- Een externe organisatie (niet lerarenopleiding) organiseerde de selectie.
- Andere, namelijk:

31. Kregen de medewerkers aan het onderwijsaanbod een vergoeding voor hun bijdrage aan de zomerschool? [*]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- ja, een vergoeding in geld
- ja, een vergoeding in natura (bv. cadeaubon, voucher)
- nee
- niet iedereen werd vergoed

32. Hoe eenvoudig vond u het om medewerkers te vinden voor het verrijkingaanbod van uw zomerschool(locatie)? [*]

CO1
LV

[Even ter herinnering: het verrijkingaanbod omvat het ruimere, minder schoolse en minder formele aanbod van de zomerschool, bijvoorbeeld gelinkt aan sport, cultuur of spel. Dit aanbod heeft dus geen expliciete link met de onderwijsdoelen.]

Heel moeilijk

Heel gemakkelijk

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

33. Wat was het profiel van de medewerkers die het verrijkingaanbod in uw zomerschool(locatie) verzorgden? [*]

CO1
LV

[meerdere antwoorden mogelijk]

- leerkrachten
- oud-leerkrachten
- studenten uit de lerarenopleiding
- medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)
- vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren
- andere, namelijk:

34. Geef voor elke categorie aan hoeveel medewerkers er in uw zomerschool(locatie) het verrijkingaanbod verzorgden. [*]

CO1
LV

	aantal
leerkrachten	
oud-leerkrachten	
studenten uit de lerarenopleiding	
medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)	

vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren	
andere	

35. Kregen de medewerkers aan het verrijkingaanbod een vergoeding voor hun bijdrage aan de zomerschool? [*]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- ja, een vergoeding in geld
- ja, een vergoeding in natura (bv. cadeaubon, voucher)
- nee
- niet iedereen werd vergoed

36. Hoe eenvoudig vond u het om medewerkers voor uw zomerschool(locatie) te vinden? [**]

CO1 LV

Heel moeilijk

Heel gemakkelijk

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

37. Wat was het profiel van de medewerkers die het aanbod in uw zomerschool(locatie) verzorgden? [**]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- leerkrachten
- oud-leerkrachten
- studenten uit de lerarenopleiding
- medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)
- vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren
- andere, namelijk:

38. Geef voor elke categorie aan hoeveel medewerkers er in uw zomerschool(locatie) het aanbod verzorgden. [**]

CO1 LV

	aantal
leerkrachten	
oud-leerkrachten	
studenten uit de lerarenopleiding	
medewerkers van een niet-schoolse organisatie die nauw bij de zomerschool betrokken was (bv. gemeente, jeugdorganisatie, ...)	
vrijwilligers die niet tot één van bovenstaande groepen behoren	
andere	

39. Hoe werden de medewerkers voor uw zomerschool(locatie) gerekruteerd? [**]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- Er werd een brede oproep gelanceerd.
- Leraren werden gerekruteerd uit scholen die betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool (bv. eigen leraren).
- Leraren werden gerekruteerd uit scholen die niet betrokken waren bij de organisatie van de zomerschool.
- Studenten werden gerekruteerd uit lerarenopleidingen.
- Andere, namelijk:

40. Hoe werden de medewerkers voor uw zomerschool(locatie) geselecteerd? [**]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1 LV

- De selectie gebeurde op basis van een CV en motivatiebrief.
- De selectie gebeurde aan de hand van sollicitatiegesprekken.
- Iedereen die zich aandienende, werd geselecteerd.
- Medewerkers werden geselecteerd in volgorde van aandiening tot het nodige aantal personen bereikt was.
- De selectie gebeurde door de zomerschool zelf.
- De selectie werd gemaakt door een lerarenopleiding.
- Een externe organisatie (niet lerarenopleiding) organiseerde de selectie.
- Andere, namelijk:

41. Kregen de medewerkers van uw zomerschool(locatie) een vergoeding voor hun bijdrage aan de zomerschool? [**]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- ja, een vergoeding in geld
- ja, een vergoeding in natura (bv. cadeaubon, voucher)
- nee
- niet iedereen werd vergoed

Dagindeling

Nu volgen een aantal vragen over de praktische organisatie van uw zomerschool(locatie).

42. Hoe laat start een (volledige) dag in uw zomerschool (voor- en na-opvang niet meegerekend)?

CO1
LV

[gebruik antwoordformaat (0)0:00 – bv. 9:00 of 13:00]

43. Hoe laat eindigt een (volledige) dag in uw zomerschool (voor- en na-opvang niet meegerekend)?

CO1
LV

[gebruik antwoordformaat (0)0:00 – bv. 9:00 of 13:00]

44. Hoeveel uren van een volledige dag op uw zomerschool(locatie) worden ingenomen door het onderwijsaanbod?
[antwoord met een afgerond getal]

CO1
LV

45. Hoeveel uren van een volledige dag op uw zomerschool worden ingenomen door het verrijksaanbod?
[antwoord met een afgerond getal]

CO1
LV

Aanbod en doelen

46. Welke vakken of leergebieden werden in (het onderwijsaanbod van) uw zomerschool aangeboden? [°][°°]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- Nederlands
- wiskunde
- Frans
- wetenschappen en techniek (bv. STEM, fysica, ICT, ...)
- leren leren
- mens en maatschappij
- praktijkvakken (bv. handel, techniek, elektriciteit, ...)
- activiteiten dagelijks leven
- andere, namelijk:

47. Welke activiteiten en/of inhouden maakten deel uit van (het verrijgings)aanbod van uw zomerschool? [°°]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- sportactiviteiten
- leesactiviteiten
- socio-emotionele vaardigheden
- muzische vorming
- kunst- en cultuuractiviteiten
- uitstappen buiten de school
- andere, namelijk:

48. Wat waren de doelen van uw zomerschool? [°][°°]
[meerdere antwoorden mogelijk]

CO1
LV

- Het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen.
- Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar.
- Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen.
- De taalvaardigheid van leerlingen verhogen.
- De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen.
- Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens.
- De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen.

- De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken.
- Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering
- Aanleren van vaardigheden 'leren leren' bij leerlingen.
- Andere, namelijk:

49. In welke mate werd dit doel of werden deze doelen bereikt? [°][°°]

CO1
LV

	helemaal niet bereikt	eerder niet bereikt	eerder wel bereikt	helemaal bereikt
Het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen.	☐	☐	☐	☐
Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar.	☐	☐	☐	☐
Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen.	☐	☐	☐	☐
De taalvaardigheid van leerlingen verhogen	☐	☐	☐	☐
De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen.	☐	☐	☐	☐
Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens.	☐	☐	☐	☐
De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen.	☐	☐	☐	☐
De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken.	☐	☐	☐	☐
Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering.	☐	☐	☐	☐
Aanleren van vaardigheden 'leren leren' bij leerlingen.	☐	☐	☐	☐

Andere	☐	☐	☐	☐
--------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Didactische organisatie

50. Duid bij elk van volgende stellingen aan in welke mate deze geldt voor uw zomerschool.

CO1 LV

	helemaal niet bereikt	eerder niet bereikt	eerder wel bereikt	helemaal bereikt
Leerlingen met dezelfde noden werden gegroepeerd.	☐	☐	☐	☐
De gebruikte didactiek werd sterk aangepast aan de (kleinere) groeps grootte.	☐	☐	☐	☐
De aanpak in de zomerschool werd gedurende de zomerscholen besproken en waar nodig aangepast.	☐	☐	☐	☐
We hadden bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en de noden van de leerlingen.	☐	☐	☐	☐
We konden gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.	☐	☐	☐	☐
Op onze zomerschool werden leerlingen in de mate van het mogelijke in één zomerklas geplaatst met klasgenoten van het afgelopen schooljaar.	☐	☐	☐	☐
We hebben voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.	☐	☐	☐	☐
We gebruikten toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.	☐	☐	☐	☐

51. Was er een georganiseerd systeem waarmee de specifieke noden van individuele leerlingen aan de lesgevers werden gecommuniceerd voorafgaand aan de zomerschool?

CO1
LV

- ja, namelijk:
- nee
- ik weet het niet

52. Was er een georganiseerd systeem waarmee de evaluatie/voortgang van individuele leerlingen aan hun gewone school werd gecommuniceerd na afloop van de zomerschool?

CO1
LV

- ja, namelijk:
- nee
- ik weet het niet

Tevredenheid

U bent er bijna! Tot slot willen we met enkele vragen polsen naar uw tevredenheid over een aantal aspecten van uw zomerschool.

53. Geef op een schaal van 0 tot en met 10 aan in welke mate u vindt dat uw zomerschool succesvol was (0 = helemaal niet tot 10 = helemaal wel).

Allen

Niet succesvol

Heel succesvol

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

54. Zou u in de toekomst nogmaals een zomerschool organiseren?

Allen

- ja,
- nee
- dat weet ik nog niet

55. Wat waren de belangrijkste succesfactoren van uw zomerschool?

Allen

56. Wat waren de belangrijkste knelpunten van uw zomerschool?

Allen

--

57. Geef bij elk van volgende zaken aan in welke mate u er tevreden over bent in uw
 • zomerschool.

Allen

	zeer ontevreden	eerder ontevreden	eerder tevreden	zeer tevreden
De inhoud van het onderwijsaanbod	☐	☐	☐	☐
De groepssamenstelling tijdens het onderwijsaanbod	☐	☐	☐	☐
De didactische aanpak tijdens het onderwijsaanbod	☐	☐	☐	☐
De ingezette medewerkers tijdens het onderwijsaanbod	☐	☐	☐	☐
De inhoud van het verrijkingaanbod	☐	☐	☐	☐
De inhoud van het verrijkingaanbod	☐	☐	☐	☐
De groepssamenstelling tijdens het verrijkingaanbod	☐	☐	☐	☐
De ingezette medewerkers tijdens het verrijkingaanbod	☐	☐	☐	☐
Het inhoudelijke aanbod	☐	☐	☐	☐

De groepssamenstelling	☐	☐	☐	☐
De didactische aanpak	☐	☐	☐	☐
De medewerkers van onze zomerschool	☐	☐	☐	☐
De mate waarin de beginsituatie van elke leerling gekend was	☐	☐	☐	☐
De mate waarin tegemoet gekomen werd aan de noden van elke leerling	☐	☐	☐	☐
De opvolging en evaluatie van de leerlingen	☐	☐	☐	☐

Open eindvraag

58. Is er nog iets wat u ons zeker wil vertellen over uw zomerschool? Schrijf het dan
- hieronder op.

Allen

Bijlage 3. Medewerkervragenlijst

Deze bijlage bevat de medewerkervragenlijst. Bij elke vraag werd aangegeven hoeveel respondenten de vraag beantwoordden (zie kader bij elke vraag), uitgedrukt in absolute aantallen en in % ten opzichte van de totale responsgroep.

Beste zomerschoolmedewerker,

Hartelijk dank om even de tijd te nemen om deze vragenlijst in te vullen!

Met deze vragenlijst proberen we te weten te komen hoe uw zomerschool precies georganiseerd werd en wat uw rol daarin was.

We willen ook graag weten wat u goed vond lopen en waar u mogelijkheden tot verbetering ziet.

Uw antwoorden - en die van vele andere medewerkers - geven ons inzicht in hoe zomerscholen in de toekomst nog beter georganiseerd kunnen worden. Daarom zijn uw antwoorden belangrijk.

Het invullen van de vragenlijst kost u ongeveer 20 minuten. Als u dat wil, kan u uw deelname spreiden over verschillende momenten.

Alvast bedankt!

- Ik bevestig mijn vrijwillige deelname aan het onderzoek. Ik ben ervan op de hoogte dat ik op elk moment mijn deelname kan stoppen. Ik ga akkoord met de wijze waarop mijn gegevens door Thomas More Hogeschool verwerkt en bewaard zullen worden (zie [excel.thomasmore.be/zomerscholen/privacy](https://www.thomasmore.be/zomerscholen/privacy)).
-

1. Ik ben een:

- leerkracht van een school die betrokken is bij de organisatie van deze zomerschool
- leerkracht van een school die niet betrokken is bij de organisatie van deze zomerschool
- oud-leerkracht
- externe partner (bv. medewerker van een lokaal bestuur of externe organisatie)
- student uit een lerarenopleiding
- vrijwilliger die niet tot één van bovenstaande groepen behoort
- andere, namelijk:

2. Wat is uw hoogste opleidingsniveau?

- secundair onderwijs
- professionele bachelor (hogeschool)
- bachelor-na-bachelor (hogeschool)
- master of academische bachelor (universiteit)
- master-na-master (universiteit)
- doctoraat
- andere, namelijk:

Vraag 3 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 1 'externe partner', 'vrijwilliger die niet tot één van bovenstaande groepen behoort' of 'andere' aanduidde.

3. Bent u in het bezit van een pedagogisch bekwaamheidsbewijs (bv. educatieve bachelor/master via een geïntegreerde lerarenopleiding of een diploma uit een Specifieke Lerarenopleiding)?

- ja
- nee

Vraag 4 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 1 'leerkracht van een school die betrokken is bij de organisatie van deze zomerschool' of 'leerkracht van een school die niet betrokken is bij de organisatie van deze zomerschool' of wanneer de respondent bij vraag 3 'ja' aanduidde.

4. Hoeveel jaar onderwijservaring heeft u als (oud-)leerkracht?

- ik heb (nog) geen ervaring als leerkracht
- maximaal 2 jaar ervaring
- 3-5 jaar ervaring
- 6-15 jaar ervaring
- meer dan 15 jaar ervaring

5. Kreeg u als medewerker een vergoeding voor een bijdrage aan uw zomerschool?

[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- ja, door middel van een vergoeding in geld
- ja, door middel van een vergoeding in natura (bv. cadeaubon, voucher)
- nee

De volgende vragen peilen naar uw rol in de zomerschool. We vragen u om bij het beantwoorden van de vragen de zomerschool voor ogen te houden waar u de afgelopen twee weken actief was.

Bent u de afgelopen twee weken in meerdere zomerscholen actief geweest, kies dan de zomerschool waarvan de coördinator u de e-mail met de link naar deze vragenlijst heeft bezorgd.

6. Vul hieronder het adres van uw zomerschool in.

- straat:
- postcode:
- gemeente:

Zomerscholen moeten een onderwijsaanbod organiseren. Daarin wordt expliciet gewerkt aan onderwijsdoelen, gekoppeld aan vakken of leergebieden.

Zomerscholen kunnen die aanbod aanvullen met een verrijkingsaanbod. Hiermee bedoelen we het ruimere, minder schoolse en minder formele aanbod van de zomerschool, bijvoorbeeld gelinkt aan sport, cultuur of spel. Dit aanbod heeft dus geen expliciete link met de onderwijsdoelen.

7. Ik was als medewerker ...

- enkel of vooral betrokken bij het onderwijsaanbod van mijn zomerschool
- enkel of vooral betrokken bij het verrijkingsaanbod van mijn zomerschool
- ongeveer even sterk betrokken bij het onderwijsaanbod als bij het verrijkingsaanbod van mijn zomerschool

Vraag 8 tot en met vraag 28 werden enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 7 'enkel of vooral betrokken bij het onderwijsaanbod van mijn zomerschool' of 'ongeveer even sterk betrokken bij het onderwijsaanbod als bij het verrijkingsaanbod van mijn zomerschool' aanduidde.

8. Aan hoeveel zomerklassen gaf u tijdens de afgelopen periode les?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7

9. Vul hieronder voor elke zomerklas waarin u actief was het aantal leerlingen in elk van de categorieën in.

	aantal leerlingen ingeschreven in deze klas	aantal leerlingen dat minstens 80% van de dagen deelnam	aantal leerlingen dat minder dan de helft van de dagen deelnam
zomerklas 1	•	•	•
zomerklas 2	•	•	•
zomerklas 3	•	•	•
zomerklas 4	•	•	•
zomerklas 5	•	•	•
zomerklas 6	•	•	•
zomerklas 7	•	•	•

10. Gedurende **hoeveel dagen** gaf u les aan hen (of begeleidde u hen) tijdens de zomerschool?

[Antwoord met een afgerond getal.]

aantal dagen les:

11. Hoeveel **uur** gaf u **gemiddeld per dag** les?

[Antwoord met een afgerond getal.]

aantal uren les per dag:

12. Aan welke leerlingen gaf u afgelopen periode les?

Aan leerlingen die het afgelopen schooljaar ...

- in het kleuteronderwijs zaten
- in het lager onderwijs zaten
- in het secundair onderwijs zaten
- in het hoger onderwijs zaten

13. Gaf u afgelopen periode les aan OKAN-leerlingen?

- ja
- nee

Vraag 14 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 12 'in het secundair onderwijs zaten' aanduidde.

14. Gaf u afgelopen periode les aan leerlingen die in een traject leren en werken (deeltijds) beroepsonderwijs zaten?

- ja
- nee

15. Gaf u afgelopen periode les aan leerlingen uit het buitengewoon onderwijs?

- ja
- nee

Vraag 16 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 12 'in het lager onderwijs zaten' aanduidde.

16. In welke graad van het lager onderwijs zaten de leerlingen waaraan u les gaf?
[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- in de eerste graad (d.i. eerste of tweede leerjaar)
- in de tweede graad (d.i. derde of vierde leerjaar)
- in de derde graad (d.i. vijfde of zesde leerjaar)

Vraag 17 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 12 'in het secundair onderwijs zaten' aanduidde.

17. In welke graad van het secundair onderwijs zaten de leerlingen waaraan u les gaf?
[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- in de eerste graad (d.i. eerste of tweede jaar)
- in de tweede graad (d.i. derde of vierde jaar)
- in de derde graad (d.i. vijfde, zesde of zevende jaar of Se-n-Se)

Vraag 18 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 12 'in het lager onderwijs zaten' aanduidde.

18. Welke van onderstaande vakken of leergebieden kwamen aan bod in de lessen die u aan leerlingen lager onderwijs gaf?

[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- Nederlands (taal)
- wiskunde (rekenen)
- Frans
- wetenschappen en techniek
- leren leren
- mens en maatschappij
- andere, namelijk:

Vraag 19 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 12 'in het secundair onderwijs zaten' aanduidde.

19. Welke van onderstaande vakken of leergebieden kwamen aan bod in de lessen die u aan leerlingen secundair onderwijs gaf?

[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- Nederlands
- wiskunde
- Frans
- wetenschappen en techniek (bv. STEM, fysica, ICT, ...)
- leren leren
- praktijkvakken (bv. handel, techniek, elektriciteit, ...)
- andere, namelijk:

Vraag 20 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 15 'ja' aanduidde.

20. Welke van onderstaande vakken of leergebieden kwamen aan bod in de lessen die u aan leerlingen buitengewoon onderwijs gaf?

[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- Nederlands (taal)
- wiskunde
- Frans
- wetenschappen en techniek (bv. STEM, fysica, ICT, ...)
- leren leren
- activiteiten dagelijks leven
- andere, namelijk:

21. Wat waren de doelen van uw zomerklas(sen)?

[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- Het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID-19-maatregelen.
- Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar.
- Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen.
- De taalvaardigheid van leerlingen verhogen.
- De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen.
- Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens.
- De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen.
- De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken.
- Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering.
- Het aanleren van 'leren leren'-vaardigheden bij leerlingen.
- andere, namelijk:

22. In welke mate werden deze doelen volgens u bereikt bij de leerlingen waaraan u les hebt gegeven?

	helemaal niet bereikt	eerder niet bereikt	eerder wel bereikt	helemaal bereikt	kan ik niet inschatten
Het wegwerken van leerachterstand opgelopen naar aanleiding van de COVID- 19-maatregelen.	☐	☐	☐	☐	☐
Het aanbieden van nieuwe leerstof als voorbereiding op het nieuwe schooljaar.	☐	☐	☐	☐	☐
Het zelfvertrouwen van leerlingen verhogen.	☐	☐	☐	☐	☐
De taalvaardigheid van leerlingen verhogen.	☐	☐	☐	☐	☐
De schoolse betrokkenheid van de leerlingen verhogen.	☐	☐	☐	☐	☐
Leerlingen ondersteunen en begeleiden bij hun vakantietaak/herexamens.	☐	☐	☐	☐	☐
De prestatiekloof tussen leerlingen met een nadelige versus voordelige (thuis)achtergrond verkleinen.	☐	☐	☐	☐	☐
De sociale vaardigheden/relaties van de leerlingen versterken.	☐	☐	☐	☐	☐
Het ondersteunen van een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering.	☐	☐	☐	☐	☐
Het aanleren van 'leren-leren'-vaardigheden bij leerlingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Andere, namelijk:	☐	☐	☐	☐	☐

23. Welke van onderstaande groepen leerlingen zaten er in uw zomerklas(sen)?
[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- leerlingen die een leerachterstand hebben opgelopen
- kansarme leerlingen
- anderstalige leerlingen
- leerlingen die extra uitdaging (verdieping of interesse) nodig hebben
- leerlingen die voorbereid moeten worden op een scharniermoment (bv. overgang lager – secundair onderwijs, ...)
- leerlingen met specifieke interesses/talenten die aansluiten bij jullie onderwijsaanbod
- leerlingen met een herexamen en/of vakantietaak
- leerlingen met een leer- of ontwikkelingsstoornis
- onze zomerklassen richten zich niet op een specifieke doelgroep
- andere, namelijk:

24. Geef bij elk van volgende stellingen aan in welke mate dit geldt voor uw zomerklas(sen).

	helemaal niet van toepassing	eerder niet van toepassing	eerder van toepassing	helemaal van toepassing
Ik was nauw betrokken bij de selectie van leerlingen van mijn zomerklas(sen).	☐	☐	☐	☐
Ik was nauw betrokken bij de <i>inschrijving</i> van leerlingen van mijn zomerklas(sen).	☐	☐	☐	☐

Vraag 25 werd enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 1 'externe partner', 'student uit een lerarenopleiding', 'vrijwilliger die niet tot één van bovenstaande groepen behoort' of 'andere' aanduidde.

25. Heeft u van iemand didactische of pedagogische ondersteuning gekregen bij uw werk voor de zomerschool?

- nee
- ja, namelijk:

26. Duid aan in welke mate volgende uitspraken gelden voor uw onderwijsactiviteiten in de zomerschool.

	helemaal niet waar	eerder niet waar	eerder waar	helemaal waar
Ik voelde me bij de start van de zomerschool voldoende voorbereid om het onderwijsaanbod kwaliteitsvol te kunnen organiseren.	☐	☐	☐	☐
Ik had bij de start van de zomerschool voldoende zicht op de beginsituatie en noden van de leerlingen.	☐	☐	☐	☐
Ik kon gebruik maken van didactische materialen die al ontwikkeld waren.	☐	☐	☐	☐
Ik had voldoende zicht op de vooruitgang die elke leerling maakte.	☐	☐	☐	☐
Ik bezorg feedback over het leerproces van de leerlingen aan hun school voor volgend schooljaar.	☐	☐	☐	☐

27. Duid aan in welke mate volgende uitspraken gelden voor uw onderwijsactiviteiten in de zomerschool.

	helemaal niet waar	eerder niet waar	eerder waar	helemaal waar
Ik had tijd om uitleg te geven aan individuele leerlingen.	☐	☐	☐	☐
Ik bepaalde zelf de lesonderwerpen.	☐	☐	☐	☐
Ik vond dat mijn leerlingen gemotiveerd waren.	☐	☐	☐	☐
Ik heb leerlingen de lesonderwerpen laten bepalen.	☐	☐	☐	☐
Ik had problemen met klasmanagement en het gedrag van mijn leerlingen.	☐	☐	☐	☐

Ik had een positief contact met mijn leerlingen	☐	☐	☐	☐
Ik vind dat mijn leerlingen veel hebben bijgeleerd.	☐	☐	☐	☐
Ik heb mijn leerlingen de leerstof helemaal zelfstandig laten verwerken.	☐	☐	☐	☐
Ik kon differentiëren in mijn klasgroep.	☐	☐	☐	☐

28. Geef voor onderstaande stellingen aan in welke mate ze voor u van toepassing waren op uw onderwijsactiviteiten in de zomerschool.

	helemaal niet waar	eerder niet waar	eerder waar	helemaal waar
In mijn zomerklassen zaten leerlingen met dezelfde noden bij elkaar.	☐	☐	☐	☐
Ik had tijd en gelegenheid om mijn onderwijsaanbod aan te passen als dat nodig bleek.	☐	☐	☐	☐
Op mijn zomerschool werden leerlingen in de mate van het mogelijke in één zomerklas geplaatst met klasgenoten van het afgelopen schooljaar.	☐	☐	☐	☐
Ik gebruikte toetsen om zicht te krijgen op het beginniveau en/of de vorderingen van leerlingen.	☐	☐	☐	☐
Ik heb tijdens de zomerschool huiswerk gegeven aan de leerlingen.	☐	☐	☐	☐

Vraag 29 en vraag 30 werden enkel gesteld wanneer de respondent bij vraag 7 'enkel of vooral betrokken bij het verrijksaanbod van mijn zomerschool' of 'ongeveer even sterk betrokken bij het onderwijsaanbod als bij het verrijksaanbod van mijn zomerschool' aanduidde.

29. Welke activiteiten en/of inhoud begeleidde u tijdens het verrijkingsaanbod?
[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- sportactiviteiten
- leesactiviteiten
- socio-emotionele vaardigheden
- muzische vorming
- kunst- en cultuuractiviteiten
- andere, namelijk:

30. Duid aan in welke mate volgende uitspraken gelden voor uw verrijkingsactiviteiten in de zomerschool.

	helemaal niet waar	eerder niet waar	eerder waar	helemaal waar
Ik bepaalde zelf wat de verrijkingsactiviteiten waren.	☐	☐	☐	☐
Ik vond dat mijn leerlingen gemotiveerd waren.	☐	☐	☐	☐
Ik heb leerlingen zelf de verrijkingsactiviteiten laten bepalen.	☐	☐	☐	☐
Ik had problemen met klasmanagement en het gedrag van mijn leerlingen.	☐	☐	☐	☐
Ik had een positief contact met mijn leerlingen.	☐	☐	☐	☐
Ik begeleidde tijdens de verrijkingsactiviteiten meerdere zomerklassen tegelijk.	☐	☐	☐	☐
De verrijkingsactiviteiten bevonden zich buiten de zomerschoollocatie.	☐	☐	☐	☐

31. Geef op een schaal van 0 tot 10 aan in welke mate u vindt dat uw zomerschool succesvol was (0 = helemaal niet tot 10 = helemaal wel).

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

32. Zou u in de toekomst opnieuw in een zomerschool willen werken?

- ja
- nee
- ik weet het nog niet

33. Wat waren volgens u de belangrijkste succesfactoren van uw zomerschool?

34. Wat waren volgens u de belangrijkste moeilijkheden in uw zomerschool?

35. Met het onderzoeksteam Zomerscholen werken we ook aan een inspiratiegids voor zomerscholen. Heeft u één of meerdere documenten waarvan u denkt dat deze mogelijk interessant zijn om in deze gids te verwerken, dan horen wij dat uiteraard graag! Het kan bijvoorbeeld gaan om het dag- of weekprogramma van uw zomerschool, didactisch materiaal dat speciaal voor uw zomerschool werd ontwikkeld of documenten die handig zijn gebleken in de organisatie van uw zomerschool. U kan ons de documenten bezorgen via onderstaande knop of doormailen naar onderzoek.zomerscholen@thomasmore.be. Indien u op dit moment geen document wenst te delen, klikt u op 'volgende'. Bedankt!

Bijlage 4. Leerlingvragenlijst

Deze bijlage bevat de leerlingvragenlijst. Bij elke vraag werd aangegeven hoeveel respondenten de vraag beantwoordden (zie kader bij elke vraag), uitgedrukt in absolute aantallen en in % ten opzichte van de totale responsgroep van N = 871.

Vragenlijst voor leerlingen

Hallo!

We willen je graag een aantal vragen stellen over jouw zomerschool. Jouw antwoorden helpen ons om zomerscholen in de toekomst nog beter te maken. De vragenlijst invullen kost je ongeveer vijf minuten.

Het is geen toets, er zijn dus geen juiste of foute antwoorden. Hoe eerlijker je bent en hoe meer je vertelt, hoe beter wij ons werk kunnen doen.

Vul de vragenlijst liefst in op een rustig moment. Dank je wel!

- Ik bevestig mijn vrijwillige deelname aan het onderzoek. Ik ben op de hoogte dat ik op elk moment kan afzien van mijn deelname. Ik ga akkoord met de wijze waarop mijn gegevens door Thomas More Hogeschool verwerkt en bewaard zullen worden.

Adres van jouw zomerschool: <ADRES>

1. Wat vond je van de zomerschool? [Omcirkel één gezichtje]

N = 871 (100%)

2. Thuis spreek ik ...

N = 856 (98,3%)

- met niemand vaak Nederlands
- met één iemand vaak Nederlands
- met meer dan één iemand vaak Nederlands

3. Helpt iemand je om deze vragenlijst in te vullen?

N = 856 (98,3%)

- ja
- nee

4. Hoe oud ben jij nu?jaar

N = 850 (97,6%)

5. Wie heeft jou verteld om aan de zomerschool deel te nemen?
[Je mag verschillende antwoorden aanduiden]

N = 814 (93,5%)

- mijn ouder(s) of verzorger(s)
- een leraar van mijn school
- ik ben zelf op dit idee gekomen
- andere, namelijk:

6. Hoe vaak ben je naar jouw zomerschool gegaan?

N = 812 (93,2%)

- (bijna) elke dag
- ongeveer de helft van alle dagen
- maar één of enkele dagen

7. Hoe keek je op voorhand uit naar de zomerschool? [je mag verschillende antwoorden aanduiden]

N = 810 (93,0%)

- Ik keek blij uit naar de start.

- Ik was zenuwachtig bij de start.
- Ik vond het belangrijk om te gaan.
- Ik had er vooraf niet veel zin in.
- Het maakte mij niet veel uit.

8. Zijn de volgende uitspraken over jouw zomerschool waar?

N = 801 (92,0%)

	Helemaal niet waar	Eerder niet waar	Eerder wel waar	Helemaal waar
Ik moest van mijn school naar de zomerschool gaan.	☐	☐	☐	☐
Ik vond het leuk op de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik heb veel bijgeleerd op de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik vond de zomerschool tijdsverspilling.	☐	☐	☐	☐
Ik vond de afwisseling tussen les en de andere activiteiten leuk.	☐	☐	☐	☐
Ik heb nieuwe vrienden gemaakt op de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
De zomerschool zorgt ervoor dat ik volgend schooljaar betere schoolresultaten zal halen.	☐	☐	☐	☐
De zomerschool zorgt ervoor dat ik meer zelfvertrouwen gekregen heb om weer naar school te gaan.	☐	☐	☐	☐

9. Deze vragen gaan over de lesgevers op je zomerschool. Hoe vaak deed je leraar dit?

N = 790 (90,7%)

	(bijna) nooit	in sommige lessen	in veel lessen	(bijna) elke les

Mijn leraar legde in de les uit wat het doel van de les was.	☐	☐	☐	☐
Mijn leraar stelde vragen om te kijken of we het begrepen hadden.	☐	☐	☐	☐
Bij het begin van de les herhaalde de leraar telkens kort de belangrijkste dingen van de vorige les.	☐	☐	☐	☐
Mijn leraar legde alles heel goed uit.	☐	☐	☐	☐
Mijn leraar bepaalde wat we gingen leren.	☐	☐	☐	☐
Mijn leraar gaf extra uitleg als we iets niet snapten.	☐	☐	☐	☐
Mijn leraar vond het leuk om aan ons les te geven.	☐	☐	☐	☐

10. Zou je andere leerlingen aanraden om ook naar een zomerschool te gaan?

N = 784 (90,0%)

Zeker wel!	Misschien	Waarschijnlijk niet	Zeker niet!
☐	☐	☐	☐

11. Hoe beoordeel jij de zomerschool op een schaal van 1 tot 4 sterren?
[1 = heel slecht → 4= heel goed]

N = 787 (90,4%)

hoe de zomerschool was georganiseerd	☐ ☐ ☐ ☐
hoe goed de lesgevers waren	☐ ☐ ☐ ☐
hoeveel ik heb bijgeleerd	☐ ☐ ☐ ☐
hoe leuk het was	☐ ☐ ☐ ☐

12. Wat vond jij heel goed aan jouw zomerschool? Schrijf het hieronder op.

N = 781 (89,7%)

13. Wat vond jij niet zo goed aan jouw zomerschool? Schrijf het hieronder op.

N = 783 (89,9%)

dank je!

Bijlage 5. Oudervragenlijst

Deze bijlage bevat de oudervragenlijst. Bij elke vraag werd aangegeven hoeveel respondenten de vraag beantwoordden (zie kader bij elke vraag), uitgedrukt in absolute aantallen en in % ten opzichte van de totale responsgroep van N = 499.

Vragenlijst voor ouders

Beste ouder of verzorger,

wij stellen u graag enkele vragen over de zomerschool van uw kind. Uw antwoorden en die van vele andere ouders bezorgen ons informatie die ons kan leren hoe zomerscholen in de toekomst nog beter kunnen georganiseerd worden.

Het invullen van de vragenlijst kost u slechts vijf minuten van uw tijd. Uw antwoorden zullen anoniem verwerkt en geanalyseerd worden. Uw deelname is niet verplicht, maar het zou ons natuurlijk een groot plezier doen moest u de vragenlijst willen invullen.

Alvast heel erg bedankt!

- Ik bevestig mijn vrijwillige deelname aan het onderzoek. Ik ben ervan op de hoogte dat ik op elk moment mijn deelname kan stoppen. Ik ga akkoord met de wijze waarop mijn gegevens door Thomas More Hogeschool verwerkt en bewaard zullen worden (zie excel.thomasmore.be/zomerscholen/privacy).

Adres van de zomerschool van uw kind(eren): <ADRES>

1. Welke taal spreekt u thuis meestal met uw kind(eren)?

N = 554 (100%)

- Nederlands
 een andere taal

2. Hoeveel van uw kinderen gingen naar deze zomerschool?

N = 491 (88,6%)

- 1
 2
 3
 meer dan 3

Kies één van uw kinderen die naar deze zomerschool gingen en houd dat kind in gedachten wanneer u de rest van de vragenlijst invult.

3. Hoe oud is het kind waarvoor u de vragenlijst invult? N = 497 (89,7%)
4. In welk onderwijsniveau zat uw kind afgelopen schooljaar? N = 497 (89,7%)
- kleuteronderwijs
 lager onderwijs
 secundair onderwijs
 hoger onderwijs
5. Zat uw kind afgelopen schooljaar in het buitengewoon onderwijs? N = 492 (88,8%)
- ja
 nee
6. Kreeg uw kind afgelopen schooljaar onthaalonderwijs voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)? N = 495 (89,4%)
- ja
 nee
 dat weet ik niet
7. Waarom heeft u uw kind laten deelnemen aan de zomerschool? N = 493 (90,0%)
 [meerdere antwoorden zijn mogelijk]
- Om een algemene leerachterstand, opgelopen naar aanleiding van de COVID-19- maatregelen, weg te werken.
 Om het nieuwe schooljaar optimaal voor te bereiden.
 Om het zelfvertrouwen van mijn kind te verhogen.
 Om de schoolse betrokkenheid van mijn kind te verhogen.
 Om de taalvaardigheid van mijn kind te verhogen.
 Om een gepaste studiekeuze of studie-oriëntering te ondersteunen.
 Om beter te 'leren leren'.
 Het onderwerp van de zomerschool sluit aan bij de interesses van mijn kind.
 Om mijn kind voor te bereiden op herexamen(s) of vakantietaak.
 Om sociale vaardigheden van mijn kind te versterken.
 Om een specifiek tekort in een bepaald vak bij te werken.
 Het werd aangeraden door de (klassen)leraar of de school.
 Een andere reden:
8. Hoe of door wie leerde u het bestaan en het aanbod van de zomerschool kennen? N = 489 (88,3%)

[meerdere antwoorden zijn mogelijk]

- via een algemene communicatie (bv. website, affiche, e-mail, gemeentelijk tijdschrift, ...)
- via een infosessie op de school van mijn kind
- via een infosessie op een andere locatie
- via een individueel gesprek met iemand van de school van mijn kind (bv. tijdens een oudercontact)
- via een individueel gesprek met iemand van buiten de school (bv. een medewerker van Huis van het Kind, een stadsdienst, de jeugddienst, ...)
- Op een andere manier:

9. Hoe of door wie werd uw kind ingeschreven in de zomerschool?

N = 486 (87,7%)

- We schreven ons kind zelf in via een website.
- Iemand van de school van mijn kind bracht de inschrijving in orde.
- Iemand van een organisatie buiten de school bracht de inschrijving in orde.
- Op een andere manier:

10. Hoe vaak is uw kind naar de zomerschool gegaan?

N = 486 (87,7%)

- (bijna) elke dag
- ongeveer de helft van alle dagen
- één of enkele dagen

11. Duid bij elke stelling aan in welke mate u akkoord bent.

N = 476 (85,9%)

	helemaal niet akkoord	eerder niet akkoord	Eerder wel akkoord	helemaal akkoord
Ik verplichtte mijn kind om naar de zomerschool te gaan.	☐	☐	☐	☐
Mijn kind vond het leuk op de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Mijn kind heeft veel nieuwe dingen geleerd op de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Mijn kind vond de zomerschool tijdsverspilling.	☐	☐	☐	☐
Mijn kind maakte nieuwe vrienden op de zomerschool.	☐	☐	☐	☐

De zomerschool zorgt ervoor dat mijn kind volgend jaar beter schoolresultaten zal halen.	☐	☐	☐	☐
Ik vond het belangrijk dat mijn kind elke dag deelnam aan de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
Ik was op de hoogte welk aanbod mijn kind kreeg tijdens de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
De hoeveelheid leerstof die mijn kind te verwerken kreeg was precies goed.	☐	☐	☐	☐
Het was voor mij duidelijk wat er van mijn kind werd verwacht bij de zomerschool.	☐	☐	☐	☐
De zomerschool zorgde ervoor dat mijn kind meer zelfvertrouwen kreeg om weer naar school te gaan.	☐	☐	☐	☐
De afwisseling tussen het onderwijsaanbod en het vrijetijdsaanbod was goed.	☐	☐	☐	☐
Er heeft een intakegesprek plaatsgevonden met mijn kind (en/of met mij als ouder).	☐	☐	☐	☐

12. Zou u andere ouders aanraden om hun kind aan een zomerschool te laten deelnemen?

N = 471 (85,0%)

- ja
- nee
- ik weet het niet/ het hangt er van af ...
[verklaar eventueel hieronder]

13. Hoe beoordeelt u de zomerschool van uw kind op een schaal van 1 tot 4 sterren?

N = 469 (84,7%)

[1 = heel slecht → 4= heel goed]

de organisatie van de zomerschool	
de kwaliteit van de lesgevers	
hoeveel uw kind heeft bijgeleerd	
het plezier van uw kind op de zomerschool	

14. Is er nog iets wat u ons wil vertellen over de zomerschool? Schrijf het hieronder op.

N = 468 (84,5%)

Bedankt!!

Bijlage 6. Interviewleidraad coördinator of locatieverantwoordelijke

Introductie

- Doel en verloop van het gesprek toelichten:
 - o Enkele weken terug ging u het engagement aan om een zomerschool te organiseren. Ondertussen is deze zomerschool ook van start gegaan. U hebt reeds heel wat informatie moeten doorgeven via het aanvraagformulier. Het doel van het gesprek van vandaag is om dieper in te kunnen gaan op de werking van de zomerschool en op uw ervaringen hieromtrent. Deze informatie is voor ons van grote waarde met het oog op de organisatie van eventuele zomerscholen in de toekomst.
 - o Het is geenszins de bedoeling om uw kennis of vaardigheden als coördinator/locatieverantwoordelijke te beoordelen. Dit betekent dat er geen juiste of foute antwoorden bestaan. Het is de bedoeling dat u de vragen zo ruim mogelijk beantwoordt.
 - o In zijn geheel neemt het gesprek maximum één uur in beslag.
- Garanderen van anonimiteit: Alle informatie uit het gesprek zal strikt vertrouwelijk behandeld worden, een anonieme verwerking is dus verzekerd.
- Vraag naar toestemming om gesprek op te nemen via opnamerecorder: Vindt u het goed als het gesprek opgenomen wordt met een opnamerecorder? Dit dient om de latere verwerking ervan te vergemakkelijken.
- Hebt u nog vragen of bedenkingen?
- Starten van audio-opname

Deel 1: Inleidingsvragen

1. Wat is de exacte start- en einddatum van de zomerschool?
2. Hoeveel leerlingen nemen deel aan de zomerschool? En om hoeveel klassen van leerlingen gaat het?
3. Hoeveel medewerkers zijn betrokken bij de zomerschool, zowel wat het onderwijsaanbod als het verrijksaanbod betreft?
 - a. Krijgen deze medewerkers een vergoeding voor hun bijdrage? Licht toe.
4. Op welke manier bent u, als coördinator/locatieverantwoordelijke, verbonden aan de zomerschool?
5. Waarom hebt u uzelf destijds opgegeven om een zomerschool te organiseren? Wat was voor u met andere woorden het belang van het kunnen organiseren van een zomerschool?
 - a. Welke meerwaarde ziet u voor de deelnemende leerlingen en hun individuele schoolloopbaan in dat opzicht?
 - b. Welke meerwaarde ziet u voor de medewerkers in dat opzicht?
 - c. Welke meerwaarde ziet u voor uzelf in dat opzicht, zowel persoonlijk als professioneel?
 - d. Waarom hebben vele scholen volgens u géén zomerschool willen organiseren?
6. Vanuit welk startidee of -doel wilde u een zomerschool oprichten: remediërend werken met leerlingen, voorbereidend werken met leerlingen of beiden? Licht toe.
 - Een remediërend doel betekent voor ons het willen wegwerken of bijbenen van de achterstand die leerlingen de afgelopen maanden hebben opgelopen, met het oog op het alsnog behalen van de ontwikkelingsdoelen of eindtermen op het einde van het schooljaar.
 - Een voorbereidend doel daarentegen betekent voor ons het willen voorbereiden van leerlingen op een cruciale transitie in de schoolloopbaan, zoals de overgang van de lagere school naar het 1^e jaar

secundair onderwijs. Het gaat hierbij niet noodzakelijk om leerlingen die een achterstand vertonen of de ontwikkelingsdoelen of eindtermen niet behaald hebben.

Deel 2: Kernvragen

7. Welke doelgroep van leerlingen had u juist voor ogen met de zomerschool? Is dat ook de doelgroep die wordt bereikt met de zomerschool?
 - a. Van welke leeftijd, leerjaren/graden? Licht toe.
 - b. Leerlingen met en/of zonder specifieke onderwijsbehoeften? Licht toe.
 - c. Anderstalige nieuwkomers (OKAN)? Licht toe.
 - d. Leerlingen uit het regulier en/of buitengewoon onderwijs? Licht toe.

8. Op welke manier hebt u in kaart kunnen brengen welke leerlingen zouden deelnemen aan de zomerschool?
 - a. Werden er bij aanvang gesprekken gevoerd met ouders en/of leerlingen? Licht toe: wie voerde deze gesprekken, met wie werden de gesprekken gevoerd, wat werd er besproken tijdens de gesprekken, wanneer vonden deze gesprekken juist plaats?
 - b. Werden er bepaalde gegevens van de deelnemende leerlingen verzameld? Op welke manier en aan de hand van welk instrument(en)?
 - c. Werd er overlegd over de deelnemende leerlingen met derden, zoals op een klassenraad, met CLB-medewerkers, met leraren uit het eigen schoolteam, enz.? Licht toe: wie voerde deze gesprekken, met wie werden de gesprekken gevoerd, wat werd er besproken tijdens de gesprekken, wanneer vonden deze gesprekken juist plaats?

9. Hoe bent u juist te werk gegaan om de deelnemende leerlingen in groepen of klassen onder te verdelen?
 - a. Is er gekozen om te werken met homogene of heterogene groepen? Op welke manier en waarom?
 - b. Is er gekozen om te werken met eerder grote of eerder kleine groepen? Op welke manier en waarom?

10. In welke mate is het aanbod (onderwijs- en verrijksaanbod) van de zomerschool afgestemd op de individuele leerlingen en hun persoonlijke leervragen of -noden?
 - a. Op welke manier werden de persoonlijke leervragen of -noden van de leerlingen juist in kaart gebracht?
 - b. In welke mate wordt tegemoetgekomen aan verschillen tussen leerlingen?
 - i. In welke mate is het noodzakelijk om gedifferentieerd te werken?
 - ii. Hoe wordt er tijdens het aanbod gedifferentieerd gewerkt met de leerlingen?
 - iii. Indien de doelgroep bestaat uit leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften: Hoe zou u stellen dat het aanbod wordt afgestemd specifiek op leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften?
 - iv. Indien de doelgroep bestaat uit anderstalige nieuwkomers: Hoe zou u stellen dat het aanbod wordt afgestemd specifiek op anderstalige nieuwkomers?

11. Welke didactische aanpak wordt vooropgesteld voor het geven van het aanbod (onderwijs- en verrijksaanbod) tijdens de zomerschool? Op welke manier en waarom?
 - a. Hoe ziet het onderwijsaanbod en het verrijksaanbod er juist uit? Wat krijgen de leerlingen aangeboden tijdens de zomerschool?

- b. Welke didactische werkvormen worden gehanteerd (i.e. docent gestuurd, gedeeld gestuurd of leerling gestuurd)¹? Op welke manier en waarom?
 - c. Welke groepeeringsvormen worden gehanteerd (i.e. individueel leren, samenwerkend leren)? Op welke manier en waarom?
 - d. Met welk didactisch materiaal wordt er gewerkt? Zelfgemaakt of niet zelfgemaakt? Op welke manier en waarom?
12. Worden de leerlingen tijdens de periode van de zomerschool ook opgevolgd, geëvalueerd of getoetst? Op welke manier?
- a. Wat wordt er juist opgevolgd/geëvalueerd/getoetst? Welke leerinhouden? Welke competenties of vaardigheden van leerlingen? Algemeen functioneren van leerlingen?
 - b. Op welke manier? Aan de hand van welk instrument(en) of methode(s)?
 - c. Op welke tijdstippen? Hoeveel toetsen?
 - d. Door wie?
 - e. Wat gebeurt er achteraf, na afloop van de zomerschool, met deze informatie?
 - i. Wordt er hierover gecommuniceerd met de leerling en/of ouders? Licht toe.
 - ii. Wordt er hierover gecommuniceerd met de (vorige of toekomstige) school van de leerling? Licht toe.
13. Werkt u voor de organisatie van de zomerschool samen met een externe partner(s)?
- a. Hoe is dit samenwerkingsverband juist tot stand gekomen?
 - b. Hoe ziet de ondersteuning door de externe partner(s) er concreet uit?
 - c. Vindt u de samenwerking een meerwaarde? Is de inbreng van de externe partner(s) zinvol voor de zomerschool? Licht toe.
 - d. In welke mate worden er commerciële contracten gesloten met de externe partner(s)?
14. Nu de zomerschool op zijn einde loopt, kunt u terugkijken op het aanbod dat u hebt kunnen bieden aan de leerlingen, met onder meer de concrete aangeboden lesinhouden en de mate van individuele afstemming op leerlingen. Ook het verrijksaanbod hoort hier thuis.
- a. In welke mate vindt u dit aanbod kwaliteitsvol? Licht toe.
 - b. In welke mate bent u tevreden over dit aanbod? Licht toe.
 - c. Zijn er zaken die u liever anders had gezien m.b.t. het aanbod van de zomerschool? Impact van COVID-19? Licht toe.
15. Ik zou u ook willen vragen om even terug te blikken op de gehanteerde aanpak tijdens de zomerschool, rekening houdend met de groepssamenstelling, de toegepaste didactiek en de opvolging/evaluatie/toetsing van leerlingen.
- a. In welke mate vindt u deze aanpak kwaliteitsvol? Licht toe.
 - b. In welke mate bent u tevreden over deze aanpak? Licht toe.

¹ (1) Docent gestuurd: traditionele lesoverdracht door lesgever; lesgever bepaalt de structuur, werkvormen en leerinhouden (cfr. directe instructie). (2) Gedeeld gestuurd: evenwichtige interactie tussen lesgever en leerling; lesgever bepaalt samen met leerlingen de structuur, werkvormen en leerinhouden. (3) Leerling gestuurd: leerling gaat zelfstandig aan de slag; leerling bepaalt de structuur, werkvormen en leerinhouden onder begeleiding van de lesgever.

- c. Zijn er zaken die u liever anders had gezien m.b.t. de gehanteerde aanpak? Impact van COVID-19? Licht toe.
- 16. Zou u in de toekomst nog steeds bereid zijn om een zomerschool te organiseren? Waarom wel/niet?
 - a. Wat zijn voor u de voornaamste succesfactoren? Licht toe.
 - b. Wat zijn voor u de voornaamste knelpunten? Licht toe.

Afsluiting

- Heel erg bedankt voor uw medewerking!
- Hebt u nog verdere vragen of opmerkingen?

Bijlage 7. Interviewleidraad medewerker

Introductie

- Doel en verloop van het gesprek toelichten:
 - o Enkele weken terug is de zomerschool waarbij u betrokken bent, van start gegaan. Het doel van het gesprek van vandaag is om dieper in te kunnen gaan op uw ervaringen m.b.t. de zomerschool. Deze informatie is voor ons van grote waarde met het oog op de organisatie van eventuele zomerscholen in de toekomst.
 - o Het is geenszins de bedoeling om uw kennis of vaardigheden als medewerker (lesgever of begeleider) te beoordelen. Dit betekent dat er geen juiste of foute antwoorden bestaan. Het is de bedoeling dat u de vragen zo ruim mogelijk beantwoordt.
 - o In zijn geheel neemt het gesprek maximum één uur in beslag.
- Garanderen van anonimiteit: Alle informatie uit het gesprek zal strikt vertrouwelijk behandeld worden, een anonieme verwerking is dus verzekerd.
- Vraag naar toestemming om gesprek op te nemen via opnamerecorder: Vindt u het goed als het gesprek opgenomen wordt met een opnamerecorder? Dit dient om de latere verwerking ervan te vergemakkelijken.
- Hebt u nog vragen of bedenkingen?
- Starten van audio-opname

Deel 1: Inleidingsvragen

1. In welke klas(sen) van de zomerschool wordt u juist ingeschakeld?
2. Welke aanbod geeft u juist in deze klas(sen)?
 - a. Ingeval van een lesgever en dus m.b.t. het onderwijsaanbod:
 - i. Welke lesinhouden geeft u juist in deze klas(sen)? Waarom?
 - ii. Bent u ook betrokken bij een eventueel verrijkingsaanbod van de zomerschool? Wat houdt dit verrijkingsaanbod juist in en wat is uw rol daarbinnen?
 - b. Ingeval van een begeleider en dus m.b.t. het verrijkingsaanbod:
 - i. Welk verrijkingsaanbod geeft u juist in deze klas(sen)? Waarom?
 - ii. Bent u ook betrokken bij het onderwijsaanbod van de zomerschool? Wat houdt dit onderwijsaanbod juist in en wat is uw rol daarbinnen?
3. Bent u ook verbonden aan eventuele andere locaties van de zomerschool? Licht toe.
4. Hoe bent u, als medewerker, terechtgekomen in deze zomerschool?
 - a. Op welke manier bent u exact verbonden aan de zomerschool?
 - i. Werkt u voor uw eigen schoolbestuur?
 - b. Waarom hebt u uzelf destijds opgegeven om betrokken te worden in de zomerschool?
 - i. In welke mate hebt u uzelf vrijwillig opgegeven om betrokken te worden bij de zomerschool?
5. Ontvangt u een vergoeding voor uw bijdrage aan de zomerschool? Licht toe.

Deel 2: Kernvragen

6. Hoe zou u de leerlingen uit uw klas(sen) juist omschrijven als doelgroep?
 - a. Van welke leeftijd, leerjaren/graden? Licht toe.
 - b. Leerlingen met en/of zonder specifieke onderwijsbehoeften? Licht toe.

- c. Anderstalige nieuwkomers (OKAN)? Licht toe.
 - d. Leerlingen uit het regulier en/of buitengewoon onderwijs? Licht toe.
7. Op welke manier hebt u voor uzelf in kaart kunnen brengen wie uw leerlingen zouden zijn?
- a. Werden er bij aanvang gesprekken gevoerd met ouders en/of leerlingen? Licht toe: wie voerde deze gesprekken, met wie werden de gesprekken gevoerd, wat werd er besproken tijdens de gesprekken, wanneer vonden deze gesprekken juist plaats?
 - b. Werden er bepaalde gegevens van de deelnemende leerlingen verzameld? Op welke manier en aan de hand van welk instrument(en)?
 - c. Werd er overlegd over de deelnemende leerlingen met derden, zoals de coördinator, de toeleidende scholen, enz.? Licht toe: wie voerde deze gesprekken, met wie werden de gesprekken gevoerd, wat werd er besproken tijdens de gesprekken, wanneer vonden deze gesprekken juist plaats?
8. Was u betrokken bij de groepssamenstelling van de leerlingen? Indien ja, hoe bent u juist te werk gegaan om de deelnemende leerlingen in klassen onder te verdelen?
- a. Is er gekozen om te werken met homogene of heterogene groepen? Op welke manier en waarom?
 - b. Is er gekozen om te werken met eerder grote of eerder kleine groepen? Op welke manier en waarom?
9. In welke mate is het aanbod (onderwijs- en/of verrijksaanbod) van de zomerschool afgestemd op de individuele leerlingen en hun persoonlijke leervragen of -noden?
- a. Op welke manier werden deze persoonlijke leervragen of -noden juist in kaart gebracht?
 - b. In welke mate komt u tegemoet aan de verschillen tussen leerlingen?
 - i. In welke mate is het noodzakelijk om gedifferentieerd te werken?
 - ii. Hoe werkt u tijdens het aanbod gedifferentieerd met de leerlingen?
 - iii. Indien de doelgroep bestaat uit leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften: Hoe zou u stellen dat het aanbod wordt afgestemd specifiek op leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften?
 - iv. Indien de doelgroep bestaat uit anderstalige nieuwkomers: Hoe zou u stellen dat het aanbod wordt afgestemd specifiek op anderstalige nieuwkomers?
10. Welke didactische aanpak stelt u voorop voor het geven van het aanbod (onderwijs- en/of verrijksaanbod) tijdens de zomerschool?
- a. Op welke manier en waarom?
 - b. Welke didactische werkvormen worden gehanteerd (i.e. docent gestuurd, gedeeld gestuurd of leerling gestuurd)²? Op welke manier en waarom?
 - c. Welke groeperingsvormen worden gehanteerd (i.e. individueel leren, samenwerkend leren)? Op welke manier en waarom?
 - d. Met welk didactisch materiaal wordt er gewerkt? Zelfgemaakt of niet zelfgemaakt? Op welke manier en waarom?

² (1) Docent gestuurd: traditionele lesoverdracht door lesgever; lesgever bepaalt de structuur, werkvormen en leerinhouden (cf. directe instructie). (2) Gedeeld gestuurd: evenwichtige interactie tussen lesgever en leerling; lesgever bepaalt samen met leerlingen de structuur, werkvormen en leerinhouden. (3) Leerling gestuurd: leerling gaat zelfstandig aan de slag; leerling bepaalt de structuur, werkvormen en leerinhouden onder begeleiding van de lesgever.

11. In welke mate worden de leerlingen tijdens de periode van de zomerschool opgevolgd, geëvalueerd of getoetst?
- Wat wordt er juist opgevolgd/geëvalueerd/getoetst? Welke leerinhouden? Welke competenties of vaardigheden van leerlingen? Algemeen functioneren van leerlingen?
 - Op welke manier? Aan de hand van welk instrument(en) of methode(s)?
 - Op welke tijdstippen? Hoeveel toetsen?
 - Door wie?
 - Wat gebeurt er achteraf, na afloop van de zomerschool, met deze informatie?
 - Wordt er hierover gecommuniceerd met de leerling en/of ouders? Licht toe.
 - Wordt er hierover gecommuniceerd met de (vorige of toekomstige) school van de leerling? Licht toe.
12. Nu de zomerschool op zijn einde loopt, kunt u terugkijken op het aanbod dat u hebt kunnen bieden aan de leerlingen, met onder meer de concrete aangeboden lesinhouden en de mate van individuele afstemming op leerlingen. Ook het verrijksaanbod hoort hier thuis.
- In welke mate vindt u dit aanbod kwaliteitsvol? Licht toe.
 - In welke mate bent u tevreden over dit aanbod? Licht toe.
 - Zijn er zaken die u liever anders had gezien m.b.t. het aanbod van de zomerschool? Impact COVID-19? Licht toe.
13. Ik zou u ook willen vragen om even terug te kijken op de gehanteerde aanpak tijdens de zomerschool, rekening houdend met de groepssamenstelling, de toegepaste didactiek en de opvolging/evaluatie/toetsing van leerlingen.
- In welke mate vindt u deze aanpak kwaliteitsvol? Licht toe.
 - In welke mate bent u tevreden over deze aanpak? Licht toe.
 - Zijn er zaken die u liever anders had gezien m.b.t. de gehanteerde aanpak? Impact COVID-19? Licht toe.
14. Wat is volgens u het grote belang van de zomerschool?
- Welke meerwaarde ziet u voor de deelnemende leerlingen en hun individuele schoolloopbaan?
 - Welke meerwaarde ziet u voor uzelf, zowel persoonlijk als professioneel?
 - Hoe schat u de effectiviteit van de zomerschool in in termen van het leerproces van de leerlingen? Licht toe.
15. Zou u in de toekomst nog steeds bereid zijn om betrokken te worden in een zomerschool? Waarom wel/niet?
- Wat zijn voor u de voornaamste succesfactoren? Licht toe.
 - Wat zijn voor u de voornaamste knelpunten? Licht toe.

Afsluiting

- Heel erg bedankt voor uw medewerking!
- Hebt u nog verdere vragen of opmerkingen?

Bijlage 8. Interviewleidraad leerling

Introductie

- Doel en verloop van het gesprek toelichten:
 - o Je neemt momenteel deel aan een zomerschool. Ik stel je graag kort (max. 10 minuten) enkele vragen over hoe je de zomerschool ervaren hebt en over hoe tevreden je er over bent. Deze informatie is voor ons van grote waarde voor het geval er in de toekomst nog zomerscholen zullen plaatsvinden.
 - o Ik ben geïnteresseerd in wat jij van de zomerschool vindt, er bestaan dus geen juiste of foute antwoorden.
- Garanderen van anonimiteit: Alle informatie uit het gesprek zal strikt vertrouwelijk behandeld worden. Dit betekent dat niemand jouw antwoorden te zien zal krijgen (niet de zomerschool, niet de medewerkers, niet jouw ouders, niet jouw medeleerlingen).
- Vraag naar toestemming om gesprek op te nemen via opnamerecorder: Vind je het goed als het gesprek opgenomen wordt met een opnamerecorder? Dit dient om de latere verwerking ervan te vergemakkelijken.
- Heb je nog vragen?
- Starten van audio-opname

Kernvragen

1. Wie nam de beslissing dat jij zou deelnemen aan de zomerschool en waarom?
 - a. Koos je er zelf voor om deel te nemen aan de zomerschool? Waarom?
 - b. Beslisten jouw ouders dat je zou deelnemen aan de zomerschool?
 - i. Waarom?
 - ii. Wat vond je van deze beslissing?
 - c. Besliste iemand anders dat je zou deelnemen aan de zomerschool?
 - i. Wie?
 - ii. Waarom?
 - iii. Wat vond je van deze beslissing?
2. Ben je gemotiveerd om naar de zomerschool te gaan? Kijk je er met andere woorden naar uit om naar de zomerschool te gaan? Waarom?
 - a. Wat vind je leuk aan de zomerschool? Waarom?
 - b. Wat vind je minder leuk aan de zomerschool? Waarom?
3. Waarom is het volgens jou belangrijk om deel te nemen aan de zomerschool? Wat hoop je met andere woorden te bereiken op het einde van de zomerschool? Licht toe.
 - a. Welke meerwaarde zie je voor jezelf? En voor je schoolloopbaan? Licht toe?
 - b. Heb je datgene wat je hoopte te bereiken met de zomerschool, intussen ook bereikt? Licht toe.
4. Was het duidelijk voor jou wat je juist zou kunnen gaan doen in de zomerschool, welke lessen en activiteiten je er zou kunnen gaan volgen (onderwijs- en verrijksaanbod)?
 - a. Welke informatie over dit aanbod van de zomerschool had je juist?
 - b. Ben je tevreden over de informatie die je kreeg over het aanbod en de manier waarop?
 - i. Indien nee, hoe had het anders of beter gekund? Licht toe.
 - c. Was het voor jou duidelijk welk aanbod (onderwijs- en verrijksaanbod) jij zou volgen en waar jouw noden liggen op dat vlak? Licht toe.

- i. Vind je dat het aanbod van de zomerschool is afgestemd op jouw noden? Licht toe.
- 5. Zou je jouw vrienden/vriendinnen aanraden om deel te nemen aan een zomerschool in de toekomst?
Waarom wel/niet?
 - a. Wat zijn voor jou de sterkste punten van de zomerschool? Wat vind je goed aan de zomerschool? Licht toe.
 - b. Wat zijn voor jou de minst sterke punten van de zomerschool? Wat vind je minder goed aan de zomerschool? Licht toe.

Afsluiting

- Heel erg bedankt voor jouw medewerking!
- Heb je nog verdere vragen of opmerkingen?

Bijlage 9. Interviewleidraad ouder

Introductie

- Doel en verloop van het gesprek toelichten:
 - o Momenteel neemt uw zoon/dochter deel aan een zomerschool. In een eerdere vragenlijst peilden we al kort naar uw algemene ervaringen hieromtrent. Het doel van dit kort gesprek (max. 10 minuten) is om nog dieper in te kunnen gaan op uw tevredenheid over de zomerschool. Deze informatie is voor ons van grote waarde met het oog op de organisatie van eventuele zomerscholen in de toekomst.
 - o Er bestaan geen juiste of foute antwoorden, het is de bedoeling dat u de vragen zo ruim mogelijk beantwoordt.
- Garanderen van anonimiteit: Alle informatie uit het gesprek zal strikt vertrouwelijk behandeld worden. Noch de zomerschool zelf noch de medewerkers zullen op de hoogte worden gebracht van uw antwoorden.
- Vraag naar toestemming om gesprek op te nemen via opnamerecorder: Vindt u het goed als het gesprek opgenomen wordt met een opnamerecorder? Dit dient om de latere verwerking ervan te vergemakkelijken.
- Hebt u nog vragen of bedenkingen?
- Starten van audio-opname

Kernvragen

1. Wie nam de beslissing om uw zoon/dochter te laten deelnemen aan de zomerschool en waarom?
 - a. Koos u er zelf voor om uw zoon/dochter te laten deelnemen? Waarom?
 - b. Werd het u gevraagd of aanbevolen om uw zoon/dochter te laten deelnemen?
 - i. Door wie en op welke manier?
 - ii. Waarom?
 - iii. Hebt u met derden overlegd over de deelname van uw zoon/dochter aan de zomerschool? Indien ja, met wie?
 - iv. Wat waren uw algemene ervaringen met deze aanbeveling van derden?
 - c. Wat maakt dat u ook in deze periode dat de zomerschool loopt, gemotiveerd bleef om uw zoon/dochter te laten deelnemen aan de zomerschool?
2. Welke doelstelling(en) hebt u voor ogen met de zomerschool? Wat hoopt u met andere woorden te bereiken (voor uw zoon/dochter) met de zomerschool?
 - a. Is deze doelstelling(en) intussen gerealiseerd? Licht toe.
 - b. Wat heeft er volgens u toe bijgedragen dat aan de doelstelling(en) is voldaan?
 - c. Wat heeft er volgens u toe bijgedragen dat niet aan de doelstelling(en) is voldaan?
3. In welke mate hebt u een zicht op het aanbod van de zomerschool naar de leerlingen toe? Met het aanbod bedoelen we de lessen (onderwijsaanbod) en eventuele activiteiten (verrijkingsaanbod) die uw zoon/dochter kan volgen.
 - a. Over welke informatie in dat opzicht beschikte u concreet bij aanvang?
 - b. Bent u tevreden over de informatie die u destijds kreeg en de manier waarop?
 - i. Indien nee, hoe had het anders of beter gekund? Licht toe.
 - c. Was het voor u duidelijk welk aanbod uw zoon/dochter zou krijgen? Waren met andere woorden de specifieke leervragen of -noden van uw zoon/dochter duidelijk? Licht toe.

i. Bent u van mening dat het aanbod van de zomerschool is afgestemd op de specifieke leervragen of -noden van uw zoon/dochter? Licht toe.

4. Wat is volgens u het grote belang of de meerwaarde van de zomerschool?
 - a. Welke meerwaarde ziet u voor uw zoon/dochter en zijn/haar schoolloopbaan?
 - b. Welke meerwaarde ziet u voor uw zoon/dochter bij de start van volgend schooljaar?
 - c. Welke meerwaarde ziet u eventueel voor uzelf?

5. Zou u andere ouders aanbevelen om hun zoon/dochter te laten deelnemen aan een zomerschool in de toekomst? Waarom wel/niet?
 - a. Wat zijn voor u de voornaamste succesfactoren? Licht toe.
 - b. Wat zijn voor u de voornaamste werkpunten? Licht toe.

Afsluiting

- Heel erg bedankt voor uw medewerking!
- Hebt u nog verdere vragen of opmerkingen?

Bijlage 10. Observatieschema

Aanbod										
Type aanbod		Start- uur	Eind- uur	Groeps- grootte	Klasgroep			Locatie (klas, buitenomgev- ing, enz.)	Naam medewerker(s)	
Onderwijsaanbod	Verrijkingsaanbod				# jongens	# meisjes	# zorgleerlingen ³			
(Leer)inhoud(en) (les(en) of activiteiten)			Formele instructie			Didactische werkvorm(en)			Schets klasopstelling(en)	
			Ja		Nee		Docent gestuurd	Gedeeld gestuurd	Leerling gestuurd	
			Opmerkingen			Opmerkingen				
Evaluatie										
Van wie/wat			Door wie			Instrument(en)				

³ Na te vragen bij medewerker(s)

Werkstuk/ competenties leerling	Groepswerk	Medewerker(s)	Peers	Leerling	Toets/ cijfer	Internet	Verbetersleutel	Zelfreflectie leerling	Mondelinge feedback medewerker(s)	Feedba ck peers
Opmerkingen		Opmerkingen			Opmerkingen (ander instrument, enz.)					
Maatwerk/differentiatie					Didactische middelen (handboek, PowerPoint, samenwerking leerlingen, ICT, enz.)					
Ja		Nee								
O.b.v. noden leerling	O.b.v. interesses leerling									
Opmerkingen					Opmerkingen					
Klas-/groepsklimaat										
					Volledig afwezig	Afwezig	Aanwezig	Frequent aanwezig	Opmerkingen	
Er heerst orde & structuur in de klas/groep										
Leerlingen voelen zich zichtbaar goed in de klas/groep										
Er heerst een aangename sfeer in de klas/groep										

Leerlingen gaan onderling sociale interactie aan					
Medewerker heeft aandacht voor het welbevinden van de leerlingen ('gaat alles goed', 'lukt de opdracht', 'kan ik jou helpen', ...)					
Handelen medewerker (betrokkenheid, participatie & instructie positieve bekrachtiging , relatie met leerlingen)					
	Volledig afwezig	Afwezig	Aanwezig	Frequent aanwezig	Opmerkingen
Medewerker betreft alle leerlingen bij het aanbod					
Medewerker stimuleert leerlingen om vragen te stellen/beantwoorden					
Medewerker geeft duidelijke uitleg van de leerstof/de boodschap					
Medewerker stelt vragen die leerlingen tot denken aanzetten					
Medewerker gaat tijdens de instructie na of leerlingen de les/de boodschap hebben begrepen					
Medewerker geeft een goed gestructureerd aanbod					
Medewerker hanteert werkvormen die leerlingen activeren					
Leerlingen zijn geconcentreerd en aandachtig					
Leerlingen tonen zich geïnteresseerd					
Leerlingen nemen actieve rol op (aan het woord zijn, vragen stellen)					
Leerlingen hebben inspraak in het aanbod					
Medewerker voorziet feedback aan alle leerlingen					
Medewerker benoemt expliciet gewenst gedrag van leerlingen					
Medewerker straft ongewenst gedrag van leerlingen af					
Leerlingen voelen zich op hun gemak bij medewerker					
Leerlingen durven persoonlijke mening uiten naar medewerker toe					
Medewerker besteedt individuele aandacht aan elke leerling					

ExCEL

@THOMAS MORE

CONTACT

Pieter Verachtert - Senior onderzoeker
+ 32 (0) 15 68 88 12
pieter.verachtert@thomasmore.be

VOLG ONS

👍 fb.com/excelthomasmore
🐦 [@ExCELThomasMore](https://twitter.com/ExCELThomasMore)
#wearemore

excel.thomasmore.be